[illegible]

[illegible]

12

86

[illegible]

HORTUS SANITATIS, QUATUOR

libris hæc quæ sub sequuntur complectens.

De Animalibus & Reptilibus.
De Auibus & Volatilibus.
De Piscibus & Natatilibus.
De Gemmis & in uenis terræ nascentibus.

Del co[illegible] [illegible]

Singula autem Capita suis pulchrè depicta sunt Schematibus siue figuris.

Omnia castigatius, quàm hactenus uidere licuit, id quod equus Lector ex collatione facile peruidere poterit.

APPOSITUS EST INDEX, RERUM quæ ad Medicinam spectant, quàm copiosissimus.

ARGENTORATI PER MATHIAM Apiarium Anno. M. D. XXXVI.

Esta corregido conforme al indice, de 1632
Juan Mendez

Expurgado conforme al indice del año de 1640
[illegible]

RERVM QVAE AD MEDICINAM FACIVNT INDEX
quam locupletissimus.

FINIS.

y cinque

Muy reales magestad nuestro señor en dios
a todos que a le [illegible] mil y tresientos
y cinquenta y un [illegible] mil
y tresientos y cinquenta y [illegible] ducados

[illegible]

y el y ilustrisimo señor don
[illegible] de mendoza
[illegible]

Ilustrisimo señor

[illegible]

[illegible]

Ilustrisimo mi señor don [illegible]
[illegible]
[illegible] fer[illegible] amigo
de comer [illegible] de [illegible]
y [illegible]
y [illegible]

dnus formauit ergo sicut scriptum est. de minu
homine y agroda [illegible] ageno de limo terra quanti
arco spus unde era day nte rpretatur terra multum
sinteren. Dus que no de agor commayo por que lo de
no lo omi. Y andigmessa a que

Tamaño y Lemad

Al.º mund

Al.º mund

HORTVS SANITATIS

DE ANIMALIBVS ET REPTILIBVS, LIBER PRIMVS.

CAPVT. 1.

HOmo. Isidorus. Formauit ergo, sicut scriptum est, dominus hominē ī agro damasceno, de limo terrę, quātū ad corpus. Vnde & Adā interpretatᷓ terra rubea siue terrenus. Erat corpus illud immortale nō ex cōditione naturę, sed ex bñficio gratię. Nā eius immortalitas erat sustentanda per esum ligni uitę. Erat itaq; potēs nō mori si nō peccaret, quia ex ligno uitæ sustentaretᷓ, & potēs mori si peccaret, quia ligno uitę ptiuaretur, sicut & factum est. Isido. in li. etimolo. 11. Corpus dictum est, eo ꝙ corruptō perit; solubile eñ atq; mortale est, & aliquando soluēdum. Caro aūt a creando est appellata. Caro ex quatuor elemētis cōpacta est. Nam terra in carne est. Aer in anhelitu. Humor in sanguine. Ignis in calore uitali. Habent in nobis elementa suam quęq; partem, cui quid debetᷓ compage resoluta. Vitruuius in lib. 3. de architectura. Corpus hominis ita natura cōposuit, ut os capitis, à mēto ad summā frontem & radices imas capilli, esset decimę partis. Item manus palma, ab articulo ad extremum mediū digitum, tantundē. Ipsius aūt oris altitudinis tertia pars ē ab imo mente ad imas naris. Nasum ab imis naribus ad finem medium superciliorū tātūdem: ab eorum autem fine ad imas radices capillorum, frons efficitur. Reliqua q̄ ꝗ membra suas habēt etiam mensurationes & proportiones, quibus antiqui pictores et statuarij nobiles usi, magnas laudes sunt assecuti. Corporis autem centrū naturaliter est umbilicus. Nam si homo collocatus fuerit supinus, manibus & pedibus pansis, circiniq; cētrum in eius umbilico collocatū, circūagēdo rutundationē utrorumq; manuum & pedū digiti tangētur. Item quadrata designatio ī eo inuenitur. Nā si a pedibus imis ad summū caput mēsurateris: inoenitur eadem latitudo et altitudo. Ex isagogis Hippocratis. Corpus quidē hominis in tres partes generales diuiditur, scilicet caput, pectus, & pedes. In particulas aūt multas. Specialiter autē cōstat ex uenis, & arterijs, et neruis, et ossib⁹, cartilaginibus, adipibus, & ceteris spiritibus. Notandum ꝙ omnia corporis ossa sunt. 241. Septē capitis. 4. paria. 14. maxillaria, dentium eius. 16. unum pali. duo mēti, dentium suorū. 16. Spondiles. 24. Coxarum. 3. Ani. 3. Costę. 24. Teneritudinū. 8. Spatulorum. 2. Inferiorum. 2. Pectinis in manibus. 8. Digitorum. 30. Ancharum. 2. Calcaneorum. 2. Nauiculatū. 2. Rasce pedum. 10. digitorum. 30. Ex isagogis Hippocratis. Sūt autem in humano corpore ossa. 224. In capite. 6. In facie. 8. Dentes plerumq;. 32. Spōdilia id est ossa spinę. 24. Iuguli. 2. Vertebrarum. 2. Femorū. 2. Palę. 2. Pectoris. 1. Laterum. 24. Cubitorū & cadiorū. 4. Carpon. 7. Metacarpon. 8. Digitorum manuum. 30. Coxarum. 2. Femorum. 2. Vertebrarū. 2. Geniculorū. 2. Crurium radij. 4. Plantarum. 65. Calcanei. 2. Affr anguli. 2. Digitorum pedum. 30. etc.

Constantinus. Mēbra diuidūtur prout singula fecit natura pprijs actionibus conuenientia. Actiones eñ sunt tres, scilicet, Animalis, Spiritualis, Naturalis: quibus similia sunt instrumenta corporis. Vnde membra uirtutem animalē sequentia, uocantur animata: Spiritualem, spiritualia;

Naturalem, naturalia. Animata membra
fecit deus in omnibus animalibus propter
sensus et uoluntarios motus. In homine ue
ro, & propter hoc, & propter intellectum &
rationem ea fecit: ut cerebrum, oculos, na-
res, articulos, linguam, neruos atque lacer-
tos. Membra spiritualia facta sunt, ppter
spiracula flatus & caloris naturalis conser
uantias: ut sunt pectus, & eius panniculi:
cor et pulmo, cum cannalibus suis: fauces,
& diafragma, & arterię. Membra natu-
ralia bipartita sunt, quędam enim sunt nu
tritiua, quędam generatiua. Nutritiua sunt,
quę mittunt cibum in substantiam membro
rum totius corporis. Omnia enim huma
na & bestialia corpora consumuntur ab
aëre & naturali calore. Ideo necesse est ut
ad conseruantiam & integritatem, consumptio
cibis reparetur. Itaque nutritiua sunt, os, dē
tes, stomachus, intestina, epar, splen, fel, re-
nes, uesica, uenę. Generatiua uero facta
sunt, ut specificarentur generalia, & indi-
uiduarentur specificata. Nam quoniam om
nia indiuidua naturaliter consumunt: ne
cesse est ut per genitalia reparent, quę sunt
matrix uel uulua, uirga, testiculi, & uasa
spermaris. Horum autem trium generum. s. ani
matorum spiritualium & naturalium mē
brorum, singula habent unum principale
membrum: cuius causa facta sunt alia. Mē-
bra uero consimilia (sicut dictum est sup) sūt
partes toti, totumque parti assimulantia. Sunt
autem septem. Primum. s. ossa. Secundum carti
lago, cor, nerui, ligamen. Tertium uenę.
Quartum arterię. Quintum caro, glandes,
pinguedo. Sextum cutes & pelliculę. Se-
ptimum pili & ungulę. Ossa itaque sunt pu
rior & siccior corporis pars. Ex li. de na.
rerum. Sicut in pariete luteo pali ipsam pa
rietem tenent, ne penitus obtuatur: sic ossa
carnem fragilem stipant, ne sua mollicie cor-
pus in unum improbe conuoluatur. Etiam
multa hic essent dicenda de uno quoque mē
bro, quę causa breuitatis omitto.

OPERATIONES.

1 Auicen. in. 2. canone. Saliua hominis ie
iuni, scorpiones interficit. Cum eadem &
camphora fricatur impetigo. Eadem quo
que cum distillatur in aurem uermibus lesam,
eos interficit & statim educit. Sordicies 2
auris hoīs, confert emigraneę & panaricio.
Et linitur sup fissuras labij. Capilli quo- 3
que. & dentes, & ossa hominis combusta, &
alia plura de homine medicinalia sunt.
Item urina homis abstergit scabiem ulce- 4
rosam & pruritum, prohibetque serpiginem
& impetiginem. Eadem in uase ęneo cum
melle cocta, abstergit albuginem oculi: et cō
fert palpitationi. Confert etiam ictericię:
& proprie cum aqua mellis & aqua [illegible]ceris.
Fex eiusdem urine sanat erisipilam, secun-
dum quod dicitur. Et urina infantis abster 5
git morpheam & pannum. Eadem quoque bi
bita, confert difficultati anhelitus & dila-
tationi. Item urina hoīs pre ceteris urinis
est magis abstersiua, ponitur enim cum ci
nere uitis super locum fluxus sanguinis, &
sistitur. Confert etiam morsui uiperę bi 6
bita: omnique morsui & puncture ualet, &
que ex ea antiqua est, confert uenenis omni
bus & lepori marino. Alia quoque plura 7
medicinalia operatur. Sperma hominis p
prie competit impetigini: et sedat dolorem po
dagrę. Dicitur etiam quod abstergit morphe-
am. Stercus homīs calidum, sedat erisipi- 8
lam ut dicitur et forsitan sordiciei confert.
Idem siccum cum melle aut uino bibitum in
febribus periodicis, prohibet enim earum
periodos. Confert etiam ictericię. Dio- 9
scorides. Fimus humanus uulneribus im
positus tumorem non admittit. Succus aūt
cum melle squinanticos curat. Item fimus
humanus paracolesim facit adhibitus. Gra
tum uultum & niueum facit. Serapion 10
lib. aggre. cap. zebel. aut. Gal. inquit. Om
ne stercus est calidum, & resolutiuum, at-
tractiuum, sed secundum plus & minus: &
maxime stercus animalis comedentis ossa,
& signum est quod curat squinantias & apte
ata gutturis: & miscetur cum melle ad disen
teriam & ad ulcera antiqua. Et miscetur
cum lacte, in quo sunt extincti lapides, aut
ferrum candens, & datur in potu: aut fit cri
stere cum eo, & miscetur cum medicinis
resolutiuis appositum, & confert iuuamē
to magno. Stercus infantium comeden 11
tium panem & carnes gallinarum: curat
squinantiam. Conuenit & ei iuuamento mi
rabili, quando miscetur cum melle, & linitur cum

co

eo guttur & palatum: aut datur in potu.

CAPVT. 2.

AGnus. Isidorus. Agnus à greco uocabulo dicitur quasi pius nam inter omnia terre animantia maxime inuenitur innocēs & mansuetus, nullum enim ledit dente: nec cornu, nec ungue: & quicquid in eo reperitur totum utile est: quia caro ad cibū: pellis ad uarium usum: pilus ad indumētum, fimus ad terre impinguatiōem, ungula & cornu ad medicationē etc. Item Isodorus libro. 12. Latini agnum ab agnoscēdo putant dictū: eo ꝙ prę cęteris animalibus matrem suam noscat, adeo ꝙ si in magno grege errauerit statim balatu uocē noscat parentis. Secundū Arist. & Auicen. Agni quidam nascūtur in tēpore uernali, quidā in tēpore autūnali. Vernales sūt corpore maiores, robustiores uiribus, & pinguiores ꝗ̃ sunt autumnales uel hyemales. Plinius. li. 8. In aliquibus tñ regionibus multi hybernos agnos prę̄ferūt uertus, qm̄ magis intersit ante solsticiū ꝗ̃ ante brumā firmos eē, soluꝗ; hoc animal utiliter bruma nasc'. Idem li. 18. Porro decrescente luna castrandi sunt agni uel arietes, sicut iuuēci & hedi ac uerres. Ambr. Agnus simplicissimus, cum à matre quandoꝗ; aberrat, frequenter eam balatu absentem excitat, multisꝗ; licet uersetur in milibus ouium, recognoscit uocem parentis, et festinat ad eam. Nam ꝗ̃uis cibi & potus desiderio teneatur, transcurrit tamen aliena ubera licet humore lactis grauida exundēt: solius ꝗ; materni lactis fontes requirit. Aristo. Agnus, si renes eius sepo circumquaꝗ; cooperiantur, morietur. Palladius libro. 15. Agnorū prima generatio est in mēse Nouembri, sed agnus natus maternis uberibus statim admouendus est manu: prius tamen exiguō lactis, in quo spissior est natura, mulgēdum, quod pastores collustrā uocant: hoc enim agnis (nisi auferatur) nocebit, ac per biduum natus cum matre claudatur & tunc septis obscuris calidisꝗ; seruetur. Item secluso paruulorum grege matres in pascua minātur. Sufficit aūt priusꝗ̃ in mane procedant, & cum saturæ reuertuntur ad uesperām, agnis ubera hauri enda permittere. Qui donec firmentur, intra stabulum fursuribus, uel medica herba, uel (si est copia) farina ordei pascant ingestum, donec conseptis pabulum per etatis robur matribus habere possint commune. Actor. Agnus est animal omniū simplicissimum & mansuetissimum, quia nec ulla fraude uel astutia callet: nec ulli dentibus uel unguibus nocet. Item patientissimum. Quia & immolandus nō clamat, & tondendus silet. Itē ad plures usus utilissimum. Nam & lac prebet ad nutrimentum: & lanam ad uestimentum: & carnes ad esum: corium quoꝗ; ad calciandū uel ad scribendum, & fimum ad agrū impinguandum & fœcundandū. Est & animal mundum secūdum legem, quia & ruminat & findit ungulam. Lupum uero naturaliter timet, & horret, & fugit. Merito ergo, & propter p̄dictas tot bonas proprietates, uoluit christus præ omnibus bonus, ī agno pręcipue figurari: sicut spiritus scilicet in columba.

OPERATIONES.

Isaac in dietis particularibus. Agnus quidem lactans in uiscositate uicinus est porcis siluestribus, propter uicinitatē uuluæ, & humiditatem lactis quo nutritur: p inde caro eius non est laudabilis: quia indigestibilis, et lubricitate sua de stomacho descendit. Indigestibilis autem precipue, si comedentes stomachum humidū ex defectu habeant. Ideoꝗ; Galenus uituperat lactantes agnos. Annuales uero medio erē habent complexionem inter lactantiū humiditatem, & iuuenum siccitatē. Ideo cęteris sunt meliores ad digerendum faci

liores: sanguinem meliorem generãt, ma-
xime q̃ iuuenes iuuant calidam & siccam
complexionem habentes, & calidã & sic-
3 cam regionem inhabitantes. Ex lib. de
na. re. Caro agnina robustis & sanis ẽ ual
de bona, sed infirmis infirma: quia licet a
stomacho facile descendat, difficile tamẽ
a mẽbris soluitur. Ideoq̃ uiscosum humo
4 rem generat. Pli. li. 29. Coagulum agni,
contra omnia mala medicamenta pollet:
& contra marinorum morsus uel ictus ua
5 let. Auicen. Sanguis agni sanat epilen-
tiam cum uino. Coagulum enim eius a ue
6 nenosis morsutis oĩbus sanat. Albert.
Medulla agni ad ignẽ liquefacta, cũ oleo
nucum, admixto zuccaro albo, distillata
super sambucũ, & postea bibita, dissoluit
lapidem in uesica: & confert patientibus
dolores in uirga, et in uesica, et in renibus:
& confert etiam mingenti sanguinem.
7 Si cũ felle agni inungantur loca corpo
ris, in quibus incidit cancer, cõfert mani-
feste. Si uis remouere morbum ouium in
terficientẽ eas, accipe uentrem arietis, &
coque cũ uino, & admisce eum aqua, & da
ouibus in potu & remouebitur morbus.

CAPVT. 2.

ARies. Isidorus libro. 12. capitu. 1. Est autẽ aries dux & princeps ouiũ, & ideo dedit ei natura fortitudinem cęteris ouib⁹ prestantiorem. Decuit enim arietem, du-
cem cętearum ouium & tutorem, aliis es-
se uiribus fortiorem. Et ideo ut dicit Isi-
dorus, aries ueruex a uiribus est dictus, eo
q̃ tanq̃ uir ouium. Vel ut idem dicit, uer-
uex a uerme est dictus: eo q̃ habeat uermẽ
in capite, cuius prurit u excitatus, caput cõ
cutit fortissime, & quicquid sibi obuiat
dure ferit: & ideo aries grece quod dicitur
uirtus latine est uocatus, quia in gregibus
masculi dicuntur arietes, quia ad fecũdan
das oues uirtuosi sunt atq̃ fortes. Nã cor
poris magnitudine, et uirium fortitudine,
& animi uirtute, oues alias precellunt. Di
citur etiam aries ab aris, quia ut dicit Isido
rus. Hoc pecus primum fuit in aris a gen-
tibus immolatũ. Vnde dicitur ideo aries,
quia mactatur ad aram. Vnde secundũ le
gem Mosaicam. Aries fuit animal potis-
sime mũdum, & ad sacrificiũ & ad esum.
Nam pro peccato illo a populo conueniẽ
ter offerebatur. Et quia findebat ungulã,
pariter et ruminabat, indifferenter a popu
lo comedebatur. Item Plinius lib. 8. capi
tulo. 47. Arietis inquit naturale ẽ agnos
fastidire: & oues senectas sibi obuias con
sectari. Nam ipse melior ẽ & utilior in se-
nectu: tamen respectu ouium ferox fit ani
mo. Tempore amoris pugnat pro uxori-
bus suis, & aduersarios cornibus impetit:
& ut melius pugnet & fortius, contra resi
stentem retrocedit, ac resiliendo cũ impe-
tu hostẽ ferit. De arietibus etiã dicit Aui-
cenna. Arietes, inquit, & capri uadũt mul
tum in unum, & in hyeme non se abscon-
dunt propter frigus, & aliquando exeunt
de loco calido ad locum frigidum, & quã
do pluit quousq̃ moriantur: & arietes na
turaliter sequunť capras & quiescunt om
nes, quousq̃ pastor accipit unum ex eis et
facit ipsum ante cedere & sequuntur alii,
& timent naturaliter tonitrua sicut oues,
quæ si impregnatæ fuerint et audierint to
nitrua obortiunt præ timore, & ante medi
am noctem stant simul cum ouibus et dor
miũt: & post sparsim, et in dormiẽdo sem-
per latus alternant per uices. Nam à uere
usq̃ ad autumnum dormiunt in uno late-
re, deinde usq̃ ad uer dormiũt in latere al-
tero. Isaac in dietis particularibus inq̃t:
q̃ arietes & capri, sicut & cętera animalia,
propriam habent uocem per quam incla-
mant & uocant fœminas, tempore coitus
& amoris: & potantes aquam salsam anti
cipant coitum & citius mouẽtur ad amo-
rem. Et quando arietes senes, mouentur
citius ad amorẽ & coitũ, q̃uis iuuenes in
tẽpore

tepore determinato, signum est bonitatis temporis in anno illo. Et si in illo tempore excitenť iuuenes ad amorem, signum ē pestis futuræ super oues in anno illo, hoc idem dicit Aristote. & Auicen. Aristo. In Libia cito apparēt cornua ī capitibus arietum, & (ut ait Homerus) cornua sunt etiā in capitibus fœminarum arietū. Apud septemtrionem uero non habent arietes cornua in quodā loco. Animalia quæ habent cornua, fissuras habent in ungulis naturaliter: ut taurus, ceruus, & aries. Et ut ī pluribus, aries dux gregis est. Pastores enim in grege ponunt arietē: suum rectorē sic q͂ docent eum à puericia: ꝙ cum acclamauerit eū pastor proprio nomine, anteriorat se. Eusculapius in libro suo. Elephas cum arietem uiderit: timet eum & fugit.

OPERATIONES.

1 Isaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas q͂ sunt carnes ouium, ac duriores ad digerendum. Arietes in iuuentute manentes, minoris sunt humiditatis & uiscositatis propter ętatis siccitatē eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior est agnis et ouibus: quia si bene digerunt, bonum & multum sanguinē generant, maxime si castrati sūt: quia caliditas & humiditas eorum temperatæ sunt, unde boni saporis sunt: nisi qn̄ sunt decrepiti, qui procul dubio pessimi sūt, & non castrati sunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturali et defectuosi sunt, qui defectus prouenit ex ętate et testiculorum indigentia. Annuales mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem & iuuenum siccitatem. Idcirco cęteris arietibus meliores sunt & ad digerendū faciliores. Sanguinem enim meliorem generant, et maxime iuuant iuuenes, calidam & siccā complexionem habētes: & calidam & siccam regionem inhabitantes. Decrepiti uero (ut dictum est) cęteris deteriores sunt.

2 Auicenna. Caro arietis adusta linitť utiliter super morpheam, et super impetiginē. Confert etiam morsibus serpētum ac scorpionum, etiam cum uino canis rabiosi.

3 Cinis eiusdem confert albugini oculi. Arietis pulmo calidus superpositus, sanat excoriationem calcanei ex calciamento.

Eusculapius. Arietis liquor qui à pulmone decocto distillat, tertianas, & renū morbum in eis natum, sanat. 4

Plinius li. 29. Ius ex carne arietum ualet contra cancrum. Haly. Arietis fel aurium dolori, qui est ex frigiditate, medetur. 5

CAPVT. 4.

APer Isidorus. Aper à feritate uocatus est: ablata f litera & p subrogata. Vnde & apud græcos fragros idest ferus dicitur. Omne eñ quod ferū est & immite, abusiue agreste uocamus. Porci agrestes ualde belliciosi sunt tempore coitus, & indurantur ut coria sua sint eo tēpore dura: quia se cū arboribus cō fricant: & postea lutum intrant, illudq; desiccāt. Hi inde preliātur inrātum, ut unus aut ambo moriantur. Vrsus quoq; pugnat cū porcis agrestibus. Est autem aper iracundus et insipiens: nec bonorum doctrinam morū recipiens, nullaq; mutatio accidit in eo, etiā si castretur. Apri quoq; fœmina castratur, ita ꝙ non indigeat coitu, ut cito impinguetur, sed prius biduo cibus prohibeť. Plinius li. 8. Apris maribus in coitu ē asperitas plurima. Tunc inter se dimicant arborum attritu costas indurantes seq; luto tergorantes. Fœminæ quoq; in partu asperiores sunt: & feræ similiter in omni genere bestiarum. Ex lib. de naturis rerū Aper bestia fortis: nigri coloris, quæ nullam bonorum morum doctrinā recipit unq͂, sed semper fera ac ferox est, dentes habet magnos, & recuruos, incisionibus aptos, in quibus hoc mirabile est, ꝙ uiua quidem

bestia, possunt idem q̃ ferrum. Mortuo uero detracti, uim incisionis amisisse probatur. Hoc animal si mane anteq̃ mingat, à uenatoribus impetatur: de facile lassatur. Si uero ante, uel interim dum uenatur urinam fecerit, difficulter capturæ cedit. Veruntamen etiam lassatum nõ cedit: sed in posterioribus subsistit, & atrocitate rigida lassitudinem dissimlat, duellum offerens uenatori: ferire tamen in hominem uel inuadere non presumit, nisi prius ab illo ictum acceperit. Caueat autem homo sibi: quia nisi primo ictu pugentis cuspidis lœtale uultus inter aruum & laterales costas dederit, periclitari de uita poterit, nisi forte iuxta ad refugium, arborem inueniat quam ascendat; aut in humiliori loco, reliqua terræ planicie totis membris se ꝓmat, auersi enim acre curui dentes eius, quibus quasi quibusdam atrocissimis armis ualent ad inferendã mortem: nõ possunt quemq̃ nisi elatum & erectum attingere. Sustinebit tamen pedũ illius cõculcationem, quousq; sic iacenti à proximo succuratur. Aper cunctas bestias precedit auditu à dextris. Habet os ad modũ scuti, quod uenabulis & macheræ opponit.

OPERATIONES.

1 Plin. lib. 28. Apri cerebrum, contra serpentes laudatur cum sanguine. Iecur etiã inueteratũ cum ruta potum & uino: adeps quoq; cum melle resinaq;. Simili modo et iecur uerrinũ, exemptis dumtaxat fibris quattor obulorum pondere, & cerebrum
2 ex uino potum. Item cerebrum apri uel sanguinis uerẽdorum medetur carbuncu-
3 lis. Iecur eius letargicos excitat. In iecore fœminæ apri inueniuntur lapilli, qui cõtriti & in uino poti calculos pellunt.
4 Apri pulmo, ebrietatem arcet. Fel aprinum, strumas discutit. Lienũ quoq; sedat
5 potum. Idem cum adipe pulmo imposi
6 nis parmões sanat. Vlcera quoq; serpẽtia sanat fel aprinum cum resina et cerusa.
7 Cinis maxillarũ apri sanat ulcera, quæ
8 serpunt. Idẽ quoq; confert fractis. Lardum eius elixum atq; circumligatum, mi
9 ra quoq; celeritate solidat ea. Apri urina & ipsa uesica pro cibo sumpta, uesicæ calcorumq; cruciatibus medetur, si prius utrumq; fumo maceratũ, id in apri uesica si assa mandetur urinæ cohiber incontinen-
tiam. Hydropicis auxiliatur apri uri- 10
na, uel etiam uesica, paulatim in potu da-
ta. Vrina quoq; apri in uitro seruata, au- 11
rium dolori uitijsq; medetur, deniq; tam grauis est apro urina, ut effugere non sufficiat nisi egesta, ac ea uelut deuictus oppri
matur, unde illa exuri eos tradit. Apri- 12
ni fimi cinis inspersus potioni tepidi uini disentericis medetur. Luxatis quoq; ualet idem fimus, uerrisq; spuma recens ex aceto. In fimo quidem suis, est usus efficatior quæ non peperit. In apris quoq; multo
prestãtior. Vsus axũgiæ ualet ad emol- 13
liendas, excalefaciẽdas, discutiendas, purgandasq; confricatis membris itinerũ las-
situdines. Ex lib. de nat. rerum. Fimus 14
apri recens & calidus precipuum est remedium contra fluxum sanguinis è naribus.

CAPVT. 5.

ASinus. Ex li. de na. rerũ. Asinus ẽ anĩal deforme, uile ac despectum, grãdi capite, longis & latis auribus, corpore macilento: nescium impinguari. In humeris stigmata Christi portat crucis. Est ergo asinus animal mansuetum, & discordiæ nescium oneriferum, & non rebellans sarcinis etiam ultra q̃ ferre possit sibi impositis, brutum & irrationale super omnia animalia. Incessu quoq; pigrum & tardum, patiens, & inter uerbera durissimum; per uiã incedens obuiantibus cedere nescit. Post mẽses. 30. coit, nisi post annos tres gignit. Spinas libenter comedit, frigidius est naturaliter, & frigoris impatiens: maxime

tempore

tempore conceptus. Ideoq̃ nõ generatur in locis frigidis ut in Scotia & in regionibus propinquis: nec in equinoctio sicut coeũt equi sed in estate. In terra quoq̃ septẽtrionis que est frigidissima non inuenitur: quoniam illic uiuere nõ potest. Gestat autem in utero per annum integrum. Asini pullus aliquantulum decoris habet in iuuentute: sed quando plus senescit tanto turpior fit. Aristo. Asinus habet soleas sicut & equus, non habet fel omnino: sed habet sanguinem spissum ac nigrum ualde, sicut taurus. Asinus et animalia cetera magni cordis, timida sunt plus omnibus animalibus. Timet frigus, felle caret, spinas comedit quando molles sunt, multũ coit, minus tamen q̃ equus. Et si non inceperit generare post eiectionem posteriorem dẽtium, nõ generabit omnino. Comedit fructus. Herbis pascitur, & aqua impinguat. Quanto plus ex aqua bibit: tãto plus eius cibus proficit. Vnicam habet uentrem: sicut & cetera soleas habẽtia. Infirmatur sepe infirmitate que dicitur milide, et est prius in capite, curritq̃ flegma multum è naribus, & si descenderit ad pulmonẽ morit. Actor. Asinus est animal stolidum tardũ & luxuriosum. Crucem habet in anteriori dorsi parte super humeros, & ibi debilior est. In posteriori autem super renes, ibi fortior est, horribiliter clamat, lappas comedit, sonum citare (ut fertur) Ambro. Asinus piger & ad predam expositus, sensuq̃ tardior, docet nos uiuatiores esse debere, nec desidia corporis animiq̃ pigrescere: sed ad fidem confugere, quę onera gratia solet alleuiare. Phisiologus. Asinus est animal onoriferum, mãcipium seruituti addictum respectu multitudinis laborum quos sustinet, parum gratiæ consequitur, uocem hominis consuetam intelligit. Et nouit iter quod sępe ambulauit. Cum autem uidit lupum uenientẽ respicit in lumbum: & sic improuisus à lupo comprehenditur.

OPERATIONES.

1 Auicen. Asinus sanat leprã. Contracti ex siccitate, sedẽs in iure carnis eius, & caro etiam eius iuuat. Epar eius assatum, et à 2 ieiuno comestum, confert epilentię, similiter & eius ungula adusta. Cinis carnis 3 & epatis eius cum oleo, ualet superpositis fissuris frigoris. Itẽ cinis epatis eius cũ oleo, ualet sup serosulas. Dicitur aũt q̃ 4 eius urina cõfert dolori renum. Vrina uero siluestris asini (sicut Gale. ait) lapidem in uesica frangit. Sanguis asini ꝓhibet 5 fluxum sanguinis narium ex uelamine.

6 Adeps eius ualet ad uestigia cutis. Vrina asini confert ulceribus ambulatiuis & humidis, & dolori renũ. Stercus eius in oĩ cursu sanguinis administratur. Odora 7 tur quidẽ ad fluxum sanguinis nariũ fortem: & exprimitur humiditas eius in narẽ ac retinetur. Item stercus asini pascen 8 tis siccũ, cũ uino, ualde bonũ est puncturæ scorpionis. Lac etiã asinarũ minus buti 9 rosũ existẽs, subtile ẽ eraq̃sum. Valet tussi, extenuationi ac sputo sangĩs & hydropisi ac duriciei splenis. Vẽtrẽ lenit: & ethice bonũ est. Fert etiã q̃ cum os ex eo col 10 luit, cõfirmat dẽtes & gingiuã. Nõ est aũt cõueniens habentibus sodã, & uertiginẽ, et tinnitũ proptereq̃ dormire supra ip̃m, et uniuersaliter nocet habẽtibus capita debilia. Esculapius. Sanguis asini cũ uino 11 potatus, febres q̃tidianas sanat: tribus uel quatuor guttis illius dat9. Adeps eius coitum commouet. Splen eius cum aqua tritus: & mammillæ appositus, attrahit lac.

12 Diosco. Adeps asininus dicitur cicatrices cõcolorare. Lac eius uentrem mollit, & ore receptum dentes gingiuasq̃ confirmat. Vulnerationes quoq̃ uẽtris, ac reumatismum optime curat. Locium eius bibitum, nefreticos sanat. Haly. Asini pul 13 mo & pulli eius si desiccatus teratur ac bibatur, attractioni spiritus ac tussi prodest. Epar asini domestici, si comederit eũ epilenticus, prodest ei.

14 Asini fimus, si opprimat eo sanguinis fluxus de uenarũ uel arteriarum incisiõe, amputat eum uel stringit. Pari modo si de aqua eius instillentur naribus sanguinis fluxum patientibus, stringit. Omnino lac asinæ medicaminibus lœtalibus obest: & intestinorũ ulceribus prodest, ac tenasmo, sicquoq̃ prodest lac ouium sed minus.

15 Pli. li. 28. Anulũ ex ungula & cruribus

asini

asini nigredinem non habentis, si induat epilēticus, prohibet ipsum ne cadat. Prętere a si domum suffumiges asini pulmone mūdas eam ab omni reptli ac serpēte.

CAPVT. 6.

AHaneet alches. Ex libro de naturis rerū. Abane secundum Aristotelem, ē animal magnitudine ceruí, cōtra cōsuetudinem omnium animalium habēs fel in auribus, simile felli hominis in colore. Et est amarum ualde, causa riuū uehementis iræ ferocitatisqꝫ.

OPERATIONES.

1 Helynandus. Alches est animal in silua hercinia, consimilis est capris figura & uarietate pellium: sed magnitudine paulo antecedit. Mutila hęc sūt cornibus: & crura sine nodis articulisqꝫ habent. Nec quietis causa procumbunt: neqꝫ cum afflictę casu ceciderint, erigere sese aut sublcuare possunt.

2 His sunt arbores procubilibus, ad eas se applicant, atqꝫ ita paululum reclinantes quietem capiunt. Quarum ex uestigijs cum animaduersum à uenatoribus fuerit, quo se recipere loco consueuerūt, eo loco a radicibus subruunt aut abscindunt arbores, tantū ut summa species uel stipes earum stantium relinquatur: huc cum se consuetudine declinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atqꝫ una ipsa concidunt.

3 Est alche mulis comparanda, adeo propenso labio superiore, ut nisi recedens in posteriora uestigia, pasci non queat.

4 Gangama insula è regione Germaniæ mittit animal quale alches, & cuius, sicut nec elephātis, flecti nequeūt suffragines. Ideo qꝫ non cubat cum dormiēdum est, 5 sed somnolētiam arbor tantummodo sustinet, que probe casum minaṫ, ut fera ruinam faciat, dum assuetis fulcimentis innititur ita capitur.

6 Alioquin eam mancipare difficile est, quoniā nullo rigore poplicum, incomprehensibili fugā pollet.

CAPVT. 7.

ANabula Antaplō, Aptalos, Anecacinor. Isi. Anabula bestia est Aethiopię, collū ut hominis: pedes ut equus, & crura uelut bos, caput ut camelus, albas habet maculas, colorem rutilum ualde, membra singula distinguentem. Cumqꝫ tanto decore sit animal respersum, pellis multū spectabilis, care uenditur ad luxum oculorum.

Antaplon uel aptalos animal simile capreolæ fœtidum nimis, cui non potest homo approximare. Et habet duo cornua acuta ualde, quasi duas falces, & recurrata sunt. Hoc animal cum sitit, accedit ad Eufraten ut bibat, & cum biberit, adit dumetum quoddam uicinū, minutis uirgulis & subtilibus consitum, ut ibi quasi ludendo se in illis uiminibus cōfricet. Quo fit ut in illis illaqueetur: ita qꝫ se inde non possit auellere. Et tunc uocem magnam emittit, quam cum audit uenator irruēs in ipsum, occidit illud.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de natu. rerum. Aptalos est animal acerrimum, ita ut uenator ei non possit appropinquare: habet autem lōga cornua serræ figuram habentia: ita ut possit 2 etiam arbores magnas et altas secare et ad terram deponere. Cumqꝫ sitit, uenit ad flumen

2 men Eufraten & bibit. Est autẽ frutex que grece dicitur hercinie, habens uirgulata subtilia & prolixa, ad quæ ludens cornib⁹ suis obligat se uirgultis sicq; diu clamans auditur, & à uenatore occiditur.

3 Aristor. Ancacinor est animal æquale catulo euerario. Huius intelligẽtia maior est, cum est paruus, q̃ cum est magnus.

CAPVT. 8.

AFferato Affudio, Auicen. Afferati & alterati, id est saliens et uolãs, de prio q̃d hic habet̃ afferati ĩ Auicẽna habet̃ casezati. Serpentes sunt parui, breues, minuti, qui quandoq; occultantur in arboribus insidiantes, ut proijciant se ad trãseuntes: horũ genus uidi. Calidi ualde sunt, & ad rubedinem declinantes, ex eorum morsu accidit (ut dicit) dolor uehemens, & totum corpus pertransit: ex quo etiam mors accidit. Cura eorum communis est, ut cura uiperarum.

OPERATIONES.

1 Affudius & sabrin pro primo in quibusdam originalibus habetur, Affudius, ut dixerunt sapientes, sunt duo serpentes arenosa corpora habẽtes: & sub capite eorum puncta alba & nigra. Et quandoq; sunt nigri, & rubei, et albi: super eorum capita sunt squamæ albæ incisæ: eorumq; incessui strepitus inest propter siccitatẽ corticum uentrium ipsorum.
2 Et sunt grauis motus, dentium equalium. Horũ morsus disrumpit poros & meatus naturales, faciẽs ex eis fluere sanguinem, ita q̃ ex angulis etiam oculorum.
3 Et comprimitur in sanguine, & sputo sanguinis, & fluxu sanguinis narium, & uomitu, & dolore, & stomacho.
Et dixerunt q̃ locus apostematur, ac denigrat̃, & currit ex eo res parua aquosa, & soluit̃ uenter, & constringitur anhelitus, & difficultas urinæ fit, & absconditur uox, & mẽbra mollificantur: & uincit super corpus dispositio obliuiosus, & accidit spasmus, & cadunt dentes, & moritur patiens. Cura autem eorum ex parte proxima est cura uiperatum. 4

CAPVT. 9.

ANsibena & armena. Isidor. Ansibena dicta est eo q̃ habeat duo capita. Vnũ ĩ loco suo, Alterum in cauda currẽs ex utroq; capite, tractu corporis circulato. Hęc sola serpentium frigori se cõmittit, prima omnium procedens. De qua Lucanus. Et grauis in geminum uergens caput ansibena, huius oculi lucent ueluti lucernæ.

OPERATIONES.

Plinius libro. 8. Anſibenæ caput est geminum, hoc est & ad caput & ad caudam: tanq̃ parum esset ore uno fundi uenenũ. 1 *lib. 8. cap. 23.*

Iorath. Ansibena serpens frigore committit se, uigil, & sollicitus de ouis suis, ualde, cum ea in cubat. Nam dum quędam pars eius dormit, altera tunc uigilat. Et cum per semitam incedit, duo capita regit, nuncq; caput anterius nunc uero posterius consequitur. Est alius super calcaneum ambulans in coitu suo & super caudam suam. 2

Auicẽ. Armene est serpẽs, proprietates habens reguli proprietatibus proximas. 3

non enim interficit morſu tantum, ſed uiſu, & ſibili ſui auditu. Quodcũq; animal mordet, diſſoluitur, et quodcunq; ei appropinquat ex animalibus, moritur. At uero quantitate dixerũt eum à regulo differre.

4 Eſtimauerũt enim φ eſt ab uno cubito: uſq; ad cubitum & ſemis, & dixerunt φ morſu ab eo non confert aliquid.

5 Si uero aliquid confert ei: tunc ſemen papaueris & caſtoreũ. Hoc enim iã quidã teſtificati ſunt.

CAPVT. 10.

Aſpis. Iſidorus. Aſpis dicta eſt eo φ morſu uenenato interimat. As enim greci uenenũ dicũt. Huius diuerſa ſũt genera et diſpates effectus ad nocendum. Fertur φ aſpis cum incantatorem pati ceperit, qui eam quibuſdam carminibus euocat, ut eã de cauerna educat: illa eũ exire noluerit, unam aurem in terram premit, alterã cauda obturat & operit, ac uoces illas magicas non audiens ad incantatorẽ non exit. Ex generibus aſpidum ſunt, dipſa, ypnalis, emorrois, preſter, ſeps.

OPERATIONES.

1 Phiſiologus. Aſpis ſi momorderit hominem: ſtatim eum conſumit ita ut liquefiat totus in ore ſerpentis.

2 Gloſa ſuper Ioh. 20. Aſpis eſt paruus ſerpens, uipera prolixioris eſt corporis: & uenenum aſpidis concitæ uipera tardius occidit.

3 Vnde ſcriptum eſt. Caput aſpidum ſuget & occidit eum lingua uiperæ.

4 Andromachus. Aſpidis habitatio eſt in ſicco, & in locis in quibus non eſt aqua. Et hæc eſt quandoq; cinericia.

5 Aſpis eſt ſerpens cerulei coloris, cuius dentes ſupra modũ longi ſunt: ita φ extra os ſicut apro apparent. Morſu uenenum immittit, & ſpargit: unde & nomen accepit, uirtute quorundam uerborum incantatur, ne ueneno interimat: uel (ut quidã dicunt) ut quieta capi poſſit, & gemma de fronte eius auferri, quæ naturaliter in eo naſcitur.

6 Auicenna. Aſpis eſt ex ſerpentibus ſurdis, hęc ſicca dicitur propter uehementiam ſiccitatis ſuæ cutis, eſt & in quantitate ſua inter tres cubitos & quinque.

7 Color illius cinericeus, & ad citrinitatem decliuis, oculi eius ſunt uehementis luminis, & interficit à duabus horis uſq; ad tres.

8 Quem autem momorderit alteratur color eius & ſtupefit, ac multiplicatur eius ſingultus, & infrigidantur membra eius. Palpebræ quoq; eius clauduntur, & profundæ dormit. Ad eius morſionem eſt iuuatiuum emplaſtrum cum calce & melle & oleo.

9 Plinius libro. 8. Aſpidum colla intumeſcere nullo ictus remedio aſſeritur, preter quam ſi partes contactę conieſtim amputentur.

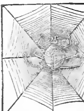
10 Idem in libro. 11. Aſpidum dentes in os uergentes ſunt, ne cibi excidant, nullũ habentium adminiculum retinẽdi: ſed duo ſunt in ſuperiore parte dextra leuaq; longiſſimi: tenui fiſtula perforati, uenenum infundentes, ut ſcorpionum aculei.

11 Solinus. Plures uarieq; ſunt aſpidum ſpecies: ut Dypſas, ypnalis, Emorrois preſter, ſunt aũt ammodatæ, eſt & cenchris, elephantiæ, chercitra, camedracõtes. Mõſtra hęc ſibilant (ut ferunt) affectus habent, nec temere niſi coniuges euagãtur.

12 Philoſophus. Aſpidẽ Lucanus ſomniferam uocat, quia uulneratus ab ea ſomnũ morti continuat. Fertur autem ſic incãtari. Demones diſcurrunt cum uerbis ad ſerpentes: et infectione interiori hoc faciunt ut ſerpentes ad nutum eorum moueãtur: ac ſine leſione tractabiles exhibeantur.

CAPVT. 11.

Aranea.

ARanea. Isidorus libro.12. Aranea uermis ē aëris, ab aëris nutrimento nominata, quę exiguo tempore longa fila deducit, & telæ semper intenta nunq̄ desinit à labore, perpetuumq́ sustinet in suo opere dispendium: quia sępe ad modicum flatū uenti, aut pluuiæ stillicidium rumpitur tela, tunc totaliter perdit laborem suum. Auicenna ait: q̄ aranea est modicum animal reptile, multipes, sex uel octo habens pedes: quos semper habet pares, & nunq̄ impares, & hoc fuit necesse, ut semper esset eius incessus æquus, sicut & ipsum onus: & hoc est generale in habentibus duos uel plures pedes. Habet autem aliquos pedes longiores & quosdam breuiores propter diuersas quas facit operationes, nam cum quibusdam fila subtiliat & in longam ꝓtrahit: cum quibusdā uero pariter fila nectit: cū quibusdam ꝑ fila repit. Et quando uult in telæ superficie immobiliter se suspendit, unde residens in telæ suæ medio subito sentit muscam, telā in parte remotissima contingentem, eam subito inuadit & aggreditur tanq̄ hostem, de qua si triumphare potuerit, eam ne euadat inter telæ suæ fila multipliciter circumuoluit: & ꝓtimo capiti insidens eius humiditatē sugit, & de tali muscarum uenatione uiuit. Nā eius gustabile proprie est talis humor: sicut gustabile apis est mel: ut dicit idem Auicen. & Arist. Item in genere aranearum est diuersitas sexus. Vt dicit Aristot. lib.5. Et est fœmina maioris corporis q̄ masculus, & pedes habet longiores, flexibiliores, & habiliores ad motum: et etiam ad texturam. Et sic idem in libro.5. Tempore coitus & amoris fœmina attrahit masculum per fila telæ, & post masculus fœminam: & non cessabunt donec coniungantur, & masculus ponatur super uentrē fœminæ, hic autē modus est necessarius propter uentris rotunditatem, & ista coniunctio maxime est in fine ueris, & in principio ęstatis, & aliquando in autumno, & in principio hyemis, & tūc maxime sunt nociuæ, & earum puncturæ amplius uenenosæ. Item Aristo. lib.8. Genera aranearum sunt multa. Nam quędā sunt paruæ, & diuersi coloris, & sunt acutæ et uelocis motus. Aliæ sunt maiores, & coloris nigri: & earum crura anteriora sunt longiora, & sunt tardioris motus nisi quādo coitu stimulantur. Et nigræ solent texere iuxta terram inter foramina, & manent in textura sua, quousq́ aliqua inciderit bestiola, sicut musca, quam deprehendūt, et si habent famem, sugūt eius humiditatē, & tūc deferunt ad locū suum ubi deponūt: & reseruant eam donec iterum esuriem patiantur. Et quando totam hausit humiditatē: deijcit residuum & reuertitur ad uenādū, & non uenatur, quousq́ reperit quod captum est de textura. Et si quis ruperit texturam, incipiet ipsam reparare circa occasum solis, uel circa ortū: & maxime laborat: quia tunc plures bestiolæ incidunt in texturā, & fœmina parit & uenatur, & masculus iuuat eā. Abscondit autem se in textura uel sub tela, ne à bestiolis uideaē, & maxime quando est magna, quia propter eius magnitudinem non facile operatur. Facit etiam fœmina oua: ꝓtimo, ex quib⁹ modicæ araneæ post formanē: & statim q̄n pariūtur ponit eas in textura, mox se mouent & disponunt ad texendum, ac si in utero materno sint instructæ ad uenandum. Vnde statim aptat retia conuenientia predæ suæ. Et est species quędā aranearum, quæ uenātur lacertum paruū, q̄n ipsum ꝯpit, incipit texere super ipsum, q̄usq́ liget eius orificiū ligatione forti, & tūc saltat super eū, & pungit quousq́ moriatur. Idem in eodē li. etiam dicit idem, q̄ sępe inueniuntur quędam araneæ in aluearibus apum: & illæ corrumpūt mel, & sugūt liquorem: & sic circa fauos faciunt texturas & corrūpūt eos. Idē dicit Aui. &

Plini. de generatione aranearum lib.11. cap.25. Sicut aranearum natura precipua admiratione est digna. Cuius plura sunt genera: inter quæ ē quędam, quæ dicitur spalãgio: cuius corpus est exiguum, uarium, acuminatum, uelox ad saltum: noxiũ habens morsum. Alia est species maioris corporis, & nigri coloris, & cruris lõgioris. etc. Aranearum aũt telę ut dicit Aristot. & Plini. Ex earum uisceribus quodã modo naturæ artificio generantur subtilissima compositione cõrextæ more retis componuntur & parantur, & filis subtilissimis connectuntur: & hoc ne à muscis & alijs bestiolis quibus renditur uideaẽ propter grossiciem. Cum labore quidem cõponuntur: sed miro modo faciliter dissipantur. Ignem non sustinent, uentum timent, cuius impetu rumpuntur, & subito denudantur.

OPERATIONES.

1 Plinius. Et q̃uis uenenosa sit aranea, de cuius egredit uisceribus tela, uenenosa tamen non est, qm̃ post multum usibus medicine utilis deputatur.

2 Nam ut dicit Diosco. Tela aranearum alba & mũda, puluerulentis fordibus nõ admixta, uires habet constringentes, conglutinantes, & refrigerantes: ideo sanguinem restringit à uulnere defluentem, supposita uulneri prohibet fieri saniem, & sanat plagam recentem, & prohibet inflaturam sanitatem uulneris retardantem.

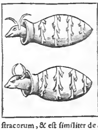
3 Item remedium contra morsus omniũ aranearum, est cerebrum gallinaceum cũ exiguo piperis, bibitum cum uino dulci. Item coagulum agni potatum cum uino, sanat morsus aranearum.

4 Idem facit cinis ungulæ arietinæ cum melle.

5 Item muscæ contritæ & positæ super morsum, extrahunt uenenum, et mitigant dolorem. Sũt & alia remedia que enumerat Plini. & Albertus.

6 Plini. eodem lib. capit. 6. Aranea lõga & candida, tenues habet pedes, cõtrita in ueteri oleo dicitur soluere albuginẽ oculorum.

CAPVT. 12.

BLacte bisantia grece, Arabice achafar, latine ungula aromatica. Serapion libro aggre. cap. Achafar est cõchiliũ ex speciebus ostracorum, & est similiter de conchilijs purpureis: & reperiuntur in regionibus Indiæ: & in aquis iuxta quas oritur spica nardi. Odor autem eius aromaticus est, quoniam ipsum animal comedit nardũ. Et ipsa colliguntur in tempore ęstiuo, qñ aqua desiccatur, & reperitur etiam ex eis in littoribus maris aizum. Et color eius ẽ decliuis ad albedinem: & ambæ sunt meliores: & est pinguis. Sed illa quæ nascit in Babilonia, est subnigri coloris, & ẽ minor illa, & omnes habent bonum odorẽ. Et quando fumigatur domus cum eis sentitur odor earum sicut castorei. Serapion lib. aggre. capi. ostracorum. Blactę bisantiæ sunt ex ungulis ostracorũ, & sunt coopercula quibus teguntẽ in foramine suo: & meliores sunt, quæ uergunt ad albedinem, & sunt odoriferę quorum odor extrahit aliquantulum ad odorem castorei.

OPERATIONES.

Galenus cap. ostracorum: Quando blactæ bisantia sumitur cum acero in potu, attenuat splenem: & quando fumiganẽ cum eis mulieres habentes suffocationem matricis, confert eis: & iste fumus excludit secundinam. 1

Et quando ex eis fumigatur epilenticus, excitat ipsum. 2

CAPVT. 13.

Bonnacon

Bonnacon. Solinus. Bonnacon ē animal quod ĩ locis frigiæ nascitur: huic taurinũ ē caput: ac deinceps om̃e corpus: iubã equinã: cornua uero tam multiplici flexu in se recurrētia: ut si quis in ea offendat, nõ uulneretur: sed quicquid presidij monstro, il li frons negat, aluus sufficit. Nam cum in fugam se uertit, proluuie citati uentris, fimum egerit per longitudinem trium iugerum: cuius ardor quicquid attigerit, adurit. Ita agerit noxia, submouet insequẽtes. Actor. forsitan, hoc animal idẽ est ꝙ uacca siluestris, secundum Aristo. que habet cornua declinãtia ad inuicem, nam et boues siluestres siue bubali alio nomine dicuntur bisontes. Aristo. Bonnacus est animal catonia in quodam mõte, tauro simile, sed est in eo erinis descendens ad duas partes spatulatum. Huius pili molliores sunt ꝙ̃ equi, & breuiores, crines eius omnes continui sunt, & usq; ad oculos perueniunt. Et qui ex pilis eius sunt inferius, lana assimilantur. Pili uero eius qui sunt super eius frontem, conueniunt, usq; dum separentur secundum discrimẽ. Color eius est rubeus: & forte erit ad nigredinem declinans, huius uox assimilatur uoci tauri: nec habet dentes superiores, sicut nec taurus, habet duos sotulares, & caudam breuem respectu corporis: & cauat terrã: habet eorium multos ictus paciens, huius caro dulcis est: & ideo deprehenditur. Cũq; percutitur fugit, & quiescit. Cum autẽ debilitatur pugnat. Et stercus ꝑ quatuor passus ejcit. Cũ uero tẽpus partus eius appropinquat, adunãtur ex eo genere multi prius usq; circa ip̃m stercus cõgregãt: et ip̃m q̃si murũ ponũt. Est aũt aial multi stercoris.

CAPVT. 14.

Bos. Isidor. Bouem greci boōtē dicunt, latini trionem uocãt quasi teriõem, eo ꝙ terrã terat, cuius latitudo pelliũ, à mento ad crura, palearia dicũtur a pelle, quasi pellearia: ꝙ est signũ generositatis in boue. Boum in socios eximia pietas est. Nã alter alterum inquirit, cũ quo ducere collo aratra consueuit, & frequente mugitu pium testatur affectum si forte defecerit. Aristo. Bos coit post annum, & forte post 8. menses. Post biennium autem pregnãs est nouem mensibus, uiuit annis quindecim: castratus autem uiginti. Actor. Bos ē animal mũdum secundũ legem ad immolandum & comedendum, quia ruminat, et findit ungulam, paleas comedit, iugo premitur, stimulo cogitur, terram arat. Plini. lib. 5. Boues & animalia quibus continui sunt dentes, bibendo sorbent ut equi. Idẽ in li. 11. Superiores priores dẽtes, nõ sunt bobus, sicut nec ouibus, & omnibus ruminantibus: boues autem mutant dẽtes. Horum caudis est longissimus caulis, atq; in una parte hirtus. In genere boum fœminis tantum uox grauior: cum in omni alio genere sit exilior quam maribus. Theophrastus probat boues pisce uesci, sed non nisi uiuente, boum attritis ungulis, aruina ungendo cornua, medentur agricolæ. Adeoq; sequax earum natura est, ut in ipsis uiuentium corporibus feruenti cera flectantur, incisaq; nascentium in diuersas partes torqueantur: ut singulis capitibus quaterna fiant. Isaac in dietis particularibus. Bouina caro ad comparationẽm carnis pecudum, siccissima est, ideoq; sanguinem

c

generat grossum, & turbidum, et melanco
licum, multumq; dat nutrimentum. Inobe
diens est digestioni, tardeq; de stomacho
ejicitur, & uentrem cõstipat: q si eo assue
ti melancolicæ complexionis fuerint, fi-
unt splenetici uel quartanarij, ul' hydropi
ci, uel scabiosi, uel leprosi: secundũ cõple-
xioné q̃ pręparatã, his morbis inuenit.

OPERATIONES.

1 Auicen. Bouinum fel cum nitro & ethi
molea, ualet ad furfures, cũ caput eo laua-
tur. Idẽ quoq; fel, aperit orificia hemoroi
darum. Ex eodem cum melle linit̃ palatũ
2 ad prouocationem. Dioscorides. Lac
bubulcum oris uulnera recentia ducit ad
sanitatẽ. Fimus boũ iuuat ad apum & ue-
3 sparum ictus. Hidropicus etiã illitus ex
eo iuuatur: si ad solẽ multũ iacens desicca
tur. Maximũ uero beneficiũ pręstat fimus
masculi bouis, stericis mulierũ fumigatus
4 propendentibus. Pli. li. 28. Bouis sepũ
cũ adipe anserino & ocymi succo, ulcera
oris acrimas sanat. Item cõtra eaq̃ exulce
ratione uenena enecãt sepum bubulcum,
5 alias bubulum, auxiliat̃. Medulla quo
q; bubula ex crure dextro priore trita cũ
sanguine, pilis palpebrarum q; uicijs & an
6 gulorum occurrit. Si uero grauitas sit
audiendi, fel bubulum prodest cum urina
7 capræ uel birci. Talus bouis accensus,
dentes cum dolore labẽtes, confirmat ad
motus. Eiusdẽ quoq; cinis cum mirra bo-
8 oum est dẽtrificium. Lien bubulus in
melle datur, & illinitur ad lienis dolores.
Lac bubulũ cęteris medicatius est. Bubu-
lo siquidem lacte, cũcta uenena expugna
ri traduntuomitione Pręterea tenasmus
9 poto lacte bubulo tollitur. Stomachũ
exulceratum lactis bubuli potus reficit,
eiusq; rosiones caro bubula mixta acero,
ex uino cocta. Ad hominis etiam morsum
bubula caro cocta & imposita, efficax est.
Canum scabies sanatur sanguine recẽti bu
bulo. Item cum marcescat illico et postero
10 die abluto cinere lixiuio. Haly. Fel bo
11 uis tinnitibus, & auris sonitui medetur, si
bombace supponatur. Si cũ oleo mixto
instilletur, auri mitigat dolorem ex frigi-
do. In lotio quoq; boum, si infundat se ho
mo, optimum est stomacho dolenti ex fri
gido. Prodest etiam emorroidis. Fimus 12
boum cataplasmatus sup̃ apostemata gros
sa, dissoluit ea. Si uero cõburatur, & nari-
bus insuffletur, sanguinis fluxum ab eis se
dat. Pręterea si cataplasmetur eo modico
cum butyro, uentri hydropici manifestis
sime medetur. Iecur bouis sic combura 13
tur & bibatur, uentris solutioni prodest,
& fluxui sanguinis. Os quoq; bouile, si 14
comburatur, dentes cõmotos ex se frica-
tos solidat.

Et si cum squingibin bibatur, splenẽ li- 15
quefacit. Appetitum coitus excitat, ac le-
præ prodest.

CAPVT. 15.

BOmbex. Isidorus lib. etbimologiarũ. Bombex ẽ frõdium uermis: ex cuius textura bombicinum cõficit̃. Hoc autẽ nomine appellatur: eo q evacuetur dum fila generat: & aer solus in ea remaneat. Plinius. Bombices telas aranearum modo texunt, ad uestem luxumq; fœminarum, quæ bombicina uocatur. Bombicum genus est in Assyria proueniens, nidos luto fingũt, salis specie, applicatos lapidi tanta duricia: ut spiculis perforari uix possint. In ijs & ceras largiores q̃ apes faciunt, deinde maiorem uermiculum. Et in Choo insula tradũtur nasci cupressi, terebinthi, fraxini, quercus florẽ imbribus decussum terræ halitu animante: fieri aũt primo papiliones paruos nudosq;, mox frigoris impatientia uillis inhorrescere: & aduersus hyemem tunicas sibi densas instaurare: pedum asperitate radeotes foliorum lanugioes in uellera: Phisiologus. Bombex uermis est
faciens

faciẽs sericum fileosum de ore suo, in quo sepeliat se ad hoc, ut renascat̃ cõpletus. Et postq̃ reiecerit omne quod stercoratũ est, ac feculentum, ac nigrum de corpore suo: tunc corpus eius translucẽs est, cũ aspicitur ad solem. Folijs quidem celsi uestit̃, quæ uulgo morus dicitur. Sed postq̃ operari ceperit, escam renuit delinoso labori operam diligenter impẽdens. Calathi uero parietes industrius textor circuit, lanã educens crocei coloris: quæ niuei cãdoris per ablutiõem efficitur anteq̃ artificalis tinctura superinducatur. Cõsummato aũt opere nobilis textoris, thecã in opere, proprio inuolutam centonis subintrat ianuã similis papilioni. Seminat postea, minuta eijcit: ex nature pennatibus secretis, quæ per hyemem reseruantur: ut aere clementiore redeunte, carni humanæ admota in sinu fomẽta suscipiant, usq; dũ natura motum seminibus conferat animalem. Idem uermis etiam lanificus appellatur, ex lana serica q̃ de proprijs uisceribus operatur.

OPERATIONES.

1 Sericum porro putrida uulnera cõbustum mundat & confortat.
2 Et si cum sale comburatur, rũbiginem dentiũ curat.

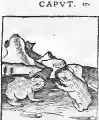
CAPVT. 16.

BOrax & Batracha. Ex lib. de nat. rerũ. Borax est genus bufonis, q̃d in capite portat gẽmam sui nominis: hic fulgo cropõdina uocatur, sed quando bufoni uiuo & palpitãti extrahit̃, tunc ipse lapis in medio sui oculum habere dicitur: Cum autẽ aliqua diu mortuo extrahitur, tunc malicia ueneni oculus extinguitur & lapis uiciatur.

Philosophus. Borax de genere bufonis est, hic propter ueneni quantitatem quando tangitur, inflatur. Cum aranea pugnat, & ab ea uincitur. Nam cum illa frequẽter pupugerit: ille se uindicare non ualẽs, in tantum inflando se extuberat: ut medius crepat & moriatur. Huius morsus pessimus est: & insanabilis efficitur. Gemmam in fronte nutrit pro qua occiditur, & quæ ab ipso animali borax appellatur: quando extinctum habet oculum. Herba speciali utitur in qua uitã recuperat: ruta uero interficitur. Humida loca & marcida libenter inhabitat: odit claritatem solis, nec eũ de facili uidere patitur, nocte ambulat: & hoc magis per uias hominum tritas uestigijs. Per diem uero latet in abditis, odorẽ florentis uineę fugit, & prope ad cubitalẽ magnitudinem aliqñ crescit. In Hispanię partibus illud precipue boracis genus habitat: quod lapidem in fronte portat.

CAPVT. 17.

BVfo. Bactor Bufo est anĩal uenenosissimum omnibus notũ: quod uidet̃ ab autorib⁹ dici rubeta, uł crassannum. Est autẽ bufo frigidissima bestiola, aspectu fœdissimaque fertur habere cor in gutture: unde nec de facili interficitur, nisi per medium guttur trãsfigatur. Ex putredine aũt uel corruptione terræ nasci putatur. Ex lib. de naturis rerum. Bufo etiam reptile uenenosum, habet uisum pestilentem, attactum sordidũ. Terra uescitur, & hoc pondere & mensura. Quantum em̃ in anteriori pede concludere potest: hoc illi p cibo q̃tidiano ẽ. Timet, em̃ ne sibi terra p cibo deficiat. In Galliæ partibus est Bufonis genus, quod cornutũ dicitur: qui à cornisare uidet̃: unde

a ſono uocis ſic appellatur. Colores habet duos, tetrum, et croceũ. Hij uero prodeũt & tunc uoces tubarũ edũr. Duoq; & duo uoces tubarũ reddunt inuicẽ. In ſola Gallia uociferi uiuunt, elati uocẽ perdunt & muti ſunt. Phiſiologus. Buſo eſt aĩal horroris, quod nunc cũ aranea, nunc cũ lacerta, quandoq; uero cum colubro, uel etiam cũ ſerpente prelium ſubit. Leſus aũt ueneno alterius animalis uenenoſi à plantagine medelam accipit. Saluia libenter ueſcitur, cuius radix buſoni mortalis ẽ. Lapis in capite buſonis inuentus, & ab hoĩe geſtatus, ueneni maliciã arcet. Ex buſone q̃q; per combuſtionem in puluerẽ redacto, cum ſibi relinquitur, buſo unus regeneratur, nec tantum unus, ſed etiam plures.

CAPVT. 18.

BVbalus & Biſontes. Iſido. Bubali p̃ deriuationẽ uocati ſunt: eo q̃ ſunt ſimiles boum, adeo indomiti, ut prę feritate iugum ceruicibus non recipiant, bos Africa procreat. Ex lib. de nat. rer. Bubalus eſt animal boue maius, & altius corpore, nigrũ colore, habet cornua longa tortuoſa, collũ lõgum, caput ingens, mẽbra macilenta, caudam paruã, aſpectum benuolũ ac ſimplicem. Sed ſumme pernicitatis atq; crudelitatis eſt, cũ ad iram fuerit prouocatũ. Vſibus humanis accõmodatiſſimũ eſt, fortitudine maxima pollet. Bubalus patiẽs eſt laboris, pilos habet paucos, uocem terribilem, frontem aſperrimã, cutem duriſſimã, pede ſpargit terrã. In eius nare anulus ęreus cum funiculo ponitur, ut facilius homini cedat in opus quod fuerat ei impoſitũ: q̃ ſi onus eſt graue, & ultra uoluntatẽ ſuã imponatᷣ: ſtatim cõmotus, in terra ſternitᷣ, nec facile ictibus ad ſurgendũ cogitur, niſi alleuiato onere quo grauatᷣ: hic alio noĩe biſontes dicitᷣ, de q̃ dicit Solinus, q̃ beſtia ẽ boni ſimilis. Solinus. Biſontes in ſeptẽtrionali plaga, ſunt boues feris ſimiles, ultra tauros p̃nicitate, capti aſueſcere neſciunt, hos imperitũ uulgus bubalos uocat. Pli. li. 8. Germania Scythiæ cõtermina gignit inſignia boũ ferarũ genera: iubatos biſontes, & uelocitate excellentes uros, q̃bus oĩbus imperitum nomẽ bubalorũ imponit: cum id Africa gignit, uituli potius, ceruice quadam ſimilitudine.

OPERATIONES.

Pli. lib. 11. Bubalorum ſanguis nõ ſpiſ- 1
ſatur. Haly. Coagulum pulli bubali cõtra
potum cicutæ prodeſt ei qui comedit fun-
gos. Vrina bubali ſi contrita miſceatur 2
mirrha aut oleo, & in aure ponatur, dolo
rem eius ex frigido mitigat. Dioſc. Fi- 3
mus bubali patientis impoſitus, tumores
uulnerum tollit, & ſciaticę paſſioni conue
nit. In cathaplaſmatibus poſitus duri- 4
cias ac ſcrofas purgat, & puſtulas ſoluit.

CAPVT. 19.

BRuchus. Rudolphus ſup̃ Leuiticũ & Gloſa ſuper Iohel. Bruchus modicus eſt et ſului coloris. Bruchus uocatur fœtus locuſtæ, anteq̃ habeat alas: deinde cum incipit uolare parum, dicitur athelabus: cum uero plene uolat, dicitur locuſta. Eſt autẽ bruchus multo grauior, q̃ locuſta uł athelabus, quia iacens in uno loco radicitus rodit fructus.

CAPVT. 20.

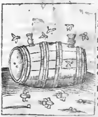

BVprestis. Isid. & Plinius li. 30 Bupreſtis ē anial par uū in Italia, ſimili mū Scarabeo, longi pedū fallit in herbas Bouē maxime, ūde et nomen habet: deuoratumq; tacto felle ita inflammat, ut rumpat.

OPERATIONES.

1 Plinius lib. 23. Oleum omphancinum contra Bupreſtim ualet ex aqua per ſe lotū
2 uomitiōibusq; redditū. Idē in li. 30. Bupreſtis cū hircino ſepo illita lichenas tol
3 lit ex facie ſmectica ui. Idē in li. 28. Lac
4 reſiſtit ueneno bupreſtis. Idem in. li. 31. Si bupſtis paſta ſit nitrū ex aq̄ uomitiōes euocat Ex li. de na. re. Cū autē bos bupreſtim inter herbas iacentē deuorauerit, ac fel eı⁹ tetigerit, ita inflammat̄ atq; tumeſcit, ut ꝓtinus rūpat̄, laceratis uiſceribus.

CAPVT. 21.

Bubiōe ſiue Bibione & Blata. Iſi. Bibiones ſunt qui in uino naſcut̄ quos uulgo muſciones à muſto appellant. Vn̄ Affrōius. Cum à me expectaſſer fabulare iocipis ex ore Bibiones inuolāt in oculis tuis Blatæ à colore dictæ ſunt ſiquidem & comprehenſæ manū tinguūt, unde & blateum colorē dicunt. Hoc animal lucem non patitur uidere, contrariū muſcæ. Muſca enim eſt lucipeta. Blata uero lucifuga. Ex lib de nat. rerum. Blata uermis eſt qui lucem uidere non patitur, unde per noctem tantummodo ambulare conſueuit. Palladius de agricultura. Blatæ ſunt apibus inimicæ, ſicut & lacertæ. Vnde huiuſmodi animalia & his ſimilia oportet apum caſtris uel aluearibus longe fugare: qui uult apes bene conſeruare, 2c̄.

CAPVT. 22.

CApra Ex li. de nat. rerū. Capra eſt animal barbatū, longis & acutis cornibus, Paſcit in cōuallibus, & i mōtibus, & in ramis arborum q̄s ore poteſt attingere, ſed morſus earum exicialis eſt arbori. Mel uero lambentes capræ moriuntur Herbis uenenatis uiuūt.

Conſt. Si capræ ex uaſis tamariſci biberint aut comederint, non habebunt ſplenē

Serapion in libro de ſimplici medecina. Vidi inquit Galenus Capras lingentes tamariſci frōdes, & inueni eas ſine ſplene, quaſdam uero uidi lingentes ſerpentes pelle depoſita. & poſt albeſcētes min⁹ ſeneſcere. Iſi. Capram a' carpēdis uirgultis quidam dixerunt. alij q; carpent aſpera Nonnulli a crepitu crurium. unde eas creas appellatas que ſunt agreſtes capre. Ariſto, Capra eſt animal ruminās quod tamē habet dentes in utraq; mandibula. Capre in paſtu cito mouentur a locis ſuis: quod non oues faciunt. & accipiunt ſumitates herbarum tantū. Quando mouentur poſt meridiem, plus aque potabunt. & quando ſalē ante parrū comederit, multū fluxum a mammillis habebunt. Capræ naturaliter ueloces ſunt, ideo paſtores non po-

nunt eis rectorē. Capra non bene uidet in die: sed acuit̄ eius uisus de nocte. Habet aūt aliquando oculos dissimiles in colore. Quando sagittata fuerit, pulegiū ceruinū querit, & comedit ut extrahat̄ sagitta. Pli. li. 8. Capræ in Cilicia iuxtaq; Syrtes, sicut oues, uillo tonsili uestiunt̄. Capris in Aethiopia uita est usq; ad ānos. 11. in urbe reliquæ plurimū octo. Idē in li. 11. Oculi capræ de noctæ splendēt: lucēq; iaculantur. Pili acute crassi exest hircis: fœminis aūt tenuiores. Item mares caprarū, plures habent dētes q̄ fœminæ. Nec habēt capræ dentes preter priores geminos. Habēt & binas in feminibus māmas, nec alibi, sicut & oues. Pli. li. 8. Capræ pariūt, & quaternos, sed raro admodū, ferūt quinq; mensibus ut oues, ueneno pinguescūt: pinguedine sterilescūt. Itē Arist. Caper unius anni coit: sed debile q̄d generat. In Aethiopia proprie capra uiuit annis. 11. tota uita coit: & gemellos parit, & si cibus cōueniens est: caper uirtuosus erit. Palla. lib. 8. Capra trima optime potest educare: sed eligenda est capella magni corporis, crassis cruribus, breui collo, plenaq; ceruice, auribus flexis et grauibus, pacuo capite, nitido ac spisso longoq; capillo, magnis uberibus. Nec multæ capræ sicut oues, claudendæ sunt una stationeq; & luto carere conuenit & stercore: q; teneriores mares generāt, haud transeundum est. Sed ultra octo ānos nō sunt mares seruādi, quia genus hoc languore sterilescit & ætate.

OPERATIONES.

1 Esculapius. Capræ cerebrū cū melle. car
būculos in uentre sanat. Sepū eius omni
morsui et lesuræ subuenit. Axungia q̄
q; eiusdem cū rosis mixta, pustulas que in
nocte grauescūt tollit, hoc etiā auribus in
3 stillatū, surdos sanat. Caseus eius impo
situs, omes pūctiones atq; dolores repri
mit. Pili eius usti fluxus omnes sed[illegible]t.
4 Vngulæ eiusdē ustæ & cum pice liqui
da tritæ & illitæ, alopeciam curant. Lac
eius hibitum artericum liberat, uermes oc
cidit. Pruriginem & morsus sanat.
5 Sanguis eius eadem facit: & uenenum
6 hibitum extinguit. Ex li. dena. re. Cor
nu capræ adustum, si ante nares nere caduce teneat̄: statim cadit.
7 Auicen. Cornu capre adustum, & albificatum, dentes fortiter abstergit, stringitq; gingiuā: & sedat
8 inflatæ gingiuæ dolorem. Pli. li. 28. Capræ cornu uel pilis accensis, fugari serpētes dicunt. Cinerēq; ex cornu potū, & illitum, ualere cōtra morsus eorum. Idē quoq; cinis sudores inhibet.
9 Sanguis capræ cum medulla decoctus, contra uenena toxica sumitur.
10 Idem etiam sic datur dissintericis, & auxiliatur hydropicis.
11 Iecur capræ contra papilionem, qui luminibus aduolat proficit. Assum quoq; ciliacis subuenit: laudabiles quoq; sunt medullæ hircinæ & caprinæ.
12 Dios. Adeps caprinus ceteris magis est stipticus, pascuarum causa: unde disentericis clisteribus miscetur.
13 Ius fellis eius etiam ptisicis auxiliatur. Bibentibus quoq; cantarides subuenit.
14 Fel caprinum adhibetur fistulis, cū succo porri. Adhibetur etiam medicaminibus uulnerum: & ca sine tumore sanat.

CAPVT 23.

Capre: Ca. Plinius. li. 8. capræ trāsfigurātur in plurimas similitudies. Sūt enim capræ: sūt rupicapræ, sunt ibices, sūt et oryges, soli a quibusdam dicti, contrario uestiti pilo & ad caput uerso. Sunt & damæ & pygargi, & strepsicerotes, multaq; alia haud dissimilia. Sed illa alpes, hæc transmarini situs mittunt. Idem in lib. 11. Natura cornua dedit ramosa capreis sed parua: nec decidua fecit. Huius animalis sanguis non spissatur. Isido. Capreas agrestes creas dicunt quas greci: eo q; acutissime uideant, recte pandorcos appellauerunt. Morantur eñ

in

in excelsis mōtibus. Et quamuis de lōginquo sint, nidēt tamē oēs qui neniūt. Eędē & caprę, & ibices, quasi auices: eo ꝙ instar auium ardua & excelsa teneant & inhabitēt. Ita ut de sublimi uix humanis obtutibus pateant, unde & meridiana pars ibices aues uocant: qui nisi fluentis inhabitant. Hæc itaq; animalia in petris altissimis cōmorantur, ut si quādo ferarum, uel hominum aduersitates persenserint, de altissimis saxorum cacuminibus sese precipitant: & in suis se cornibus illęsa suscipiunt. Ex lib. de nat. re. Capra siluestris quæ & capreola uel rupi capra dicitur: bestią seua est in cōparem sui generis. In alias autem bestia timida ac mansueta nimis. Hec in insula Creta, quando uulnerata est pulegium quęrit, quo comesto, sagitta de corpore exilit: uix autem capi potest quia celerrima est. Et cum à canibus premitur: ad montes altissimos cōfugit, plurima inter mares est discordia propter fœminas: & hoc tempore coitus.

OPERATIONES

1 Diosc. Fimus caprarum siluestrium cū uino bibitus, ictericos sanat.
2 Cum folio spicanardi bibitus, menstruis imperat.
3 Reliquos sanguinis fluxus cū aceto impositus, abstinet.
4 Cōbustus & tritus cū aceto & oximelle, alopœcias sanat.
5 Axungiæ mixtus, podagricis medeṝ.
6 Actor item de caprea hoc idem qđ supponit: licet sub alijs uerbis.

CAPVT. 24.

Canis. Aristote. Canis ē animal iracūdū, & applaudens hominibus, pilosum secūdum uniuersum, sicut porcus & ursus: habet dentes superius et inferius, & uentrē unū, ac post uentrem intestinū. Multos habet fœtus: multasq; fissuras in pedibus, et multas mammillas sicut & porcus. Quinq; digitos habet i pedibus anterioribus & quatuor in posterioribus, sicut leo & lupus. Fimum etiam habet siccum sicut & lupus, splenem longum, sicut homo & porcus, preterea somnus & uigilia, incrementum & corruptio, & uita & mors, cęteraq; accidētia ex sensibus, sunt in canibus sicut in equis & hominibus. Alexāder. Canis animal est immundum, rediens ad uomitum, iracundum, latratu horrendum, canem extraneum lacerans, ossa corrodēs: qui cum habuerit consortium alterius canis, refugit. Solus autem nomen suum cognoscit. Ex libro de naturis rerum. Canis est bestia docibilis ad omnem ludum, dominū suum diligit, & eius hospicium uigilando custodit, noctuq; latratu nocentes prodit. Est etiam quoddam genus canum, q̃d odoratu fures intelligit: & à ceteris hominibus implacabili odio discernit. Isidor. Nihil autem sagacius canibus, plus enim sensus cęteris animalibus habēt. Nam soli nomina sua cognoscunt, recognoscunt dominos suos & diligunt, & eorum tecta defendunt, pro dominis suis se morti obijciunt, solitarie & uoluntarie cū eis ad prędam currunt. Ambro. Canis est animal sagax, quod ubi uestigium lupi uel leporis inuenerit, argumenta quędā ad eū directa semita insequendū colligit, ad diuerticulū semite uenit, singularūq; semitarū exordia tacitus percunctaṝ: ut per odorē cognoscat in quā partē diuerterit. Huic etiā animali insitū ē naturaliter, impartitæ alimōiæ memoriā seruare, gratiāq; referre: ac sollicitas excubias pro dñorum salute ꝑtēdere. Cū enim infirmaṝ canis: radicem alicuius herbæ comedit ad uomendū. Phisiologus. Canis cætera beuta ī tribus excellit: in discernēdo, amādo, seruiēdo. Discernunt enim dñm ab extraneis, nec eos quos infectaṝ odit, sed ꝑ eo quē amat zelat: er ex cōscientia sollicitu amoris inuigilat. Mos eius est cū pastore alludere, gregē nosse, insidiantes feras persequi: soli huic a natura insitum est, uoluntarie ad quod præparaṝ

ingeri: & p quandē obedientię formulam sola disciplinati timoris expectatione suspendi, donec ad peragendi licentiā signo mittatur. Canum autem genera sunt plura. Alij enim ad capiendum feras siluarum inuestigant, Alij uolucres. Alij uero greges. Alij domos custodiunt. Ex li. de naturis rerum. Tria sunt genera canū Horum nobilissimi sunt leporarij, alias leuerarij, quibus forma elegantior, & ad cursum celerior & aptior q̧ uenatui. Hi pectore ualentes sunt, latratus edere nesciūt & nisi producantur ad cursum, intra domum se continent. Alij sunt apti uenatui longis auribus ac dependentibus, hi odore & importunis latrantibus bestiam insequuntur. Item canes masculi, non facile lędunt canes feminas. Et ita fit in pluribus generibus bestiarum. In omni autem genere animalium masculi plus feminis uiuunt, exceptis leuerarijs, in quibus accidit cōtrariū, Arist. Leuerarij qppe uiuūt añis ferè decem, leuerarię duodecim, In leuerariorū quidē genere plus uiuūt feminę maribus, ppter laborem ipsorū masculorum. In alijs autē plus uiuūt mares feminis. Itē canes feminę cū applicanť ad ætatē coitus habent signa sicut homo q̄m earū mamillę intumescūt, & inuenit in eorū pectore cartilago, sed hoc diffile est cognoscere, nisi exercitato, marib⁹ autē non accidit hoc sed in maiori parte crus eleuant in mingēdo: & hoc nō nisi p⁹ sex uel octo mēses faciūt & uniuersalit, postq̧ rigescunt. Omnes autē feminę sedent quando mingunt. In canibus feminis, lac inuenit ad quinq̧ dies ante partū: & in quibusdā per septem Estq̧ lac caninum spissius omni lacte: pręter quā porcorum ac leporum.

OPERATIONES.

1 Esculapius. Canis sanguis potatus tremulosos liberat.

2 Caput eius ustum, tritum & pulueriza tum, uel eius caro neruosa, & ficus, morsus canis si bibatur sanat. Puluis dentiū eius, dolores dentium & gingiuas curat.

3 Cor eius potatum, canes a latratu detinet. Fel eius cum melle, curat oculos. Lac eius bibitum, pilos & capillos crescere sinit.

Cum melle ul' uino datū, mox fetū mortuum ejcit. 4

Dens ex en tactus, cito omittitur: & cicatrices oculorum extenuat. Adeps eius podagram & aurium dolorē sanat. 5

Auicen. Sanguis canis, phibet ortū pilorum euulsorum: ut scripsit Galen. Vrina quoq̧ canis administrať super uerrucā. 6

Dioscor. Lac primi partus canis, capillorum ortus amputat: & in utero infantes excludit. Lociū caninū addito nitro & medicamē factum, lepras & prurigines tollit. 7

Fimus caninus in canicularibus dieb⁹ collectus & siccus bibitus uentrem abstinet cū uino. Albus uero fimus eiusdem, arcuato morbo medetur. 8

Plinius libro .29. Sanguine canino nihil præstantius contra toxica putant. Canino felle cum melle, curabat Appollonius oculorum suffusiones. 9

Item albugines canini lactis instillatio dolorem & grauitatē auriū sedat. Adipe canino lendes à capillis tolluntur. 10

Idem libro 30. Canina cutis cuilibet digito circundata distillationes sedat. Fel caninum podagricis confert penna illitum. Verrucas omnium generum sanat urina canis recens illita fimiq̧ cinis cum cera. 11

Canis lingua medicinalis est: lambendoq̧ sua uulnera uel aliena sanat q̧ si uulnus proprium attingere lingua nō possit pedē lambit & saliue medicamine delinitum ad uulnus apponit: certus de medicamine q̄d lingue sue natura indidit. 12

Auicenna, Aqua casei canes impinguat ualde & nutrit eos bene. 13

Catus cecus nascitur lunaticus est odoratu multum uiget: dētes habet acutos & os fissum: ualde mordet & lingit: non ruminat sed rodit, ad uomitum redit priusq̧ recubet lectum circuit: bolismum patitur id est rabidam famem. 14

CAPVT. 256

Cattus

Cattus & Cathaplepa. Isid. Cattus id est ingeniosus a greco uenit, musio est appellatus: eo q muribus infestus sit, hunc uulgus captũ, à captura uocant. Dicunt alij q captat id est uidet, tã em̃ acute cernit, ut fulgure luminis noctis tenebras superet. Alber. Cattus est aial à capiendo dictũ: muribus em̃ infestus. Et dicitur moribus esse uerecũdũ et pulchritudinis amatiuũ. Habet aũt colorem griseum glauci sortitur cõgelare similem, habet em̃ colorem hunc naturalẽ. Et alias habet ex accidentali cibi, & precipue q domesticus est, est aũt mordax ualde, in multis similе leoni, unguibus, et dentibus armatus sicut leo, & intrahit et emittit ungues sicut leo. Carnẽ aũt habet laxã et mollẽ

OPERATIONES.

1 Auicen. Ex catti morsu quandoq; acci
dit dolor uehemens, & uiriditas in corpe;
2 & curatio eius est curatio cõmunis. Iu-
uatur aũt cũ emplastro cepe, uel calamẽti
3 siluestris. Razi. Catti siluestres ex fumo
rute & amigdalarum amarum fugiunt.
4 Haly. Carnes catti calidæ sunt & sicce;
medẽtur emorroidarũ doloribus. Renes
calefaciunt, dorsi doloribus prosunt.
5 Esculapius. Stercus catti uel cattæ cum
6 sinapi & aceto alopœciã curat. Catha-
plepa appellatur fera modica & iners, iu-
xta fontem Tygrim, qui est apud hesperi-
os Aethiopes (ut pleriq; estimauere) Nisi
caput. Fera hęc cęteris quoq; mẽbris iners
caput tm̃ pregraue, egrefert quod deiectũ
semper in terrã. Alias in tremore est huma
ni generis omnibus: qui oculos eius uide
rint confestim expirantibus. Eadem & ba
silisci serpentis est uis.

Solinus. Iuxta fluuiom Tygrim nascitur cathaplepa: modica & iners bestia pestilenti aspectu figura fere catti. 7

CAPVT. 26.

CAcc9. Ex li. de nat. re. Caccus ẽ mõstrum in Arcbadia, totũ setosum ut porcus Et ut scribit Adelinus philosophus. Anhelitu suo pectore flammas eructat id est spiritum flamminеum, maxima cum ira furit per motum. Hic in antris super Tyberim commoratr; & inuadit subito taurorum & uaccorum greges p caudas tres uel quatuor apprehẽdens: ut ui suæ fortitudinis in antrum occulte trahẽs, gressu retrogrado scilicet de facili possit inuestigari. Nec solum animalibus est infestus: sed buboni grauissime insidiatur. cum tamen ipsum hominẽ plurimũ timeat. Si queritur, quomodo de animalis ore flãma possit euomi tam efficax, ut proxime contacta comburat: et nõ ipm corpus animalis flãma tali obsumatr. Responderi potest, quia cum anhelitus adhuc in uisceribus animalis, per mẽbra uaria late diffusus est, tepidus manet usq; quo non exuberatur in flammas. Sed eructuatus continuatur, ac multiplicatur in obiectum aliquod corpus, uirtutemq; recipit comburendi: sicut uidemus per medium berilli lumen solis multiplicare radios, & in summo mucronis acumine radiorũ ignis, uirtutem in subiectam materiam suscipere, ignemq; effici uiolentum. Huic animali similia fuerunt illa de qbus in libro Sapientiæ legitur, q ignis ex ore suo spirabant. De cacco dicit Virgilius 8. libro Eneidos. Semi hominis facies huic monstro. Vulcanus erat pater illius

atros ore fomens ignes magna femole ferebat, terribiles oculos uillosaq; fetis pectora fenuferi, huius cacci mens effera quatuor, a ftabulis preftante corpore thauros auertit, toridem forma fuperante iuuencas: atq; hos ne qua forēt pedibus ueftigia rectis: cauda in fpeluncam tractos uerfifq; uiarum: indicijs raptos faxo occultabat opaco. Hunc Caccum propter furata fibi pecora, Hercules interfecit ut ibi Virgilius in longum profequitur.

CAPVT. 27.

CAmelus. Ex lib. de nat. rerū. Camelus ē animal deforme, gibbofū, habēs cullum longum, crura poplexa, lentū inceffum & dū graditur nūq; pedes atterit: immundū aīal fecundum legem, quoniam ungulā quidem habet: fed non diuidit eam. Cum aūt onerandi funt: paulullum fuper genua percutiuntur, & ftatim ad onera flexis ceruicibus inclinantur, aquas puras refugiunt, lutulētas bibunt, & hoc gratia nutrimenti. Oīne enim elementum, quanto plus cōmixtum eft alijs: tanto plus nutrit, & ecōtrario. Irari cameli ftrident horribiliter. His etiam rabies accidit & podagra de quibus facilime moriuntur: non autē ungulas ejciūt, fed uehementiffimo dolore grauaī quando duras et laboriofas uias incedunt: non enim in pedibus habēt de forti corio fotulares. Ordeum cito tranfglutientes referuant: ut rurfum ruminādo tota n. &cte mā ducent, alij compatientes abftineant. Illi q recti cameli dicuntur, unum tamen habēt in dorfo gibbū. Eft aūt & aliud genus eorum quos dromedarios uocant, curfu mirabili uigentes, & bina tubera in dorfo habentes. Ariftot. Cameli funt ficut animalia cornuta, quia uentres eis funt, ficut habentiū cornua: & quia cibus illius fpinofus eft: neceffario fuit eius lingua carnofa propter duriciē palati. Natura ergo utitur palato, ficut parte dentiū terreftri. Camelus nō habet fel diftinctum, fed uenas paruas in quibus eft fel. Solinus. Camelorum fœminæ ad bella preparantur: putāt q; ualidiores eas fieri, fi caftratione á coitibus arceātur. Camelæ cum homines eis utuntur ad preliandum, caftrantur. quia tunc non impiguantur. In locis quidē altiffimis habitantes: tria milia camelorū habent homines, currētium uelocius quam equus, & hoc non accidit eis nifi propter amplitudinem paffus.

Vegetius de re militari lib. 3. Camelos apud ueteres aliquantulæ nationes in aciē produxerunt. Sed hoc genus animalium, arenis quidem tolerabile fic aptum: nam confufas etiam in puluere uento uias, abfq; errore dirigere memoratur. Cçterū præter nouitatem hoci fi uti uideatur, inefficax bello eft. Item camelorum mares, habent uirgas ad pofteriorem partem, unde auerfi cocutu. Sunt autem uirgæ neruofæ ac duræ, unde ex eis arcuum corde fiunt. Coitus tēpore folitudines aut fecreta petunt. Item camelus eft ualde malus tempore coitus. Et fi quod animal, uel homo tēpore hoc appropinquauerit ad eum, ledit ipfum. Coit autem poft triennium, tempore luxurie folitarius eft cum femina, fetus ac filueftris, & coeundo per totam diem equitat. Sed cum alias luxuriofus fit, erga matrem tamen continēs eft. Vnde in quadam ciuitate cooperiebitur camelæ caput ut eius pullus fuper eam faltaret, qui cooperto matris capite fup eā faltauit: et cooperimento fublato matrem agnofcēs, turpitudinis opere quod ceperat intercepto, defcendit, ipfumq; ingeniatorem mordēs interficit. Camela pregnans eft per annū: poft partum quoq; quiefcit á coitu per annum unum, tantum filium facit, ficut elephas, equus, & omne animal habens foleas. Cameli uiuunt centum annis. Cameli patiuntur fitim per quatriduum, & poftea bibunt multum, huic animali natura de-

menti,

dit magnitudinem corporis In modum iumenti, ficut & elephanti. Animal quoq;, cuius cibus ex eſt materia lignea & ſpinoſa multos habet uentres: & in hoc genere eſt camelus.

OPERATIONES.

1 Auicenna. Caro cameli prouocat uri-
nam Adeps, qui eſt in gibbo cameli, ſuffu
migatus confert hemorroidibus. Cameli
cerebrum exiccatum, et cum aceto bibitũ,
confert epilentiæ, ad idem ualet eius ſan-
2 guis. Qui etiam ſiccatus & frixus, reti-
net fluxum: cum uino quoq; bibitus, ſagit
tæ armene nocumento confert, poſt pur-
garionem uero menſtruorum potatum, ſu
uat ad impregnationem: & confert prouo
cationi matricis.

3 Idem. Lac camelarum fetarum eſt ſubtilæ, & ualde aquoſum, nec facit opilatiões (ſicut cętera) propter paucitatem caſeitatis abſterſionis aquęitatis illius.

4 In ipſo eſt ſalſedo, quia cameli diligũt acetoſum, & hoc eſt melius lac. Dicitur autem ꝙ eſt uehementis tarditatis in ſtomacho, & in ſuperioribus uentris. Ex ipſo non timetur ſordicies ſicut ex cęteris, niſi raro.

5 Vrina cameli confert hydropiſi, & uehementer ſœtori narium. Et aperit opilationes colatorij cum uirtute uehemẽti, ablutione ex ea facta confert furfuribus.

6 Dioſcori. Fimus camelinus albus cum melle tritus & impoſitus, tumores reprimit: & uulnera deſiccata permundat.

7 Haly. Sanguis cameli ſricatus, diſenteriæ prodeſt: & ſolutioni chronicę potuiq; ueneni lac cameli prodeſt: corruptioni cõplexionis, augetq; uentrem.

8 Plinius. Stercus cameli mundificat & deſtruit uerrucas: abſcindit fluxum ſanguinis ex naribus & quando bibitur cum medicinis, epilentiæ confert.

9 Item reſoluit bothor & ulcera, ſcrofulas quoq; fortiter. etc̃.

CAPVT. 28

CAmeleon. Iſi. Cameleõ nõ habet unum colorem, ſed diuerſa uarietate cõſperſus eſt, ut pardꝰ, huius cameleõtis corpuſculũ ad colores quos uidet facilima conuerſione uariatur, cum aliorum animalium non ſit ad cõuerſionẽ facilis corpulentia. Rudolphus ſuper Leuiticum. Cameleon in infirmitate manſuetũ eſſe ſe ſingit: cũ alias ſit immãſuetum animal. Glo. ſup Leuiticum. Cameleon eſt natũ ad deridẽdum, doloſum, rapax, ingluuioſum: et ideo ſecundũ legẽ immundũ. Amh. Cameleon diuerſas ſpecies coloris uario fertur mentiri. Ariſt. Cameleon eſt animal ualde timoroſum, propter qđ in multos colores mutatur. Cauſa uero timoris eius paucitas ẽ ſanguinis & caloris, unde etiam ualde macer eſt: & uocaſ leo terræ. Huius facies eſt ſicut animalis ex porco et ſimia cõpoſiti. Vngulas habet ſimiles uncis ſeu auiũ ungulis. Alteratio coloris fit, qñ coriũ eius inſufflaſ, manet in cauernis ſicut lacertulꝰ. Soli. Cameleõ per oẽm Aſiam eſt plurimus. Animal ſcilicet ꝙdrupes: facie q; lacertæ: niſi crura recta & lõgiora uẽtri iũgerenſ, plixa cauda, eadẽq; in uertiginẽ torta, hamati ungues, ſubtiliq; idõeitate. Inceſſus uero piger, et idem fere ꝙ teſtudinum motus. Corpus aſperũ cute, qualẽ ex crocodilis dep̃hendimus, ſubducti oculi et receſſo concauo introrſũ recepti: ꝙs nũq; in taxiõe obnubit.

OPERATIONES.

Pli. Cameleon quoq; multa in ſe ſerẽ habere utilia medicinæ. Caput eius & guttur ſi roboreis lignis accendantur, imbriũ ac tonitruum cõcurſus facere democritus narrat. Item iecur in tegulis uſtum. 1 2

Reliqua ad ueneficia partinētia que dicit
quamq; falsa estimantes obmittemus pre-
3 terq; in risu coarguentium. Oculo eius
dextro si uiuenti eruatur, albugines cum
lacte caprino tollūtur, lingua quoq; ad al-
4 ligata, pericula puerperij. Eundem salu
tarem esse parturientibus circa domum.
5 Cor eius aduersus quartanam est profi
cuum, lana nigra primæ tonsuræ illigatū.
6 Pes prior dexter in pelle hienæ adalli-
gatus brachio sinistro: dicitur prodesse cō
7 tra latrocinia, terroresq; nocturnos. Itē
dextram mām illam cōtra formidines pa-
8 uoresq;. Sed et pedem eius sinistrum in
furno torreri cum herba eiusdē nominis,
addito ungento pastillis factis inde (si cre
dimus) fertur hominem inuisibilem face-
9 re. Eius felle glaucomata & suffusiones
corrigi creditur proprie tridui unctione,
creditur eo lienibus instillato serpentes se
perari: & ad alia multa.

CAPVT. 29.

CAmelopardus. Isidorus. Camelopardus est dictus, eo q cum sit ut pardus albis maculis supaspersus, collo eq similis, pedibus bubulis, capite tamē camelo similis est. Hūc Aethiopia gignit. Pli lib. 8. Camelorū aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabuna siquidem Aethiopes uocant bestiam collo similem equo: pedibus & cruribus boui, capite camelo, albis maculis colorem rutilum distinguentibus. Vñ & camelopardalis appellata est. Hęc primum quidem dictatoris Cesaris Cirsensibus ludis Romę uisa est. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q; feritate cōspicua, qua ppter et ouis ferae nomē inuenit.

CAPVT. 30.

CApreolus. Auicen. Capreolus ē animal in India: similis hinnulo siue ceruorū filio, qui apud nos etiam nō mutāt dētes. Et qn eius dentes sunt magni, signant uitæ diuturnitatem in eis, & habet oculos acutos. Aristot. li. 13. Capreoli siluestres habent sapientiam, quando uulnerantur, quęrūt pulegium ceruinum, & comedunt ipsum, ut extrahāt sagittas a corpore, si quæ in ipsis sunt infixæ, ex uelocitate motus, & assiduitate discursus. Caro capreoli a superfluo humido exoneratur, et eius caro tenerior, & digestibilior efficitur, & saporis ac odoris eius grauitas amputatur. Aristot. Pastus gratia de locis altis ad altiora tendit, et inter herbas salubres & noxias, odore dijudicat & discernit. Ruminat cibos, et ungulam findit. Non ungue, non cornu, non dente, sed sola uelocitate fugæ a canibus uenatorū insulsis se defendit. Vnde quando in campestribus persequitur, ad montana fugiens alta petit. In montibus Indiæ sunt quidam capreoli, qui ab herbis aromaticis & odoriferis pascūtur: in quorum unguibus sunt quędam cōcauitates, in quibus humores quidam ad apostemata colligūtur, que primo ad maturitatem, & motum, & confricatiōem rūpuntur, & a corpore cum pilosis folliculis abstrahūtur, & substantia quæ infra pelliculam cōtinetur, summe est odorifera: & inter aromatica maxime preciosa, in medicinis plurimum utilis & uirtuosa, & uult Diosc. & Platea. Er aliqui dicūt illud, muscum uulgariter appellatum.

CAPVT. 31.

CAstor, est anial admodū canis pōtici, longū scilicet & gracile, dētes habet acutissimos, pellē delicatam ac nobilem, quę quanto nigrior est, tanto preciosior: colores in pilis habet uelut Daxus: sed pili subtiles sunt, et pulchri. Non potest diu sustineri uel subsistere nisi caudam in aqua teneat, quam habet utiq; piscium caudę similem: saporemq; eius & speciē. Vnde & a Christianis in ieiunio cōmeditur, pars enī caudę ipsius edibilis est, residuū autem eius est caro. Ipsaq; cauda lōgitudinis cubitalis est, pinguedinē multā habēs. Pedes aūt posteriores habet ut Anser. Anteriores aūt ut canis. Hec enim illi natura parauit, ut & posterioribus uelut auis in aqua nataret, & anterioribus in terra sicut quadrupes ambularet.

Ex libro de naturis rerū. Castores, ut dicit experimentator in grege uiuunt, & simul ad siluas pergūt. Lignaq; dēnbus abscindentes ad cauernas suas ea miro modo referunt. Vnum ex castoribus ꝓ uehiculo resupinatū pedibus eleuatis in terrā ꝓijciūt, & inter crura eius abscisa artificio se cōponunt: & sic eum trahētes cauda ad ꝓpria tecta deducunt, uerum iniuriam talem non faciunt his, qui inter illos educati sunt, sed illis q de alienis partibus ad se uenerūt. Hos eñi in seruitutem sub certa custodia rediguot. Aliorum tñ opinio est ꝙ hoc illis faciāt, q senectute laborbiusq; cōfecti, dentes obtusos babent, & q ligna secari non ualent. Tales enim in seruitutem redactos, per assumptiooem pilorum in dorso uenatores agnoscunt: cosq; pietate commoti illesos abire permittunt. In duplices autem usus ligna secta habent. Nam & corticem cōmedunt, & ex lignis babitacula ualde artificiosa faciūt. Amaris qdem arborū folijs, & corticibus, Castor ꝓ summis delicijs uescit̄, unde & tota eius caro, etsi bono, tñ amaro odore ꝑfundit̄ Phisiologus. Castor cū eñi uenator ꝑsequitur, abscisos testiculos ante faciē eius ꝓijcit, & uenator habens quod ab eo cupiebat ultra non sequitur. Si aūt alius uenator eum sequat̄, erigit se et ostendit uirilia se non habere, & sic euadit. Est aūt animal mansnetū nimis. Ex li. de na. re. Hui⁹ animalis uenatio fit hoc modo. Canis ad hoc instructus in aquā ꝓijcitur, qui ad foramen mansionis illius ꝑueniens, ingredit̄, nec cedit castor morsibus, donec a uenatoribus artificiosa illa māsio refringat̄.

OPERATIONES.

Plato Castoris testiculi abscissi, in umbroso loco suspensi desiccantur, & in usū 1
medicinę reseruēt̄, et dicūt̄ castoreū. Bo- 2
nū aūt castoreū. i. nō sophisticatū, habet saporē mediocriter acutū: Glutinosū est, & saporē habet multū horribilē, neruos intricatos, & pelliculis adherentes, , pannos sex in magna efficatia seruari potest. Melius tñ est q̄ recētius. In medicinis ponitur abiecta pellicula exteriori. Virtutē habet dissoluendi, attrahendi, & maxime neruosa loca confortandi.

Contra epilentiā, & alias frigidas passi 3
ones capitis datur castoreū cum succo rutę in potu uel decoctionis eius uino,

Contra paralysim linguepuluis eius 4
sub lingua ponitur, donec ꝑ se resoluatur, & cōsumatur. Contra paralysim totius
corporis dat̄ uinum decoctionis eius et ru 5
tę, & saluię. Cōtra letargiā ꝓuocat̄ ster- 6
nutatio ex castorco: cerebrū cōmouet, & cōfortat. Dios. Castoreū testiculi sunt
animalis, quod Castor dicitur, & sępe a- 7
quaticam, sepe uero terrenam sustinet uitam. Optimum est ponticum, si inte-
sius cereum & obstrusum membranulis 8
naturalibus. Quidam autem testiculos adulterantes, immittunt uesicis cū armoniaci gutta sanguine castoris conspersa.

Eligendi sunt ergo qui iuncti sunt ex 9
una radice sibi coherētes, pleni, incidi, fragiles ipsis folliculis se tracti⁹ separantes.

10 Calefcit autem caftoreum, et deficcat, & attenuat. Illis ergo qui ex plenitudine fpafmum patiuntur, aut tremorē neruorꝫ utiliffimum eft. Quibus aūt hoc cōtingit ex inanitate uel ficcitate cōtrarium.

11 Vina quoqꝫ pulmonis emēdat. Et humidū frigidi cerebri humorē cum pulegio, cum uino bibitum inflationes tollit.

12 Torfionibus medetur, potiones uenenatas nocere non finit, litargicis fingulare prefidium eft.

13 Tremori & contractionibus, & oībus neruorꝫ caufis delitum & unctū medef.

14 Virtus enī ei termantica eft, et recorporatiua mixtū malacinatibus, & acopis paralіticis feu fciaticis, & his fimilib⁹ fubuenit

15 Auicen. Caftoreum confert obliuioni & letargię cum aceto & oleo rofaceo, furditatiqꝫ frigidę, ac uentofitati in aure diffolutū in oleo nardino. Attractio per

16 nares ex fumigatione ipfius, confert apoftematibus pulmonis, et infirmitatibus eius. Bibitur cū aceto ꝓpter fingultum, et facit fitim.

17 Delet dolorem uentris pungitiuū, cum aceto bibitum: uentofitatem refoluit. Mēftrua ꝓuocat. Secundinā et fœtū extrahit

18 Confert morfui paruorꝫ uenenatorū, & quod ex eo declinat ad nigredinem, eft uenenum, ita quod interficit quandoqꝫ in una die.

19 Fel caftoris ad multa utile eft. Eius quoqꝫ coagulum fedat morbum caducum.

CAPVT. 52.

CHama. Alb. in libro de natu. animaliū. Chama eft beftia alio noīe rufinus dicta in Aethiopia. Eft autem ad modū lupi in figura maculis albis ut pardus ꝑ totū refperfa ludis apta, eo qđ difciplinę multū eft ꝑceptibilis. Et in hoc cōuenit cū natura canis.

CAPVT. 53.

CAlopus. Al. in li. de na. anima. Calopus dicit̄ effe aīal, iuxta Eufratē habitans, et de Eufrate ꝓpter aquę frigiditatē bibēs. Aftutū et uelox effe dicit̄, ita ut uenator ipfi appropinquare non poffit. Cornua geftat longa ferrę modum prętendētia: quibus et arbores deijcere dicit̄: fed uirgulta ante repulfum cornuū fuorꝫ tendētia frangere non pōt, licet ad hoc fępe nitatur: et ideo in eis frequenter inuolutis cornibus cum captum tenetur, dentib⁹ ftridet, & auditu ftridore à uenatore capitur.

CAPVT. 54.

CEru⁹. ex libro de naturis rerꝫ. Ceruus ē aīal uelocitate mirabili, frōtē habens ramofis cornibus afperatā, Quorum creatio fit fi biennis fuerit, tunc ufqꝫ ad fex annos pro ætate ramos augēt: deinde numerofiora fieri nō pñt, fed maiora. Solū hoc animal cornua mutat, & fupra modum gloriatur. Habet unū uermē in capite, qui eā ferè uexat affi

due

due. Sed et omne animal, et ipse homo, uer
mem habet sub lingua, Aristo. Ceruus est
animal sapiens, de quo etiam oppinantur
quod inter animalia quadrupedia discretius
sit. Idem. Ceruus est animal timidum, cor
nua quidē habens, et fissuram in ungulis,
dētes eius declināt ad inferius: habet quat-
tuor dētes: in una parte oris, et in alia quat
tuor per quos mollit. Habet etiā duos mag
nos alios, qui sunt in masculo maiores, et
in femina minores. Vox masculi grossior
est, & altior quam feminę. Masculus uocife-
rat multū tempore coitus, et femina quando
timet. Ceruus itaque (sicut & cętera magni
cordis animalia) timidus est, uocem uulpi
um timet. In sibilo aūt & cantu delectat.
Itaque sibilantem & cantantē sequit, et ali-
us cum occidit. Vñ cum aures erectas ha
bet insidias subsequentis aduertit: postquam
uero dimiserit, non aduertit. Itē cerui pug
nant, & uictus obedit uictori obedientia
forti. Cum aūt impregnat ceruus, latet, pp
ter uenatores. Intęstina cerui ualde fœti-
da sunt, unde non cōmedunt à canibus: ni
si sint ualde famelici. Phisiologus. Cer
uus ubi serpentē agnouerit esse, implet os
suum aqua, effunditque in foramē, deiñ cū
quędam oris sui spiramine serpentes foras
attrahit, et pedibus suis cōculcans ipsum
interficit. Ceruorum aūt duo sunt gña, unū
quod, ut inuenerit serpentē in cauerna u-
bi latitat, flatum imitit ut exeat, & egredi
entis collū pcutiens hinc & inde occidit
eum, & deuorat. Postea uero, ppter tumo
rem ad aquas purissimas currit, ac ueneuū
euomit. Sed inter hunc tumorē pilos mu
tat, et cornua abijcit. Aliud est genus, quod
si serpentē inuenerit occidit, et post uicto-
riam ad montē ubi pabulum iuueniat ten
dit. Amb. Ceruus cum non dū habet cor-
nua, tamen fronte pręludit, et ea que non
dum expertus est tela minatur. Ceruus qñ
do ęgrotat, ramusculos oleę commedit, et
sanus fit. Ari. Ceruus (ut dictum est) ma-
sculus uociferatur multum tempore coi
tus, cerua non potest coitum pati, propter
duritiem uirgę maris, recipit autem fugi
endo. Cerua paritura prius dragonteā cō
medit, cum uero parit, subito commedit
secundinam antequam cadit ad terram. et eius
est secundina nenenum.

OPERATIONES.

Phisiologus. Ceruorum lachrimę col 1
lectę & ossa inuenta in corde ipsorum ap
ta sunt potui, cordis pulsu laborantibus.

Plate. In corde cerui repit quędam os in 2
sinistra parte, in qua est quędā cō cauitas,
ad quem splen haber respiraculū, et emit
nit superfluitatem, quę ibi propria siccita-
te in substātiam mutatur ossuosam. Illud
est de sanguine cordis subrusū, habet uir
tutem depurādi fumum melancolicum.

Datur & contra cardias, & sincopin, et 3
cōtra emorroidas,

Esculapius. Si quis in coreo cerui uol- 4
uitur: serpētes nō timet. Medulla quoque
cerui dolores sedat.

Haly. Coagulum cerui cōtra potum ci 5
cutę & fungorū esum prodest. Vrina cer
ui splenis dolorem adiuuat. Ventositati
stomachi & intestinorum, prodest. Auri-
bus instillata, medetur earum ulceribus.

Auiceñ, in. 4. Can. Extremitates caudę 6
cerui, uenenum est, et ipsam bibenti acci-
dit angustia uehemēs, & sincopis & mors
Sed cura eius est, ut euomat cū butyro &
aneto: deinde in potu dētur auellanę & fi
stici cōfecta simul.

Plini. lib. 28. Pulmo ceruinus cum gu- 7
la subarefactus in fumo, deinde tusus ex
melle tussim sanat. Coagulum cerui ex a-
ceto, sanguinem sistit. Hiñuli uero coagu
lum matris utero execti, summis pręfert
remedijs.

Plinius dicit. Cornu cerui usti nidor, 8
comitialem morbum siue caducū depre-
hendit. Eiusdem cornu cinis, illitus ex a-
ceto uel rosaceo, dolorem capitis sedat.

Idem cinis dētes mobiles fricando uel 9
colluēdo cōfirmat, eorumque dolores miti
gat.

Idem quoque ualet crudi cornu farina. 10
Item cinis prędictus reumatismos sanat,
& sanguis excreatiōes curat.

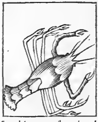
Tinearum quoque genera, id est, fermes 11
pellit potatus. Regio morbo prodest, po
tatus ex uino.

Solinus. Ex cornibus autem cerui, dex 12
trū efficatius est ad medelā, Actor. Quia

uero cornu dextrū (ut dictum est) ad medelam efficatius est, ideo dicit Plinius, ꝙ ceruus hoc bono suo inuidēs, homini cornu dextrum abscondit, ne queat inueniri: Idem quoqꝫ dicit liber de naturis reꝝ.

Aristo. uero dicit eum abscondere cor-
35 nu sinistrum, tanqꝫ in eo sit aliquod iuuamentum.

CAPVT. 35

CEruleus. Actor (ut aiūt) Solin⁹ & staci⁹ Sebosus. Vermis ē mirabilis in Gāge fluuio abundans, habet brachia bina lōgitudinis sex cubitorum, quibus etiam elephantem corripit, undisqꝫ submergit. Sed qm̄ hic uermis ingens ac mōstruosus est, & aquaticus, atqꝫ io serius eum posuimus inter monstra aquatica, uidelicet in tractatu de piscibus, de illo plenius dicemus.

CAPVT. 36.

CEcula. Celidros & Cēchrus. Isido. Cecula dicta est, eo ꝙ parua sit & non habet oculos. Celidros serpens est, q & cherlidros et in terris & in aqs morat̄. Nā cersi greci dicūt terrā, ydros aquā. Hic terrā per quam graditur fumare facit, quā Macer sic describit: seu terga expirāt spumātia uirus seu terra fumat: qua therer labit anguis. Et Lucanus. Tractiqꝫ uia fumare chelidri: semper autem directus ambular nam si torserit se dū currit, statim crepat. Solinus. Chalabria chelidris frequentissima boum quoqꝫ gignit. Isi. Chēchris serpens inflexuosus est, qui semper rectū efficit iter. De quo Lucanus. Et semper recto lapsurus limite Chenchris.

CAPVT. 37.

CErastes. Ex li. de na. rerū. Cerastes serpēs ē octo cornua in capite habens ex quib⁹ fieri solēt manubria cultellorū ad mēsas imperatorum: quia sudore prodūt uenenum appositum. Solinus. Cerastes dictus est: eo ꝙ habeat cornua arietum similia. Cerasti enim greci cornua uocant: sūt autem huic quadrigemina cornicula: quorum ostentatione uelut esca illiciēs solicita animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit: nec ullum indicium sibi prebet, nisi ex illa parte qua iuitatas aues uel animalia capit. Est autem flēxuosus plus qꝫ alij serpentes, ita ut spinam non habere uideatur. Auicē. Cornuta est genus serpentum surdorum: cuius lōgitudo est ab uno cubito usqꝫ ad duos, et super caput eius sunt duę eminentię, quasi duo cornua. Color corporis eius est cineritios, & uenter eius sicut squamę siccę durę. quę strident super terram cum strepitu. Dentes eius sunt ęquales non recurui: plurimum autem mansio eius est in locis arenosis. In locis quidem morsus eius sentiuntur, quasi acus aut claui infixi in eis. Et dixerunt ꝙ continuatur eius corpori grauitas maxima

maxima: et eius labia inflantur, et accidūt ei uertigo & tenebrositas occulorum & destruitur ratio.

OPERATIONES.

Curę autem eius appropriatur, ut semē raphani cum uino in potu detur.

CAPVT. 38.

CEphos & centrocata. Plin. libro. 8. Cephos Aethiopia mittit, q̄rū pedes, posteriores humanis pedibus et cruribꝰ sunt similes. Hoc animal roma postea non uidit, nisi ludis Pompei. Solinus. Tempore dictatoris Cæsaris, monstra Romę uisa sunt, quę cephos dicuntur. Horum posteriores pedes crurę ac uestigio humanos mentiuntur arcus: priores hominum manus. Phisiologus. Centrocota est quę bestias uniuersas pręcedit, huius corpus asini, pectus & crura leonis similitudinem habent, oris hiatum usq; ad aures uastum, imitatur autem hominis uocem. Plinius libro. 8. Crocutas Aethiopia inter alia monstra generat uelut, ex cane lupoq; cōceptos, omnia dentibus frangentes, protinusq; deuorata uentre conficientes. Idem in eodem Hyene coitu, Leęna Aethiopia parit. Crocutam hominum pecorumq; uoces imitātem. Acies ei perpetua in utraq; oris parte nullis gingiuis, continuo dente, qui ne occursu contrario hebetetur, capsarum modo icluditur. Solinus. Crocuta nunq̄ aciem orbium cōmouet: sed in obtutum sine intactione intēdit: in ore gingiua nulla: dens unus atq; perpetuus.

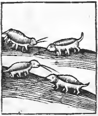
CAPVT. 39.

CIrogrillꝰ. Rudolphus sup Leuiticū Cirogrillus est animal spinosum hericio, simile. Autor. Alibi legitur q̄ maius sit hericio, spinosum tamen: unde patet q̄ quidam dixerunt hunc esse cuniculum. Alibi q̄q; legitur, q̄ cyrogrillus ipse sit hericius uel herinacius, animal uidelicet porcelli formam habens: sed spinosum, de quo plenius dicetur inferius. Vnde in Psalmo, 103. ubi legitur in nostra translatione. Petra refugium herinacijs. Alia translatio habet cirogrillis. Glossa super prouerbia Salomonis, In prouerbijs quoq; ubi iuxta translationem nostram legitur. Lepusculus plebis inualida, qui collocat in petra cubile suum. Alij pro lepusculo habent cirogrillum. Et est animal non minus hericio, simile muri & urso, cuius in Palestina magna est copia, in foueis & in petrarum cauernis. Hinc & in Psalterio ubi dicimus. Petra refugium herinatijs, alij ponunt leporibus, alij cirogrillis. Sed quidam hic, p lepusculo hericium habent.

Hieronimus enim uerbum hebreum saphan interpreratur: & cirogrillum; & hericium, & leporem. Item super Leuiticum. Cirogrillum animal debile quidē, sed rapax et mortiferum esse dicūt.

CAPVT. 40.

Cicadę Vincēcu⁹ in speculo naturali uicesimo prio.

Cicadę sunt uermes, quorum genera sunt duo. Quedā paruis locustis similes sūt, et hę domos inhabitant, ea q; loca quę magis calida sunt, ubi scilicet ignium feruor est. Aliud uero genus atrum colore, papilionibus simile: fertur etiam q carum genus est quod nos ceruos uolātes dicimus, & hos experimētator supra carbones uocat. Cicadę habent in pectore quoddā aculeatum, linguis simile, quo rorē lambunt, ipsum uero pectus fistulosum habent, ex hoc dulciter canunt. Mares quidē canunt feminę silent, supine coeunt. Oua candida, sed corrupta. In terra feturę locum excauant, ibi q; prolem faciunt. Ambrosius. In exiguo cicadarū gutturę dulcis est cantilena, quarū cantibus estu medio rumpuntur arbusta, eo q magis canore medianis caloribus, quo puriorem aerem spiritu attrahunt, eo cantus clariores reddūt.

Isidorus. Cicadę ex cuculorum sputo nascuntur. Hec in Italia apud Regmos mutae sunt, nec usq̄ alibi. Nam alibi dulciter canunt: quarum cantibus medio estu arbusta rumpuntur. Plinius libro undecimo. Cicadę non nascuntur in raritate arborū, nec in frigidis aut umbrosis nemoribus, pennarum illis natura, quę apibus: sed ꝑ corpore amplior etc̄.

CAPVT. 41.

Cirotrochea. Albertus in libro de naturis animaliū inquit. Cirotrochea bestia ē, quę rechiona, uoces hominum imitatur, oculos nunq̄ claudit. In ore nullam habēs gingiuam, sed dentē habet. Os unum continuum, uerecundatur capsulis. Tantę est uirtutis, ut omnia mox cōtinuat, et de lupo & cane generari dicitur,

CAPVT. 42.

Critetus. Albertus in lib. de naturis animalium. Critetus animal ē paruulū, in terra habitans capite uario: dorso rubeo uentre cādente: pilum adeo tenaciter pelli habens infixum, q cicius pars pellis de carne recedat, q̄ pilus possit euelli. De antro etiam non extrahitur de facili, nisi aqua feruenti, uel alia in antrum infusa. Et in hoc cō uenit cum cunieulo, quia habet pilum fere sicut cuniculus: et non habet aures, sed uias auditus sicut auis. Solinus. Critetus est animal, quod nos hamester uulgo uocamus: et est animal mordax ualde & iracundum.

CAPVT. 43.

Coluber

COluber. Isid. Coluber ab eo dictꝰ ē ꝙ colat umbras, uel ꝙ in lubricos tractꝰ, flexibus sinuosis labat. Nā lubricū dicit̄ qcquid labitur dum tenetur, ut piscis, serpēs Ambrosius. Coluber autem ceruum fugit, leonem interficit. Phisiologus. Colubri pellis, quę exuitur, in oleo decocta, mire aureum dolorem mitigat. Autor. patet de colubro uerꝫ esse in speciali, quod supra dictum est de genere serpentum; uidelicet ꝙ exuuijs suis depositis, per foramen petere transiens, senectutem suam deponit; sed prius ieiunando carnes suas subtiliat, ut eidem transitui abilior fiat. Est autem longus ut anguilla tortuose incedēs, & sibilans. Transeuntibus insidiatur, & mordens, lingua uenenum infundit. Vnde scriptum est. Fiat Dan coluber in uia. Et alibi: Qui dissipat sepem, mordebit eū coluber.

OPERATIONES.

Plinius libro .33. dicit; ꝙ contra rubetæ uenena, auxiliatur coluber uiuens in aqua.

Huius adipem aut fel secum habet: qui crocodilos uenantur: eosq; mire his adiuuari testantur. Ydris a Grecis uocatur coluber: uiuens in aquis.

Dioscorides. Tunica colubri in uino cocta, dolori medetur dentium. Est etiam oculorum adiutorium.

CAPVT. 44.

CRocodilus. Isidorus libro duodecimo. Crocodilus animal est quadrupes, in terra & in aquis ualens, longitudine fere .20. cubitorum, dētium & unguium immanitate armatum: tanta est ei durities cutis, ut quamuis fortium lapidum ictus in tergo recipiat, nihil omnino curet, nocte in aquis, die in terris quiescit. Oua in terra fouet, quę ouis anseris sunt maiora: masculus & femina uices seruant: huic quidam pisces serratam cristam habentes: uentris dissecantes interimunt. Et dicitur, ꝙ solus inter animalia superiorem mandibulam mouet. Plinius libro. 8. capite .25. Crocodilus est animal Nilum inhabitās, linguę usu inter animalia terrestria caret sola, superiori mandibula existēti immobili, morsum imprimit uenenosum. Dentes habet horribiles ad modum pectinis siue serrę et cubitos ad modum apri. Nullum autem animal ex tam parua origine crescit in tam magnum animal sicut Crocodilus animal est ualde gulosum, & multum comedit. Vnde quando est satur, iacet iuxta littus, ructans prę repletione, superuenit aūt auis modica, quę dicit̄ apud eos Trochilos: apud Italos autem dicitur auium rex, et uolat ante os eius, quam aliquocies a se repellens: tandem fauces aperit aui. et eam intrare permittit: et hec auicula eum leuiter unguibus scalpit, & ei facit quendam pruritum, in cuius dulcedine delectatus, statim obdormit. Auicula autem cum sentit eum dormire, statim illabitur in eius uentrem, et qua-

si telum statim eum perforat, & corrodit. In uentre enim ualde mollis est: et ideo à piscibus spinas & cristas pinnulas in dorso habentibus de facili sugat. Subdit Plinius. Hec belua insequitur fugiẽtes, et eis est terribilia, sed fugax est cõtra serpẽtes: hebetes autem habet occulos ꝙ diu est in aqua, sed extra aquam nimis acute uidet. In hieme ꝑ quattuor menses se abscondit sed in uere exit: et ꝙ diu uiuit semper crescit. Idem Plinius lib. 8. cap. 26. Crocodilus si quendam inuenit hominem circa littus, interficit eum, si potest, et preterea plorat sup eum, et postea deuorat ipsum. Itẽ herbas libenter commedit, inter quas enidros serpens paruulus, qui ei inimicatur, caute se inuoluit: et dum Crocodilus herbaa carpit, serpentem transglutit: qui intrans uentrẽ eius, omnia interiora carpit: interimit eum & occidit: et sic illesus exit Item Plinius lib. 12. dicit: ꝙ idem uermis insidiatur crocodilo quãdo dormit: et tũc inuoluit se in luto, et intrat per dẽtes eius. Solinus. Insidiatur quibusdã paruis auibus, quę generantur inter herbas Nili, quę euolant ꝑpter calorem solis, et intrant uẽtrem Crocodili, et cõmedunt uermes uentris eius: et sic purificatur belua à uermibus. Habet autem corium ualde durũ, quod uix gladio perforaĩ, habitat in aqua de die ꝙ de nocte, quia aqua calidior est de nocte ꝙ de die, retinet enĩ radios solis, & ibi agitantur, et sic fit calida ipsa aqua: et non habet linguam ꝓminentem ad uociferandum, sed habet paruam linguã in parte inferiori, sicut habent pisces ad gustum: ut dicit idem Solinus: et etiam Aristoteles. & Auicẽna hoc idem uolunt.

OPERATIONES.

Plinius lib. 8. dicit: quod de fimo crocodili fit unguentum, unde facies mulierum sophisticantur, ut senes & rugosę iuuenculę per tempus uideanĩ ꝙ diu uiuit.

CAPVT. 45.

CVniculus Isidorus. Cuniculi sunt genus agrestium animaliũ: sic dicti quasi caniculi, eo ꝙ canum indagatiõe capianĩ, uel à spelũcis excludantur. Plinius lib. 8. Leporum genera sunt, q̃s Hispani cuniculos appellãt, Varro & autor. Est à cuniculis suffossum in Hispania oppidũ, cuniculi fecundi in eis innumerę sunt: famemq; Balearum insulis popularis messibus afferunt: certũ q; est Balearicos aduersus eorum ꝓuentum auxilium militare à Diuo Augusto petisse. Ex libro, de naturis rerum. Cuniculus est hestia lepore minor, colore & forma ꝓpe tamen similia. Hec in antrosa habitacula terram fodiẽs, nocte uineta frugesq; depascit, mane uero antrum ingrediens, os eius ęquat terrę puluere per intrinsecus ne supuenientes homines per diem eius habitaculum deprehendant. Vbicumq; habitant cuniculi, multiplicantur nimis, quia sępius in anno pariunt. Cumq; aliqui ex eis aliquid illic aduersi senserint aniãlis, fugiunt: nec more cęteri sociorum iniuria dedignari, locũ cum illis dimittũt. Hi auersis posterioribus coeunt: quoniã illis auersum est membrum genitale.

OPERATIONES.

Isaac. Cunicula uim habet dissoluentem proprie, etiam stomachum confortat, uentrem dissoluit. 1

Vrinã prouocat. Vtilius quoq; eis qui 2
elephantico morbo apparati sunt.

CAPVT. 46.

Dama

DAma. Alb. in li. de na. animalium. Dama bestia ẽ magnitudinis capre, figure & pili sicut canis: cornua habens non squamosa, sed plana, lõga et acuta. Est aũt cursu uelox, uite puida. Hec bestia in Arabia uocaẽ adgazel, cuius caro frigida est & sicca.

OPERATIONES.

1 Idem Albertus. Stercus huius animalis crescere facit capillos, et meliorat eos preparatum in oleo.

2 Dicit etiã, q̃ si cum eo ungaẽ uirga uirilis, et si eoeat cum uxore sua, semper diligit eũ. Si cum lingua desiccata suffumigetur guttur, in quo est sãguisuga, cadet.

3 Calcaneus cõbustus impletus in cõcauum fistulę, curat eam.

4 Dicit etiã: q̃ fel huius aĩalis & semẽ testiculorũ uulpis, & piper, & semen erucę de quolibet equale acceptũ ad pondus aurei, & mellis uncias duas, et fiat ex eo electuarium, et ipsum teneat in lana quando mulier cũ uiro cõcũbit, cõcipit masculũ.

CAPVT. 47.

DAmula. Bartholome⁹ in libro de ꝓprietatibus rerũ. Damula siue dama: sicut ait Papias: caprea est agrestis. Isidorus libro duodecimo. Damula est uocata eo q̃ de manu effugiat; timidum enim est animal & imbelle ac imbecille. Vnde nescit se deffendere nisi fugiẽdo. Habet enĩ parmis abilitatem membroꝝ, & ad fugã leuitatem. Vnde dicit Martianus. Dente tuetur aper, deffendũt cornua ceruũ. Imbelles damę quid nisi pręda sumus. Montuosa loca & uenenosa diligit, gramina medicinalia & aromatica cõmedit, ramusculorum tirsos & extremitates carpit: q̃ñdo est uulnerata tragonteam cõmedit, & sic de corpore telum trahit.

OPERATIONES.

Isidorus libro quinto. Sanguis eius est medicinalis secundum Pliniũ li. 26. Neruos enĩ contractos remollit, & articuloꝝ dolorem soluit, uenenum discutit & expellit. 1

Damulam odiunt serpentes & fugiũt, & eius anhelitum sustinere non possunt. 2

CAPVT. 48.

DRaco. Phisiol. Draco super omes serpentes maxim⁹, et sup omnia terrę animantia. Qui quandoq̃ sup aerẽ fertur ipsum concitando ac uehementer impellendo, Isidorus. Draco maior est cunctorum animantium super terram. Hunc Greci dracontam uocant. Est autem cristatus, ore paruo, & arctis fistulis, ꝑ quas spiritum trahit, & linguam exerit. Gignit̃ autem in Aethiopia & in India.

Ex li. de nat. reꝝ. Dracõis mansio fre

quenter

quenter est in speluncis, ppter estum naturalem sui corporis, et ppter accidentalem solis, q maximus est in partibus Orientis. Raro eñi inuenitur hoc animal, nisi in calidioribus partibus orbis. Itaq̃ libenter etiam in rupe lapidea speluncam sortit. Circa turrim Babel, et in desertis illius antiquę Babilõis ac ruinis eius, maximi dracones habitare dicunt: quorꝫ uox ac rugitus homines terret, Ad uiginti quinq̃ cubitos & amplius crescẽs, sepius eualescit. Ad seniũ aũt & debitam magnitudinem ueniẽs sine cibo tempore multo uiuit. At ubi cõmederit, non de facili satiat. In abyssis terræ (sicut dicit Augu. aliqñdo draco moratur, et cũ in aere sentit humiditatem egreditur. & sup aera fert magnis alarũ remigijs aerem cõcitans et impellens. Alis qdem pellicea uolubilitate extantibus, & secundum corporis sui magnitudinẽ late diffusis: ubicũq̃ morat aerem inficit.

Pli. lib. 26. India dracones habet et Elephantes perpetua discordia bellantes, tanta magnitudinis, ut facili circũplexu Elephantes ambiant, noxioq̃ nodo perstringant. Ambrosi. Draco elephantem ligat, cuius ruina mors uictoris est: et inde summe inutrũq̃ certatur. Ille ut pedẽ alliget, in quo casus uicti sibi nocere non possit. Pli. li. 10. Aquilę q̃q̃ satis est pugnæ cum dracone: multoq̃ magis anceps, etiam si in aere. Ari. uultur etiã & draco pręliãtur: qa cõmeduntaĩalia. Isi. Draco uim in cauda non in dentibus habet, et uerbere potius q̃ ictu nocet. Arist. in li. de nat. animaliũ, Est in terra Aethiopię draco ex q̃ Tyrus generatur, et ex illo Enthicbon accipitur, cõtra quod nõ est remedium. Omniũ q̃ animaliũ uenenum habentiũ morsus, est ualde malus: maximeq̃ si se cõmedãt adinuicem: sic cõmedit draco scorpionẽ. Item de ppriẹtatibus elementorꝫ. In diebus Philippi regis uia in mõte Armenię fuit, de qua rex interrogauit, cur sup illam nullus transiret quin mortuus cáderet. Socrates ergo speculũ de calibe cõtra illũ posuit, in quo duos dracones magnos uidit quia peruerunt os suũ, et egrediebat corrumpẽs aerem fumus ex orificijs eorum. Rex uero p̃cepit ad montem illũ exiri, & ipsos interfici. sicq̃ salutatus est locus ille. Narrat Petrus Damianus de q̃dã agricola, qui quadã die ualde mane surrexit, & uidit draconẽ enormis magnitudinis, lignum putauit, fessusq̃ sup eum ut requiesceret sedit, mox indignata bestia deglutiuit.

OPERATIONES.

Solinus. Draconũ ex cerebris excidit: 1
dracontias lapis: sed lapis non est nisi de trahat uiuentibus. Nam si obeat prius, cũ anima simul euanescit duricies soluta.

Phisiologus. graminibus quidem me- 2
dicatis dracones dormire coguntur, sicq̃ lapis acquirit, cuius usu reges orientales pręcipue gloriantur. Draconẽ adipum 3
fugiunt uenenata: ne ipse draco habet uenena. Draconis capita psperã et fortu- 4
natam domum promittunt facere. Ex 5
lib. de nat. rerꝫ. Lingua eius & fel in uino decocta, remedio sunt his qui uexãtur ab incubis, eorꝫ corporibus ex hoc inunctis.

Draconis caro uitrei coloris est, acue- 6
scentes illa refrigerat. Hinc est q̃ Aethiopes in feruida plaga manẽtes dracõis carne libenter uescũtur. adeo quoq̃ auaritię sitis in imensum creuit, ut institores qbusdam carminibus draconem ad tẽpus mansuetũ reddant: eiusq̃ tergo insidientes: freno ipsum regant, usq̃ dum in Aethiopiam perueniat. Autor. Sanguinẽ dra- 7
conis quo phisici utuntur in medicinis aiunt gummi cuiusdam arboris sic dictum, ppter sãguinis similitudinẽ ueri dracõis.

CAPVT. 49.

DRacon copedes. Ex li. de nat. rerꝫ. Dracon copedes, serpẽtes sũt magni & potẽtes. Facies uirgineas habentes

de ijor serpente tractat conradig gesnerus medicus lib. 5. qui est de natura serpentium fol. 53. pag 2 y dize las mismas palabras que estan en este capitulo.

tes humanis similes, in draconū corpus desinentes. Credibile est huius gnis illū fuisse, pquē diabolus Euā decepit: quia (sicut dicit Beda) uirgineū uultū habuit Huic etiam diabolus se coniūgens uel applicans, ut cōsimili formam ulierem alliceret: faciem ei tm̄ ostendit et reliquā partem corporis arborū frōdibus occultauit Augustinus sup Geñ. Dicit aūt serpens ille calidissimus fuisse, uel secundum alios, sapientissimus: non proprie, sed in ho no solet accipi sapientia dei uel angeli, uł aīę ratiōalis: sed translatiue, sicut apes uel formicas dicimus sapientes, ppter opera sapientiam imitātia: quis serpens anima non rationali, sed spiritu diabolico, q̄ plenus erat, possit sapientissimus dici. Mali eñi angeli, quis superbi, deiecti, natura tamen excellentiores sunt oibus bestijs, ppter eminentiā rātiōis. Serpens eni nō intelligebat uerba, nec rationalis est facta. Q; enim uerbis magorꝝ uel incantatorū serpentes trahunt de latebris, diabolica est uis; quod permittit ad memoriā illius primi facti, ut sciatur: quia cū hoc genere familiariter sit ei locutus. Est aūt ille serpēs sicut asina Balaā: sed hoc fuit diabolicū, illud angelicum. Boni enim et mali angeli similiter operantur.

CAPVT. 50.

DAxus. Al. in. libro de natura ani. Daxus ē anial pingue ualde & latū in dorso breuibus cruribus, multum mordax, pilo plus albo quam nigro, sed in dorso plures habetn igros, & in lateribus plures albos, et caput in medio nigrum, & in lateribus habet album: et quando est domesticū, multum est lusiunm. Dicunt crura sinistri lateris breuiora esse q̄ dextri, et durum habet pilum, et est spissę pellis, et est ad quantitatem uulpis, et est duorꝝ generum. Dicitur autem daxus caninus, quia in multa findit pedē, sicut canis. Et dicitur daxus porcinus, qui in duo findit ungulam sicut porcus. Fertur q̄ scrabronibus & alijs uermibus uiuit, quia non est uelox ad uenandum.

OPERATIONES.

Axsigia eius ualet ad renum dolores: et ad multa alia, quę causa breuitatis obmitto.

Dicunt etiam aliqui, q̄ morsum aliquando habet uenenosos.

CAPVT. 51.

DYpsa Isid. Dypsa est genus aspidis, quę latine situla dicit: q. a quē momorderit siti perit. Tantę autē exiguitatis esse fertur, ut dum calcatur, non uideatur, de quo Poeta Signiferum iuuenē tyrrenis sanguinis aulū. Torta caput retro dypsas calcata momordit, Vix color aut sensus dentisq̄ fuit. Andromachus. Dypsa cum aliquē pungit, inflammatur in eo caliditas ualde superflua, indeq̄ accidit ei uehemēs sitis, & adustio inflammata: nec bibere cessat aquam donec corpus eius scinditur, et sic morit Auicenna. Serpentis facientis sitim secūdum quosdam longitudo est palmi unius et sup corpus eius sunt uestigia nigra plurima. Caput eius est paruū, et collū grossum a' quo icipit creatura eius usq̄ ad caudam subtilem.

OPERATIONES.

Auicenna, Vt euacuatur aqua ppter sitim

tim ex morsu istius serpentis. Huius regimen post cõmunia regiminum est indesinenter eum facere bibere oleũ plurimũ et euomere: deinde clisterisare cum his quę educunt feces et humiditates.

CAPVT. 52.

DRomeda & damula, Isido. Dromeda genus est camelorum mĩoris q̃dẽ staturæ: sed uelocioris: unde & nomẽ habet. Nam dromos grece cursus & uelocitas appellatur. Centum em̃ & amplius miliaria uno die pergere solet: quod scilicet aĩmal sicut bos & ouis & camelus ruminat. Damula Isidor. Damula uocata est: eo q̃ de manu effugiat. Timidũ animal & imbelle. Vnde Martialis: Dente tuet̃ aper, deffendũt cornua ceruũ: Imbelles damę q̃a nisi prædasumus. Glosa sup̃ Paralip. Damula est animal mundum, uelox perspicax,. Vnde scriptũ est, Eruere quasi damula de manu etc̃. Plinius: Damę raro mansuescunt, cum ferę iure dici non pñt. Complura nãq̃ suut nec placida, nec fera, sed medię inter utrunq̃ naturę: ut in uolucribus Hyrũdines, apes in campo, in mari delphini. Idem in libro .11. Natura dedit cornua damis.

OPERATIONES

Auic̃n. Damulę caro more emplastri ponitur sup dolores iuncturarũ.

Eadem cum uino miscetur & bibitur, propter epilentiam uel soda.

Item exsiccata cum uino in potu accepta, confert uenenis. Hali. Virga Damulę, siccata trita et bibita, morsui serpẽtum prodest. Idem facit & uirga cerui.

CAPVT 53.

DAran. Ex lib. de nat. rerum. Daran, (ut dicit Aristoteles) est aĩal uelox atq̃ fortissimũ, q̃d a uenatoribus insecutum cũ euadendi desperatione frãgi cœperit, astutia naturali stercus intorquet cõtra canes insequentes se, eosq̃ retardat putridę digestionis odore. Autor fortassis etiã hoc nomine uidelicet duran nocatur bestia, quę superius, iuxta eundẽ Aristotelẽ bonnacon est appellata. Et ipsa est (ut uidetur) silvestris uacca, de qua dicit Aristoteles q̃ habet cornua cõtra se inuicem inclinantia. Et ideo natura dedit ei aliud iuuamentum, uidelicet eiectionem stercoris in remotum: ut ipso uenatorem detineat, ne ad eam p̃pe accedat. Idẽ uult Alber, in lib. de naturis animalium,

CAPVT. 54.

EQuus In lib. de naturis rerum Equi uniuersis fere partib⁹ orbis generãt: sed illi pręcipui qui in Scithia et Capadocia. Hij ad sonitum buccine gaudent, & cõgressionibus gloriantur. In equis p̃cipue & omni genere iumentorũ aures indicia animi proferunt. In coloribus equorũ niger est optimus

rumq; bonus. Ceteri uero deteriores iudicantur. Aristoteles. Equus & equa plus diligunt coitum, q̃ animalia cętera, pręter hominem Equa quoq; furit concupiscentia coitus, olfaciendo se inuicẽ ore ad os, concupiscentiam prouocãt. Masculus supra matrem suã non salit. Vnde equus aliquando matrem suppositam agnoscens, subito fugit seq; precipitauit. Coit autem equus duum uel trium annorum, sed debile generat. Fortis autem est à quattuor annis usq; ad. 20. & fortis est quousq; generat. Tota uita sua coit: & usq; ad annos. 30 ul' usq; ad. 35. uiuit. Equa uero usq; ad. 40 Equus cum equa coit etiam impregnata. Nullaq; fœmina post impregnationem recipit coitum, nisi mulier & equa. Et est eq̃rum coitus iuuenum ante tẽpus determinatum, si bonum habuerint cibum. Nõ est ledens coitus equorum, sicut coitus taurorum. Partus equarum melior est, q̃ omnium aliorum quadrupedum. Apparet q; p̃cipue in equabus & uaccis menstruũ. Idẽ Aristote. Equus oculos habet diuersi coloris unius ab altero. Nec est oculorũ uarieras sicut in hominibus & equis. Cõtra naturam etiam omnium animalium est, q; cum senescit equus, dentes eius albescunt. Itẽ equus selle caret. In corde equi & uaccæ sunt ossa. Ibis auis est, quę odit equum: & uocem eius imitando stupefacit ipsum, ac fugere cogit, & forte interficit.

OPERATIONES.

1 Diosco. Equorum sanguis medicami-
2 nibus causticis admiscetur. Lac equinũ
uentrem mollit & hominem turbat.
3 Fimus caballinus crudus et cõbustus,
sanguinem abstinet profluentem.
4 Haly. Coagulum equi solutioni croni-
cæ prodest, & intestinorum ulceribus. Fi-
mus equorum si uaporetur mulieri, secun
dinam setum q; mortuum educit.
5 Esculapius. Equæ lac bibitum, matricis
laborem sedat: & educum eijcit.
6 Caseus eius uentrem reprimit: et torsio
nes tollit, coagulum eius cum uino propi-
7 natum omnes dolores sedat. Stercus eq
siccum aspersum sanguinẽ sistit, auribus
8 instillatum, dolorem tollit. Auicenna
in. 2. canone. Sanguis equi adustiuus, est
putrefactiuus, totusq; debilis digestiõis,
precipue qui grossus est. Lac equarum 9
sicut & lac camelarum partui uicinarum
subtile est, aquosum, & uentrẽ lenit. Coa-
gulum equi conueniens fluxui antiquo,
& ulceribus uiscerum, ac fluxui.
Corium pulli equi si aduratur & liniat 10
ex eo cum aqua super bothor, infrigidat
eas. Dicit quoq; q; additiones illæ quæ 11
sunt in genu equi tritæ & bibitæ cum ace
to sanant sodam & epilentiã. Stercus etiã
equi facit operationes stercoris asini.
Pli. lib. 28. Sanguis equorum et equarũ 12
pręterq; uirginum, uim habet stipticã, erodit ulcera: carne ac fimo equi in agro pasti
utuntur ad plagas. Itẽ fauilla fimi equi 13
ni inueterati, partum mortuum eijcit.

CAPVT. 55.

ELephas, Aristote. Elephas ẽ animal mansuetũ, quod cito domesticaẽ, & obedientior atq; disciplinatior est omnibus animalibus; unde instruitur etiam adorare regẽ, & in hoc omnibus melior est animalibus. Ex lib. de natu. rerum. Elephãti (teste Cassiodoro) omnium quadrupedum superãt intellectum. Vnde nõ dubitat elephas primo aspectu adorare, quem cunctorum intelligit rectorem esse. Cui si tyrannus apparet, inflexus permanet, farinam similem minutissimo pulueri permixtam separat optime: ita q; farinam in passum colligens nihil admittit de puluere. Læsi uero dicũtur offensam seruare, longo q; tẽpore post iniuriæ uindictã reddere. Auicenna. Iuuant homines in pugna & elephantum fœmina sicut masculus: sed corpora fœmi-

narum minora sunt q̃ mariũ, & cum hoc etiam audaciæ sunt minoris. Elephas aũt tantæ fortitudinis est, ut cum suis culmis prosternat magnos parietes, & cũ sua frõte magnas arbores. Ex lib. de nat. rerum. Elephanti concupiscentiã fetus in se non habent. Sed tempore quo uolunt filios ꝓcreare, uaduntad orientem usq; ad proximum paradisi ubi inueniant Mandragorã, de cuius fructu prior gustat femina, deinde masculus eius suasione: & tunc cõueniunt & concipit fœmina. Tempore uero partus ingredit̃ aquã usq; ad ubera: & ibi parit super aquam: propter draconem qui insidiatur ei. Et si extra aquam pareret, fetus ei deuoraret. Masculus quoq; non recedit ab ea dum parit: propter serpentem, qui inimicus est eius, sicut draco. Nam huius animalis ossa & pellis in quocũq; loco incensa fuerint, statim odor eorum serpẽtes fugat: & quolibet uenenosum non accedit. Isido. Biennio aũt fetus portãt nec amplius q̃ semel gignũt: nec plures, sed unum tantum. Viuunt aũt annis tricentis. Aristo. Elephas coit in agresti loco maxime prope fluuios: fœmina sedet, mas equitat super illam. Fœmina post annum decimũ usq; ad quindecim coit. Mas aũt post quinquennium: & hoc in uere. Vnicum filium gignit, sicut equus & camelus, fœmina per duos annos impregnat̃. Impregnata quoq; à masculo nõ tangitur omnino: & post partũ cessat trientio. Ex lib. de na. rerum. Elephanti cadentes, surgere nõ possunt, quoniam ossa solida sine iuncturis habent. Vnde & crura tibiasq; flectere non ualent: nisi in iuuentute. Crura uero ęqualia habent in grossitudine, instar stipitũ, ab imo pedis usq; ad uentrem. Pedes uero rotundos instar pomi. Plini. Elephanto durissimum tergus est dorsi, uentres molli. Interius simile est interiori porci, & per cõsequẽs interiori hominis. Elephanti nasus longus. Autor. Elephas in tibijs iuncturas non habet: & dormientes elephanti nunq̃ recumbunt: sed cum labore defatigati sunt, arboribus magnis applicati se recreãt: & in ipsis suffulti dormiunt. Quod eorum uenatores attendentes: locum & arbores notãt: easq; pene succidunt; sicq; capiuntur.

OPERATIONES.

Isidorus. Elephanti sanguis et maxime masculi, fluxus reumatis sistit. Fumo quoq; qui fit ex ungula & pilis elephantis, animalium quęlibet uenenata fugantur. 1

Platearius. Elephas habet ossa quędam solida ut dentes, & hæc non comburũtur, sed ad diuersa officia reseruantur. Quędã uero sunt medullam habentia, & hęc combusta dicuntur spodium. Est autem spodium frigidum in.3.gradu, siccum in.2. 2

Sophisticatur autem quandoq; ex ossibus canis combustis: quãdoq; ex marmore cõbusto, sed id est minus ponderosum: unde illud eligendum est quod est subalbidum, & ualde leue & continuum. 3

In sirupis ponitur ad infrigidandum. 4 Puluis eius cum succo plantaginis datus, ualet ad disenteriam & emptoicam passionem. Auicenna. Adeps elephantis cum 5 ex eo fit linimentum, fugat uenenosa. Fumus eius suppositus, prohibet impregnationem.

Fimus Elephantis, si uaporetur eo uenter febrem patientis, prodest. Sed si cum lana submittatur mulieri, non concipit. 6

CAPVT. 56.

ENchires. Ex lib. de nat. rerũ. 1 Enchires ẽ animal in oriente, tauro simile sed habens longos crines ad scapulas descẽdentes, sicut equus. Cornua uero multum recuruata: & ad pugnandum abilia, caudamq; breuem respectu corporis, corium ualde durum. Huius etiam caro dulcissima est. Cũ uenatores fugiens debilitatum fuerit pugnat:

gnat:et in pugna stercus eijcit per quatuor passus causa timoris. Est enim animal multi stercoris. Deinde cum appropioquat ei tempus partus, multa eiusdem generis animalia circa ipsam adunãtur: & egerentes aggregant stereora ad instar muri in circuitu eius. Autor. Videtur autem enchires eadem esse bestia que superius duram uel bonnacon secundum Aristotelem est appellata.

CAPVT. 57.

ENhidros et Enitra. Isidorus. Enhidros est bestiola ex eo nuncupata: q in aquis uersat, & maxime in Nilo. Quæ, si crocodilũ dormientem inuenerit, uolutat se primo in lutum et intrat etiam per os eius in uẽtrem, & carpens omnia intranea eius sic ut moriatur. Hęc ychneomon grece uocatur.

Ex libro de naturis rerũ. Enitra est animal modicum in Germania, mas & fœmina cumulos in terra facientes, congregãt cibos in ęstate, quibus uiuant in hyeme. Fœmina naturaliter ciborum est auida: mas econtra supra modum parcus & auarus. Vnde & aditum obstruit ne fœmina cibos attingere possit. At illa naturaliter calida, foramen occultum ex alia parte facit p quos fruetur quod auiditati sue sufficiat. Sicq; fit ut masculus parcus macie tabescat, fœmina ṽo pinguedine rutilescat.

CAPVT. 58.

ERioacius et Ermineus. Isidorus. Erinacius qui et Cirogrillus, est animal porcelli formam habens sed spinosum ubiq;, preter quam in uentre: undiq; uero spinis suis claudit, ppter insidias: & difficulẽ se uidendũ prebet atq; palpandũ: sed qñ in aquam calidã mittit, statim ea delectatus in planã membrorũ deiectionẽ ostẽsionemq; resoluit: & sic inoffense uidet atq; palpatur. Hic (ut dicit Aristoteles) obtusius audit omni animali habentẽ testã in capite. Erinacius pinguis est & medicinalis. Solus habet duos anus p quos feces emittit. Huius species mas & fœmina stãdo coeunt, applicati & ad inuicẽ cõiuncti: et hoc ppter spinarum aculeos q in eius dorso sunt. Ex li. de na. rerũ. Ermineus ẽ bestiola de genere mustelarũ: sed forma minor: et colore dissimilis. In hieme cãdet instar niuis, ppter extremitatẽ caudæ: estate uero tm̃ in uẽtre cãdet, et dorso fuscus apparet. Mures psequtur, carnes uescitur.

CAPVT. 59.

ENgula & erura. Ex libro de natu. rerum. Engula ẽ uermis à re nomen. Habet eñ semper i sanguine caput continueq; su

gens ita intumescit, ut medius erepet. Nō enim exitum superfluitaris haberhic à quibusdam pediculus siluestris dicitur. In iumentis nunq̃ sed in lupis & canibus frequenter gignitur.

Eruca in lib. ut supra. Eruca est uermis longus multis distans pedibus, colore uarius. Olera & arborū folia depascitur. Isidorus. Eruca est frondiū uermis, in olere uel pampino inuoluta: ab erodēdo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequā bestiam, maleficam, inuolutam in pampino frondem & florem erodens, hoc malū oritur tempore humido & lento.

OPERATIONES.

1 Palla. lib. 2. Contra erucas, semina quæ spargēda sunt, semper uiuæ succo uel erucarum madefaciunt sanguine. Aliqui uero cinerem de fico super erucas spargunt. Nonnulli squillā in hortu ferunt. Vel aliqui etiam mulierem menstruatā, nudis pedibus, contra erucas circumire faciunt.

CAPVT. 60.

FAlena & Fiber. Isidorus. Falena est animal quod naturali q̃dam indignatione superbiā in homine detestatur. Itaq; si congrediendi occasionem acceperit, pugnæ constanter insistit, uictorq; superbię inclementer niti hominem decerpere. Solinus. Fiber p uniuersum Pontum plurimus, quē castorem aliqui dicunt lutheræ similis: est aial morsu potentissimum, adeo ut cum hominem inuaserit, conuentum dentium non prius laxat, q̃ ossa fracta concrepuisse persenserit. Plini. li. 11. Fibris uictus est in terris, & in aqua. Castorea testes eorum dicū tur: quos ab ipsis amputare cum capiūtur negat. Sestius medicinæ diligentissimus: illos esse paruos: substrictos q̧ & adherentes spinę: nec adimi sine animalis uita posse asserit. Item Operationes etiam superius sub nomine castoris sunt dicta.

CAPVT. 61.

FOrmica. Actor. Formica est aīal paruum, sollicitum p̄uidum, et sagax. Terrā de cauernis egerit: arto calle incedit: grano pascitur. Isido. Formica dicta est ab eo, q̧ forat micas farris. Ex libro de naturis rerū. Formica est animal mire prouidētiæ sibi. Hæc sola inter animalia senio fortificat̄ & crescit. Formicæ labores communicant ut apes: sed apes cibos faciunt, hæc uero condunt. Efferunt etiam mortuos suos atq; sepeliunt: & hæ solæ inter oīa animalia preter hoiem faciunt. Item formica frumenti granum eligit, & si compluta in fossa sua fuerit: illud exponit ut siccetur, sicq; iterū reponit ipsum usq; ad tempus, ut autē granum cōseruet absq; germine: fertur ipsum in tres partes diuidere. Aristo. Formica ē animal anulosum sine alis & sine sanguine. Et est ex animalibus, quę cum socijs suis manent: & ex his q̃ habitacula habent, sicut mures et talpæ. Formica sicut et musca coit in hyeme, si conueniens aër fuerit, & uentus meridionalis flauerit.

OPERATIONES.

Aristo. Si quis acceperit sulphur & origanum agreste, & pulurizauerit super mansiones formicarum: dimittunt illas et fugient. 1 Similiter etiam fugiunt a fumo storacis sicci. 2

Rasi in almansore. Formicæ ex alchitran, & ex sulphure, & ex asafetida fugantur. Et si ex istis mittatur aliquid in earum foraminibus, morientur: porro si ex eo circa foramē epithima fiat, nō exibūt.

Ex li. de nat. rerū. Domus formicarum ex sulphure & origano agresti fumigata: formicas effugere cogit ab illa.

CAPVT. 62.

FOrmicæ maiores. Solī. Formicæ dicuntur esse in Aethiopia ad formam maximi canis: quæ arenas aureas pedibus quos leoninos habent eruunt, ac ne quis auferat custodiunt. Ex lib. de na. re. In India sunt formicę circa mōtes aureos, uulpibus maiores, fortes ac seuæ nimis, pedes quatuor habētes, & in pedibus hamatos ungues. Tantæ uero fortitudinis sunt, ut uisos homines discerpant. Bestias autem de facili nō ledūt: satis consciæ q aurum illud quod ipsę custodiunt inuitis non auferāt. Ad plectendum ergo temeritatem auariciæ illic á deo collocatæ sunt bestię. De his formicis meminit Iohannes de Manda uilla, q in nonnullis montibus Indiæ morantur formicæ in quantitate nostrorum catellorū, quę effodiunt, purificant, & colligunt cum intenta occupatione auri minutias, easq ponunt et reponunt de cauernis in cauernas: & conseruādo aurum sunt ita diligentes & acres, ut nemo hominum de facili appropinquare audeat: nisi interdū illis pausantibus, & ab ęstu se occultantibus. Aliq non tamen sine periculo in drometarijs rapiunt uel furanť, ingeniose etiā sup equā, quæ nuper fetū edidit imponūt cistellas ligneas seu cophinos nouos uacuos à lateribus apertos de pendentes prope terram. Hanc equam famelicam ad montes huiusmodi dimittunt ut se herbis pascat, quam formicæ uidentes solam, salientes & iocātes colludunt ad cophinorum nouitatē. Et quoniam eis est naturale, ut circa se omne uacuum implere conentur comportāt certatim aurum in predictas cistellas: cum homies à remotis tempus obseruauerint, emittunt pullum equæ ut uideat matrem cuius aspectu iam diu steterit priuatus, et ad hinnitum pulli protinus equa reuertitur honusta auro. Hoc & simile ingenio aurū a formicis eripitur.

CAPVT. 63.

FVrus & Furūculus. Isidorus. Furus a furno dictus est. Vnde & fur. Tenebrosos enim & ocultos cūiculos effodit: & ejcit prædam quā inuenerit. Aristo. Furonum foeminæ sunt obedientes ad coitū ualde, clamātq mares ad coitum tempore luxuriæ, nec coeunt mares cū femina retro sed mas eleuatur, & foemina equatur subiacēdo.

Furunculus. Ex lib. de na. re. Furunculus putoriæ ualde cō similis est, paulo amplior q mustella. Inter album & buxeum colorem habet, et est animal animosum ac ferox. Coire dicuntur pro strati, femina si marem non habet, quando luxuria stimulatur, tumescit & moritur. Partu quidē foecunda est, ut pote septem uel octo foetus simul edens: portat in utero. 40. diebus. Et cum nati fuerint catuli, cęci sūt diebus. 30 A tempore uero quo uidere incipiunt, usq ad. 40 dies uenari incipiunt.

CAPVT. 64.

GAla Gergenetha. Isidor. Gala est animal multæ audaciæ cũ serpentibus pugnans, mures etiam libenter comedit. Et ipsum genus serpentium, carnibus murium uiuit ideo quasi cibi sui emulos serpentes persequitur: & cũ eos deuictos comederit, mox rutam, quæ serpentibus aduersa est, comedit. Hoc animal ad septẽtrionalem partẽ ingressus fouearum suarum facit ut uento sibi contrario non fatigetur. Genetha. Isi. Genetha est bestia paulo maior uulpecula, colorẽ habẽs inter croceũ et nigrum, maculas interdũ nigras ordinate in pelle dispositas habet, mãsueta satis ẽ bestia nisi fuerit iniuria lacessita: nec ad ardua conscẽdit, sed in humilibus locis, & super riuos aquarũ deambulat, ibiq̃ cibũ querit.

CAPVT. 65.

GAmaIleon, & Chamæleon. Isid. Gamaleõ siue Chamæleon, ẽ animal quadrupes, habens faciem quasi lacertæ, caudã prolixam & tortuosam, corpus asperũ, cutem qualis est crocodilis. Profert aũt ex cute q̃si lanã quãdam, de qua zonæ cõtextæ cõburi nõ possunt. Est aũt animal pigrũ incessu, sed uictorẽ suũ interfectus perimit. Nã cũ aliqs ex eo comederit: illico moriet̃ Hoc idẽ aĩal dicit̃ & salamãdra grece: et etiã (ut quidã) uolũt stellio latine: sed forsasse diuersæ sunt species q̃uis eiusdẽ generis sicut capræ et capreę et rubicapre, unde idẽ Isi. Gamaleonẽ posuit in genere bestiarũ, salamandrã ac stellionẽ tanq̃ diuersas species in genere lacertorũ. Plini. autẽ dicit stelliones habere quodamodo naturam chameleontum. De his ergo plenius dicetur infra, ubi agetur de salamandra.

CAPVT. 66.

GAzelle. Sera. lib. ag. gre. capit. misch. Dixit Habõ hasen ex uerbo albulhuasim almascadi in li. auri, et mínerarum, & margaritarum, terræ in quibus sunt gazellæ musci, & sũt regiones tumbasi, & seni, sunt terræ cõfines. Verum muscus regionis tumbasi, est melior musco seni, duabus de causis. Vna est, quia gazellæ de tumbasi comedũt spicam nardi: & alias species odoriferas, gazellæ uero de seni comedunt alias herbas ab istis. Et non differunt gazellæ istæ ab alijs in figura, & colore, & corporibus, cognoscuntur tamen in dentibus caninis earum: quia quelibet ex istis habet duos caninos dentes egredientes ab ore ipsius, sicut egrediuntur ab ore porcorum. Itẽ cũ natura gazellæ expellit cursum sanguinis ad folliculũ illũ uel chistim: & cõpletur esse sanguis in eo nocet illi animali, & tunc uenit ad saxa, uel ad aliquem ex lapidibus calidis caliditate solis: & fricat se multũ, cum delectatione magna: donec uulnerat̃ cutis in loco illo, & emanat qđ continet̃ super lapides, quẽadmodũ emanat ex aposte

mate

mate aliqua quando aperitur, & sentit tūc illud animal in exitu eius delectationem magnā, & illud sic euacuatū, dicitur muscus. Egrediunt̄ ergo homines qui nouerūt loca, ubi pascunt gazellæ: & peruenictes ad saxa illa & lapides inueniūt sanguinē illius, q desiccatus est sup lapidem siue saxa, & colligūt eū, & ponūt in folliculis q̄s habent ex gazellis, quas ipsi uenati sūt & seruāt apud se, et huiusmodi est ille muscus, q̄ utuntur reges, & q donant̄ pro dono magno.

OPERATIONES

1 Muscus fortificat cor, & omnia interio
ra mēbra, quando bibitur aut ponitur ex-
terius in emplastris: & abstergit albuginē
subtilē, & desiccat eios humiditatē, & ca-
2 lefacit cerebrum. Vnde corroborat mē
3 bra sua aromaticitate. Et confert sodæ
antiquæ q̄ est ab humiditatibus, & corro-
borat cerebrū. Et si accipiatur de eo parū,
& resoluatur cū oleo de Kerui, & liniatur
4 cum eo uirga, iuuat ad coitum. Et est in
eo humiditas quędam per quā excitat coi
5 tum. Auicenna de uiribus cordis ait: q
confortat cor. Infra capi. mus quelibet ple
nius tractetur de musco.

CAPVT. 67.

GLandosa & natrix, Constātinus. Glādosa serpens ē, cuius morsus est putridus, & de q̄ pessimꝰ odor eminus egreditur. Dicūt autem quidā, q pedes super illā incedētes excoriant̄: et apostemata in crure panit̄. Illius quoq; q ei mederī manus excoriātur. Qui uero hūc serpentē occiderit, odor eius putridus fit, et omnē nisi solius huius fetoris pdit: huius morsus significatio est, q in illo loco subsequit̄ apostema cū robore, uesica illa mēbra circūdat, aliqn̄ summatim currit sanguis quasi aqua, dolorē & q patitur in ore stomachi. Natrix. Isidor. Natrix est serpens aquā ueneno inficiens. In quocunq; enim fonte fuerit eā ueneno immiscet. De quo Lucanus. Est Natrix uiolator aquæ.

CAPVT. 68.

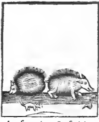

GRillus & Gurgulio. Isidor. Grillus à sono uocis nomē habet, hic retro ambulat, terram terebrat, stridet noctibus, uenatur cū formica circumligata capillo in cauernā eius coniecta, efflato prius puluere ne se abscōdat, & ita formicæ complexibus trahitur.

OPERATIONES.

Plinius lib. 29. Grillus prodest prurien- 1
tētis auribus cum terra sua effusus, magnā
huic animali perhibet Nigidius autorita-
tem, magi quoq; maiorem. Auriculæ pa-
rotide p sunt grilli siue illiti siue adalliga
ti. Idem libro. 30. Strumis quoq; suade 2
rit illinire grillō cum terra sua effossum.
Porro contra calculos, & alias difficul 3
tates uesicæ prodest grillum aqua calida
dilutum sumere: pręterea grillorū crema
torum fauilla ex oleo, perducit ad cicatri
cem ulcera. Haly lib. regalis dispositio 4
locustæ longe id est grilli: si collo suspen
dantur quartanam patienti prodest.
Petrus comestor. Gurgulio, uermis est, 5
qui nascitur in corruptione fabarum, sicut
tinea ex corruptiōe olerum, teredines ex
corruptione lignorū. Isido. Gurgulio di-
citur, quia pene nihil est aliud nisi guttur.

CAPVT. 69.

HEri-
nace
us. Arist.
Herina-
ceus est
anĩal spi-
nosum:
cuius sen
sus appa-
ret multo
tiens con
tra uẽtos
sepĩtẽtrio
nales &
meridio-
nales: foramina nãq; facit in terra ecõtra in opposito. Plin. lib. 8. Huius cute uestes expoliuntur, & est animal spinis, coopertum, quod inde nominatur: quia subrigit se, quando spinis suis claudĩ, quibus undiq; protectus est contra insidias. Nam statim ut aliquid presenserit, primum se subrigit, & in globũ conuersus: in sua se arma recolligit: & ita spinoso defenditur tegmine, ut nec contingi quidem possit. Iorath. Herinaceus cum spinis dorsi colligit fructus: si quid autem ex huius cibo ceciderit, residuum à se totum reijcit, ac reuertitĩ ut spinas suas repleat. Hunc autem lupus timet ac fugit.

OPERATIONES.

1 Auicenna: Herinaccus alius est terrenus habens spinosas sagittales. Alius marinus, & est species piscium. De quo infra tractatu de piscibus habetur. Vtriusq; cineres sunt abstersio; resolutio: & acuitas & exiccatio.

2 Adeps herinacei prohibet effusiões ad uiscera, similiter & eius epar.

3 Ex lib. de naturis rerum. Carnes herinacei uim habent desiccatiuam & dissolutiuam, proptereq; stomachum confortãt, uẽtrem soluunt, urinam prouocant, utiles sunt his qui ad lepram & elephantiam dispositi sunt.

CAPVT. 70.

HYęna.
Hieronimus contra Iouinianũ inquit. Hyęna esse anĩal magnitudine lupi, in cuius collo sũt pili sicut collo eqrũ. Pilos habet duros uel fortes sup oĩa spondialia. Pastores & canes singultãdo quasi esset canis deludit, & sic pecora comedit. Ipsos etiam homines & canes deludẽs depredatur, & sepulturas cauat, qñ talem carnẽ comedere desiderat. Ex lib. de na. rerũ. Hyęna duas habet naturas: maris scilicet & feminæ. Colorem cũ uoluerit uariat, & in sepulchris mortuorũ semp habitat, gẽmã portat i oculis (uł ut aliq dicũt) i frõte.

OPERATIONES

Hieronymus ut sup. Hyęnæ fel oculorũ claritatẽ restituit. 1
Stercus eius putrida curat uulnera. 2
Plin. lib. 28. Cutẽ quoq; capitis hyenæ, dicunt capitis dolori alligatam prodesse. 3
Sic et caligines discutit, & in claritatem suffusiões excitat, multaq; alia huiusmodi. 4

CAPVT. 71.

HIstrix.
Hier. cõtra Iouinianũ. Histrix i Aethiopia freq̃ntissime herinatio similis est, spinis tergũ hispida. Ex li. de na. re.
H. strix

Histrix ē bestia, q̃ uulgo porcus spinosus
dicitur, circa marina habitat, & in cauer-
nis montiū nōnunq̃, qñ scilicet iuxta ma-
rina refugiū non habet. In terra & aq̃ po-
tenter ualet. Ira eius ad uindictā ciuilissima
est. Vnde plerū q̃ iaculis è tergo spōte la-
xatis, canes uel hoïes uulnerat ꝓximātes.
Arist. animali qd' dicit̄ porcus spinosus, lo
co pilorū sunt spine sui corij, & cooperiūt
ip̄m ut pili. Sūt etiā illi sicut arma, quibus
ip̄m quęrentē deprehēdere torquet. Idem,
Histrix est aïal spino tergū hispidū, quos
plerū q̃ laxatas emittit iaculatione uolū-
taria: ut assiduis aculeorum nimbis, alias
iaculis, canes uulneret ingruentes.

CAPVT. 72.

Hirc⁹. Ex libro de naturis rer. Capręmas id est hircus, ē anïal animosū ac bellicosum et robustū. In frōte aūt & cornibus est illi maxima fortitudo. Isid. Hircus est lasciuū animal, & semp feruens ad coitū, cuius oculi ob libidinē in transuersum aspiciūt, unde et nomen traxit. Nam hirci secundū Suetoniū sunt oculorū anguli. Huius natura adeo calidissima est, ut adamantē lapidem, quem nec igni nec ferri materia domare ualet, solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci consij dicuntur, à fluuio cūse in Lybia ubi grandes nascūtur. Actor. est etiam hircus animal fetidum (ut dicit Isaac) si sumatur in cibū, peiorem sanguinem generat quam capra.

OPERATIONES.

1 Plini li. 28. Hircino sanguini tanta uis est, ut ferramentorū subtilitas non aliter acuatur, aut induretur, aut scabricia polia-
tur uehementiusq̃ q̃ lima. Aui. Hirci- 2
na caro mala est absolute, & facit eueni-
nire febrem quartanam. Sanguis apo- 3
stemata calida cito maturat, & administra
tur post cōgelationē. Idē potatus, frāgit 4
lapidem renū. Frixus aūt & cum uino bi-
bitus, armene sagitte nocumento confert.
Hircinus adeps uehemētioris est reso- 5
lutionis, q̃ cęteri. Fel hircinū carnēma 6
lam eradicat. Fel birci siluestris, est tiria-
ca morsibus uenenosis. Isaac in dietis. 7
Sāguis calidus hirci punctus ut dicit Dio
scorides, araneas et mala uulnera cōpescit
Pli. lib. ubi supra. Sanguis caprinus cū 8
medulla hydropicis auxiliatur, efficacius
autem, si hircus lentisco pascatur.

CAPVT. 73.

Hinnulus. Bartholomeus de proprietaribus rerum. Hinnulus ceruí est filius, ab hinniēdo est dictus. Isidorus libro. 12. Hinulus animal quidem est debile & imbelle, sicut damula, & est acutissimi uisus, & uelocis cursus: mater autem eius ipsum in specubus & antris et locis umbrosis abscondit, & illum ultra spineta & rubeta saltare instruit. Carnes habent teneras & digestibiles, propter motus frequentiā. Et si fuerit castratus, anteq̃ crescāt eius cornua, caro eius melior & tēperatior in siccitate & colore. Et si fuerit castratus antequam cornua babuerit, nun q̃ ei ulterius crescent. Et si post, nunquam ea abijciet nec mutabit. Aristot. libro. 8. Hinnuli serpentibus contrariantur miro modo.

OPERATIONES

Plinius. Qui fuerit mūctus eius sepo u⁹- a

ſanguine, à ſerpente illo die non tangitur. Et eius coagulum, eſt ſummum remedium in uenenis, ut dicit Pli. li. 38. cap. 9.

CAPVT. 74.

HEdus. Iſidorus. Hedꝰ ab edẽdo dictus eſt. Parui em̃ pinguiſſimi ſũt & ſaporis iucundi inde & hedulus uocatur. Palladiꝰ ubi ſupra. Hedis autem nutriẽdis ſupra lactis abundantiam hedera uel lentiſci cacumina ſepe prebenda ſunt. Plinius libro. 8. Hedi luna decreſcente caſtrandi ſunt ſicut & uituli.

OPERATIONES.

- Plinius libro. 28. Sanguis Hedi recens cum aceto acri feruẽs potus, ſanguinis excreaciones iuuat.
- Eius pulmo ebrietatem arcet. Vtuntur & ipſorum pelle ad plagas.
- Fœminum Hedi cinis inteſtina rupta mire ſanare uidetur.
- Auicenna. Caro quippe caprarum paruarum melior eſt: magiſq́; ſuſceptibilis digeſtionis.
- Idem. Caro Hedina minorum eſt ſuperfluitatum, quam arietina.
- Haly. Coagulum eduli cõtra potum cicutæ prodeſt: ei q́; qui fungos comedit.

CAPVT. 75.

HEmorrhois, enidris, et excedra. Iſidor. Hemorrhois ẽ aſpis ex eo nũcupatus, ꝙ ſanguinem ſudet, q ab eo morſus fuerit ita ut diſſolutis uenis quicquid uitæ eſt per ſanguinem euocet. Alexander. Hemorrhois ergo recte dictus eſt à ſanguine, eo, ꝙ ab eo punctus nimium emittit ſanguinem. Vnde mulier menſtruata dicitur Hemorrhoiſſa.

Enidris. Iſidorus. Enidris, eſt coluber in aqua uiuẽs, greci enim aquam ydor uocant ſupra capitulo. 57. de ea tractauimus.

Excedra. Iſidorus. Ydra grece dicitur draco multorum capitum: qualis fuit in Lernia palude prouinciæ Archadiæ. Latine uero dicitur Hydra, grçce dicitur Excedra, eo ꝙ uno ceſo tria excreſcebant capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo, ſecundum ordinem capitalium literarum ubi de Hydra tractabitur. De hac em̃ Hieronymus in proemio Eſdræ contra detractores ſuos loquens, uerſum poeticum tractat dicens. Licet excedra ſibilet uictorq́; ſi non incendia iactet nunq̃ meum iuuante Chriſto ſilebit eloquium & præciſa lingua balbuciet.

CAPVT. 76.

Iaculus

IAcul9, & Ipnalis. Isid. Iaculus ē serpēs nolans de q̄ Lucan9. Iaculiq; uolucres Exiliunt enim ī arboribus, & dū aliquod animal obuium fuerit, iactant se sup̄ illud & perimūt, unde & iaculi dicti sunt. Iorath. Iaculus serpens uolanlis, animal quodcūq; occurrit ei dum uolat interficit. Et est alius q̄ sine sensu doloris animal percussum moritur. Alius qui si quem tetigerit, dolore diurno fatigabitur: & postea moritur. Ex li. de nat. rerum. Iaculus est serpens, qui uolans alis: arbores subit & in eis delitescit. E quibus ui maxime turbinatus: penetrat animal quodcūq; obuium inuenerit. Ipnalis. Isido. Ipnalis est serpens ab aspide genus trabens q̄ somno, quos mordet, interimit. Veneno em̄ immittit somnū, q̄ nullo impulsu deserit infectū. Hunc Cleopatra sinistro brachio suo apposuit iuxta futurū Anthoniū se collocās: ut eius attactu dormiret, & uitam quieta morte finiret.

CAPVT. 77.

INachlin & Echinus. Isidorus. Echinus ē animal terrestre, quod uulg9 uocat, à quo ericinus marinus nomen traxit. Actor. De icino marino qui est ecbinus appellatus infra in tractatu de piscibus dicetur. Icinus autem terrenus similiter pluribus appellatur nominibus, scilicet echinus, ericius, & herinacius. Quæ scilicet nomina quandoq; scribuntur cū asperatione: quādoq; sine illa, et ideo de hoc animali dictū est supra. Plinius. lib. 8. Inachlin in scadinania ferūt nullo suffraginū flexū. Ideo nōn cubantem sed arbori in somno accliuem, eaq; incisa ad insidias capi: alias ē uelocitatis memoratæ, labrum ei superius est pregrande, et ob id retrograditur in pascēdo, ne in priora tendens inuoluatur.

OPERATIONES

Dios. Echini terræ corium combustū: 1
& pice liquida cōmixtum, alopitijs mede
tur. Carnes eius cū oximelle bibitæ, ne 2
freticis singulare sunt presidium. Hy 3
posarchis, & Hydropicis, cōtractis, et stru
maticis, & colericis siccat intraneorū reu
ma. Iecur eius in testa siccatum in feruē 4
ti sole, atq; repositum, & innictum, mirifice sanat iam dicta.

CAPVT. 78.

LAcertus. Isidorus. Lacertus est reptilis genus sic uocatus. q̄ habet brachia, & quatuor pedibus innititur. Genera uero lacertorū plura sunt, ut salamādra, saura, stellio. Ex libro de nat. re. Lacertam potius uermē dicunt quidā q̄ serpentē: quia elementius ferit, sibilat tamen ut serpens, & caudam habet consimilem, linguamq; bifidam & pilosam, pedibus uero graditur. Huic animali nulla est memoria, & ideo nō cubat,

oblita quidem in quo loeo sit enixa, per se erumpunt catuli numero undeni. Quidā dirunt fœtus à matribus druorari. Lacertæ sunt in India numero pedum. 24. colore fulgenti. Glosa super Leui. 11. Lacerta immundum animal secundum legem, in sepulchris babitat, & inconstantiam uitæ signat.

OPERATIONES

Auicenna in. 2. canone. Lacertæ natura stellioni uicina est, sed melior.

Sanguis eius confortat uisum. Stercus eius albugini confert oculi, & prurituí, uisum acuit, coloremq; bonum efficit.

Idem in. 2 canone. Lacertæ caro mortificans est, & ei qui bibit eam accidit apostema linguæ: & pruritus & dolor capitis & adustio & tenebrositas oculorum.

CAPVT. 79.

LAmia & lauzaoū. Ex lib. de na. rerū. Lamia ē animal magnum & crudelissimum: nocte siluas exit & hortos intrat, arbores frangit, carūq; ramos dissipat, & hoc per brachia fortia nimis ad omnē actum abilia. Cunq; superueoerint homines ad prohibendum, pugnat cum eis, & mordet eos. Hoc autem in eius morsu mirabile est (ut Arest. refert) q; homo sauciatus lamię dentibus, non sanatur à morsu, donec rugientis bestiæ uocem audierit. Glosa sup Esaiam. Lamia pedes habet equinos: cętera uero capris conformia. De qua dicit Propheta. Ibi rubauit lamia, & inuenit sibi requiem. Glosa super Trenī. Lamia dicitur quasi lania, quia durior & crudelior est suis foetibus, q̄ ceteræ bestiæ, fertur enim eos laniare, et inde eos lactare. Sicut scriptum est. Lamiæ nudauerunt mammas.

Ex lib. de nat. re. Lauzanum est animal cuius crūdelitate nulla bestia esse tuta potest. Nam & ipsa leonem, omnibus formidabilem, deterret, suo tamen genere parcit: in cętera grassatur, reliquas q; bestias deprędatur. Et rum hoc scelus in alijs persequatur, propriæ tamen iniquitatis non meminit.

CAPVT. 80.

LEo. Isidorus. Leo uocabulū habet influxū ex grçco. Leo siquidem grçce rex interpretat̄ latine, eo q; sit princeps omnium bestiarum. Aristo. Leo est animal audax, forte, largum, nobile, magnanimum. Huius generis mas habet comas. Leo est ex animalibus quadrupedibus, quæ fissa sunt in extremitatibus, uneos habet ungues, & in curuatos. Mingit ad posterius, & in modum canis elruat crus. Cunq; os suū aperit, odor ab illo exit. Animal est multorū digitorum, babet quinq; digitos in pedibus anterioribus, quatuor in posterioribus, ut linx, & canis, & lupus. Ex libro de naturis rerum. Leo fœtidus est maximeq; in ore, dormiēs apertos habet oculos. Cū autem dormit in naui, periclitatur nauis. Isidorus. Leonum uirtus est in pectore: firmitas in capite, animos eorū indicat frōs & cauda. Aristo. Leo ergo est animal forte. Dentes habens acutos ut serram: & fissuram oris terribilem. Ossaq; durissima, ac penè omnino non medullata. Plinius lib. 8. Vrso quidem est caput inualidissimum, quod econtra leoni est fortissimū Phisiologus. Leo cacumina montiū amat

ire,

ire,et cum à uenatoribus queritur,ordinē eorum sentit,sua uestigia cauda tegit,ut p ea uenatores eum inuestigare nequeant. Ex lib.de nat.rerum. Leones adeo sunt calidæ naturæ:ut omni tempore desiderent coire. Feminis magna libido coitus,& ob hoc maribus ira. Hęc habet in pectore duas mammillas,in medio scilicet uentris,& has paruas respectu sui corporis:quia modici lactis est. Solinus. Leones autem auersi coeunt, lęęna primo fœtu quinq; catulos parit,et educat,deinde per singulos numero detrahunt annis in sequentibus:& postremo cum ad unum materna fœcunditas rediјt,sterilescunt in eternum. Phisiologus. Leonum itaq; fœtus producti, usq; in diem tertiam sunt mortui. Nam leones calidissimi sunt natura:quod probat eorū nobilitas,& fortitudo cum audacia & iracundia. Fœtus autem humiditatem habēt ex generis temperie,quæ siccatæ complexionis & caliditate uiscosior redditur:& maxime circa cerebrum dominante siccitate,& sibi animali spiritu cooperāte. Vnde cum opitulantur nerui:spiritus nō possunt ingredi,nec uirtutes ad actiones suas mouere. Parentibus ergo rugientibus circa fœtum spiritus per os & aures & poros capitis ingredientes,prebent fœtui motū. Isidorus. Leo & lęęna cum genuerint catulum tribus diebus & noctibus dormire fertur. Tunc deinde patris fremitu uel rugitu,uelut tremefactus cubilis loc⁹,suscitare dicitur catulum dormientem. Iorath. Leo minimum solicitus de se & catulis suis, dormit apertis oculis,quasi uigilantibus,uestigiaq; sua terram cauda spargens operit usq; ad antrum suum.

Rasin in Almansore. Leo pro mure fugit. Pro ligno quoq; quod dicitur sethin timet. Elleborus etiā & squilla canes & leones plurimos,beluasq; interficiunt. Esculapius in libro de membris. Cęterum si super cortices quercus calcauerit zarim id est leo,formidabit continuo.

OPERATIONES.

1 Isaac. Leonina caro cęteris est calidior, grossa,grauis et difficilis,si comedatur dolorem & torsionem in uentre generat.

Esculapius. Leonis caro fantasticos sanat,aurium dolori & omni aliј ualet. Si qs sederit super pellem leonis, recedent ab illo hemorrhoides. Qui uero linit corpus suum sepo renum leonis,terrentur ab eo lupi. Haly: Adeps leonis calidior est cęteris & fortioris dissolutionis in apostemata dura. Dioscorides. Adeps leoninus omnibus quadrupedibus calidior est, & minus extenuatorius. Vetus autem factus,a se ipso calidior fit. 2

Dicitur autem uenenis esse contrarius cum uino adhibitus bestias omnes expellit,& est repercussibilis odoris, quo serpētes persequitur. Auicenna. Adeps leonis resoluit duricias apostematum. 6

Plini.lib.28. Leonis adeps cū rosaceo, cutem in facie custodità uitiјs,candoremq; seruat,& sanat adusta. Idē etiā adeps cū rosaceo quottidianis febribus prodest. Etiam perunctum eo,bestiæ fugiunt. 8

Fel eius aqua addita, claritatem oculis inunctum facit. Cor in cibum sumptum, quartanis medetur. 10

CAPVT. 81.

LEopardus. Ex libro de naturis rer. Leopardus ē animal,q̄d ex lęęna & pardo generatū est,colore subrufo, maculas habet nigras per totum. Fœmina mare fortior est. Cum pardus bestia crudelissima sit,aliquādo quidem domesticatur:sed nunq; sic,ut suæ crudelitatis obliuiscatur. Domesticatur autem ad uenandum,itaq; cum ad prędam in uenatiōe educitur, relaxatur,quam si quarto uel quinto saltu capere nequiuerit,ferociter iratus subsistit. Et nisi statim uenator furēti,bestiam aliquam obtulerit,

cuius sanguine placetur, in ipsum uenatorem uel in quoslibet obuios irruit. Impossibile est enim eum placari nisi in sanguine. Sed in hoc prouidi sunt uenatores, ut agnos penes se uel alia animalia semp habeant, quibus iratos placant. Phisio. Leopardus est animal leoni simile in capite ac membrorum dispositione, licet non sit tā magnus, nec tam robustus, hic ab homine ita domesticatur, ut eo sicut cane ad uenādum utatur.

OPERATIONES.

1 Auicenna in 2. cano. Fel leopardi uenenum est ex eo bibenti, cui uomitus & tyriaca propria subuenit.
2 Esrula. Leopardus cum hominis craneum uiderit, fugit.
3 Rasi. Herba quoq;, quæ leopardi herba dicitur, leopardus terretur.
4 Et herba quæ leopardum strangulās dicitur, interficitur.

CAPVT. 82.

LEonthophonos: & leucrocuta. Isi. Leonthophonos ē bestia modica ex eo uocata, quia capta exuritur, eiusq; cinere aspsæ carnes, & positæ per compita semitarum, leones necant, si quantulū cunq; ex illis sumpserint. Solinus. Propterea leones eas naturali odio premunt, et ubi facultas datur, morsu quidem abstinent. Plin. li. 8. Leonthophonon accepimus paruū animal uocari, nec alibi, q̄ ubi leo gignitur, nasci. Quo gustato à leone, tanta ei uis inest, ut cęteris quadrupedum imperitās illico expiręt. Leucrocuta. Solinus & Plin. lib. 8. Leucrocuta uelocitate pcedit feras uniuersas. Ipsa est asini fere magnitudine, ceruinis clunib⁹, collo, cauda, pectore, & cruribus, leonis capite, ore usq; ad aures dehiscente, dentium locis osse perpetuo. Hanc quoq; feram humanas uoces tradunt imitari. Nam uoce loquentium hominum sonos emulatur, apud Indos inueniť. Actor. Videtur leucrocuta eadem esse bestia, quę superius uocata est cencrocuta. Et fortassis ex scriptoris uitio prouenit hęc nominum uariatio.

CAPVT. 83.

LEpus Isid. quasi leuipes, quia uelociter currit, uelox enim ē animal, & satis timidum. Actor. Lepus ē aial mollissimum debile, timidum ac fugitiuum, auriculatum, habet crura retro longiora, unde & facilius ascēditq; descendit. Immundus est secundum legem, quia non ruminat; sed tamē ungulam diuidit. In petra cubile suum collocat, apertis oculis dormit; habet aūt simul utrūq; sexum. Vnde Terentius. Tute inquit es lepus & pulpamentum quęris, quasi dicat; ex quo nunc feminæ nunc maris usurpas officium quicq; q palpes mulierē, habet autem lepus labia semper in motu. Ambrosius. Lepores cognouimus hyeme albescere: estate aūt in colorem suum redire. Testante Pli. Lepus nunq; pinguescit.

OPERATIONES

Isaac. Lepus licet siccus sit, & grossum sanguinem generet, melior tamen est hircis & capris iuuenibus: proinde ualet siccas habere uolentibus complexiones. 1

Contrarius uero est tennē dietam seruātibus. Aui. Lepus siluestris frigidus est et siccus, stomachum mundificat. 2

Sanguis

3 Sanguis eius mundificat pannū: & ci-
nis capitis eius medetur alopiciǫ.
4 Cerebrum eius assatum, confert tremo-
ri accidenti in successione ęgritudinis.
5 Item cum eodem cerebro, gingiuæ pue
rorum mundātur. Proprietas que in ipso
est: uelociter oriuntur dentes: & facile ex
6 eunt sine dolore. Coagulum eius meli-
us est omnibus coagulis in specie, hoc cū
7 aceto bibitum cōfert epilentiæ. Item cū
8 tiriaca & aceto, ualet uenenosis. Itē ca-
ro leporis calida est & sicca: assata bona ē
9 ulceribus intestinorum. In iure carnis
eius sedent podagrici, & habentes dolorē
10 iuncturarū. Et eius operatio proxima
11 est operatiōi iuris uulpis. Item cerebel-
lum leporis comestum, tremorem corpo-
12 ris tollit. Caput eius combustum cū se-
po ursino, & ut cataplasma adhibitū. alo-
13 pitias emendat. Coagulum eius bibitū
14 abstinet menstrua. Coagulum cum ace
to, lac in mulierum mammis coagulatum,
dissoluit.

CAPVT. 84.

Leuiathan. Actor. Leuiathan hebraice dicitur draco. Ferē autem q draco & in terra serpit, & aquis natat, & in aere uolat, unde & in Asia tribus nominibus appellatur scilicet serpēs, cetus & leuiathan. Loquens enim in spiritu de diabolo, sub leuiathan typo, ita dicit propheta. In die illa uisitabit dominus in gladio suo duro, & grandi & forti, super leuiathan serpētem, & uectem: & super leuiathan serpentem tortuosam, & occidet cetum qui in mari ē Ioraih. Leuin & leuiathan piscibus aspedo id est ceto frequenter insidiatur: & pugnat cum eo. Omnesq; pisces maris, q pugnā uident inter illos, subito ad caudā ceti confluūt. Et si cetus ab illo deuictus fuerit, morietur, & ipse statim. Quos em̄ cauda cinxerit, mox deglutit. Quod si cetus superari non potuerit, tunc leuin a faucibus suis fœtidissimum odorem cum aqua emittit, cetus autem econtrario aquā haurit, & respuit, & odorem fœtidissimum repellit: & sic se suosq; saluat & defendit.

CAPVT. 85.

Lanificus et limax Ex li. de natu. rerum. Lanificus uermis ē longus, maculosus ex multis constās pedibus sparsim colore albus. Hic lanam sericam ex proprijs uisceribus operatur, & arboris mori folijs uescitur, qui scilicet cibus mediantibus ipsius uisceribus in lanam conuertit. Itaq; lanæ suæ fusos in ramusculis faciūt, & in circuitu sui operantur, ita ut perfectis fusis undiq; in opere suo includātur: post hoc exitum sibi faciunt in summitate fusorum. Egredientesq; natura mirabili, mutati prorsus apparent à forma priori, adeo ut uermes, qui repebant innumeris pedibus, habētes alas, iam apti sunt aduolandum. Demum uenerem ineuntes diebus tribus coeunt: quo peracto masculus moritur, fœmina uero ordine iterato oua parit innumera: substrato sibi panniculo, uel albo uel rubeo, deinde moritur. Tunc panniculus cum ouis suscipitur, et ubi nō possit hyemis attingere frigus reponitur, postea calore ueris inualescēte, oua ad solem exponuntur, & calore fouētur donec animata in uermes formentur. Isi. Limax

est uermis limi dictus: eo q in limo oascatur: unde & sordibus semper & immundus habetur. Actor. De hoc plenius infra dicetur, ubi de testudine agetur.

CAPVT. 86.

LInx. Isidorus li. 12. Linx dicta, qa in luporũ genere numerat, bestia maculis in tergo distincta ut pardus, sed similis lupo. Algazel super lib. de sensu et sensato. Maxime uero linx animal mouetur secundum sensum uisus. Nam uisu suo res solidas penetrat; & si aduenit ei res trãsparens, cito excecatur ab ea. Ex libro de naturis rerum. Linx adeo pspicaces oculos habet, ut subtilitate uisus etiam solida corpora penetret. Constat enim q oculus in humido situs est, iuxta philosophum. Tria uero sunt in aqua, scilicet aquea humiditas, diaphoneitas, & lucis prespicititas. Et hanc ultimam communicant cum natura celesti. Linx habet linguam serpentis similẽ: sed maiorem quam in longitudinem magnã porrigit, & collum circumagit ungues habet grandes, unicum fœtum facit, & urina eius in gemmam durescit.

OPERATIONES

1 Plinius libr. 28. Pruritus corporum urinæ lincis stillicidio traditur inhiberi.

2 Eadem q prodesse monstratur & ungularum dolori.

3 Iorath. Linx habet formam ut lupus. Lapisq Ligurius ab eius urina distillatus

4 septem dierũ spacio generatur. De hoc lapide inferius tractatu de lapidibus dicetur.

CAPVT. 87.

LOcusta ex lib. de natu. rerũ. Locusta est animal q̃drupes paruũ, ad cuoiculi ferè modũ: caput habet carnosum et magnum & comestibile: habitatq circa partes Hierosolimæ. Vnde Ioan. Baptista huiusmodi carnibus animalium uescebatur. Quidam tamen dicunt, q circa Iordanis terrã est herba dulcis ad edendum, que locusta uocat: & huiusmodi cibo non locustis animalibus Ioannes utebatur, hoc animal gregatim incedit. Vnde Salomon ait. Regẽ locusta non habet. etc̃. Quod utiq de locustis uermibus intelligi nõ potest q̃ in multo timore sunt. & non per turmas, sed solitarie incedunt. Dicit Arist. q fœmina quędam locusta nutriuit ab eo tẽpore, quo iuuenis & parua fuit: quæ cum creuisset, per se & sine masculo impregnatum inuenit.

CAPVT. 88.

LVpus. Ex libro de natur. rerũ. Lupus ẽ anial rapacissimum & fraudulẽtum, hũc nonnulli canẽ siluestrẽ esse dixerunt, qui a forma eius canis ululatusq consimilis, sed latratu caret. Audax est magis eorum genus quod breue, quam quod longum est.

est. Cerebrum eius crescit & decrescit secundũ statũ lunæ, q̃ licet in omnibus quadrupedibus, in lupo tamẽ & in cane plus. Pythagoras. Oculum uero lupi eradicatum, cum uiderint quadrupedia domestica, timent & fugiunt. Et si quod aial minxerit supra urinam lupi calidam, non cõcipiet unq̃. Actor. Lupus astutissimus est et rapidus, horrendum habet ululatũ. In uespere autem maxime esurit, unde scriptũ est. Iudices eius lupi. Aristo. Lupus omni tempore agrestis, est sicut & leo & ursus. Est etiam fortis et astutus. Ambro. Lupus si primo hominem uiderit, uocem ei eripit, & eũ tamq̃ uictor uocis ablatæ despicit: si autem se præuisum senserit, ferociam deponit, & currere nequit. Aristot. Lupi famem quidem diu portant: & post longa ieiunia multum deuorant. Lupus gulose comedit sine masticatione, et una die q̃ ad tres dies sufficiat, non autem comedunt nisi carnes. Isido. Lupi toto anno non amplius q̃ duodecim dies coeunt. Ex lib. de naturis rerum. Lupi uirgas osseas habẽt. Anno per duodecim dies coeunt: & solũ eo tempore gregatim incedunt. Aristote. Lupus coit sicut canis. Tempore coitus quando filios habet, ualde malus est.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de naturis rerum. Lupi cor si desiccetur ac seruetur, multum dicitur fieri aromaticum.

2 Idem combustum, contritum, & potatum, iuuat epilenticum.

3 Phisiologus. Epar lupi siccatum & tritum & cum dulci uino sumptum: facit ad omnes distemperantias.

4 Esculapius. Lupi caro cocta & esa. fantasticos sanat. Adeps eius & fel, quantum canis.

5 Haly. Fimus albi lupi colicę prodest.

6 Auicenna in. 2. canone. Caro lupi mala est. Caro tamen luporum habentia rostra & ungues oculo cõfert et cõfortat ipsum, ualet etiam hemorrhoidis, sed abhorret eam stomachus.

7 Phisicus. Nec solum lupi sanguis, sed etiam fimus confert in colica passione.

8 Pytagoras. Homo in passione sua qua lunam senserit, canini dentes, ad. h. id est lupi, curant eum.

CAPVT. 89.

LVther. Ex li. de natu. re. Luther ẽ aial astutũ & maliciosũ, magnitudine mustilegi, forma pene consimili p̃ter q̃ in capite colore fuscum & nigrum, pelle nitens cui mollior pluma pilus ẽ, cuius nitor nõ de facili cedit uetustati. Vnde de pelle ipsius fiũt ornatus circa collum in uestibus uirorum ac mulierum. Hęc bestia circa stagna & fluuios habitat: ibiq̃ foueas habet, & fetus facit, piscibus uiuit quos mirabili sequẽtia uenatur. Qui licet sub aquis diu uiuere possit, respiraculum tamen ab aere trahit. Vnde quãdoq̃ auiditate predę gurgustium id est nassam ingreditur: & quia tunc ne per introitus locum redire nec nassam tam cito discerpe possit, spiritũ in aere recuperare non ualens in aquis suffocatur. Adeo uero ciborum cupida est & auara, q̃ pisces captos in specu suo tãto cumulo congregat, ut ex putredinis eorum fœtore non solum foueam, sed etiam aerem inficiat. Quod non sine periculo sui quidam experti sunt, qui hanc bestiam capere uoluerunt. A piscatoribus aliquando domesticatur, & arte inducitur, ut pisces suo circuitu cogat pericula renum ingredi, suo q̃ iuuamine capi. Vnde magnum emolumentum dominis suis prestare uidetur.

CAPVT. 90.

LVmbricus Iſidorus. Lumbricus eſt uermis inteſtinorũ ſic dictus, q̃ſi lubricus: quia labitur. Vel eo q᷑ in lumbis fit, horũ tria ſũt genera, rotundi, longi & lati Haly in lib. regalis diſpoſitionis. Lumbrici naſcũtur ex humoribus flegmaticis putreſcẽtibus in inteſtinis, ubi naſcitur calor extraneus. Hos impoſſibile eſt naſci de ſanguine uel colera rubea, nam colera rubea cum amaritudine, & acuitate & ſiccitate ſua, huiuſmodi occidit animalia. Sanguis autem de uenis uel arterijs non exit: & ſi exierit apoſtemata gignit cum paſſionibus alijs. Vnde paſſionem hanc habent pueri, flegmaticam et groſſam humiditatem habẽtes, cum dieta ſua groſſa & purgandi negligentia. Maxime uero in autumno hęc paſſio naſcitur ex fructuum comeſtione, etc̃.

CAPVT. 91.

LVchalonẽ ſiue lichaonẽ & linſiſcus. Ex lib. de naturis rer. Lichaon in oriẽtis partibus ẽ beſtia quã in genere luporum nonnulli ponũt ſed lupo longior eſt, & habet crura breuiora ac diſſimilia, ceruicem quoq᷑ iubatam, & multipharia coloris uarietatem: ſaltu uelox & innocua hominum, uenenatu uiuit: habitum mutat ſecundum tempora. Nam hyeme hirſuta eſt & pili. horrida, ęſtate uero nuda. Et hoc uult Plini. licet p alia uerba. Ex lib. de naturis rerũ. Linſiſcus eſt animal quadrupes (ut dicit experimentator in libro ſuo) quod ex cane & lupa naſcitur. Eſt enim uterq᷑ parens adeo luxurioſus, ut odio naturali ſibi contradicente, quod eſt inter canem & lupũ, in copulam tamen conueniãt propter luxurię delectamentum. Sicq᷑ fit ut fœtus attrahit ſibi colorem & mores utriuſq᷑. Plini. lib. 8. E lupis galli canes concipi uolunt, quorum greges ſuum quiſq᷑ ductorem e canibus & ducem habent. Illum in uenatu comitantur, illi parent. Iſido. Linſci dicuntur (ut ait Plinius) canes nati ex lupis & canibus, cum inter ſe forte miſcentur.

CAPVT. 92.

MArſcomorõ Albertus in lib. de natur. animalium inq̃t Maricomorion ẽ beſtia orientis raro uiſa; cuius magnitudo eſt ut leonis, coloris rubicundi, tres ordines dentium habet in ore. Pedes ſunt ut leonis. Facies eius & oculi, & aures ut hominis. Cauda eius ut ſcorpionis. Agreſſus ſonus eius ut tubæ: & uoces imitatur hominis. Velocitas eius ſicut ceruí. Et deceptos homines deuorat.

CAPVT. 93.

Muſtella

MVstella. Ex libro de naturis rer. Mustella est bestiola subdola, catulos sedulo nutrit, cosq; de loco ad locum sepius trãsfert, ne forte inueniantur, hęc rupes & cauernas inhabitat, diutissime dormit. Quãdo cum serpente pugnare uult agresti ruta se munit. Proinde super omnem medicorum artem ruta esse dicitur: ita ut si mortuos fetus suos inueniat, per herbam naturaliter notã rediuiuos faciat. De hac Clemens papa dicit, ꝙ ore concipit & aure parit. Mustella serpentes prosequitur, adeo ut ipsum basiliscum interimat: sed eo interfecto commoritur, sic ergo breuis corpore & ore, sed astutia magna & animositate, uincit etiam animalia magna agilitate corporis.

OPERATIONES.

1 Auicenna in secundo canonæ. Ex immatura ficu cum herba fit emplastrum super mustellæ morsum.

2 Idem libro. iiij. Est autẽ mustellæ morsus ueloceis doloris, cõtra quam fit emplastrum cum cepis & aliis.

3 Odor rute mustellam effugat.

4 Esculapius. Mustelle cinis & sanguis eius elephanticioses sanat.

5 Plinius. libro. 30. Humeri doloribus cinis mustellæ cum cera medetur.

6 Sanguis mustellæ podagris conferi, cũ plantagine illitus preterea cinis mustellæ ex aqua potus, freneticis prodest. Elephantiam quoq; sanat.

CAPVT. 94.

MVmumnetu. siue marmonetus & mãticora, Isidor9. Mamonetus ẽ animal symia minus, i dorso fuscũ, in uentre candidũ, caudã habens pilosam, & collum ita grossum ut caput. Vnde captũ nõ ligat̃, p illud sicut cęteræ bestiæ: cũ laqueus id tenere nõ possit, sed p uentrẽ. Habet aũt ppriissime faciem humanæ similẽ, nigrã dũtaxat, & sine pilis, a collo de sup frõtẽ, nec ẽ nasus ore cõtinuus, sicut in ore simeæ, sed certũ spaciũ inter utrũq; sicut in hoie. Inter has bestias & simeas odiũ est implacabile, bellũq; freq̃ns: et licet uiribus nõ preualeant, astutia tñ et aĩositate bellãdi simijs pferunt̃. Mãticora Aui. In partibus Indiæ lupus qdã ẽ, q grece dicit̃ Maricorion, latie Mãticora, tres habẽs dẽtiũ acies, inferius & supius. Est aũt magnus & pilosus, eiusq; pedes ut leonis, facies & oculi & aures, ut hoĩs, fusci sũt ei9 oculi, & colorẽ rubícũdus, ut mīnij. Cauda eius ẽ ut scorpiõis agrestis, et in ea ẽ rubedo. Ipseq; pilos eijcit & loquit̃ & hinnit, uox eius ẽ ut tubæ, & ueociter currit, sicut ceru9. Estq; agrestis hoĩ comedẽs.

CAPVT. 95.

MArcar9. Alber. in lib de na. animaliũ. Marcatus ẽ aial, figuræ mustellæ, sed quantitatẽ habet catti,

sed longius est, & bina habet crura: in dor
so, uentre et gutture album, sicut mustela:
ungues habet breuiores q̃ cattus. Est duo
rum generum, unum fagorum, & alterum
abietum dictum: sed illud quod nidificat
in abietibus, multo est pulchrius, & com-
miscentur sibi mutua ambo genera, pellis
utriusq; est preciosa. Genera istius anima
lis & mustelæ habent hoc, q cum sint ira-
cunda ualde, efficiũt effœcida. Et sunt ani
malia uix unq̃ quiescẽtia; etiam quando-
q; domesticantur.

CAPVT. 96.

MElo, Melosus & Monoceros. Isid. Melo dictꝰ est, eo q sit rotũ
d ss mo membro, uel q fauos petat et assidue mella capiet. Est
autem animal quadrupes, armatum ungu
lis. Glosa super epistolã ad Hebreos: Me
lo uel melotus est animal, quod et taxus di
cit, cuius pellis hispida ualde, melota uo-
catur. Vnde de quibusdã sanctis antiquio
ribus legitur. Circuierunt in melotis. Ex
lib. de naturis rerũ. Melosus est bestia ual
de magna, quæ truculentos hostes perse-
quitur. tãq̃ ad hec creata. Rictus habet in-
gentes, dentes quoq; fortes & prominen-
tes, cum quibus audacter bella cum aduer
sariis patitur. Hoc cum hominibus forti-
bus terribilis sit, puerorum tamen innocẽ
tiam, & eorum paruitatem mirabiliter p-
horrescit, eorũ uerba fugit: in quo dignæ
magnificẽtia innocentiæ comprobatur.

Isidorus. Monoceros est monstrum:
equino corpore, ceruino capite cauda suil
la, pedibus elephantis, mugitu horrido:
cornu tamen uno scilicet acutissimo in me
dio frontis armatum, Captum quidem pe
rimi potest, sed nunq̃ domari, immo (ut di
cit Iacobus) q nunq̃ uiuũ in hominis po-
testatem uenit: quia uinci se cernens, furo
re uitam exuit. Phisiologus. Monoceros
est animal pusillum, hedo simile, acerri-
mum, habet unum cornu in capite. Plini.
libro. 8. Asperrimam feram monoceron-
tem reliquo corpore, equo simile, capite
ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, mu
gitu graui, uno cornu nigro media fron-
te duorum cubitorum eminente, uiuam
capi negant.

CAPVT. 97.

MIgale. Actor. Migale bestia q̃ cameleõti similis esse dicitur. Rudolphus super Leuiticum. Migale dicitur, q̃ simus gu
losus. Est autem & fraudulentus: nam cũ
dolo rapit quæ postea uentri committit.
Auicenna. Migalum esse dixit animal mi
nus mustela. Color eius ad citrinitatem
decliuus est cum subtilitate & tenuitate.
Longitudo oris eius est ad ultimum, & la
bium eius in ultimo, cumq; uidet animal,
salit ad ipsum, & cum testiculis eius sus-
penditur. Dixerunt autem quidam q ha-
ber formam & colorẽ muris. Verum mus
cida eius est acuta, & oculi parui. Dentes
eius habent tres ordines, & accidũt in cir
cuitu morsus uesicæ plenæ humiditate sã
guinea super bases fustas. Quandoq; autẽ
peruenit res ad puncturam in intestinis &
difficultatem urinæ; sudoremq; frigidum
corruptum. Cũ ergo cadit caro corrupta,
curetur uulnus curatione sua.

CAPVT. 98.

Mulus.

MVLus. Ex lib. de nat. rerũ. Mulꝰ ex asino & equa genitus: habet quędam asini propria scilicet aures lõgas, hinnitũ horridũ, crucem in humeris, pedes exiguos, & corpus macilentũ: reliqua uero ut habet equus. Mulæ nunq̃ concipiunt: quia menstrui superfluitas in eis cum cibo transit in nutrimentum corporis. Item sanguis quo natura nõ indiget, erit cum superfluitate uesicæ. Est et alia ratio, quoniam hoc animal extra naturam generatum est: & eius natura diuersificata est in equo qui calide natura est, & asino qui summæ frigiditatis. Itaq; in fœtu diuersifice generato & malo complexionato, non potest esse concordantia partium, et ordinata natura: ut quasi ex propria sibi simile generet, qui nullã propriam generis sui substantiam habet. Itaq; in annalibus Romanorum mulas peperisse progidij loco habitum est.

OPERATIONES.

1 Auicenna. Mulorum pellis ac similiũ cinis ponitur super adustionem ignis.

2 Etulcera calefacit, quando non sunt apostemate. Est etiam medicamen excoriationi pedum calceamentis atq; coxarum & fistulis.

3 Belbenis in libro de sensibus. Si domũ fumigaueris cum ungula muli sinistra, nõ remanebit in ea sorex.

4 Pli. lib. uicesimo octauo. Cinis ungularum muli uel mulæ ex oleo mirtino alopi

5 tias replet. Esculapius. Auriculæ mulæ & burdonis testiculi, si ferantur à mulieri, non concipiet.

CAPVT. 99.

MVs. Ex lib. de naturis rer. Mus ẽ bestiola panis cupida, & eorum quæ ex frugibus ad humanos usus fiunt. In pquirẽdis cibis solertissima, pro quibus nulla plerũq; uitat pericula, eorumq; cupidine duriores solidasq; materias demolitur. Porro si in aqua bibitur, moritur: ualde humidæ naturæ est. Plin. lib. 8. Murium plura genera sunt in regione Cyrenaica. Alij lata frõte, alij acuta, alij erinaciorum genere pũgentibus pilis. etc. Ex lib. de natu. rerũ. In oriente mures magni sunt, admodum uulpium, qui animalia perimunt, homines, licet non occidant morsibus, tamen molestãt. In Arabia mus magnus inuenit̃, cuius pedes anteriores sunt magni, scilicet unius palmæ, posteriores autem unius digiti.

OPERATIONES.

Plin. lib. 22. Cameleontis herbæ succus 1
addita aqua & oleo, mures in se contrabitaq; necat: ni protinus aquam sorbeant.

Idem libro. 24. Taxi quoq; arboris fu 2
mus necat mures. Idem lib. 25. Elleborũ 3
etiam pollente admixtum, mures necat.

Idem lib. 26. Porro si cerebrum muste 4
læ coagulo addatur, dicunt caseos à muribus non attingi.

Idem libro. 27. Aconitum è longinquo 5
mures odore necat.

Rasi in almansore. Mures de domo cal 6
canto fumigata fugiunt.

Auicenna in secundo canone. Squilla 7
est cepe muris sic nominata, quia murem interficit.

Item argẽtum ustum interficit mures. 8

Ad effugandum mures, mus masculus 9
excoriat̃, & in domo dimittat̃ aut castret̃,

aut cauda eius abſcindaт̃: ſed excoriatio
10 fortior eſt. Item mus aſſatus & ſiccatus
& inſano datus ad comedendum abſcin-
11 dit ſalıuę fluxum ab ore eius. Sanguis
12 muris eradicat uerrucas. Stercus autẽ
eius ſuper alopiciam confert proprieꝗ
aduſtum & cum cepe linitum.
13 Cum thure uero & aqua mellis bibitũ,
14 frangit lapidem. Item ſumptum ſoluit
15 uentres puerorum. Et quando cũ aqua
coquitur, & ſedat in ea qui difficultatẽ uri-
16 næ patitur, confert ei. Ex lib. de naturis
rerum. Fimus muris uehemẽter laxat: ũn
de & trutãni medicinam ex eo acuunt.

CAPVT. 100.

MVSCVS quelibet & muſcus. Iſi. Muſ quelibet eſt beſtia orietuis capreolę magnitudinẽ habens, in cuius inguie creſcit apoſtema de collectis humoribus. Quod cũ maturatũ fuerit, collidit illud & fricat ad arborẽ, ſicꝗ ſoluit & decurrit ſanies, ibi ꝗ cõdenſatur & induratẽ, et huiuſmodi ſubſtãtia muſcus uocatẽ. Ois etiã caro eius & ſtercus dicitẽ muſcus, ſed ille multo melior eſt, qui ab apoſtemate currit. Muſcus odore pardito uirtutem ſuã in fœtoribus & latrinis recuperat, contra fœtorẽ eluctatur, & ſic quaſi luctamine reuiuiſcit. Cõſtan. in li. graduũ. Muſcus puſtula eſt in uentre cuiuſdã animalis, de quo enã ſuperius dictum in ca. 68. Gazelle. Et eſt capreolæ ſimilis: quod eſt in India. Idem in pãtegni. Muſcus maior ẽ in aromatibus, calidus & ſiccus in tertio gradu.

OPERATIONES.

1 Iſid. Muſcus ualet contra ſincopim. et
cordis debilitatem, cerebriꝗ & epatis &
ſtomachi. Conſtan. li. ut ſupra. Muſcus 2
congruit ſenioribus in hyeme, mẽbra qui-
dem defecta aromatizãdo cõfortat, timo-
rem melancolicũ amputat & audaciam ꝑ-
ſtat. Item ſternutanões de muſco cõtra 3
paralyſim adiuuãt. Itẽ muſcus mittitẽ in 4
collirijs & pillulis ſeu pulueribus oculo-
rum, cuius uires albugines oculorũ exte-
nuant, noxiũ humorẽ deſiccant. Dioſ. 5
Inũctum capitis grauedinẽ depellit, eiſꝗ
uires preſtat, quia cõfortatiuũ eſt. Dat 6
ſolamẽ mẽbris oibus, & fortitudinẽ auget
oſſibus. Scotomiã ex abundãti humorẽ 7
natã emẽdat, ſomnũ inuitat, uentrẽ ſtimu-
lat. Cor & oia uiſcera cõfortat in modũ 8
cataplaſmæ impoſitum. Lege ſuperius ca.
66. & plenius inuenies de muſco.

CAPVT. 101.

MVSIO. Iſidorus. Muſio cattus eſt appellatus, eo ꝙ muribus ſit ifeſtus. Ex libro de naturis rerũ. Muſio ſiue murilegus aut canus gręce dicitur, quaſi aſtutus. Animal eſt immundum & uenenoſum, & omne murium genus perſequitur, cum bufonibus quoꝗ pugnare dicitur: quorum licet uenenatis aculeis repugnetur, non tamen necanẽ. Mures captas, prĩo luſibus afficit, poſt hoc illuſas, comedit. Oculis carbũculoſis tam acute cernit, ꝙ etiam in antris tenebroſiſſimis uelut in luce etiã mures conſpicit. Dentes habet ad modũ ſerræ, pilos circa os habet quibus ablatis, audaciam perdit. Blandicijs gaudet, loca calida diligit. Vnde prę nimia duricia pellem ſuam comburit: hominis manu cotrectari gaudet, & ad ludum faciliime prouocatur.

tur. Loturam faciei lambendo prioribus pedibus imitatur Libidine impatientissime accenditur, & libenter coitus tempore siluestre efficitur.

CAPVT. 102.

MVltipes. Isid. Multipes ē uermis terrenᵒ à multitudine pedū uocatus, qui cōtractᵒ in globū cōplicaf. Nascitur sub petris ex humore & terra. Aristote. Animal annulosum longi corporis & multorum pedum, ęqualem habet annulositatem, & uiuit aliquātulum post capitis abscisionē. Item per fumum storacis sicci multipes deluditur, ac deprebenditur. Ex lib. de nat. rerum. Multipes à re nomen babet, & sanguine caret. Hoc animal (dicit Augu.) aliquando coram ipso allatum, eoq; spectante in multas partes concisum, & tamē unaquęq; pars uixit ab alijs partibus sepata.

OPERATIONES.

Auicenna. Vermis qui est sub urceis aquæ, plurimos habet pedes, & cum tangitur, rotundatur.

Si palatum ex eo cum melle tāgitur, ualet contra pręfocationes: & similiter cum commeditur.

Confert etiam asmati: & ad dilatationē anhelitus secundum quod dicitur.

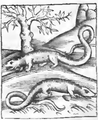
Item uermis multipes cū uino bibitus, confert ictericiæ & difficultati urinæ.

CAPVT. 103.

NEpa Phisiol. Nepa quibusdā placet, serpētē esse femineam, que in hora libidinis estuātis, mari suo cōpari caput p̃cidens ipsum necat. Vnde & ipsa in partu necaf uiceuersa. Sic ergo eadem est Nepa, que et uipera, sic dicta, quasi ui pariēs. Cum eñ prope partum est, catuli matris uisceribus corrosis erumpunt, cū interitu ipsius matris. Actor. De hac ergo specie plenius dicetur infra, ubi agetur de uipera. Obices Isido. Obices dicta est, eo q̃ arene colorem habeat. De qua poeta: Quā sparsis pictus maculis theophanus obices. Concolor exustis atq; indiscretus harenis. etc̄.

CAPVT. 104.

NEomō. Albert. in libro de natu. animalium. Neomon bestia ē: & grece uocaf Neomon, latine uero Suillus, & dicit̃ eo q̃ setas babet pro pilis, & hoc odore cibum conuenientem à uenenoso distinguit. Hęc bestia serpētes persequitur, que cū aspide pugnās caudam erigit, quam aspis, quasi minantem obseruat, et ad uim suam cum ea transfert aspidem deceptam.

CAPVT. 105.

ONager. Isidorus. Onager interpretatur asinus ferus. Onager 25. die Martij duodenis uicibus in nocte rugit, similiter in die: & in hoc cognoscitur equinoctium esse. Eius quoq; rugitus per singulas horas rugientis numerus horarũ cognoscitur. Actor. Onager (ut legitur) in solitudinibus & in altis habitat, ubi propter beneficium uentorum diuisus a potu uiuit. Vnde Hieremiæ. Onagri (inquit) steterunt in rupibus traxeruntuentum quasi dracones. Ex libro de natur is rerum. Onager Indiæ, magnum est animal & crudele, formam asini habens, & unum solum cornu in fronte, durum nimis, & acutum ac longum, ad bestias contrarias debellandas, & hoc habet in medio capitis: soleas etiã fortes & acutas habet, ut iuuamen naturale quod in alterius cornu defectu perdit, in eis recuperet. Plinius lib. 8. Onagri in Phrigia & Licaonia præcipui sunt.

OPERATIONES.

1 Isidorus et Auicen. Onagri fel id est asini siluestris eradicat morum: & cõfert super apostematum uestigia linitum.

2 In emplastris etiam herisipilæ ponitur, ac prohibet ipsam.

3 Vrina asini siluestris lapidem in uesica frangit.

4 Actor. Vngula siluestris asini si cõburatur & bibatur, epilentiæ prodest.

CAPVT. 106.

ORafflus. Alber. in lib. de na. animalium. Orafflus animal est uarij coloris, omnia precedẽs animalia. In anteriori parte est ualde altum, ita ut capite extẽso altitudinem. 20 cubitorũ, in posteriori autem parte emissum, ad instar cerui pedes habet & caudã, collum extensum & caput equinum, licet minus sit aliquãtulum, colores multos habet, tamen album & rubeum habet frequẽtiores: cum uidit se contemplantes ammirari, huc & illuc se uertit, prebens se bene uidendum: hoc animal temporibus nostris uisum est. Et Arabice Seraph uocatũ.

CAPVT. 107.

ONocenthaurus, & Orasius. Ex li. de na. rerũ. Onocenthaurus ẽ animal monstruosũ, & natura biforme capite scilicet asinino & corpore uelut humano, faciem habet satis horridam, manusq; formatas abiles ad om̃em actum, dum uocem promit, quasi loqui incipit; sed insueta labra uocẽ humanam formare non possunt. Hic post insequentes se ligna uel lapides mittit, ut experimentator dicit. Hoc monstrum (dicit Adellinus philosophus) inter ceteras bestias

bestias ab initio non fuisse tale creatū, sed aliqñ & alicubi casualiter ex adulterina cō mixtione generari. Orasius Isidorus, Orasius in anteriori parte altū, eminēs ualde, ita ut excēso capite. 20. cubitorū altitudinē possit attingere. In posteriori vō parte dimissum ē instar cerui. Collū habet extensum, caput eqoū, licet minus, pedes aūt & caudā ut ceruus, pellē uero sic oīni colorū gñre diuersimode uariatā, ut homo frustra tēet artificio naturalē eius pulchritudinē imitari. Hoc aīal nostris tēporibus à Soldano Babiloniorū trāsmissum est imperatori Friderico Romanorū augusto etc. In precedēti capite. Albert. illud aīal specialiter describit, & appellat eū Orafflus.

CAPVT. 103.

ORix Actor. Orix ē animal mundū secundum legē iuxta librū Deutro. De q̃ etiā dicit Isai. Dormierūt sicut orix illaqueatus. Ex lib. de nat. rerū. Orix est bestia capreę magnitudinis, hirco ex parte similis, uillū habēs sub mēto. Hęc in illa parte Africæ q̃ caret aqua generatur, & ideo ppetua siti ardet. Admirabile uero remediū sitientiū latrōes Getuliæ terræ aqua carētis certissimis experimentis pdiderūt, quo homo i siti eo duraret auxilio, qui illo saluberrimo liquore uesicis dictarū bestiarū infuso p parte modica uterenī bestia (sicut Aegiptij tradūt) in exortu caniculæ naturaliter tripudiare uideť, cōpage corporis eius uisibiliter sentiēte, imber et frigus abijt, instētq; uapores ignei solis, ut uestiatur terra floribus, herbasq; pferāt & fructus. Est aūt frigoris impatiēs. Vnde nec frigus, nec niues de facili sustinere potest.

CAPVT. 109.

Panthera. Isidor. Panther dictꝰ est, siue q̄ oim aīaliū sit amicus, excepto dracone, siue q̄ ex sui generis societate gaudet, & ad eandem similitudinem quicquid accipit & reddit. Pan em̄ ome diciť. Glosa sup Osee: Nihil leone fortius, nihil q̄ paothera uelocius. Ideo p prophetā ait dñs: Ego quasi pāthera Effraim, et quasi leo domui Iuda. Ex lib. de na. re. Panthera est aīal uariū ac speciosum nimis. Sunt q̄ tradunt huic in armo maculā esse lunæ similē, & interdū crescere rotundā, & ad lunæ mutationē uariari. Plio. lib. 11. Habentq; pantheræ quatuor māmas in medio uētre. Mares aūt in oī genere fortiores sunt fœminis: pręter q̄ in pantheris ursis. Item panthera semel omnino parturit: cuius causæ ratio manifesta est. Nā cū in utere matris coaluere catuli, maturisq; ad nascēdū uiribus pollēt, odiūt temporū moras. Itaq; oneratā fetibus uuluā, tāq; obstantē partui, unguibus lacerāt, & effūdit illa partū seu potius dimittit dolore cogente. Ita postea corruptis & cicatricosis sedibus genitale semē infusū non hęret acceptum, sed irritū resilit. Nā ut dicit Plini. Animalia cum acutis unguibus frequenter parere nō posse: uiciātur enim intrinsecus se mouentibus catulis. Phisio. Pantheris uenandis insistētes Hircani, ueneno carnis illiniunt, easq; p cōpita semitarum spargūt ut illarum esu Pantheræ seducantur. Sed illæ dum exeremēta hominis deuorant, euadunt.

OPERATIONES.

Auicenna. Panthera & Pardus quādo uenenum comederunt, stercus hominis q̃runt & comedunt, & sic euadunt.

CAPVT. 110.

PApro. Alber tus in libro de naturis animaliũ. Papro aĩal ẽ circa habundans Cæfareã ciuitatẽ, parũ uulpibus maius, leporũ habẽs mores, adunata enim ullulant. Aliquando enim uno precinente, & aliis postea simul respõdentibus, pilosa autem sunt hec animalia ut uulpes. Et ubi unũ istius speciei occisum fuerit, cętera circa ipsum ullulant quasi plangant mortuum. Et sunt eorum uoces adeo sonoræ, ꝙ cũ eminus sunt, tanq̃ de propinquo putantur audiri. Hoc animal dicitur sepulchra hominum in famæ aliquoties intrare, et cadaueribus hominum uesci. Et est, quasi sit compositum ex lupo & uulpe.

CAPVT. 111.

PAthion. Albertus in lib. ut supra. Pathion anial est, quod naturæ decorem mirabilẽ habet, color ẽẽm purpurco pollens adeo radiosũ, ut uisus in ipsa, quasi scintillare uidcatur. Mortuum autem ruborem retinet pellem sed subducitur radiositas: est ad modũ canis in quantitate, mansuescibile ualde, & delectabile, gaudet in cibo. Quidam autẽ antiquorum putabant hoc animal habere aliquid diuinitatis. Ossa huius animalis durissima & fortissima sũt, & nerui adeo fortes, ꝙ nõ nisi magna uiolentia possint dirumpi.

CAPVT. 112.

PArandrus & pardus Solinus. Parandrũ nutrit Aethiopia, boum magnitudie, ybico fastigio, ramosis cornibus, capite ceruino, ursi colore, pariter uillo profundo. Hunc parãdrum affirmant habitum metu uertere: & cum delitescit assimilem fieri cuicũq; rei proxima uerit: siue saxo albus sit, seu frutero uirens, siue quem alium modum preferat; faciunt hoc idem in mari polypi, in terra cameleontes, sed & polypus & cameleon glabra sunt, ut pronius sit cutis, lenitatem proximantia emulari. In hoc autẽ est nouum ac singulari hirsutiam pili colorum uices facere: hinc euenit ut difficulter capi possint. Isidorus. Pardus secundus post pantheram est genus, uarium ac uelocissimum, & pręceps ad sanguinẽ, saltu enim ad mortem ruit: ex adulterio pardi & lęne leopardus nascitur, & tertiam originem efficit. Ex lib. de na. rer. ut dicit magnus Basilius. Pardus est bestia torua & acuta nimis impetu, corpusq; moribus autum conueniens habet: & uarium in colore. saltu potius q̃ cursu predã insequitur. In Affrica propter inopiã aquę cõgregantur diuersæ feræ ad amnes, ibiq; lęne bestiis uariis uel uilis uoluntate miscẽtur. Et inde pardi procreari dicuntur.

OPERATIONES.

Aristotiles. Pardus sicut & Panthera : quando uenenum comedit stercus hominum querit & comedit.

Caput

CAPVT. 113.

Pilosus, pirolus, & Putorius Ex lib. de natu. rer. Pilosus ē anīal (sicut glosa dicit sup Isaiā) qđ in hominis figura superius incipit, sed inferius in pedes bestiæ desinit: qualem beatus Hieronimus in uita Pauli heremitę primi describit: ꝙ superius sit homo frontem asperam habēs cornibus, & in caprarum pedes desinens. Asserit idem nulli esse dubium illud monstrum in oriente esse captum, & in Alexandriam missum, & inde mortuum, saleq; infusum ne à calore dissolueretur, deportatum fuisse Constantinopolim, ut ab imperatore iam Friderico uideretur. Nostra etate delata fuit regi Franciæ bestia, ad magnitudinem canis. Caput quidem non multum distabat à capite canis: cętera corporis membra, ut homo prorsus habebat. Crura quidem nuda, ut homo, manusq; & brachia, collū album ac nudum habebat. Carnibus coctis uescebatur. Ita decenter & modeste manibus capiebat cibum, & ori suo inferebat, ut nullus dubitaret in hoc, quoniam humanum modum in talibus haberet. Erectum ut homo stabat, sedebat ut homo. Puellis & fœminis libentissime iungebatur. Et in sexu uiri & fœminæ discretionem habebat. Genitale membrum ultra ꝙ corporis quantitas exigebat habebat magnū: furijs igitur agitatum hoc animal crudelissime mouebatur: & in homines seuiebat. Cęterum cum placatū esset instar hominis mitissime & decentissime se gerebat, & mulcebatur alloquijs, & colludētibus applaudebat. Ex lib. de nat. rerū. Pirolus ē bestia parua, maior quidem, sed nō longior ꝙ mustela: colore rubea, sed in uētre cādida. Mira agilitate uiget. In arboribus habitat, & fœtus fouet, in quiete se gerit, & de arbore in arborem saltu potius ꝙ uolatu transit: ꝙuis aliqñ cauda pro pennis utat̃. Caudā enim uillosam prope ad sui magnitudinē habet, cuius ad uisum saltu mouet̃. Et si quando gratia pastus aquā trāsire cupit, lignū admodum leue sup aquam cōgerit, cui super sidens (quasi uelū nauis) caudam suā erigit: sicq; uento flante uelificās ligno transuehit̃. Estate cibū cōgerit, quo uiuat in hieme. Viuit autem nucibus, et ei ho qui dulcius est libentius uescitur.

Isi. Putorius à putore dictus est: quia nimiū fœtet, & hoc maxime cū irascit̃. Hic sicut & daxus, habet crura in sinistro latere breuia, in dextro longiora, ardua domorum inhabitat & penetralia, gallinarū ac pullorum cupidissima est, talibus enim uiuit: Cumq; gallinam capit aut pullum, caput in inicio petit, ut hoc deuicto ī cęteris ei membris laborare difficile non sit.

CAPVT. 114.

Pegasus. Alber. in lib. de natur. animalium: Pegasus anīal magnum est & horridum, in Aethiopia, eq formam habet, alas ut aquila, sed multo maiores, caput armatum cornibus habet, adeo monstruosum, ut eo uiso cuncta fere aīantia terreat, graui corpore, fuga mirabili. Alarū remigio adiuti pegasi potius currunt, ꝙ prouolāt: et colliso aere uirtute pennarum ad instar turbinis impellūt uentos, multas escas deuorant: In quiete mouentur: infesti sunt animalibus, & hoc maxime homini.

CAPVT. 115.

PYgargus. Barthol. in lib. de ppri. rerũ Pygargus ẽ animal mundum quo ad esum: ut patet Deut. 14. & est anĩal cornutum & barbatũ sicut hircus, minus ceruo, maius hirco, unde similis est hircoceruo, sed longe minus: quare infra de tragelapho: Ruminat sicut hircus, & findit ungulam, sicut cerceruus: & est animal agreste magnæ uelocitatis, nemora inhabitat & deserta. Hugo aũt dicit, quod Pygargus est auis parua & depressa: unde dicit̃ à pige, quod est depressio. Sed in Deutr. supponit pro aĩali quadrupede qđ ẽ simile hircoceruo: ut ibi innuit glo. Nec aspirat̃ ibi prima syllaba, uode cum h oon debet scribi.

CAPVT. 116.

PYgmæi. Bartho. ut supra. Pygmæi sunt hoĩes parui statura cubitali, q̃s greci à cubito pygmæos uocant. Hi montana Indiæ tenent: quibus uicinus est Oceanus: ut dicit Papias. Sed dicit Augustinus sic, Pigmęi tamen semicubitales sunt, qui tertio anno perfectæ sunt ætatis, septimo senescunt. Dicunt̃ aũt pugnare contra grues, à quibus armati ferro aliquotiens deuincunt̃. De pygmæis aũt dicit Pli. lib. 7. c. 2. Pygmæi ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dotrantes nõ excedentes salubri cœlo, semperq; uernante, habitant in terra tẽperata montibus oppositis ex partibus aquilonis, quos grues iofestare fama est. Qui insidentes arietum caprarũq; dorsis armati sagittis uerno tempore congregato agmine ad mare descenduot, & oua & pullos gruum pro uiribus destruũt & consumunt. Et hanc expeditionem faciunt ternis mẽsibus: quod si oõ facerẽt, futuris auiũ gregibus resistere non ualerent. De pennis aũt earum & ouorũ putaminibus sibi casas faciunt: ut dicit idem. Et subdit, Aristoteles in cauernis uiuere pygmęos tradit.

CAPVT. 117.

POledrus: Albertus in lib. de proprietatibus rer. Poledrus dicitur equę filius siue pullus equinus: quoniam diu matris uberibus est subiectus. In cuius fronte, ut dicit Aristote. lib. 7. Inuenit̃ yeonamor: id est amoris ueneficium quando nascitur, & lambunt matres equorum lingua & tondunt illud, & mulieres incantatrices prouerbiant ex hoc. Posterior pars pulli est maior parte anteriori, & cum iuuenescit, crescit pars superior, & propter hoc erit eleuatio anterioris partis corporis multorũ equorum magis q̃ posterioris. Et ideo quando est pullus potest pede posteriori tangere caput suum, quod facere non potest, quando peruenit ad etatem. Isidorus lib. 8. Circa autem pullum equinũ hoc ultimo animaduertas, quia passum suauem uel durũ, quem assuescit in iuuentute uix potest dimittere

dimittere etiam in senectute etc. Superius in capit. 54. dictum est: & quare, ibidem uide de Equo.

CAPVT. 118.

PVlex Ex libro de naturis rer. Pulices uocati sũt, eo q; in puluere magis nutriunt. Patet pulicem esse uermiculũ nigrũ & minutum quidem, sed ualde pũgitiuum, maxime autem tempore estiuo & pluuiali. Saliunt autem potius q̃ uolãt, nocte q̃ die magis hominem infestant. Et nisi uehemens torpor aut somnus grauis in membris sit, se tueri non potest. Cum quis manum adhibet celerius fuga dilabuntur, nec inueniri queunt.

OPERATIONES.

1 Ex libro ut supra. Contra pulices optimum remedium est omni uespere corpus absinthio fricare: uł herba eadem cũ oleo cocta corpus perungere.

2 Pulex in duas partes diuisa, reuiuiscit.

3 Rasi. Si aqua i qua tribuli cocti fuerint domus roretur pulices omnino destruentur.

4 Aqua similiter in qua ruta coquit aut oleander, eos interficit. Falsa.

5 Auicenna. Ad effugandum pulices aspgitur domus cum infusione coloquintide nunc enim saliunt & fugiunt: & similiter ex decoctione rubri.

6 Dixerunt autem quidam, q; quãdo sanguis hirci ponitur in fouea in domo apud eum congregantur, deinde moriuntur.

7 Similiter aggregantur super lignum linitum ex adipe hericij.

8 Item fugiunt ex odore caulis, & foliorum oliandri.

9 Palladius. Pulices fugantur amurca per pauimentum frequenter aspersa: uł cimino agresti cum aqua trito: uel cucumeris agrestis semina aqua resoluto sepe infuso.

CAPVT. 119.

PEdicus. Isi. Pediculi sunt uermes cutis: à pedibus dicti: unde pediculosi dicti sunt, qbus pediculi in corpore efferuescunt. Ex libro de naturis rerum. Pediculi dicuntur à numerositate pedum: hoc malum ex ipsa hominis carne creatur indubitanter, & tamen inuisibiliter, hos nonnulli de sudore hominis, alij de poris et euaporationibus gigni dicunt. Haly. Accidit autem peregrinanti copia pediculorum in corpore propter sudorem, et puluerem, ac balnei paucitatem.

OPERATIONES.

Haly. Quod cum euenerit corpus peregrinorum uel aliorum cataplasmetur cũ argento uiuo occiso cũ oleo: adiuncta aristologia longa, mane quoq; balneum ingrediatur, & corpus eius fricatione ualida mundetur. 1

Rasi. Pediculorum generationẽ prohibent usus balnei & lauacri, pannorum frequens mutatio, proprieq; ut pannus qui carni adheret lineus sit: huiusmodi: pediculos interficit argentum uiuũ extinctum, si oleo misceatur, ex oleoq; fila lanea inungantur: q̃ super se aliquis appendat, aut ex eis se cingat. 2

Auicẽna. Staui sagria cum arsenico pediculos interficit: & similiter argentũ uiuum extinctum. 3

4 Precipuum remedium esse dicitur frequens ablutio corporis etc.

CAPVT. 120.

POrcus Ex libro de na. rerũ. Porcus ẽ bestia seua & immunda, & obscenis locis grassime cõmoratur. Actor. Porcus non ruminat, & ideo interim munda secũdum legem non reputatur. Mundis & immundis indifferẽter uescitur, in luto delectatur, rostro lutũ suffodit, horrende grunnit: precipue autem uno percusso ceteri grunniunt, & quasi compatientes illuc cõueniunt, sed statim obliti sui planctus, ad lutum uel ad cibum redeunt. Fertur autẽ nullum corpus animalis interius & dispositione & numero partium, sic assimilari humano corpori, sicut corpus porci. Vnde Phisici & alij interiora humani corporis inuestigantes: porcorum interiora quasi quoddam exemplar inspiciunt. Aristoteles. Porcus octo mensium coit, sed tunc debile quid generat. Multos filios facit propter multitudinem spermatis, cetera bisulca paucos faciunt: uiuit autem usq; ad annos. 15. Cum impinguatur coire potest oĩ tempore. Porca pregnans est quatuor mẽsibus: fertilis est in fœtu: parit enim .20. filios, & lactare non sufficit: per totum uentrem babet mammillas. Ex libro de na. rerum. Porcus habet potestatem coeundi multum præ alijs animalibus: porcæ autẽ in tantum efferari dicuntur in coitu: ut hominem lanient: maxime candida ueste indutum. Phisi. Agrestes porci tempore coitus belliciosi sunt. Et ut babeant durũ corium, confricant se arboribus. & postmodum intrant lutum, deinde lutũ illud desiccant, postea preliantur, tantum, ut ambo, uel unus eorum moriatur.

OPERATIONES

Auicen. Porci sanguis & bominis similes sunt in omni re, similiter & carnes amborum: ita ut quidam uendiderunt carnẽ hominis, pro carne porci: & latuit, donec in ea inuenti sunt digiti bominis. 1

Sanguis tamen porci debilioris est uirtutis sanguine bominis. Fel porcinũ ceteris fellibus debilius est: solutiuum tamẽ mali chimi. Adeps porcinus ualet ad apostemata & ad ignis adustionem. 2 3 4

Stereus porcinum cum aqua et uino, cõfert sputo sanguinis, & dolori lateris. 5

Item stercus siceum cum aceto hibitur ad infirmitatem lacertorum. Os caudæ porci, si combutatur & fricentur eo dẽtes solidãtur. Locium porcorum prodest albedini oculorum: sed eius proprietas ẽ, ut lapides frangat etc. 6 7

CAPVT. 121.

PAder, Parias, Prester. Ex li. de na. rerũ. Pader ẽ serpens in Germania ad grossitudinẽ bumani brachij: colore in uentre aur[illegible] & dorso uirenti. Huius flatus adeo noxius esse dicitur, ut si uirgam recẽter cesam ori eius adhibeas, corticem eius flatu suo faciet in uesicas felleas ebullire, sed & fulgentem gladium si ori eius adhibeas, ueneno eum inficit, & usq; ad summum gladij percurrens. Hic cum hominẽ in pede percusserit, uenenum ad cetera mẽbra per momentum decurrit: & hoc p̃nimio excussu caloris eiusdem naturę cuius ignis, qui semper ascendit. Cum autẽ ascẽdens

dens cor tetigeri, tunc homo cadit, & moritur. Contra remedium est: ut homo percussus in pede suspendatur in altum per pedes demisso capite, sicq; uenenum nequit ascendere, sed inferius locus excidit, & per medicamenta sanatur. Isidorus. Parias est serpẽs, qui semper in cauda ambulat, & sulcũ facere uidetur. De qua Lucea. Quo contentus iter cauda sulcare parias. Idem. Prester est aspis qui semp ori patenti & uaporanti currit. Vnde poeta. Oraq; distendens, auidus fumantia p̄ster. Hic quem percusserit distenditur, enormi q; corpulentia necatur, exuberatum enim putredo sequitur. Alexander: Prester est serpens fumum exhalans, et in morsu suo tumore tantum homini lęso adducens: ut humana prorsus forma pereat.

CAPVT. 122.

RAna. Isidorus. Rana à garrulitate uocata est, eo q circa genitales paludes strepit, & sonos uocis importunis clamoribus reddit. Ex libro de nat. rerum. Ranarum coitus magis est de nocte q̃ de die, & in eorũ coitu magna est mora, multumq; feminis effundũt. Ranas habet mare, quæ alas habent. Et omnis piscis fetus nutrit pręter ranam.

Isidorus. Ranarum quędam aquaticæ dicuntur, quędam palustres, quędam rubetæ ob id: quia in uepribus sunt grandiores cunctarum. Aliæ calamitę uocantur, eo q inter arundines et frutices uiuunt, minimę omniũ & uiridissimæ mutęq; et sine uoce sunt. Ex lib. de natu. rerum. Rana uermis est, quandoq; colore uiridis: sed illa q̃ rubet, deterior est, loquax est: & aut lędit. In augusto mense nunq̃ potest os suum pro quolibet ministerio cibi uel potus uel uocis aperire. Quod si manu uel baculo temptaueris, difficulter aperire poteris.

OPERATIONES.

Plin. li. 32. Ranæ iecur geminũ esse di- 1
cunt. Item ranæ si uiuæ concremẽtur in ol
la, cinis earum cum melle alopitias replet
ac melius cum pice liquida. Ius ranæ in 2
paritus decoctæ tussim fertur sanare.
Vermes nari in homine ranarum tollũ 3
tur felle, prodest & febri ranarum fellium
cinis. Ranis ex oleo & sale decoctis ut 4
succus sorbeatur thetano medetur. Aui 5
cenna in. ij. cano. Cinis ranæ positus sup
sanguinis locum retinet eum. Idem cõ- 6
fert apostemanbus cordarum iuncturarũ
sup effusus. Ranam cum sale & oleo de 7
cocta, dicitur esse bezahar lepræ ac uermi
um uenenosorũ comesta. Ex decocti- 8
one ranæ fluuialis os ad dolorem dentiũ
colluitur & sedat. Corpus ranæ petro- 9
sæ & pro ire pinguedo eius facilẽ facit den
tium eradicationem, ipsa quoq; dentes eij
cit animalium, quando sumunt eam.

CAPVT. 123.

RAngifer & Rosurella. Albertus in li. de nat. animalium. Rangifer animal ẽ in aquilõis partibus, & sus polum articum generatum, & in partibus Noruegiæ & Suetiæ: & in his, quæ sunt minoris latitudinis regionibus generatum. Et dicitur rangifer quasi ramifer. Est enim quasi de figura cerui, sed maius de corpore, & robore fortissimum, & fuga celerrimũ: tres ordines cornuum gerens in capite, & in quolibet habens duo cornua, ita q caput ei-

tis uidetur uirgulis circumpositum: duo es bis cęteris maiora habet in loco coenuum cerui, & hęc efficiuntur in bestia perfectæ quantitatis, aliquando quinq; cubitorum et romanorum uiginti quinq;. duo autem quoq; in medio capitis, quæ sunt lata in modum cornuum damæ, & sunt circũposita à ramis mutilis & breuibus: duo autem alia habet in fronte. Et cum his omnibus magis pugnat contra bestias aduersantes. Isidorus. Rosurella est animal circa aquas habitans: ut frequenter mustella maius, & pirolo minus. In dorso subrufum, in uentre candidum. In terra facit habitacula: digerit stercus odoriferum ualde, et musco simile in odore, sed impar uirtute, et odoris uiolentia. Visus hominum fugit, uno tamen in loco stercus illud congerit, & hoc mirum in bestia: quia bonum suum presto omnibus accipiẽdum ponit, quo uideatur bonum non inuidere.

CAPVT. 124.

RAtatus, et Sorex Actor. Rattus siue glis & sorex species sunt. Et cum sorici nomẽ muriscõmunis uulgariter appropriatur: econtrarie rattus in medicorũ libris quasi proprio nomine mus uocatur: unde & medici fimo ratti ad alopicias utũtur: qui tamẽ uidelicet rattus uenenum in cauda gestare dicitur. Est autem rattus duplicis generis scilicet terrestris & fluuialis. Ex lib. de na. re. Rattus est murium genus, multo cęteris maius, hi adeo perniciosi sunt. cum libidine accenduntur ut si eorum urina partem aliquam hominis nudã attigerit carnes eius usq; ad ossa putrescere facit nec uulnus in çicatricẽ ulterius inducitur. Isidor. Sorex latinum est uocabulũ eo q animal huiuscemodi rodat, & in modum serræ pręcidat.

OPERATIONES.

Belberus. Si domum suffumigaueris cum ungula muli sinistra, non remanebit in ea sorex. Plini. lib. 11. Aures soricis sunt pilosi. 1
Dioscor. Fimus autem soricis cum aceto tritus, alopicias emendat cũ rore marino. 2 3
Tusus ac bibitus calculos excludit. 4

CAPVT. 125.

REgulus. Isi. Regulus ipse ẽ basiliscus scilicet serpens longitudie semipedalis albis maculis liniatus. Id ẽ et sibilus dicit, quia sibilo occidit anteq̃ mordeat uel exurat. Reguli sicut & scorpiones arẽtia quęq; sectãtur: et postq̃ ad aquas uenerit hydrofobas & limphaticos faciunt. Glosa sup Esaiam 14. Regulus ipse rex serpentũ, qui solo uisu et flatu absorbet uolucres, occiditq; homines. Vnde de Achab & filio eius Ezechia sic loquitur propheta: De radice colubri egreditur regulus, & semen eius absorbens uolucrem. Est autem regulus serpens pennatus, unde ubi iuxta translationem nostrã legitur, uolucrem absorbens: in hebręo iuxta Hieronymũ legit, serpens uolans. Actor. Hinc etiam alibi per eundem prophetam dicitur: In terra tribulationis & augustiæ, Leęna & leo, ex eis uipera & regulus uolans. Andromachus in libro de confectione tyriacæ. Regulus qui & Basiliscus, serpens est subalbidus, sup cuius caput sunt tres pilei. Quẽ cum uidet aliquis, paulopost moritur, & quando sibilat moritur qui audit sibilum eius. Om̃is quoq;

quoq; bestia de illo mortuo comedens statim moritur. Et est malignior serpẽtiũ, nec aptus tyriacæ. Iorath. Regulum si quod animal uiderit uel audierit, hydropicum efficitur, & moritur. De hoc autem regulo plenius dicetur inferius in tractatu de auibus.

CAPVT. 126.

RHinocephalus & Rhinoceron. Phisiologus Rhinocephalus ceruicem habet equinam cum uniuerso corpore, flamis q̃s ĩ ore aspirat homines perimit. Isidor. Rhinoceron grece, latine interpretatur in nare cornu. Idem & Monoceron id est unicornus eo q; unum cornu in medio fronte habeat pedum quatuor, ita acutum et ualidum, ut quicquid impetierit, aut uentilet aut perforet. Nam & cum elephantibus sępe certamen habet, & in uentre uulneratum prosternit. Tantæ autem dicitur esse fortitudinis, ut nulla uenantium uirtute capiaẽ. Sed sicut asserunt, qui naturas animalium scripserunt, uirgo & puella proponitur, quæ uenienti sinum aperit, in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit: sicq; soporatus uelut inermis capitur.

Ex lib. de nat. rerum. Rhinoceros qui & monoceros habere dicit̃ in media frõte cornu robustissimũ, in longitudine quatuor pedum. Eoq; aduersus elephantes p̃liatur, naturaliter aluum petẽs, quam solã intelligit ictibus suis peruiam. Cum autẽ a uenatoribus capitur, ex sola indignatione superbũ animal moritur. De illo inferius in capitulo unicornus plenius dicet̃.

CAPVT. 127.

RVtela. Aui. Rutela est animal simile araneæ q̃ uocat̃ alpheed, & ẽ uenatrix muscarũ. Species eius sunt multum secũdũ Gale. Est enim q̃dam rubea rotuda, quedã autẽ alba rotundũ habens uentrẽ: paruũ os, stellata et ipsa est a cuti dorsi cũ lineis lucidis: quedã uero citrina & pilosa: & q̃dã uuea scilicet ad nigredinẽ declinans, q̃dam formicalis, q̃dã uespalis, quędã Aegypriaca. Ex morsu em̃ eorũ fit dolor uehemens: et facit accidere dolorẽ capitis uehemẽtẽ, & profunditatẽ somnij, & succedit ei mors.

OPERATIONES.

Aui. In cura morsu ũsporũ, administrat̃ canõ uniuersalis de attractiõe & succione: et linit̃ cũ aq̃ salsa, dãturq; tyriacę fini. 1

Balneũ & tyna ueloclores sũt res in sedãdo dolores eorũ, cũ em̃ humectant̃ in tyna dolor sedat̃, et cũ egrediunt̃ ab ea, redit: unde oportet ut iugiter & oĩ hora balneent̃. 2

CAPVT. 128.

RVbetũ siue rubeta. Actor Rubetũ est aĩal ac uenenosum ranę gen⁹, qđ uulgo crassã dicit̃. Ex li. de na. re. Rubeta diuersia

referta medicaminibus, quando uult deponit ac resumit: & hæc assidue in pastu facere dicit: Venena uero nūq̃ deponit: sed tanq̃ arma sua penes se reseruat. Habētgemina cornua ueneficiorū plena. Pli. li.8. Ranę rubetę q̃rū & in terra & in humore uita est, plurimis refertę medicaminib⁹, deponere ea assidue ac resumere pastu dicūtur: uenena sibi tantū reseruantes

OPERATIONES.

1 Carnibus ut dicit Isidorus, earū in hamū positis p̄cipue purpuras aliti certū ē.

2 Contra uenena marini leporis & rubetæ cinis earū remedio est in aqua potatus.

CAPVT. 129.

Salamādra. Isidorus Salamādra dicta ē eo q̃ contra incendia ualet: Cuius inter oīa uenenata maxima uis ē. Ex lib. de nat. rerū Salamandra quā nonulli comelcontem. id est Leonē terræ uocant. Est animal quadrupes, faciē habens lacertæ uel: ut dicit Aristo. faciem habet inter faciem porci & simiæ: in igne uiuit, & incendiū extinguit, p̄fert etiā quādam lanā pallidā: de q̄ contexte zone cōburi non possunt. Est autem splene carēs et contra omnia animalia. Iecur habet in sinistra parte. In extis quoq; uiscerū magna est in eo uarietas à ceteris animalibus: macra est ualde: quia parum habet de sanguine. Ideoq; timorosa est ualde, quia diminuitur in ea calor q̄ est incētiuus audaciæ. Color eius uarius ē ac p̄ momēta mutabilis. Oua gallinarum more gignit & ei⁹ foetus p̄ducit. In hoc autem genere non est masculus neq; femina sed omnes gignūt.

Alexander papa (ut fertur) Ex huius animalis lana uestimentum habuit quod cum ad mundiciam aliquando lauari deberet, non in alijs aquis abluebatur, nisi q̃ in ignem proijciebatur, & per ignem candescebat. Plini. 29. Panis coctus lingnis à Salamandra contactis, interficit.

OPERATIONES.

Dioscor. Salamandræ uirtus stiptica, ē & calida, recteq; miscetur medicaminbus stipticis, & inprobos capillos qui sunt in palpebris amputat. 1

Seruatur autem sic, caput et pedes ei tolluntur sicq; quod remanet in melle mittitur & cū opus fuerit in usum assumitur. 2

Plinius. 32. Testudinis marinę carnes admixtę ranarum carnibus, preclare contra Salamandras auxiliatur. 3

CAPVT. 130.

SAura & Stellio. Isido Saura lacertus est, qui quando senescit excęcantur oculi eius. Et itrat in foramen parietis aspicientis contra orientem, & ortum solis intendens illuminatur. Rudolphus super leuiticum. Stellio & lacertą sunt animalia infirma, maliciosa tamen & reptilia uenenata. Ex lib. de naturis rerum. Stellionis uenenū mortiferum, & contra illud remediū fit ex tritis carnibus scorpionis. Plinius lib. 30. Stellione nullum animal fraudulentius: hunc inuidere homini tradūt, & inde stellionum nomen in malum esse translatum dicunt. Sic eum capiunt. Estatibus obseruant cubile ipsius, quod est in locis hostiorum uel cardinibus fenestrarum, aut in cameris uel in sepulchris. Ibi uere incipiēte fissis harūdinib⁹ texas apponūt casas, q̃s & āgustijs etiā gaudet eo facili⁹ exuēs corpore circūdatū, sed eo relicto reēare nō pōt.

Operationes

OPERATIONES.

1 Gual.id est stellio, longam habet caudam, & paruum caput non est lacertus.

2 Caput etiam & corpus eius ab illo sunt diuisa, sed fortasse proximus ei est in natura.

3 Caro eius multũ calida est. In ipso ẽ uirtus extrahens surculos & spinas.

4 Sãguis eius ualet albugini oculorum.

5 Adeps eius fortiter impinguat. Stercus eius tritum eradicat uerrucas:

CAPVT. 131.

Sanguisuga. Ex lib. de nat. rerũ. Sanguisuga est uermis aquatilis ossib[9] carẽs, & pedibus ac pẽnis: hominẽ impedit ac bestias, ut sanguinem eorum sugat, cuius facietate nimia mortem sibi sępius accersit. Os habet ad modum trianguli. Vnde & uulnus relinquit. Cumq; carni adhęrescit, quanto magis trahitur, tãto fortius insidet, donec rumpatur. Itaq; sanguinem putridum extrahit & alium sanando seipsum occidit. Quidam autem his uermibus minus sapienter ad superfluum corporis sanguinem hauriendũ se pbent, nisi corruptiõem, nimiam insensiãt. Nam in homine sano nobiliorẽ ac bene digestum sanguinẽ extrahunt. Meliores ac minus nociuæ dicũtur illæ, quæ rugatæ ac lineatæ in dorso sunt: deteriores uero sunt q̃ nigræ. Sanguisuga cum urticis ac tribulis pungitur, ut uenenũ euomat: scilicet quod in bestijs, aut bufonibus, aut serpentibus aquaticis hauserit. Auicenna in secundo canone. Aliquando quędam aquæ sanguisugas habẽt paruas, quarũ occultatio difficile facit ab eis cauere, ideo degluttiuntur: & aliquando pendent in manifesto gutturis: quãdoq; in interiori parte meri: quandoq; perueniunt ad stomachũ. Cũq; diu morãt. sugit ex sanguine quantitatem magnã: sicq; crescẽte illius corpore quãtitas eius apparet. Ei ergo quo suspenditur, accidit angustia & tristicia, ac sputum sanguinis.

OPERATIONES.

1 Auicẽ. in li. de na. re. Quandoq; quidẽ curatur cũ medicinis gargarismorũ, si fuerint prope guttur.

2 Cũ eius uero quę uomitu ex solutione uermes educunt: si fuerit stans in profundo & in stomacho.

CAPVT. 132.

Scrabrões. Isidorus. Scrabrones à cabo: id est caballo uocati sũt: eo q̃ ex eis creẽt. Sicut aũt Scrabrões nascũtur de carnibus equorũ putridis: ita ex eis iterum sępe nascuntur scarabei, unde cognominan sunt, ut infra in tractatu de auibus latius ageẽ.

CAPVT. 133.

Salpiga, Scitalis, & seps. Isidor. Salpiga, uel salpinga, serpẽs ẽ q̃ non uidetur. Idem Scitalis dicta est, eo q̃ tanta tergi

narietate p̄sulget, ut notarum grana retardet aspicientes: & q̄ reptando pinguior ē, quos assequi non ualet, miraculo sui stupētes capit. Tanti autem seruoris est, ut etiā hiemis tēpore exuuias corporis seruēris exponat. De quo Luca. Et scitales Persis etiam nunc sola pruinis exuuias posita suas. Solinus. Scitalis biemales exuuias prima ponit. Isid. Seps est exiguus serpēs: q̄ non solū corpus, sed & ossa ueneno cōsumit. Cui⁹ poeta sic meminit: Ossaq; dissoluens cum corpore tabificus seps. Idem seps est tabifica aspis: qui dum momorderit hominem statim eum consumit: ita ut liquefiat totus in ore serpentis. Lucanus. Parua modo serpens sed quasi nonnulla cruentæ mortis habet tantum. etc̄. & post eripiunt omnes animam, tu sola cadauer.

CAPVT. 134.

SItula, Spuēs, & Syrena. Ex libro de natur. rerū. Situla serpēs ē paruus, et maliciosus, qui hominē siti interficit: bic tanta narietate refulget, ut intuentes pulchritudine retardet, & quem natura dedit reptando pigriorem, miraculo stupentes detinet, quos assequi non ualet. Est autem tanti seruoris, ut in hieme pellē deponat: huius morsu qui tangitur, igneo correptus ardore succenditur. Actor. Situla genus est aspidis, quod grece dicitor dypsa. De quo plenius dictum est supra. ca. 51.

Auicenna. Spuens dicitur quidam serpens, quia sputo suo interficit illud super quod cadit: q; scilicet sputū proijciunt dentes eius cōstricti super alios. Odor etiam sputi ipsius interficit. Longitudo eius est usq; ad duos cubitos, & color eius cineri eius ad citrinitatem declinans: & illū quē mordet, interficit anteq; redeat. Quē eñ mordet, sine sensu remanente & sine motu, quietus & profunde dormiens post saltos continuos, & clausionem oculorū & torsionem colli, & spasmum & pulsum inordinatum, et non sentit dolorē intestinorum, & intromittit digitos in guttur suū, ut euomat.

Isidor. Syrenæ sunt in Arabia serpētes cum alis, q̄ plus currit q̄ equi, sed etiam uolare dicuntur. Quatum tamen uirtus est, ut morsum ante mors insequat̄, q̄ dolor.

CAPVT. 135.

SImia. Ex lib. de natur. retum. Simia ē bestia cō dēsa uillo, i exteriori bus membris sup om̄ia animalia similat̄ homini corporis dispositione: interius autem nullam cū homine dispositionem habens: communem autem animalibus minorem, ergo omnes feræ bestiæ mammillas babent in posteriori contra renes, ut eas inferius positas fœtus aningere possint, & promptas habere cum uelint. Homo ueto & simia babent eas in pectore: quia natura dedit eis man⁹ abiles ad omnem actum, quibus eleuare possint fœtus à terra, & aptare illos ád ubera: hoc autem illi de est humani corporis, quia caret umbilico, uirga quoq; masculi, est ut uirga canis. Calcaneum habet in pedibus, & propter hoc erigit̄ ut bomo, stat, & currit quandoq;, sed hoc non potest, nisi modice: quia natura bestiam hanc cōdidit in faciem esse prostraram. Nam solus homo naturaliter erectam babet staturā. Hęc bestia gestu inquieta ē, morsu ferox, cauda caret et pręceteris animalibus gustu uiget.

urget. Nuces & poma libẽter comedit, sed cum in eis amarum corticem reperit, totũ proijcit, sicq; propter amarum dulce respuit. In India dicit Plini. esse simias toto corpore candidas. Alexander. Simia domestica dominum suum agnoscit, post multa reuertentem annorum curricula. Ex lib. de nat. rerum. Simia ad omnem ludum docibilis est & ad ferocitatis obliuionem: nunq̃ tamen sic est mansueta, ut non sit rabida, libenter cum pueris ludit, & si copia data fuerit, eos aliquando strãgulat. Si quis eam leserit diu contra eum rãcorem custodit. Ingenio pollent: & emulantur quicq̃d uident, unde facilius incidũt in manus uenatorum, habitant autem in arboribus uel rupibus. At ubi eas habitare uenatores uiderint acceptis calciamẽtis hominum uadũt, & sedet in locis ubi ab illis uideri possunt, induuntq; calciamenta illa pedibus suis ac diligentius ligant, et post hoc exuẽtes: ea sub arbore relinquunt & procul abeunt: tunc simiæ descendentes, quod eos facere uiderunt, imitantur, sicq; calciatæ capiuntur. Isido. Simiæ nomen grecum est idẽ pressis naribus: unde simias dicimus, eo q̃ suppressis naribus sint, & facie feda.

CAPVT. 136.

SCorpio. Ex lib. de natur. rerũ. Scorpio blãdũ & quasi uirgineum dicit̃ habere uultum, sed habet in cauda nodosa uenenatũ aculeũ, quo pungit & inficit proximantẽ. Ferit autem obliquo ictu et inflexo, nullo q̃ momento meditari cessat & occassiões inuenire feriẽdi, hoĩ aũt ab eo pcusso putatur remedio esse cinis eius potatus cum uino. Solus insectorũ scorpio caudã habet. Duos habet aculeos (ut dicit Ari.) Terra uiuit, & in uere ouat, & in autũno similiter. Pariũt uermiculos ouorum specie: q̃s cum parens deuorare uoluerit. illi immunes sunt q se clunibus matris imponunt. Porcus niger si a scorpiõe pcutit̃, pcul dubio morit̃. Alterius uero coloris porcus euadit q̃nq;, nõ semp. Isi. Scorpio uermis est terrenus, q potius uermibus ascribitur, non serpentibus. Glosa super Lucã: Ecce inquit, dñs dedit nobis potestatẽ calcandi sup serpẽtes & scorpiones. Sunt eñi scorpiones, q cauda insidiant̃ occulte: serpẽtes qui dente ledunt aperte. Ipsorum uenenatus aculeus retro est timendus.

OPERATIONES.

Palladius. Scorpiões existimãt aliq posse fugari: si aliq ex eis urãtur in medio domus. Aui. in. ij. cano. Sputũ hominis ieiuni scorpiones interficit. Item raphanus scorpiõi aduersat̃ ita q̃ si frustũ raphani imponat̃ sup eũ, morit̃. Eius etiã aqua in hoc experta est: & fortior est: si scorpio momorderit, aliquem qui raphanũ comederit, nec ei nocebit. Auicẽna in. iiij. canone. Scorpionis punctura curat̃ p canones communes, & per uaporationem cum sale & milio & similibus.

Margin notes: 1 (Palladius), 2 (Aui. in. ij. cano.), 3 (Item raphanus), 4 (Auicẽna in. iiij. canone).

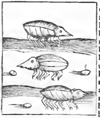
CAPVT. 137.

SEta, Simulas & Solifuga. Ex lib. de na. rerũ. Seta ẽ ṽmis (ut q̃dã dicũt) serpens à re nomẽ habens. Est enim tenuissimus instar setæ, fere cubitalis longitudine, durus & albus, nihil differens utraq; extremitate, quippe cui caput non est: sed serpit utroq;: hic in aquis corruptis nec tamen fœtidis nascitur, adeo durus est, q̃ uix pede

conteri potest. Huius ueneni tanta uis est, ut ab homine potu haustus, elanguere eũ & tabescere faciat, donec eum diro crucia tu uitam exuat. Ex Papia: Simultas est proprie uermis in capite arietis, qui dũ mo uetur, facit eum repedare. Ex eodem. Simultas est uermis io capite animalis cornua habentis: cõmouens eum ad feriendũ cornibus. Isidor. Solifuga est a mus aranens. Solinus: Sardinia quidem absq; serpentibus est, sed quod alijs locis serpens ẽ, hoc est solifuga sardis agris, quæ occulte repat: & per imprudentiam super insidẽtibus pestem facit, huic incommodo accidit herba sardõia: quæ de fluuijs fontanis prouenit largius iusto. Hęc si edulio fuerit uescentibus neruos contrahit: deducit ora rictu, ut qui mortẽ intereant, facie uelut ridentium, etc̃.

CAPVT. 138.

SPoliator ac stella colubri. Ex lib. de na. rerũ. Spoliator colubri est uermis coloris aurei; qui etiam uirorẽ ad umbram habet: hic paruus & inualidus cum sit anguem astutia decipit: & inde nomen accepit. Nã ubi colubrum ad ęstum cubare uiderit, p caudam eius ascendens ad caput transcurrit. Eumq; prius quasi fricando permulcet, et demum morsibus carnes eius aggreditur: anguis lęsa fugit, persecutor insequit̃, ac lœtali morsu insistit, donec interiora cerebri penetret ac perempti carnibus satietur hic à quibusdã uermis aureus dicitur. Dicit aũt Aristot. de uermibus coloris aurei, q quando nati sunt, primo à parentibus cibantur, deinde sine cibo permanẽt diebus multis, & ita iacent immobiles, ut mortui uideantur. Post tempus autem à natura p fixtum reuiuiscunt, sibiq; prouisuri ad pastum surgunt. Ex lib. ut supra. Stellæ figura uermis est, qui nocte ut stella lucet, nunq; nisi magnis imbribus prouenit, & serenitatem adesse signat: huius tantus rigorẽ ut ignem tangẽs, non alio modo q glacies extinguat: huius sanie si caro hoĩs cõtacta fuerit, capilli defluunt. Idq; quod cõtactum est, colorẽ in uirorem mutat. Hi uermes nil gignũt, nec ẽ ĩ eis mas uel femina.

CAPVT. 139.

TAlpa. Ex lib. de nat. rerũ. Talpa est anial paruum, nigrum, & cęcũ, de terra genitũ, compilata & lutulẽta, sed corrupta. Hu9 pellis multorum pilorum est & suauis ualde, sed teterrimum colorem habet. In terra habitat, uermium esca uiuit, in fame quoq; terram comedit. Rudolphus. Talpa est animal cęcum, quod dicunt ex terra simul ac pluuia creari. Isidorus. Talpa dicta est, eo q perpetua cecitate tenebris dãnata sit. Est enim absq; oculis, semper terrã fodit, & humum egerit, & radices subter frugibus comedit, quam gręci afflata uocant.

OPERATIONES.

Talpa combusta in puluerem et sparsa 1
cum albugine oui super faciẽ, remediũ est
contra lepram. Sanguis eius sup caput 2
pilis nudatum declinatur, pilos redire cogit. Actor. Fertur etiam q cinis talpę cõ 3
bustæ ualet contra fistulam, uidelicet ad
eius putredinem consumandum. Haly 4
Sorices magni talpe si ponantur sup scorpij percussionem sanat.

talpa. topo. aspalax.

Caput

CAPVT. 140.

TAurus. Ex libro de natur. rer. Taurus ē animal robustū, & inter omnes bestias sociales satis mansuetum, p̄terq̄ ad eas, q̄ rapacitate cęteris aduersantur: hi simul aduinatæ creberrime pugnant. Et in preliādo linguas exertas habent, dentibus nil agūt, sed tamen cornibus, frontem habent ualidam ad omne prelium, mēbraq; in eis fortiora, sunt caput & collum: propter hæc iuga ligantur eis in capite, & in humeris, sicut equis.

OPERATIONES.

1 Esculapius. Tauri cornu serpentem fugat, & sanguis eius, eos interficit: maculas quoq; faciei delet.

2 Fel eius cum melle & balsamo, oculorum uicia curat.

3 Sepum eius cum resina & cera, duricias omnes mollit.

4 Medulla eius cum uino temperata, tremulosos curat.

5 Fimus eius tūores atq; duricias soluit.

6 Auicenna. Fel taurinum confert ulceribus in aure recentibus.

7 Etiam ulceribus ani. Fitq; ex eo linimentum ad dolorem matricis.

8 Dioscorid. Fel taurinum mixto felle hircino squinanticos curat.

9 Vulnera & cicatrices sanat, mixtum lacti dolores aurium mitigat, plusq; mixto lacte mulierum.

10 Sāguis taurinus diaforeticus est & malacticus, duricies soluit, & cataplasma ad hibitus medetur etc̄.

CAPVT. 141.

TArādus ē anial (ut dicit Plinius) cuī magnitudo bouis est, caput maius ceruino, nec ab simile: cornua ramosa, ungula bifida, uillus magnitudine ursorum. Cūq; libuerit sui coloris esse, asino similis est Tergori tanta duricia est, ut toraces ex eo faciant. Colorem omnium arborum, florum, fruticū, locorumq; reddit, in quibus metuens latet, ideoq; raro capitur. Hoc ergo animal Scytharum mutat colores: nec aliud ex his, quæ pilo uestiūtur, nisi in Indis lycaon, cui iubata traditur ceruix. Nā thoes, quod est luporum genus longitudine procerius, breuitate crurum dissimile, saltu uelox, uenatu uiuens, innocuum homini, habitum non colorem mutat, p hyemes hirtus, ęstate nudus. Actor. Hoc animal quod Plinius uocat tarandum, idem esse ęstimo: q iuxta Solinum uocauit parandrum, quod uitio scriptoris attribuendum puto, & quæ debeat esse litera capitalis, scilicet utrum p uel t in certū habeat.

CAPVT. 142.

TAxus, in lib. de na. rer. Taxus est animal magnitudine uulpis habet crura breuia, nec iutro q latere equalia, sed in sinistro

breuiora,unde fit in foliculas rotæ quas at tririone currus faciũt,positis pedibus dextri lateris ualenter currat,sicq; suos persecutores effugiat. Pellem habet uillosam et satis rigidam, albis nigrisq; pilis contextã Isid. Taxus est animal agreste,magnitudinem fere uulpis habens in corpore,sed humilioris staturæ: qa tibias habet curtas. Pilum habet grisei coloris,cutẽ durã atq; fordidissimam dentes acutos. Et cum à canibus uel cęteris aníalibus infestatur,seipm̃ resupinat,& dẽtibus pedibusq; repugnat. Fertur autem huic uulpes quodammodo esse contrarias. Vulpes enim nunq; sibi foueam parant,sed foueam taxi per dolũ occupant. Cum enim eum exisse indescit,ad introitum uadit & ibi stercorat: sicq; taxo propter immunditiam locum deserente, uulpes eum occupant.

OPERATIONES.

1 Ex li. de na. rerũ. Taxi sagina luna crescente augetur,decrescente minuitur: ita,q; si occidatur in ultimo lunæ defectu nñ inuenitur. Huiusmodi sagina conficiuntur unguenta, quibus sedantur renũ dolores, membrorumq; lęsiones: & hoc mirũ q; bestia licet ex una parte sit medicinalis,morsus tamen eius plerũq; grauissimus est & exitialis: sed huius ratio ẽ, quia uiuit scrabonibus & animalibus, q̃ in terra repunt ac uenenifera sunt: ideoq; dentes eius infi
2 cifit. Esculapius. Adipe taxi inuncti fe
3 brientes sanant. Cerebrũ eius cum oleo
4 coctũ omnes dolores curat. Eiusq; testiculi cum melle cocti,libidinem accendũt.

CAPVT. 143.

TRagelaphus et traglodyta. Isido. Tragelaphi à grecis nominati sunt qui cum eadẽ spẽ sint ut cerui, uillosos tamẽ habent armos ut hirci,& prolixis mẽta hirsuta barbis: qui non alibi sunt q̃ circa Phasidem. Pli. Tragelaphus est eadem specie cum ceruo barba tantum & armorum uillo distans quem tragelaphõ uocant: nõ alibi q̃ iuxta Phasin amnẽ nascens. Helynãdus. ii. li. Dictus est tragelaphus quasi hircoceruus. Nam tragos hircus, laphos ceruus. Est autem quantitate & forma ceruo similibus: sed uillusos babet armos ut bircus.

Ex libro de naturis rerum. Traglodyta sola inter bestias deiectis cornibus oblíq̃ ceruice pascitur: ut magis uideatur herbã sic ore attractam secare, q̃ aliorum animalium more carpere: habet enim cornua lõga per decliuum capitis & maxillarum ad terram usq; dependentia, quæ prohibent eam in terra iuxta morem pascere.

CAPVT. 144.

TEredo. Bartholome. in li. de proprietatibus rerũ. Teredies uocãt greci lignorum uermes: eo q; terẽdo edant. Ex humore autem corrupto ĩ arboribus derelicto sub corticibus arborum, & in medullis generantur. Maxime autem in arboribus generantur: quãdo inoportuno tẽpore arbores resecantur uel plantantur: & hoc est in plenilunin potissime. Teredo itaq; ligni uermiculus in substantia est mollissimus, & inde tamen corrodit & comminuit durissima lingua & subtiliorem paluerẽ, q̃ possit tinea facere.

CAPVT. 145.

Tinea

TInea Bartholo. in li. de propriet. rerũ tinea ẽ uestimentorũ ꝟmis dicta, eo ꝙ teneat: et eo usq; uestibus insidat ꝙ corroda, & ex uestium corruptione gignitur, qñ scilicet uestis aliquãdiu in aere grosso cõprimit̃, nec uentu ꝑfunditur et in puro aere libere nullatenus explicat̃: insensibiliter añt pãni superficiã cõsumit: & cũ sit sensibile animal infra panni substantiam se occultat, ꝙ uix unq̃ uideri oculis se permittit.

OPERATIONES.

1 Amara & odorifera tineę fugiũt ad uestes respersa, talibus de facili non accedũt.
2 Et ideo folia lauri, cedri & cipressi et huiusmodi imposita in cistis, uel uestes ibi repositas, & libros corrumpi à tineis non
3 permittunt. Constan. Est quædam scabies capitis, quæ propter suam tenacitatẽ et adherẽtiam tinea est dicta. De qua quære infra ĩ tabula de infirmitatibus quomodo sit curanda.

CAPVT. 146.

TYrꝰ. Ex libro de naturis rer. Tyrus est serpẽs in partibus Hiericho circa solitudines Iordanis, infestus auibus et animalibus maxime ouis auium quæ cum ipsis auibus comedit. Huius carnes cõfectæ cum quibusdam admixtis, omne toxicum uenenum expellunt: ꝙ confectionem tyriacum dicunt. Ferunt autem nõnulli hunc ante passionem Christi nullum habuisse remediũ maximeq; fuisse hominibus infestum. Ipsa uero die passionis unum ex eis infestissimum circa partes Hierusalem casu fuisse comprehensum, & Christi latus fuisse cruce suspensum, atq; ex illo die totum illud serpentis genus accepisse uirtutem cõtra omne uenenum. Actor. Tyrus idem esse fertur, quod uipera. Nam & autores in medicina loquentes de carne serpentina uel tyriaca conficienda raro uel nunq̃ de tyro sub hoc nomine faciunt mentionem, sed de uipera. A tyro uero denominatiõe dicitur tyriaca.

OPERATIONES.

Auicenna in can. 5. Tyriaca affarath id 1
est à morte liberans sublimior est medicinarum compositarum: propter multitudinem sui iuuamenti: proprieq; in uenenis, quæ sunt ex puncturis uł morsibus, ut serpentium, & scorpionis, & canis rabiosi. 2
Ex lib. de natu. rerum. Tyriaca cum ex tyri carnibus admixtis quibusdam sit confecta omẽ aliud uenenũ extinguit, sed cõtra uenenum ipsius tyri nihil prodest.

CAPVT. 147.

TIgris Isid. Tigris uocata ẽ ꝑpter uolucrem fugã: sic eñ nominãt Persi & Indi sagittam. Est bestia uarijs distincta maculis, uirtute & uelocitate mirabilis: ex cuius nomĩe Tigris fluuius appellatur, eo ꝙ rapidissimus sit omnium fluuiorum.

Phisiologus. Est autem tigris animal sęuissimum & incomparabili rabie seuiens, precipue, quando raptis catulis insequitur uenatores.

Plinius. Tigris totus fœtus, qui semp numerosus est, ab insidiatore rapitur.

CAPVT. 148.

TOrtuca, & Taranta. Ex libro de naturis rer. Tortuca de genere serpentium quidam esse uolunt, ueneno quidem in uita caret, sed nequaquam post mortem. Nam renes eius (ut dicit Ambrosius) siquis post mortem nudo pede calcauerit, ueneno statim inficitur. Est autem duorum pedum, caput habens ut buho, caudam ut scorpio duobus scutis durissimis, quasi testis tegitur quibus adeo se induit, ut difficulter etiam ualidissimis ictibus pmi possit: Ouat ut gallina, sed oua eius ad comedendum sunt nociua. Tortuca femina (ut dicit Aristot.) non habet nisi unã uiã exitus superfluitatis: q̃uis habeat uesicam contra omnium animalium naturam habentiũ plumas, aut squamas, aut corticem. Nam ista omnia non habent uesicam. Actor. Tortuca dicitur & testudo, quia teste tegminibus adoperta est in cauernæ modum, harũ plurimæ sunt aquaticæ, de quibus iam dictum est. Quędam uero terrestres, q̃ & siluestres dicunt: nec sunt uenenosæ, sed ab hominibus comeduntur. Phisiologus. Tarantæ serpentes sunt modicæ quantitatis, à quibus puncti uehementer angustiãtur. Et nisi tyriaca eis subueniatur, quando q̃ anxietate moriuntur.

CAPVT. 149.

TRoglodytæ. Albert. Ex lib. de na. animaliũ Troglodytæ, sũt animalia quedã lõgissima habentia cornua à capite ante mãmillas usq; ad terram descẽdẽtia: ceruices aũt lõgissimas: et ideo incuruata et inflexa ceruice longitudine capitis, & cornuũ in terra positis, ita q; frons tota in terra iacet, pastum contra omnem morem sumentia: qa aliter pasci non possunt propter suorũ lõgitudinem cornuũ. Et ideo pasci nõ possunt, nisi longis herbis, q̃ potius secare uidentur, q̃ à radicibus mordere, sicut alia animalia faciunt.

CAPVT. 150.

VAcca. Aristot. Vacca ẽ anial mãsuetũ, & iracũdiæ paucæ: multæ uero insipientię. Huius renes i aspectũ quasi cõposiui sũt ex pluribus paruis renibus: uentres habet multos, ut cibi cõpleantur usus: & qđ diminuitur ex eo propter digestioñẽ habet uentrem post alium. Primus ergo uẽter cibum recipit crudũ: secundus digestũ: tertius iam digestione melioratum: quartus uero bene digestum. Cornua uaccæ, si calefiant in omnem partẽ declinãt. Cornua feminarum

minarũ sũt fortiora cornibus masculorũ.

OPERATIONES.

1 Aui.in.2.ca. Vaccinũ fel fortius ẽ cęte
2 ris fellibus q̃drupedũ. Ponit̃ in empla
stris ad uuln:ra, quæ sunt herisipila: dolo
3 risq́ꝫ uehemẽtis. Crura uaccina id est os
sa crurũ adusta, fluxum sanguinis abscin
4 dunt & solutiones uentris. Stercus uac
cinũ est ex his, q̃ dantur pulmoni & ptisi,
& similibus. Ex eo fit emplastrũ super cia
5 tiam. Itẽ cũ aceto sup exituras calidas
positũ, sedat eas. Cõuenit etiã apostemati
6 bus, quę post aures sunt. Colla de corio
uaccino linita cũ acetο sup impetiginẽ &
scabiem excoriabilem, cum non est uehe
7 mentis profunditatis, cõfert. Similiter
& linita cũ melle & aceto sup uulnera adu
sta & lota ualet ad curationem lendium.

8 Haly. Sãguis uaccæ si super uuluus in
fundatur, sanguinem stringit. Aristote.
9 Vaccæ cornua si calefiant. in omnem (ut
dictum est) partem declinant: et siquidem
unguantur cum oleo ac pice, ualent cõtra
10 pedum & contra niuis nocumentũ. Pli
nius libro. 28. Vaccinum etiam iecur cyli
acis atq́ꝫ disentericis medetur.

CAPVT. 151.

VEruex. Ex libro de natur. rer. Veruex siue aries, habet cornua inmodũ citculi replicata, q bus gregẽ defẽdere nititur. Ex naturali feritate dextro pede terrã percutit, qñ irascitur, aut stupet uel timet: & hoc maxime amoris tempore. Per dimidium annũ iacet, super unum latus, & per dimidium super aliud. Isidorus. Veruex a uiribus dictus est, quod cęteris ouibus sit fortior: uel eo q̃ sit uir, id est masculus, uel q̃ uermes in capite habeat. Quorũ excitati pruritu, sed inuicem concutiunt, & pugnãtes cum magno impetu feriunt.

OPERATIONES.

Adeps ueruecinus, similem habet uir- 1
tutem porcino. Stericas aut ani causas 2
utiliter curat, & combustis opitulatur.

Fel ueruecinum lanis adhibitum, & in 3
umbilico positum, uentrem soluit infanti
um Fimus ueruecinus cum aceto ut ca- 4
taplasma impositus, maculas nigras emẽ
dat, nascentes clauos corporibus tollit.

Ignem sacrum impositum curat. Cum 5
cera & oleo mixtus, combustionibus me
detur.

CAPVT. 152.

VEsõtes. Albertus in lib. de natu. animalium. Vesõtes animal ẽ boui simile, collũ habẽs setosum, & iubas ut equus tã immanis pernicitatis & truculentiæ; ut captum domari uix, uel nunq̃ possit.

CAPVT. 153.

VItul9. Isido. Vitulus & Vitula a uiridita te dicti sũt id est a uiridi ętate sicut uirgo. Vitula ergo parua est, & nondũ

enixa. Nam enixa iuuenca est aut uacca: Iuuencus autem dictus, eo quòd iuuare incipiat hominum usus in excolenda terra: uel quia apud gentiles Ioui semper nisi iuuencus immolabatur nunquam taurus. Nam in uictimis etiam ętas consideratur. Aristoteles. Vituli post unum annum castrandi sunt, alioquin parui erunt: castrati uero diutius uiuunt.

OPERATIONES.

1 Plinius in libro.28. Omnes quidem medullæ molliunt, explent, & calefaciunt. Inter cęteras autem laudabilis est uitulina.

2 Seuum quoque uitulinum capitis ulceribus cum sale datum laudatur utilissimũ. Podagricis quoque prodest, & articularijs morbis.

CAPVT. 154.

VIpera. Auicenna. Viperæ sunt serpẽtes habẽtes capita plana & lata, collum minutũ ac subtile ualde, quorum caudæ curtæ sunt, strepitum facientes ac sotitum in excessu. Capiuntur autem à medicis in fine ueris & principio estus, ut inde trocisci fiant: quibus tamen non om̃es cõueniunt uiperæ sed flauæ, & de flauis fœminæ. Item in.2. canone. Viperæ post hyemem de cauernis egrediẽtes, oculos suos super feniculũ fricant, ut illuminentur. Vrina hominis utiliter effunditur sup morsum uiperæ, proprieque uiperæ petrosæ. Ex lib. de naturis rerum. De uipera dicit Phisiologus: quòd habet faciem humanã usque ad umbilicum, ab umbilico uero usque ad caudã Crocodilli figuram. Meatus digestibilis quasi foramen acus est. Et ideo more uiperarum cęterarum concipere nõ potest, sed tantum per os.

OPERATIONES.

Dioscorides. Adeps uiperinus suffusiones oculorum, & obtusiões, & caligines mixta cedria tanti ponderis, & melle actico & oleo ueteri curat. Alarumque pilos in unctis nasci non sinit. 1

Ex libro de naturis rerum. Viperæ ualent contra omnium serpentium ictus: ut dicit Plinius. 2

Tunica eius quem proijcit cũ innouatur in uino cocta, dentibus et oculis medetur. Adeps eius caliginem oculorum tollit. 3

CAPVT. 155.

VNicornus & uarius. Isidorus. Vnicornus ẽ animal paruum, sed corporis fortitudinem habens, crura breuia ad suam magnitudinem, ferrum non timet, in excelsis montibus uastissimisque solitudinibus commoratur: ut supra Ianus habetur.

Isidorus. Varius est bestiola de genere piroli, paulo amplior quàm mustela. In arboribus habitat, & foetus facit, à re nomen habet. In uẽtre namque candidus est, in dorso colorem habet cinereũ elegantem atque spectabilem. Harum pellibus in ornatu uestium gloriãtur homines utriusque sexus, ipsa tamen bestiola minime gloriatur in pelle propria, nec dum in aliena.

CAPVT. 156.

Vrus

VRus. Isid. Vri sunt boues agrestes, adeo fortes, ut arbores & armatos milites ĩ cornibus eleuent. Idem uri dicti sunt à potonorion id est à montibus. Sunt boues autẽ agrestes in Germania, habentes cornua in tantum protensa, ut regijs mensis insigni capacitate ex eis gerulæ fiant.

Helynandus libro. 26. In Hercinia silua Germaniæ sunt uri. Hi sunt magnitudine paulo elephantis, specie & colore & figura thauri. Magna uis eorum est & magnæ uelocitatis, neq; homini neq; feræ q̃s aspexerint parcunt. Hos studiose foueis captos interficiunt.

CAPVT. 157.

Vrsus. Ex libro de natura rer. Vrsus dicitur quasi orsus scilicet in uẽtre, sed extra cõpletus. Et hoc ideo quia permature parturiũ: unde lingendo informatur. Est autem ursus animal sæuum nimis, deforme membris. Aristot. Vrsus est animal habens dẽtes superius, & unum uentrem inferius, ac post uentrem intestinũ sicut & lupus. Est autem in aliquibus animalibus uẽter maior, ut in porco & urso. Manifestũ est autẽ q; ursus agrestis hyeme latet, sed utrũ hoc faciat propter frigiditatem, an propter aliud, questio est. Mares autem & feminæ in tempore illo pingues sunt ualde, ita q; de facili mouere non possunt. Isidorus. Vrsis caput est inualidum: sed uis maxima ẽ in brachijs & lumbis. Vnde & interdum erecti insistunt. Ambrosius. Vrsis angustiora colla data sunt, quia non pascuntur herbis in terra, sed carnes animalium comedunt. Alexander. Vrsus quodam murmure utens, pedes sugit tanq̃ alimenta q̃dam sumat ex eis. Solinus. Vrsi coeunt non sicut quadrupes alij, sed apti amplexibus mutuis uelut humanis coniugationibus copulãtur. Desideriũ ueneris hyems suscitat. Secreto honore mares grandes reuertentur. Et in eisdem licet foueis, partitis tamen per scrobes secubationibus, diuidũtur. Vterum dies tricesimus liberat.

OPERATIONES.

Isaac. Vrsina caro uiscosissima digesti 1
oniq; inobediens, pessimum dat nutrimẽtum. Vnde plus p̃tinet medicinæ q̃ cibo.

Phisiologus. Fel ursi calidum est & sic 2
cum, ualet cõtra epilentiam & paralysim. Debet autem fel cum folliculo suo ab epate separari, & ita suspendi & siccari, p̃ duos annos seruatur.

Esculapius. Si oculos ursi eradicaueris, 3
& supra sinistra hominis adiutorium ligaueris, eius quartanam mitigabunt.

Auicenna. Adeps ursi cõfert alopiciæ. 4

Dioscorides. Dicitur adeps ursi capil- 5
lorum incrementis prestare, & alopicias emẽdare, uel ursinum uel electuarium datum epilenticis medetur.

Item lanis adhibitum, et in umbilico po 6
situm, infannum uentrem soluit.

Actor. Vt autem dictum est superius iu 7
xta Plinium. Vrsi primis diebus quatuordecim graui somno premuntur. Tunc q; mirum immodum uterno pinguescunt, et illi sunt apti medicaminibus.

Adipi contraq; capilli defluũt tenaces. 8

CAPVT. 158.

VNcia Isidorus. Vncia ē animal feuissimū, nō altius cane, sed lōgius corpore, canibus inimicū ualde, prędā nō comedit, nisi eum in altum portet: sed quando ad arborem uenit ad supremum eam ramum defert, eamq́ pendendo comedit. Cum autē in calore coitus existens aliquem uulnerauerit, mures super ipsum conueniunt, ac super eum mingunt, & moritur. Vnde quidam ab ea uulneratus, se per barchā in mari portare fecit, & mures ad mare uenerūt, ut ad eū accederent, sed propter mare non poterant. Huius animalis fel mortiferū ē.

CAPVT. 159.

VVlpes. Isidorus. Vulpes ē anial dolosum uillos habet uberes & altos, caudāq́ magnam, fertur autē q̄ uulpes nunq̄ facit sibi foueam, sed foueā taxi dolose occupat. Cū enim scit taxū exisse de fouea, accedit ad introitum, & ibi stercorat, sicq́ propter immundiciam fugit taxus: & uulpis occupat locum eius. Hanc insequuntur uenatores propter pellem: nō propter carnes, quę sunt inutiles.

Aristoteles. Vulpes ē animal ingeniosum & malarum operationum, habet uirgam ex osse, coit ad terram proiecta. Vrsus & Kyrokos, auis scilicet uncorum unguium, cum uulpe pugnant, quia carnem manducant. Tirus autem & uulpes amicantur, amboq́ in cauernis terræ manent. Vultur quoq́ uulpem deprehendit. Ambrosius in hexameron. Vulpes est anial odio dignum propter rapinam, despectū propter infirmitatem, incautum suæ salutis dum insidiatur alienis.

Ex libro de naturis rerum. Vulpes est animal fœtidum, maximeq́ in ore, & etiā à posteriori parte imminente mortis periculo. Succum qui de pino fluit in cibū sumit, sicq́ salutem recuperat, & cuum uitę in longum protēdit.

Constantinus. Vulpes in fame præ angustia latratus canum imitari dicitur, hoc est, cum esurit, nec inuenit quod manducet, fingit se mortuam, & resupina flatum attrahit lingua protracta: tunc aues incaute descendentes quasi ad cadauer, apto suo ore rapit, deuoratq́ & consumit.

OPERATIONES.

Haly. Vulpes si cum oleo decoquatur 1
oliuæ oleum hoc nodis & duricie quæ fiunt ex artetica prodest.

Adeps uulpis cum oleo sisami: id est ire 2
os liquefactus aurium dentiumq́ medetur doloribus.

Auicenna. Vulpes in aqua cocta & em 3
brocata, iuncturæ dolorosæ confert uehementer. Adeps eius in aurem distillatus, sedat dolorem eius.

Ad hoc enim euacuatiua est ualde. 4

Item eius pulmo siccus confert asmaticis 5
ualde. Pellis eius calidior est cęteris: & hac iuuantur humectati propter eius resolutionem.

Testiculus uulpis calidus est in primo, 6
et humidus in ipso, & est in eo humiditas superflua.

Cōfert spasmo et thetano, q̄ sunt in po 7
sterioribus ex paralysi, facit appetitū coitus.

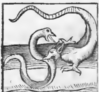
CAPVT. 160.

IBex. Plinius in libro .8 Ibices sine capreæ sunt animalia de caprarum genere, pernicitatis mirandæ, quamq; onerato capite cornibus uastis gladiorumq; uaginis, in hoc ita se librant, ut tormento aliquo rotati, in petris potissimum, & monte aliquo in alium transilire cupientes, atq; recursu pernici quo libuerit exultant.

Ex libro de naturis rerum. Ibex est animal paruum uelocissimum, in capite uastis cornibus oneratum, & in petris commorantur, ibiq; fœtus faciunt.

CAPVT. 161.

IChneumon & Hippopotamus Isidorus. Ichneumon grece uocatur, eo ꝙ odore suo salubria ciborũ & uenenosa prodant. De quo Dracontius ait. Precidit suillis uim cuiuscunq; ueneni. Dictus est autem suillus à setis. Hic etiam serpentes insequitur qui cum aduersus aspidem pugnat, caudã erigit, quam aspis maxime incipit obseruare quasi minãtem, ad quam cum uim suam transfert corripitur. Aristoteles. Ichneumon cum uidet serpentem, qui dicitur bascos, non pugnat cum eo, quousq; clamat adiutores. Et quia timent à morsu serpentis, intrant aquam, & post arenam, deinde cum serpente pugnant.

Ex libro de naturis rerum. Hippopotamus in terra nascitur, licet in aquis sicut in terra potens sit et habitet. Caudam habet tortuosam, dentes prurigineos, dorso & hinnitu similis equo, de quo supra plenius dictum est.

CAPVT. 162.

HYdra; Isidorus. Hydra dicitur draco multorũ capitum, qualis fuit in Lerna palude Prouinciæ Archadiæ. Hæc latine excedra dicitur, eo ꝙ uno ceso tria capita excrescebant: sed hoc fabulosum est. Nam constat Hydram fuisse locum euomentem, in quo uno meatu clauso multi erumpebãt, quod Hercules uidens loca ipsa exussit, et sic aquæ meatus clausit. Nam Hydra ab aqua dicta est, Hydros autem est aquatilis serpens: à quo icti obturgescunt. Cuius quidam morbum boum dicunt, eo ꝙ fimo bouis remedietur.

Ex libro de naturis rerum. Est autem Hydros (ut dicit Plinius) pulcherrimus anguium in orbe terrarum. Fabulose uero dicta est Hydra serpens, cuius cum uellet caput Hercules amputare, statim duo subcreuerunt, et sic semper amputatis quibusdam, alia statim subcreuerunt.

CAPVT. 163.

Zubro Ex libro de naturis rerum. Zubro eſt beſtia de genere taurorum ſilueſtrium fortiſſima maximaq;, ut pote quindecim cubitorum longitudinis. Tantæ uelocitatis eſt, ut ſtercus quod cum impetu egerit, retroacta ĩ cornibus recipiat, ac lõgius poſt terga proijciat. Hoc itaq; ſtercore egeſto largiſſime perſequentes canes excęcat atq; debilitat, & penitus inutiles reddit. Pilos habet ſubnigros, cornua maxima triũ cubitorum, ampla ſuper modum, ita ut menſas diuitum gerulæ fiãt potuum. Cum ergo hominem aut canem obuium habuerit in cornibus ſubtollit eum, & tamdiu in altum proijcit, iterumq; in cornibus recipit, donec penitus interimat conquaſſatũ. Hanc quidam propter eius uelocitatem dicunt eſſe tygridem, ſed falſo. Nam tygris eſt beſtia ſatis modica, & habitat in Oriente. Hęc autem reperitur in Bohemia.

CAPVT. 44.

Zilio: Albertus in lib. de naturis animalium. Zilo animal ẽ q̃ntitatis ſupmæ, nimiũ crudele, in mortẽ hominũ & aliarum beſtiarum, hoc animal imitatur uoces beſtiarum & hominum in condenſis. Zilio uocans, ut homines ſequentes deuoret, & ſimili ingenio deuorat canes, canum latratus eſt imitans. Eſt autem hoc animal cõpoſitum ex hyena & ſimia, quæ maricommorion uocatur, & intrat in ſepulchra, & cadauera comedit mortuorum.

Hęc igitur de natura animalium quadrupedum & alijs in terris morantium ſufficiant; quia ſiqua alia ſunt, facile ex antedictis agnoſci poſſunt.

DE AVIBVS ET VOLATILIBVS.

Liber secundus.

CAPVT. I.

Aquila. Isidor. Aquila ab acumine oculorũ uocata. Est enim tãti obtutus ut cũ super maria immobili pẽna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tãta sublimitate pisculos nature uideat, ut instar tormenti descendens raptam prędã pennis ad littus pertrahat. Nam & contra radium solis fertur obtuitum nõ flectere. Vnde & pullos suos ungue suspensos radijs solis obijcit, & quos uiderit immobilẽ tenere aciẽ, ut dignos genere cõseruat, si quos uero flectere obtutum, quasi degeneres abijcit. Iorath. Aquila ẽ auis magna & regalis, de qua dicitur, ꝙ ubicunq; uiderit ex alto serpentẽ magno stridore oppressum, unguibus laniat, et postq̃ extracta de uisceribus uenena mortifera decerpserit, adhuc faucium deuorat, & uirus quod in erat extiguit, ueneno calore decocto, hoc quoq; experimento aut contristatur aut gloriatur. Aquilæ unam sedẽ & unum nidum semper habẽt. Ex lib. de na. re. Aquila altissimis arboribus nidificat, ubi mala bestia non accedat, pullosq; caute custodiens non relinquit, donec seipsos protegere sciant ac ualeant. Itaq; contra dracone uel hominem uel aliud animal, si eos turbare uel rapere uoluerit: miro animositate pugnat: seq; morti & periculo pro eis exponit, quos etiam in humeris suis tollit, ut eos prouocet ad uolatum. Docet etiã eos lambere sanguinẽ. Lapidem ethitẽ habet in nido, qui uelut pregnãs foetum habet intus lapidem minutum sanantẽ, et hunc cõtra calorẽ nimiũ (quẽ habet aquila naturaliter) in nido habet & ne deprẽat oua decocta calore nimio. Huic enim lapidi calor ignis nocere nequit. Dicunt & alij philosophi, ꝙ duos lapides p̃ciosos nomine Indes in suo nido collocat, sine quibus parere non potest. Aquila multis diebus ieiunat, adultos pullos persequitur, longe fugans emulos scilicet rapinæ. Ex li. ut sup. Est etiam aquilæ pessimũ genus, qd' pullos suos ante tempus expellit tedio nutriẽdi. Ratio aũt hęc est secundũ Aristotelem qa post incubationẽ adeo debilitat, ut uenari nõ possit. Etiã ungues eius incuruãtur, ut prędã tenere nõ ualeat. Albescũt alæ & aggrauantur, ut uix possit uolare. Aquilæ pulli sine clangore sunt, & sine murmuratione. Est aquila grandis in septẽtrione habitans, duo faciens oua semp, ut dicit Plinius in cacuminibus ramorum suspensa, captoq; lepore uel uulpe minuatim ei corium detrahit, & oua sua in illo inuoluit, ac sub calore solis ponit, itaq; relinquẽs ea nõ cubat, sed quousq; naturali maturitate frãgant, expectat. In egressu uero pullorũ redit, & tunc eos usq; ad robur perfectũ nutrit. Actor. Aquila est auis magna & nobilissima, ut pote auium regina, quæ cum senecta grauat, sup oẽs nubes in sublime uolat, & calore solis oculorum eius caligo cõsumitur, & mox impetu cũ ipso caloris ęstu descẽdẽs aquis frigidissimis tertio immergitur, indeq; resurgens statim nidũ petit, & inter pullos iã robustos ad prędã inqualitate frigoris & caloris, quasi quędã febre correpta, quodã sudore plumas exuit fouetur q; à pullis suis & pascitur, donec pennas plumasq; recuperãs innouet.

infra fol. 107.

OPERATIONES.

Aquilæ fel cũ melle suffusos sanat oculos. Plin. li. 29. Oculis inunctis aqlę cerebro aut felle cũ attico mellæ, claritatẽ uisus dicunt restitui. Itẽ in eodẽ li. Aquilę felle (q̃ diximus pullos ad cõtuendũ solẽ experiri) mixto cũ melle inunguntur nubeculæ & caligationes atq; suffusiões ocu

i

lorum. Idem in lib. 30. Lumborum quoq; dolori pedes aquilę in auersum à suffragine euulsi alligant, dexter quidem doloribus partis dextræ, similiter quoq; leuæ. Prętereamorbo regio resistit cerebrum aquilæ in cyathis uini tribus.

CAPVT. 2.

A Chacus, ex auibus paradysi, & Aurifrigius. Isidorus. Achacus, de quo legitur in Leuitico, est auis ignota etiam peritis Iudeorū. Ex libro de nat. rer. Aues paradysi uulgariter sic appellantur, non quia de paradyso sint, sed ob insignem pulchritudinem. Tanti nanq; sunt decoris & gloriæ, ut nullus eius color credatur deesse. Magnitudo earum est ut anserū, uox ita dulcis & pia, ut excitare possit in homine deuotionem & gaudiū. Si quando uero capta fuerit & illaqueata, gemit: nec cessat plangere donec reddita fuerit libertati. Super flumina Nili libenter habitat, & raro alias reperitur. Sunt & aliæ aues in eisdem partibus eodē modo appellatæ, fusci coloris & sub rutili, minores q̄ monedulæ. Aues autem paradysi uocantur, quia nescitur unde ueniant, aut quo uadant. Non enim coitus earum uidetur, sed certis temporibus aggregatæ terras quas inhabitant transituræ relinquant, & sic recedunt. Actor. Aurifrigius est auis sic dicta: quasi aurā Phrigiam sequens. Habet unum pedem cū uncis unguibus ad prędādum, alterum uero latum ad natandum. Giro multiplici utif in aere nunc more ludentis, nunc more insidiātis, usq; dum prędam in aquis cernēs, impetuose descendit, altero pede prędam rapiens, altero natāte rapientem adiuuās.

CAPVT. 3.

A Chānis. Ex lib. de natur. rerū. Achānis ē auis parua, sed fœcunda. Nā duodenos simul facit pullos, herbarū pabulo reficitur, & ob hoc odiosos habet equos, quos ubi pascēti sibi superuenire uiderit, & herbas diripere, fugit: & uindicat se ultione qua potest. Eorum hinnitus pprijs uocibus imitans ac deridens. Plinius lib. 10. Achantis intantum odit auem egithum, ut non coire credant sanguinem eorum. Actor. Achātis iuxta Isidorum, ipsa est qui apud nos uocatur carduelis. De quo etiam dicetur inferius.

CAPVT. 4.

A Ccipiter Ex libro de natur. rerū. Accipitrum quatuor sunt genera. Primū est corpore magnū domabile multum, oculis uarijs per lucidis, hilari uultu, grosso pede, longis unguibus, deliciose comedens, omnes aues inuadit, nullam timet. Secundum genus est priore minus, quod alietum dicere possumus, alas habens grossas, secundū quantitatem sui corporis breues, & ungues grossos

grossos & oculos magnos & obscuros, nō cito mãsuescit, & ideo pluribus odiosum. Anno primo domationis parum ualet, secundo plus, tertio imitatiōe aucupatur satis bene. Tertium genus est nisus, paruus quidem aliorum respectu, sed tamen uelox cito mãsuescit, et delicate enutriri uult & leuiter aucupatur. Quartum genus est frogellus, quem muscetum dicimus, multo quidem minor, sed colore consimilis, sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus & colore. Hęc auis cito mãsuescit, & delicate enutriri uult, ac leuiter aucupatur, uelox ad uolatum. Phisiologus. Accipiter auem, quam ei fors contra noctem offert, & tota nocte sub pedibus tenet. Sed illam ueniente sole & familiaris auolare permittit. Et etiam si eandem alias obuiam uenientem habuerit, nō persequitur. Accipiter colorem oculorū mutat & rostrum. Panis eum necat, secundū Augustinum, Aristot. Accipiter in altissimis montanis nidificat, & comedit auium corda quas capit. Congrediens cum auæ, quæ dicitur Kokye, conuincitur. Ipsa tamen pugnam non incipit. Fel habet in epate, & intestino tantum, sicut & miluus. Vterq; cubat. 20. diebus. Pulli accipitris pingues sunt, & bonæ carnis ualdæ. Vultur admiscetur in coitu cum accipitre masculo. Splen paruus ē in auibus calidi uētris, sicut in accipitre & colūba & miluo.

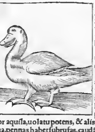
OPERATIONES.

1 Plinius libro. 29. Accipiter in rosaceo decoctus, ad omnium uitiorum in oculis accidentiū inunctiones putatur efficacissimus, similiter & fimi eius cinis cum attico melle.

2 Idem in eodem. Fimus cenchridris accipitrum generis ex melle, oculorum albugines extenuat, & oculis claritatem facit.

3 Ex libro empirices Esculapij magistri. Hypocratis. Adeps accipitris si teratur in oleo, unctio quoq; inde facta caliginē oculorum tollit.

CAPVT. 5.

Aeriophilon. Ex li. de nat. re. Aeriophilon q̄si amatrix aeris dicta, uulgariter aelyō appellata, ē auis nobilissima paulo maior aquila, uolatu potens, & alis uelocissima, pennas habet subrufas, caudãq; longã, ungues ac rostrum et crura maxima, aeris serena inhabitat in tantum, ut uix unq̄ ul' parum in terra resideat aut quiescat, super nubes quoq; frequentius eleuatur, ita q' uideri non potest ab homine, cibumq; capit in aere, & hoc quoq; predãtium auiū more. Cui si se auis obuiã in aere tulerit, mox ab eo corripitur, & de summo aere in terram deijcitur, nec ab homine uideri potest quis eã ab aere occisã deiecerit. Hęc auis dum adhuc in pullo est, & necdum cognoscit se, ab hominibus capitur et domesticatur, ad capturam instruitur. Hęc auis cap̄olos & hinnulos capit unguibus laniandũ. Socialiter autem duo & duo uolant, captãq; prędam diuidunt.

CAPVT. 6.

AGochiles et alauda. Isidorus. Agochiles arabice dicitur, latine caprimulgus. Est enim auis Orientis magna, q̄ duo uel tria facit

oua. Capras late irriguas petit, earum mãmillis se supponens rostro lato, lac ex eius uelut capreolus sugit, sed extunc in eis lac annihilatur, earumq́ mammillæ desiccantur. Dicit etiam Plinius q́ eadem fuctiõe capræ uisum perdunt. Lector eadem inueniat inferius capi. 22. Actor. Alaudaest auis parua omnibus nota suo modulamine cantus. In ęstate incipit in aurora quasi nuncians ortum diei. In hyeme uero capitur pręcipueq́ tempore niuis. Ex libro de naturis rerum. Alauda est auis à laude dicta: quia mira iucunditate pennis exertis in aere, uocis modulamine lectoris temporis auræ congaudet. Nam obnubilato uel pluuioso cœlo uix, aut nunquã canit. Sedens in terra uix aut nunq́ cantet, sed in ascendendo catu tpaulatim quidem ascẽdit, sed instar lapidis subito descendit cantando.

OPERATIONES.

1 Rasi in almansore Caro alaudæ que pileata dicitur uentrem constringit.

2 Eiusq́ ius uentrem fluete facit.

CAPVT. 7.

ANas. Ex libro de naturis rerũ Anas est auis aliq̃ntulum maior gallo. Mas caput & collum uiridis coloris habet, rostrũ uero latum, et alas albo, uiridi, nigroq́ distinctas. Torquem habet album circa collum, pedes rufos & latos quibus in aquis subremigat. Nam aquis fluminum gaudet, difficileq́ sine his uiuere ualet, maxime cum eam cibi sicci citius ingurgitant. Mares aliquando cum plures fuerint simul, tanta libidinis insania feruntur, ut feminam solam coeũdo uicissim ac certatim occidant. Horum pulli mox ut ouum exeunt, tanta agilitate nigent ut etiam si matrem mori uel alienari contigerit: sine nutrice uiuant.

OPERATIONES.

Isidorus. Anas cocta pectore melior ẽ q̃ ceruice. De qua Martialis ita dicit: Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantũ. Ac ceruice placet, cętera redde coquo. 1

Rasi. Caro anatis plures habet superfluitates, & plus fastidire facit, & maioris ẽ caliditatis: non tamen plus nutrit q̃ caro gallinacea. 2 Plinius lib. 30. Anatum quoq́ masculorum sanguis aluum sistit. Mirum uero traditur in torminibus anate apposita, morbum transire uentris ipsamq́ anatam emori. 3 Auicẽna. Anas calidior est omnibus domesticis auibus. Et dicũt quidam q́ in frigidatum calefacit. Calefactũ uero febricitare facit. 4 Clarificat autem uocem, augmentum facit in coitu, & sperma multiplicat. 5 Eius pinguedo maxima est in sedando dolotem etc. 6

CAPVT. 8.

ANser. Ex libro de naturis rer. Anser est auis aquilæ magnitudinis, huius generis illæ quæ indomite sunt et proprię libertatis, glauei coloris sunt & acris, alta petunt: uolant ut grues ordine literato, & secundum flatus uentorum uolatus suos dirigunt. Aquilone flante petunt austrum satis conscie frigidiora tempora imminere. Vix a uolatu cessant, nisi cum manducãtes interim depascant, adeo nanq́ delectabilis est ei uolatus, ut raro dormiant, ac contra domesticis

fticis anferibus uolatus eft grauis,pafcere officiofiffimum, quiefcere ac dormire pręcipuum, horas, noctes,& fures clangore produnt. Eft in alpium montibus anferũ genus inter aues maximum pręter ftruthionem:fed adeo ponderofum, ut manu capiatur immobile fuper terram. Anates & Anferes cęterę́q; aues herba fe purgant fiderite. Ifidorus. Nullum animal eft quod ita odorem hominis fentit,ficut Anfer.

OPERATIONES.

1 Auicen. Anferũ caro groffa eft. Adeps
eorum alopiciæ confert, & ad fiffuras faciei atq; labiorum ualet. Sedat quoq; dolo
2 rem auris & confert matrici. Efculapius. Adeps anferis oẽs duricies foluit.
3 Idẽ cũ fucco cepe inftillatus auri,aquã
4 illapfam ejicit. Diofcorides. Anferinus adeps fumme mitificus eft ob dulcedinẽ
5 pinguedinis. Rimas labiorum curat, totiufq; uultus factas ex frigore rimas optime,fanat & aurium dolorem.

CAPVT. 9.

Ardeola, ardea, Azalon & azida. Ifidorus. Ardeola dicitr quafi ardua, propter arduos uolat⁹. Cum alius uolauerit tempeftatem fignificat, hanc multi tantalum uocant. Plinius.lib.10. Ardeolarum tria funt genera, fcilicet leucon, afterias pellas. Hi angũtur in coitu. Mares fiquidem coeundo cũ uociferatu fanguinem etiam ex oculis ꝓfundunt,nec minus ęgre grauidæ partũt. Sorices & ardeolæ diffident, inuicẽ foetibus infidiantes. Idem in lib.16. Ardeolarum autem genera quas leucos uocant altero oculo tradunt carere. De naturis rerum. Ardea licet in aquis cibum fuum querat, in filuis tamen & altis arboribus nidum fuum collocat. Fertur autem ꝙ pullos fuos miro rigore nititur defendere. Accipiter eis infeftus eft. Sed ardea huic anum opponit, & ftercus eijcit.ad cuius tactum,accipitris pennæ cõputrefcunt,plurimumq; earum colorẽ habent cinereum,quędam uero album. Eft quoddam earum genus, quarum mares angũtur in coitu cum magna uociferatione:funduntq; fanguinem ex oculis pre dolore. Azalon. Ex lib. de natur. rerum. Azalon eft auis parua, quę corui frangit oua. Huius pulli à uulpibus infeftantur. Ipfa ṽo uulpis catulos uellit, ipfamq; uulpem, quod ubi coruus uiderit, auxfliatur uulpi quafi contra communem hoftem. Hęc auis in fpinis uiuit:& ob hoc azinos odit. Flores ac folia fpinarum deuorãtes. Actor. Azida iuxta Phifiologum ipfa eft ftruthio,de qua dicetur infra.

CAPVT. 10.

Apis. Ariftot. Apis eft animal annulofi corporis, habẽs mẽbrum uel additamẽtum ab ore exiens per quod guftat, & cibum cõtrahit ac recipit:fanguine caret, dentes aliorum animalium dentibus fimiles habet, in comitatu uolat,et eft leuis corporis. Habetq; quatuor alas: duofq; pedes habet in dextera, & duos in finiftra,nec plus ꝙ̃ quatuor habet ne uolatum fuum prohibeãt. Hoc animal non recipit aerem,non anhelat. Comedunt mel maxime in neceffitatis tempore. Vnde quando incipiunt infirmari, apparet mellis diminutio, quia uidelicet comedunt ex eo,nec reparant ipfum. Bo-

nos odores diligunt, & aquis currentibus delectãtur. Actor. Apes mundiciã diligũt frigus & fœtorem ac fumum odiunt. Gregatim uolãt circa opus suum solicitæ sũt, & ociosas abijciunt. Ex li. de nat. re. Apes cęteris animalibus pręeminent dignitate & utilitate pręclaris dotibus: & nobilitate, uigent agilitate, strenuitate, animositate, ingenij subtilitate. Ambrosius. Apes regem sibi ordinant non sorte, sed iudicio, & quis sub rege positæ, tamẽ liberæ sunt, quia prerogatiuã tenent iudicij & fide deuotionis affectum, & regem ipsum tanquã à se constitutum diligũt. Hic autem rex naturæ claris formatur insignibus: ut & magnitudine corporis pręstet ac specie (& quod in rege precipuum est) morũ mansuetudine. Nam & si habet aculeum, eo tamen nõ utitur ad uindictã. Sunt enim leges naturæ, nõ litteris scriptæ, sed moribus impressæ, ut leuiores sint ad puniẽdũ, quia maxima potestate potiũtur. Sed apes, quæ legibus non obtemperant, pœnitentiæ cõdemnatione seipsas mulctant ut aculei sui uulnere moriantur. Ambrosius. Nullę aũt apes è domibus audent exire, nec in aliquos procedere pastus, nisi rex prius egressus sibi uẽdicauerit principatum uolatus. Processus autem earũ est per rura redolentia ubi horti sunt redundantes floribus, fluensque etiam per gramina: herbisque dulcibus prima ponunt castrorum fundamenta. Apes ordinantur ad opera diuersa. Nam flores adducunt quędã, aliæ mellificãt ceram, & aliæ adducũt aquã. Earũque operationes tẽpus determinatum non habẽt: sed cum habuerint res conuenientes, subito pręparãt & in sereno tempore operantur assidue.

Virgilius in Georgicis.

Nunc age naturas apibus, quas Iupiter ipse
Addidit, expediam.
Magnanimosque duces, totiusque ex ordine gentis.
Mores & studia, & populos: & prelia dicam.
Rex melior uacua ium regnet in aula.
Maculis auro squalentibus ardens.
Et rutilis clarus hic melior insignis & ore.
Tunc trepidæ inter se coëunt, pennisque coruscant.
Spiculaque exacuunt rostris, aptantque lacertos,
Et circum regem mixtæ glomerantur in orbem.
Ille operum custos, illum admirantur & omnes,
Circumstant fremitu denso.
Verum ipsæ folijs natos, & suauibus herbis
Ore legunt, ipsæ regem, paruosque quirites
Sufficiunt, aulasque & cerea regna refigunt:
Tantus amor florum & generandi gloria mellis.
Nam aliæ uictu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris, pars intra septa domorum.
Narcisci lachrymam, & lentum de cordice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suspendunt ceras, aliæ spem gentis adultos
Educunt fœtus: aliæ purissima mella.
Feruet opus, redolentque thymo fragrantia mella.

OPERATIONES.

Aristot. Apes à floribus accipiunt cerã & cũ pedibus anterioribus congregãt eã, dehinc ad pedes medios illam mittunt, deinde ad coxas pedum posteriorum, postea uolant cum ipsa: & tunc manifestatur põderositas ex ea. De uirtute & operatione ceræ & mellis lector alibi querat.

CAPVT. II.

BAsiliscus. Isidorus. Basiliscus gręce, latine regulus interpretatur: eo quod rex serpentũ sit: adeo ut uidentes eũ fugiant, qa olfactu suo eas necat. Nam & homine uel si aspiciat interimit, siquidem & eius aspectum nulla auis uolans illęsa pertransit. Sed quamuis procul sit, eius ore combusta deuoratur. Auicenna in. 4. canone. Basiliscus est serpens qui solo uisu interficit & auditu uocis

tu uocis suæ. Hunc ait quidam uocari regulum, quia caput habet coronatū, cuius lōgitudo duarum palmarum est, & caput acutum ualde, oculi rubei. Color eius ad nigredinem & citrinitatem declinās. Hic adurit totum super quod incedit, nec in circuitu cauernæ eius uritur aliquid. Ex lib. de nat. rerum. Basiliscus interdum ex gallo nascitur, quia gallus in ętate decrepita facit ouum ex se, unde basiliscus procreatur: sed in generatione hac oportet ut multa concurrant. In fimo namq; calido & multo ponit ouum, ibiq; fouetur uice patris, et post multum temporis exit pullus, et inualescit sicut solent anatum pulli. Habet aūt caudam ut coluber, residuum uero corpus ut gallus. Dicunt autem hi, qui creationē eius se uidisse testanť, q̄ nulli est oui testa, sed ualidissima pellis intantum ut resistere possit ictibus ualidissimis. Opinio quoq; quorundam est, q̄ ouum illud galli coluber aut buso foueat, sed hoc incertū est. Hoc tamen in antiquorum scriptis habemus: q̄ basilisci quoddam genus est quod ex ouo galli decrepiti generetur. Isidorus A mustellis basiliscus uincitur, quas illic homines inferunt cauernis quibus delitescit. Itaq; eo uiso fugit, quem illa persequitur & occidit. Inferius de regulo, plenius dicetur de basilisco, quia fere idē sunt basiliscus & regulus.

CAPVT. 12.

BArliata & Berneca. Isidorus Barliatæ sunt aues de ligno crescētes. Ferťem q̄ lignū de abiete marinis aquis incidēs quādo succes su temporis putrescere ceperit humorē ex se crassum emittit, ex quo densato formātur paruæ species auium ad magnitudinē alandarum, primumq; sunt nude, deinde maturantes plumescunt ac rostrum ad lignum pendētes, per mare fluitant usq; ad maturitatem donec se commouentes obrumpant, sic crescāt & roborentur usq; ad debitam formam. De his autem Iacobus Arhonensis episcopus in orientali historia loquēs, dicit q̄ arbores sunt super ripas maris, de quibus hæ procreātur, rostris in fixis arboribus dependētes. Tempore uero maturitans ex arboribus decidunt, ac per incrementa proficientes, sicut aues ceteræ uolare incipiunt. De his itaq; certum est, q̄ in orbe nostro circa Germaniā, nec per coitum generant, nec generantur. Philosophus. Berneca quæ ex arbore nasciť, in quibusdam quoq; Flandriæ partibus inuenitur: Hęc auis non habet superfluitatem: sicut nec arbores. Infra cap. 20. plenius habes.

CAPVT. 13.

BIstarda & Bonosa. Ex libro de naturis rerū. Bistarda est auis aquilinæ magnitudinis, quę uolatu tarda, bis aut ter saltū in terra facit antequam ad ęthera subleuetur, unde nomen habere dicitur, ungues habet ut aquila, & rostrum aduncum, carnibus uescitur, non tamen in uolando prędam diripit, sed sicubi ouē aut aliud animal inoffensum inuenerit, plures earū aggregatæ inuentum eijciunt & occidūt, sicq; carnibus eius satianť, cadaueribus etiā libētissime uescitur. Sola uero pene inter

aues, quæ carne uescuntur, herbã depascit, in alis & cauda albedinem habet, reliq̃ colore aquilam imitatur. Oua sua non in arboribus ponit, quoniam alte uolare nõ potest, sed in terra deponit, et illic ea fouet dũ seges in fructu est. In li. ut sup̃. Bonosa est auis in Germaniæ partibus, habẽs carnem exterius nigram, interius albam, delicatam prope ad perdicis saporẽ, habet aũt fasioni magnitudinem. Cũq; tempus uenerem excitauerit, masculus hiãu ore currit donec ore spuat, tunc fœmina ueniens ore spumã recipit, indeq; cõcipit & oua parit.

CAPVT. 14.

BVbo. Ex libro de natur. rerũ. Bubo nomẽ habet a uocis sono. fugit lucẽ. in ecclesijs habitat & oleum de lampadibus bibit, stercoribus tamen eas defedat, oua quoq; colũbæ bibit, mures uenatur, hac quoq; uolucres ceteræ capiũtur. Quando uero ab illis auibus, q̃ in luce habitant impugnatur, resupina pedum unguibus se defendit. Aristot. Bubo sicut & uespertilio uictũ sibi nocte acquirit. Monedula pugnat cum bubone quia bubo debilis est uisus apud meridiẽ. Ideoq; coruus ille rapit oua bubonis et comedit, coruus quippe fortior est de die, & bubo de nocte. Itaq; bubo & coruus inuicem sibi aduersantur innidis, coruus meridie comedit oua bubonis, & bubo nocte comedit oua corui. Cęterę aues circa bubonẽ uolant, ipsumq; de plumant: multa nãq; pars auium eum odit.

OPERATIONES.

1 Auicen. Sanguis bubonis ualde cõfert asmati, similiter etiã ius & caro ipsius.

Phisio. Cor bubonis si appositum fue- 2
rit mulieri dormienti in parte sinistra, omnia q̃ gessit narrabit. Plinius li. 29. Bu- 3
bonis pedes usti cum herba plãtaginis, cõtra serpẽtes auxiliantur. Oculorum ci- 4
nis eius collirio mixtus, claritatem oculis facere promittitur. Idẽ in li. 30. Phreneticis quoq; bubonis oculorum cinerẽ imponunt.

CAPVT. 15.

BVteus, hutorius & horaurus Ex li. de nat. rerũ. Buteus ẽ de genere accipitrum, sed paulo nigrior, & tarda nimium, pigraq; ad uolandum: p̃da tamen uiuit, quã cum dolo uel languore aliquo aut pigricia deterã assequi possit. Hęc auis sapore dulcissima est. In li. ut sup̃. Butorius est auis sic dicta a' signo uocis, habet crura longa, collũ extensum, rostrũq; longum & acutum sicut ardea, colore tamen distans ab illa, est enĩ terræ simillima. Habitat circa stagna, piscium cibo cupida, ranas comedit & uenenata. Hęc sola ueris tempore pro cantu uocẽ horrificã edit. In littore sub ardore solis, in loco ubi pisces frequenter nouit, adeo quieta stat ut quasi mortua appareat unde fit ut cautis piscibus minus suspecta sit, sed cum collum longum habeat, breue recuruitate facit, ut cum pisces incautius ei quasi nihil pr̃emeditanti proximauerint, illos ad se colli extensione trahat. Phisiologus. Botaurus quasi bootaurus dicitur, eo q̃ tauri boatum id est mugitũ imitari uidet. Rostrum enim in terra paludinosa defigit, & ad modum tauri clamores edit. Exclusos pullos statĩ mater sub ascellis collocat, unum sub una, alterũ sub altera. Pulli uero materno corpori adherẽtes.

Incedit q;

Inceditq; mater pullos sub alis fouens, natorũq; rostris ꝑminentibus cibos dulciter cõmendans. Actor. Hęc auis mihi esse uidetur nnocrotalus, de quo inferius dicet.

CAPVT. 16.

Bibones et Blattæ. Isidorus Bibones sunt q in uino nascuntur, q̃s uulgo muscio nes à musto appellant. Vnde Affronius. Cũ à me expectasser fabulare incipis ex ore bibones inuolant in oculis tuís. Blattę à colore dictæ sunt, siquidem & comprehensæ manum tingunt, unde & blatteum colorem dicunt, hoc animal lucem non patitur uidere, contrarium muscæ. Musca est lucipeta. Blatta uero lucifuga. Ex lib. de natu. rerum. Blatta uermis est, qui lucẽ uidere non patitur. Vnde per noctem tantũ modo ambulare consueuit. Palladius de agricultura. Blattæ sunt apibus inimicæ sicut & lacertæ. Vnde huiusmodi animalia & his similia oportet apum castris uel aluearibus longe fugare, qui uult apes bene cõseruare.

CAPVT. 17.

CAntharides latine & gręce, arabice de rariæ uel iranæ. Pandecta cap. 135. Cãtharides sunt animalicula, quorũ sunt efficassima: quæ et in spicis frumenti adhuc florentis inueniuntur. Sunt hæ uariæ, & quasi circa pennulas suas strictæ & oblõgæ. Hæ enim uapore aceti suffocantur, & in uase non picato reponuntur. Sunt calidæ & acutissimæ, quæ licet scabiei uesicæ conferant, uesicam tamen si ex eis multa sumatur quantitas, uulnerant, atq; sanguinem mingere faciunt & intersiciunt, ex q̃bus parua accepta urinam prouocant uehementer.

OPERATIONES.

Serapi. lib. aggregato. capit. derarię. auto. Galie. Experti sumus experientia non modica in unguibus leprosis, & inuenimus q; quando ponitur super eas cum ceroto, confert multum, aut cum unguento: auferunt enim unguem, & faciunt cadere totum. 1
Et Cantharides ingrediũtur in cõmixtione unguentorum & medicinarum quæ fiunt ad scabiem et egritudinem cũ qua eleuatur cutis: & in medicinis euellunt erucas, quæ dicuntur capita clauorũ. 2
Et sunt quidam ex magistris nostris, q dabant in potu miscẽtes parum ex eis ad prouocãdum urinam. 3
Et quidam accipiebant alas & pedes ipsarum solum, dicẽtes q; hęc conferunt illis, qui sumpserunt corpora ipsarum. Et alij dicebant cõtrarium huius, uidelicet corpora ipsarũ sola iuuabant eos, qui sumpserunt alas & pedes earũ. 4
Ego uero miscui om̃ia simul corpora cũ pedibus & alis: & dedi. Ille autẽ quæ sunt magis iuuaturæ ex eis sunt q̃ reperiuntur in trinco: in quarum alis sunt lineæ citrinæ in latitudine protensæ: et proprie quando proijcis eas in olla terrea noua, & claudis orificium ollæ cum pãno lineo super uas, in quo sit acetum feruens, donec suffocentur et moriantur. 5

Et similiter oportet q; fiat ex animali qd̃ dicitur xofostis qñ uolumus ipm̃ reponere. Et similiter est species animalis similis cãtharibus in figura & uirtute. Et similiter uermis uiridis, qui reperit̃ super arborẽ pini: uirtus eius est, sicut uirtus earũ. 6

Postq̃uero sunt cantharides mortuæ inferantur in lino & reponantur.

7 Dio.cap.cantharides. Meliores ex eis sunt, quæ sunt diuersorum colorum, & in alis earum sunt lineæ transuersæ citrinæ: & sunt grossæ & oblongæ.

8 Operatio autem illarum q̃ sunt unius coloris est debilis, & uirtus cantharidarũ est putrefactiua, calefactiua, ulceratiua. Et propter hoc miscentur cum medicinis cõuenientibus apostematibus cãcrosis, & ad scabiem ulceratam & impetiginem.

9 Et quando ponuntur in nascalibus, ꝓuocant menstrua.

10 Et æstimauerunt quidam ꝙ quando miscentur cum aliquibus confectionibus ad hydropisim, conferunt propter uirtutem earum quam habẽt in prouocando urinã.

11 Auicenna.lib.2.cap.Cantharides. Dixerunt quidam ꝙ sunt superfluæ caliditatis. Et dixerunt alij ꝙ sunt calidæ & siccæ in tertio gradu, sed primum est uerius. Et cãtharis est acris acuta, putrefactiua, adu-

12 stiua. Et eradicat uerrucas linita: & fit ex ea cerotum, & linitur ex eo albedo unguis, & confert ei.

13 Et eradicat unguem mollificatũ uelociter, quãdo fit ex ea emplastrum: & remouet morpheam, & albaras linita cum aceto: & quando ex ea trita cum sinapi fit linimentum, facit nasci capillos.

14 Et similiter quãdo coquitur cum oleo donec inspissetur, & linitur super apostemata cãcerosa: resoluit ea. Et linitur super scabiem & impetiginem.

15 Inquit filius Mesatugiæ. Ipsa incidit ungulam ualde: & parum de ea prouocat urinam ualde. Et parum de ea adiuuat medicinas prouocatiuas ad prouocandũ absq; nocumento. Et prouocat menstrua, & facit aborsum.

16 Dixerunt quidã, datur in potu una earum ei qui cõqueritur de uesica sua, & cõfert. Et dantur in potu tres tañasgi de ea, & exulcerat uesicam.

17 Inquit Galenus. Ipsa exulcerat uesicã, & est propterea quia facit materias acutas declinare ad eam, à quibus corpus nõ euacuatur cum proprietate quæ est in ipsa.

CAPVT. 18.

CArbates. Alber. in lib. de na. anim. inquit. Carbates quidam mentiendo dicũt aues quas uulg⁹ baumgens, hoc est arborum anseres uocant (ut etiam superius audiuisti in cap. 14) eo ꝙ ex arboribus nasci dicuntur, à quibus stipite & ramis dependẽt, quæ inter corticem est nutritæ. Dicunt etiam aliquando ex putridis lignis hęc animalia in mari generari (ut superius dictum est) & p̄cipue ex abietum putredine. Asserentes ꝙ nemo unquã uidit has aues coire uel ouare. Et hoc omnino absurdum est: quia ego & multi mecum de socijs uidimus eas coire & pullos nutrire, sic etiam in ante habitis diximus. Hęc auis caput habet quasi pauonis, pedes nigros ut cignus, & sunt mẽbrana cõiuncti digiti ad natãdum, & sunt in dorso cinere nigredinis, et in uẽtre sunt albidæ aliquantulum minores anseribus.

CAPVT. 19.

CAaladrius & Calandris. Isidorus. Caladrius, ut dicitur, est immundus secũdum legem. *Leuitici. cap. 11. et deut. cap. 14.*

OPERATIONES.

Dicit

1 Dicit enim Phisiologus, q auis est tota
alba nullā partem habens nigrā, cuius in-
terior fimus curat caliginem oculorū. In
atrijs regum inuenitur. Per hāc cognoscit'
de homine infirmo utrum uiuat an moria
tur. Si enim egrotat ad mortē, mox hec ut
uiderit eum, auertit ab eo faciē suā: si autē
non ad mortē, intēdit illa faciem suā uer-
tit, & assumit omnes infirmitates eius, &
2 dispergit eas, & sanatur infirmus. Ari
stot. Caladrius infirmū si mori debeat nō
respicit, sed si cōualescere possit, & ipsum
uidere uelit, ab illo oēm infirmitatē ad se
trahit: ita q ille sanus efficit', & auis egra:
ita q sepius ꝓ eo moritur. Hec auis habet
unum os grossum in crure, cuius medulla
oculos caliginātes si quis linierit: eos cla-
3 rificatos boni uisus efficit. Ex li. de na.
rer. Caladrius est auis alba, que si ad infir
mum sanādum ducitur, omnes infirmita-
tes eius intra se colligit, & in aere uolans
4 ibi eas comburit atq dispergit. Pars in
terior femoris caliginē aufert ab oculis.
Has aues Alexander inuenisse fert' in Per
5 side. Ex lib. de na. re. Calandris est auis
infra cap. 22 parua prope cōsimilis alaudæ, colore fu-
sca, plumis despecta, sed mira modulatiōe
uocis audiētes letificat, omesq uoces aui
um expressissime imitatur, itaq qn capta
ergastulo includit', ibi quoq captiuitatis
& calamitatis suæ oblita, uix unā die ho-
rā sine cātu p̄terit, adeoq spaciari diuersis
auium cantibus gaudet, ut nec cibi solici
ta sit.

CAPVT. 20

Capo, & ca
primul-
gus. A-
ctor. Ca-
po dici-
tur gal-
lus ca-
stratus si
ue galli-
naceus.
Et hic de
eo castrā
tur, ut fa
cilius im

pinguentur ac tenuiores comedantur.

OPERATIONES. 1

Dios. Capones uiui aperti & impositi 2
morsibus uenenatis occurrunt, si muteni
assidue. Cerebrum melius est ceteris, ac 2
ceptum in uino fluxum sanguinis absti-
net. Pellis uentriculi eius sicca tunsa & 3
bibita, eustomacha est cum uino. Iuscellū
maxime minoris estuationis stomachi mi
tescit, simpliciter compositum. Iuscellum
uero maioris artificialiter compositū uen
trem mollit, crudos humores id est colerā
nigram deponit. Utile est temporalibus 4
febribus & typicis egritudinibus, tremori
bus & inflationibus stomaticis, & arteti-
tis singulare p̄sidium est. Fel caponis albi
magnæ uirtutis est, facit ad effusionē ocu-
lorum & ad caliginem & aspredinē palpe
brarum. De capone inferius, capit. 54. la-
tius patebit. Plin. li. 10. Caprimulgi ap 5
pellantur merulæ grandiores aspectu, no
cturni fures sūnt, interdiu enim uisu carēt
pastorum stabula intrant, caprarum uberi
bus propter suctum lactis aduolant, qua
iniuria uber emoritur, caprisq cecitas q̄s
ità mulscere ohoritur. Aristote. Capri- 6
mulgus est auis mōtana, modicum maior
merula, astuti moris, raro uidetur de die,
sed acuitur uisus eius de nocte, & manet
in lapidibus de die, lac ex māmillis capra-
rū sugit, ideoq dicitur agochiles scilicet
caprarum lac sugens.

CAPVT. 21

Carduelis. Isid.
Carduelis dicta
eo q spi-
nis & car
duis pas-
cit', unde
apud gre
cos achā
tis dici-
tur id est
spinis q-
bus al-
tur. Augures autē dicunt & in gestu & in

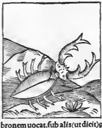
motu & in uolatu auium esse signa constituta. Plin. li. 10. Cardueles minimæ auium imperata faciũt, nec uoce tantũ, sed pedibus & ore pro manibus. Est quæ boum mugitus imitetur, in Arelatensi agro taurus appellata. Est q̃ equorum quoq; hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa imitatur, ad hunc modum se ulciscens. Ex lib. de nat. rerũ. Carduelis est auis parua, croceo q; in corpore, rubeo uero in capite colore uenustata. Mirũ autem uidetur ꝙ hæc auicula carduorũ acutis aculeis pascitur. In hac ergo natura miraculum apparet, quę talem astuciam ei dedit, quam nec boui nec asino magnis animalibus impertiri uoluit, ut uidelicet ergastulo clausa suppositam aquam ab imo per filum uasculo suspenso ad se rostro trahat, pedi q; filo interdum supposito cũ attigerit uasculum sitim potu sedat.

CAPVT. 23.

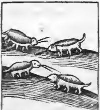
Carabdriõ, & Carista. Rodol. sup Leuiticũ carabdrion ẽ auis garrula, de qua legitur in Leuitico ꝙ secundum legẽ sit immũda. Actor. Hęc auis ipsa est q̃ superius in capit. 21. dicta calendris est. Falluntur autem qui hanc esse caladrium putant ut super Deutronomion dicit glossa interliniaris. Caristæ ut dicit Solinus, aues sunt quæ impune flammas inuolant, ita ut nec plumę nec carnes earum flammis ignĩũ aliquatenus cedant.

CAPVT. 25.

Ceruus uolans. Ex lib. de naturis rerũ. Ceruus uolãs fertur esse genus cicadæ. Hunc tamen experimẽtator crabronem uocat, sub alis (ut dicit) grossioribus alas habet subtiles & tenues, sicut bruchus. Circa uesperam potissime uolant: & uolando strepitum faciunt, habẽt cornua medicinalia grandia, ꝓlonga bisulca, dentata, & lucida, quasi forcipibus in cacumine cũ libuerit ad morsum coeuntibus, crura uero longa & reflexa, lucent ignĩũ more noctu, partes laterum ac clunium colores pinnarum refulgentes aliquando compresse obumbrantur, amputatũ caput eorum uiuit diutius sine corpore, sed & ipsius corpus sine capite, sed non tamdiu sicut caput.

CAPVT. 24.

Cicadæ. Plin. lib. 11. Cicadæ de tantũ uiuunt rore, quarum duo sunt genera. Minores q̃ primæ proueniunt, sunt mutæ, & nouissime pereunt. Sunt autem multæ, q̃ canunt uocantur achetæ, & quæ minores ex his sunt tettigoniæ sed illę magis sonoræ. Mares canunt in utroq; genere: silent feminæ. Gentes his uescuntur ad orientẽ.

Ante

Ante colum mares præferūt, à coitu feminas (circa solsticiū est coitus earum) Ouis earum correptis quæ sunt candida coitus supinus. Est illis asperitas in dorso præacuta, qua fœturæ locū excauant in terra. Fit q̃ primo uermiculus: deinde ex ea (quæ uocat̃ terrigonia) cuius cortice rupto circa solsticia euolant, & est sine ore, sed pro eo quidem est aculeatum linguis simile, & hoc in pectore quo rorem lambūt. Pectus ipsum est fistulosum, hoc, ut diximus, canunt achetæ, de cætero nihil est in uentre. Quidam uero negant uocem insectis esse, in tāto cicadarum sono & apū murmure.

CAPVT. 25.

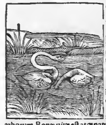
Ciconia. Isidorus. Ciconiæ q̃si cicaniæ à sono q̃ crepitant dictæ sūt quem sonum oris potius esse constat q̃ uocis, quia cum rostro q̃tiente faciunt. Hæ ueris nūciæ societatis comites, serpentum hostes, maria transuolant, in Asiam collecto agmine pergunt. Cornices eas duces præcedunt & ipsæ quasi exercitus prosequuntur. Ex libro de naturis rerum. Ciconiæ serpentiū exitio tantus est honor in Thessalia, ut capitale fuerat occidisse ciconiam, sicut & hominem. Multipharie nanq̃ serpētibus insidiatur, eosq̃ comedit & alia uenenata, nec tamē moritur. Bufonem autem non nisi in magna fame comedit, ĩ quo naturale bufonis malum notatur. Videtur autem ciconiam caput habere ualde reumaticum: quia rostro eius aqua fere cōtinuo destilat, et hoc hyeme magis. Henidos suos annuo repetunt, & unum ē fœtibus suis domino loci, sub quo fœtificant, plumatum quasi tributum ut fertur, deijciunt: sed forte causa magis est tedium nutriendi. Quinimmo ut uulgo dicitur, pro decimatione deijciunt deo ius suum seruantes. In cuius signum. Thuringiam, ubi decimæ nō dantur, neq̃ intrant neq̃ inhabitant, ut experientia docet: Abituræ autem (ut dicit Solinus) in certo loco congregētur, ita ut nulla sui generis nisi captiua relinquatur. In Asia cāpus est ubi congregatæ commurmurant, et eā quæ nouissime uenit dilacerant, sicq̃ recedunt. Ex lib. de nat. rer. ut supra. Ciconia dicitur auis pia. Cū enim antiquiores ciconiæ pennis amissis propriū sibi uictū acquirere neq̃ant, iuniores frigida genitorum mēbra reuouētes eos in pastu procurāt, donec ala fortis redierit. Nam ut Isid. ait. Quātum tēporis impendūt in fœtibus educādis tātum & ipsæ inuicem à pullis suis aluntur. Nec dubium eas castitatis sectatrices esse, fœdusq̃ cōiugij adinuicem seruare. Vnde fertur q̃ in eminētiori loco domus cuiusdam par ciconiarum habitabat. Vnde mare ad pastum recedēte, freq̄nter alius mas adueniens fœminam adulterino coitu polluebat. At illa statim emin⁹ in fonte se mergebat, sic scelus adulterij p aquæ lauamētum delēs, marē propriū deludebat, huiusmodi factum dn̄s habitationis freq̄nter aduertit, & quadam die post adulteriū eam à fonte ne leuaretur prohibuit, nec mora masculus à pastu rediens in femina sua scelus adulterij deprehēdit, & ad horam dissimulans abijt. Reuersusq̃ secunda die maximam multitudinem secū adduxit, quæ singulę adulteram aggressæ miseram crudeli laniauerunt morte.

OPERATIONES.

Plini. lib. 7. Ciconia origano sibi mede 1
tur. Idem in li. 29. Ciconiæ pullum qui 2
ederit, negatur ānis continuis lippire ocu
lis. Ciconiæ quoq̃ uentriculus ualet con
tra omnia uenena. Idem lib. 30. Furūcu 3
lis etiam dicitur mederi ciconiæ uentricu
lus ex uino decoctus. Dio. Fimus cico 4
niæ cum aqua potu datus, epilenticos cu
rat. Alber. in libro de natu. animalium 5
Hęc auis alas habet nigras, & caudā & ali
as partes habet albas.
Inuenitur etiam genus ciconiæ: totum 6

in dorso nigrum, & in uentre subalbū, sed non nidificat in hominum habitatiōibus sed in paludibus deserti.

CAPVT. 26.

CYgnus. Aristot. Cygnus est de genere auium corium inter digitos habētiū, manetq; in ripis lacuum, & in locis multarū arborum. Bonæ uitæ est atq; naturæ, & senectutis bonæ. Huiusmodi aues contra accipitrē pugnare nō incipiunt. Sed si cum eis ille pugnare ceperit, pugnant cum ipso eumq; uincunt. Isidorus. Cygnus grece, latine olor dicit̃, eo ꝙ totus albus sit plumis, olon enim grece totum dicitur. Nautæ uero sibi hāc auem bonam ꝑgnosiam facere dicūt, sicut Emilius ait. Cygnus in auspicijs semꝑ lætissimus ales. Hūc optant nautæ, quia nō se mergit in undis. Ex li. de na. re. Cygnus habet plumas albas, sed carnes nigras, fortitudinē suā in alis, colerice cōplexionis est, & ob hoc iracūdus. Dentes habet in rostro minutissimos. Oneris impatiēs ē, nec libēter uolat, sed in stagnis requiescere delectatur. Cū uno pede natat, & cū alio se regit uel imodo, cū piscibus nutritus eius est innoxius. Super aquis nidificat, in pullis educandis sollicitus, tempore coitus blandiūtur sibi inuicem mas & fœmina, & alternatim capita cum suis scilicet collis inflectūt uelut amplexādi gratia. Nec mora ubi coierint, mas cōscius lęsiōis in fœmina fugit ab ea. At illa impatiens fugientem insequitur, ne quaꝗ tñ rācor ille ꝑseuerat in lōgū, imo lesiōe cessante, pacificātur in aīo, ac à masculi ꝑsecutiōe cessans post coitū frequēti caude motu & rostri se aq̄s mergēs purificat.

CAPVT. 27.

CInamolgus. Cispedo, & Citramo. Isidorus. Cinamolgus ē auis Arabica, sic dicta, eo ꝙ in excelsis nemoribus texit nidos ex fructibus cinamomi. Et quia non possunt sibi homines condescēdere, propter ramorum latitudinem & fragilitatem, eosdē nidos plūbatis iaculis appetūt ac cinamoma illa deponūt, & precijs amplioribus uendūt, eo ꝙ illud cinamomum magis ꝗ̄ alia mercatores probāt. Aristot. Cinamomus passere modicū maior est, eiusq; color celestis est cū citrinitate, & colores isti sunt in eo distincti. Rostrum eius est longū ad citrinitatē declinans, suꝑ arbores magnas ex cinamomis (ut dicitur) spherice componit nidum suū, habēs introitū paruum. Plini. Cyspedij sine cispeli plurimum uolāt, qui & apodes dicūtur, eo ꝙ usu pedum careant, hirundinū specie nidificāt in scopulis. Hæ sunt quæ toto mari cernūtur. Aristote. Auium genus ꝙ pedes nō habet omni tempore apparet, hęc auis lōga gracilis cū paucæ latitudinis, hirundini assimilatur. Nec inter illas leuiter distinguitur. Ista nidificat in ęstate, & hoc post lapides ut animalia fugiat & homines. Plin. li. 10. Citramus (alias cēchramus habetur) aues remeantes comitata sollicitat, ac perseuerantier ad expectatas sibi terras peruenire festinat, easq; noctu etiam itineris admouens excitat. Aristo. Citramus auis de nocte cęteras aues clamat, eaq; audita sciunt uenatores ꝙ in locis suis non remanebūt aues. Ex libro de nat. rerū. Citramus auis Asiæ recedentibus hirundinibus ac ciconijs instante hyeme comitans eas festināṫior perseuerat, & precedens sollicitat.

Caput

CAPVT. 28.

CYnomia. Isidorus. Cynomyia grecce dicitur musca canina. Nam canis grece cynos dicitur. Ex lib. de na. rerũ. Cynomyia ẽ musca canina catulorum auribus importuna, quã licet catulus frequenter excutiat, sempt tamen importune reuolat. Vbi autem eum pigrum ad excutiẽdum inuenerit usq; ad sanguinẽ & uulnera procedit. Actor. Cynomyia est illa musca grauissima, qua percussa est Aegypniorum populus in quarta plaga. De hac enim in Exodo legitur. Venit musca grauissima in domos pharaõis ac seruorum eius: in omnem terram Egypti, corruptaq; est terra ab huiusmodi muscis. Per hanc enim secundum glosam canini mores significantur, in quibus humanæ mentis uoluptas id est libido arguitur. Sic enim cinises, quibus in tertia plaga p̃cussi sunt Aegyptij, significant inquietudines mundanorum qui prouocatores rixarum, amatores calu-

minantium non admittũt quietẽ spiritualis sabbati. Vñ psalmista. Dixit & uenit Cynomyia.

CAPVT. 29.

CIcẽdula cimex & rostro. Isidorus. Cicendula genus scarabeorum est, sic dictum, eo q; gradiens uel uolãs lucet. Ex li. de naturis rerum. Cicẽdula est uermis in Italia nocte uolãs, & inter noctis tenebras fulgidus radians, ita ut si eum in tenebris uideas, exhalationem scintillarum putes. Isidorus. Cimex autem ex uermibus carnium est. Dictus autem est cimex ex similitudine cuiusdam herbæ cuius fœtorem habet. Aui. in. 2. cann. Ex fraxino capita inflata sicut granata egrediũtur, in quibus est humiditas de qua cimices oriuntur. Cũ ei capita huiusmodi aperiũtur, cimices ex illis egrediuntur. Cimices ante effugat p̃prie stercus tauri quando cum eo fit fumigatio. Palladius. Hortis q̃q; cimices nocent extinguuntur autem amurca & felle bubalo lectis aut locis earum perunctis, uel folijs ederæ tritis ex oleo, uel incensis sanguisugis. Isidor. Cosdros greci appellant eos, qui extremis fauorũ partibus maiores creantur. Quos aliqui reges putant dictos, eo q; castra ducant.

CAPVT. 30.

COlũba. Ex li. de natur. rerum. Colũba (ut dicit Beda) selle caret. Dicit tamen Aristo. q; fel habet non co in co quo cętera aĩalia. sed in intestino. Morticino non uiuit, sed puro grano, uisum recuperat nouẽ uicibus. In alta nidificat, ubi mala bestia attingere non ualeat, super aquas libẽter requiescit, ut siuim seder. Et umbram accipitris uenientis in aquis prospicit. Aliqnando uero sola seder, colores suos uarios circa collũ admirans, alarum plansu rostro q; plumeculas fulcit, & in regimen uolatus

culóis pennas disponit. Tūc nisus specu lator occultus cōgaudentē io huiusmodi gloria rapit. Columbæ calidissimæ sunt, et lapillos propter stomachi temperanniā co medūt, fimum etiam ardentē nimis babēt quem & ipse nido ejciūt, & pullos ejcere docent. pēnis eleuatis pugnāt, & columbā errātem cum uiderint sibi aggregāt. Dicit Iacobus ꝙ trāsmare uersus orientem colū bæ sunt, quæ nunciorum fungētes officio litteras dn̄orum suorum sub alis breui spa cio perlōge deportaot: ideoqꝫ oalde neces se sunt, maxime quando ꝑ terras inimico rum alij nuncij transire nō audēt. Colūbæ ꝓpriū ē inter aues nō eleuare caput quādo potant, donec ei sufficiat. Ex li. de na. rer. Columba ualde granatur in ouorū partu: ꝙ si parere tardauerit, amare percutitur. Aristo. Colombæ toto anno ouāt & pulli ficāt, si fuerit locus mansiōis calidus, & ci bus paratus. Alioquin non nisi in estate. Earumqꝫ pulli sunt meliores in uere & au tūno, peiores aūt io hyeme & estare. Ma sculus cum fœmina coit post unum annō. Oua columbæ sunt albi coloris, sicut & ꝑ dicis. Columba senex coire nō potest, sed tantum osculatur. Columba quoqꝫ femi na saltat super fœminā, si non fuerit mas, & inuicem osculantur, & ex illo quidem coitu oua faciunt, sed non pullificant.

OPERATIONES.

1 Ex li. de na. rerum. Pulli columbarō in autumno & uete saniores sunt, quoniam his temporibus graoo maxime uiuunt.

2 Esculapius. Columba occisa & calida superposita, omni morsui subucoit. Sanguis eius ualet oculis confertis iofusus, ꝑ

3 cipueqꝫ desub ascellis tractus. Stercus eius omnes dolores soluit, & bumores de

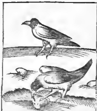
4 siccat. Diosco. Colūbæ sanguis abscio dit fluxum sāguinis narium, qui est ex ue

5 lamine cerebri. Plin. lib. 29. Caro recēs columbæ contra serpētes auxiliatur. Ma sculi sanguis a uena sub ala incisa eximie

6 prodest oculis cruore suffusis. In li. 30. Fimo columbarum cum aceto delētur sti gmata. Hoc fimo carbunculus abolétur ꝑ seillito, uel cum semioe lini ex aceto mul

7 so. Auicen. Sanguis columbæ confert podagræ. Stercus columbarum conueni ens est super dolores iuncturarum, & ua- 8 let impetigini. Cōfert etiam dolori co licæ cum administratur in clisteri.

CAPVT. 31.

Coredul', et cornix Ex libro de natur. ret. Coredulus dicitur quasi coredens, carne nāqꝫ et preda uiuens, corde maxime inhiar saturari. Isidorus. Cornix auis annosa apud latinos: grece nomine corone appel latur. Quam aiunt augures bominō curas significationibus agere, iosidiarum uias mōstrare, futura predicere, magnum nefas hoc credere, ut deus consimilia sua corni cibus mādet. His inter multa auspicia tri buunt & pluuias uocibus pretendere, un de est illud. Tunc cornix plena pluuiam uocat improba uoce. Ex libro de naturis rerum. Cornix in solstitio morbo corripi tur, hęc nucibus libenter uescitur. Horri biles aues quasi suos bostes impugnant: sed ille frequenter cū impugnantibus mul tum detulerint, tandem impatientia uictæ lacerār importunas, cornix pluuium mul ro clamorem pennūciat, ouis columbæ in sidiatur, ut ea dissipet & exugat.

OPERATIONES.

Plinius libro. 29. Cerebrū cornicis co- 1 ctum in cibo sumptum, capitis doloribus est remedium.

Item io lib. 30. Cornicis carnes esse ac ni 2 dum illinire morbis longis putant utilissi mum.

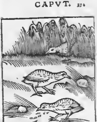
CAPVT. 32.

Coruus

COruus. Ex li. de natu. re. Coruus auis clamoroſa, nihil aliud ſonare nouit ꝙ̃ cras cras, diuerſas tamen uoces format ſcilicet. 64. ut dicit Fulgentius, uolã do coit aliquando, plures ſemper ꝙ̃ duos pullificat grauidus fieri dicitur ſi eũ ouũ coruinum edere contigerit, ore parere dicunt & concipere. Fœminæ coruorũ oua ſole cubant, & mares eius eſcas dãt. Pulli coruorum ſeptem diebus abſq; ulla cibi alimonia manere feruntur. Septima uero die nigreſcunt, quorum nõ nullos ejciũt tedio nutriendi. Fortior eſt coruus de die, bubo de noctæ, & uiciſſim ſua oua comedunt. Corui parum coeunt, ſed multum oſculantur ad inuicem. Et putant quidam ꝙ alio modo non coeant ſed hoc falſum eſt. Cadauere coruus ueſcitur, et ut dicitur à potu ſe abſtinet ꝙ̃ diu ficus ſui fructus dulcedine gloriatur. Vnde Ouidius. Ac cibi dũ lacteus pendebit in arbore ficus. A nullo gelido fonte bibentur aquæ. Gregorius in moral. Pulli coruorum (ut ferũ) antequ; nigreſcant à parentibus utcunq; neglecti, innedia affecti, huc illucq; uagantur in nido & ciborum expectant aperto ore ſubſidium. Vnde etiam ſcriptum eſt. Quis pręparat coruo eſcam. &c. Sed cum nigreſcere illi ceperint, tanto eis alimento prebenda coruus ardẽtius requicit, ꝙ̃to illos alere diutius diſtulit. Ex lib. de na. rer. Eſt coruorum genus in oriẽte, quod cũ aſino & tauro pugnat, eiſq; fugientibus ſup eos uolat, ac ſic com impetu eorum oculis impũgit, & cum potuerit eos excæcãs roſtro dominis ſuis inutiles reddit. Itaq; per conſequens occiſi decoriantur, & eorum cadauera uolatilibus efferuntur; ſicq; ab aue improba animalia fortia ſuperantur. Coruus turres inhabitat, & ibidem nidificat: ſciẽtiſſimus eſt mutationis aeris nũcius, & alia crocitationis uoce prophetat auram trãquillam, alia tempeſtatem. Coruus lõgæuus citiſſime fit domeſticus, coruoſq; ſilueſtres iuitos retinet ac ſeducit. Coruus ex natura eſt inclinatus ad furtum, ut experientia Et ſordiæ ducuit, ubi coruus domeſticus ſucceſſiue de menſa qua pecuniæ iacere conſueuerant in ortum de prope ſubtus lapidẽ circiter quinq; uel ſex florenos in groſſis abſcondit.

CAPVT. 33.

COturnix. Ex libro de natur. rerum. Coturnix ẽ auis quam uulgariter queſtulũ dicimus. Hęc ducẽ habet ortigometram, quã in maris trãſitu iam terræ id eſt portui maria appropinquantes accipitres ſpeculati rapiunt, & idcirco cura eſt uniuerſis, ut externi generis ducem ſolicitent, ſcilicet cornicem per quam prima diſcrimina caueãt, rariſſimas habent feminas in genere auium, ſicut & pectines in genere piſcium. In hominum uero genere pauciores naſcuntur maſculi ꝙ̃ fœminæ. Comeſtor. Coturnix in ſinu Arabicæ precipue nutritur, & eſt auis regia, quàm nos uulgo currelium dicimus a currendo. Iſidorus. Coturnices à ſono uocis dictæ ſũt, quas greci ortygeas uocant, eo ꝙ niſe primum fuerunt in ortygia inſula. Hęc ad ueniendum tempora habẽt. Nam ęſtate depulſa maria trãſmeant.

CAPVT. 34.

Cocyx Plinius lib. 10. Cocyx uidetur ex accipitre fieri, tempore ãni figuram mutans. Tunc eñ non apparent reliq accipitres nisi dieb⁹ paucis, ipso quo q̃ modico ęstatis tempore uisus, postea non cernitur. Est autem neq̃ aduncis unguibus accipitrum, nec capite similis, neq̃ alio quàm colore ac rictu, sed columbæ potius similis est capite et unguibus. Quoniam absumitur ab accipitre si quando simul apparuerint, sola omniũ auis à suo genere interempta. Aristoteles Auis cocyx paucorum ouorum est, unius scilicet aut duorũ, quia natura eius ualde frigida est.

CAPVT. 15.

Corinta. Plinius. Corinta est auis maxima in partibus oriẽtis, quæ fere ad quantitatem pulmonis uaccæ habet mollem, & multo infusum sanguine, & ideo multo bibit plusq̃ aliæ aues.

Albertus in lib. de natu. animaliũ. Corinta est auis, que paucas & paruas habet plumas & pennas.

CAPVT. 16

Cuculus. Ex libro de natur. rerũ. Cuculus est auis improba, q̃ uocẽ suã in cantãdo nõmutat, sed sẽper eandẽ replicat. Auis pigerrima est, & loco non stabilis. Turturis fere colorẽ habet. Hyeme plumis spoliari dicitur, intratq̃ terræ latibulum, uel concauitates arborum, illic estate cõgerit, quo hyeme uiuit. Oua sua in nido minoris auiculę ponit, & de ouis illius tondem demit, ne dum illa numero superflua inuenerit quasi aliena repudiet. Itaq̃ cuculus ab aliena matre cũ pullis eius fotus & educatus, dum adhuc in nido inualidus sedet quadam tamen auiditatate naturali cęteris pullis cibos capit; & hac sagaciate prę cęteris pinguescit atq̃ nitidior sit. In cuius elegantiam nutrix conuersa gaudet eius forma, miraturq̃ seipsam q̃ talem peperit adeo desipiens, ut magnitudine fœtum à pullis minoribus non discernit, sed oẽs pullos suos in eius comparatione dãnat, ac ubi eum eduxerit & ad robur uolãdi nutritus, ipso m'ceuersa & i nutricem insurgit; & consequenter perimit. Isidor. Cuculi à uoce propria nominati, tempus habẽt & ipsi ueniendi miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos uolatus, ne p longa aeris spacia fatigati deficiant. Horum saliuæ cicadas gignunt. Oua passeris nido reperta comedunt, & sua obijciũt post hęc illa suscepta, & fouent et nutriũt. Aristote. Cuculus ouis proprijs incubat, sed unum ouum in nido fulicæ ponens, eiusdem oua sugit. Illa uero futuri euentus ignara, ouũ sedula nutrix fouet. Sed à cuculo excluso & postmodũ adulto nutrix à nonnullis quando q̃ necari perhibetur. In ęstate uolat et lasciuit. In hyeme iacet lãguens

guens & deplumatus, ac buboni similis apparet.

OPERATIONES.

1 Plini. lib. 18. Mirabile quoddam est de cuculo, quo quis loco primum audiat alitē illam, si pes dextri circūscribatur, ac uestigium id effodiatur, nō gigni pulices ubicunq; aspergatur. Idem lib. 28. Cuculi
2 fimus in uino decoctus & potus, morsui canis rabiosi confert.

CAPVT. 37.

CVbeth. Aristote. Cubeth ē auis luxuriosa, cuius mas si inuenerit oua feminæ suæ frāgit ea, ne femina sit solicita circa ea. Femina uero abscondit ea, quæ siue coeat, siue non, olfaciendo uel audiendo subito ouat Item si prensenserit masculum uenientē, occurrit & coeunt: Mas quidem pedetentim ad fœminam accedit sine strepitu, ne alij masculi sentiant, & pugnent cum eo, nec coire permittāt. Item masculi pugnāt inuicem, & uictor cum uicto coit, ac uiceuersa uictor si uictus fuerit. Solitarie tamen & occulte coeunt: eligēte uictore locum adhoc, & uicto sequente. Mas autē & femina in uoluptate sua frequenter deprehenduntur, & cadumt in manus uenatorum. Cūq; luxuriosa sit auis ista, singuli tamen mares singulas feminas accipiunt. Item aues pōderosi corporis, que nō sunt boni uolatus, multam habent superfluitatem, multum q; coeunt, & multorum ouorum huiusmodi sunt, ut cubeth, & strutio, et gallina. Autor. Cubeth idem uidetur esse quod perdix: que enim hic de illa dicuntur, eadem penè de perdice dicētur inferius, quod forte latuit translatorem.

CAPVT. 38.

CVlex. Isidorus. Culex ab aculeo dictus ē: eo q; sanguinem sugit, habet enim in ore fistulā in modum stimuli quo carnē terebrat, ut sanguinem bibat. Aristoteles Culex animal corporis anulosi, membrū habet per quod cibum sentit, & quedā habent hoc membrum extra, sicut aculeum, cuius natura est mollis & uacua: per ipsum gustant & sentiunt, & cibum attrahunt. Culices autem & muscæ minimæ bestiarum per hoc membrum perforant hominis corium, & aliorum animalium. Ex libro de naturis rerum. Culex acida perit: et dulcia fugit, lucem diligit, ita q; ad lumē aliquando se urit.

OPERATIONES.

Auicenna in. 4. cano. Ad effugandum 1
culices & cimices, fit suffumigium cū serraturis ligni pini, aut nigella, similiter cū mirto sicca, & cum sulphure, & bdellio, et spinæ fœtida, & stercore uaccino, & cum folijs cypressi.

Ad idem aspergitur domus ex decocti- 2
one radicis lupinorum aut ex decoctione nigellæ, aut absinthij, aut rutæ.

Palladius. Contra culices et cimices in 3
hortis uel satis amurca recēs, uel ex cameris fuligo, spargitur, galbano quoq; infuso, aut sulphure fugantur.

Ambrosius. Culices nō tangunt homi 4
nem, si absinthium cum oleo coquatur, & eo se perungat.

CAPVT. 39.

isidor9 lib. 12 cap. 7. plini. lib. 10 cap. 44 solin. cap. 3. Elian lib. 1. cap. 1. z auis. tom. 2 cap. de auium nominibus. berar. 1. par. tho asgaze.

DIomedeæ aues. Isidorus. Diomedeæ aues a' socijs diomedis appellatę sūt, quos fabulæ ferūt io easdē uolucres fuisse cōuersos forma fulicę similes, magnitudine cygnorum, colore candida, duris & grandibus rostris. Sunt autem circa Apuliam in Insula Diomedia inter scopulos littorum & saxa uolitantes. Solinus. Diomedeas aues Iosula qua oram Apuliæ uidet, & tumulo ac delubro Diomedis īsignis est, sola gignit, cui est color candidus, igneiq́ oculi, ora dētata, coogregate uolitāt, duçq́ duces suot, quarum altera agmē preit: ut ductu certum iter dirigat: altera īsequitur, ut instātia tarditatem urgeat. Cum fœtificū tempus adest, rostro scrobes cauant, & surculis inuersum positis subter cauata cōtegunt, & ne operimēta desint, si forte lignorum cassia uenti auferant, hanc struē premunt terra quam egesserant, sic nidos moliuotur, b' fori accessu aditus, qui mittit ad pastus in hortū destinatur: qui excipit reuertētes uersus occasum est: ut lux & morantes excitet: & receptui non denegetur. Aedem sacram huiusmodi studio oī die celebrant, aquis plumas imbuūt, & alis impendio madefactis rorulentæ confluunt, & sic ędem humore excussa purificant. Tunc pennis supplaudunt: & inde quasi peracta religione discedunt. Ob hoc aues factos, Diomedis socios ferunt.

ouid. lib. 14. metam. fabula 9.

CAPVT. 40.

DRaycha Alb. in libro de natu. animalium. Draycha auis est pedibus carēs, et cum ad terram cecidit cubitis alarū & pectore repit, sicut uespertilio. Debiles habet pedes caudæ suæ coniunctos. Hæc non apparet, nisi post pluuiam in principio estatis, & tūc pullificat; & cum pulli conualescunt, moritur, pullos reliq̄ns suæ miseriæ uice successores.

CAPVT. 41.

EMeria, Aegyth9, & Hercinia, auis. Plini. lib. 10. Aegythus auis minima cū asino pugnat. Asinus q̄ppe spinetis se causa scalpendi atterens nidos eius dissipat, quem adeo pauet auicula, ut omnino oocerudētis audita, oua eijciat, pulli ipsi metu cadant. Itaq́ aduolans, ulcera eius rostro excauant. Porro achantis Aegythum odit intantum, ut eorum sanguinem credaot non coire. Iorath. Emeriæ suot aues, quę de nocte uolantes illuminant aerem propter pēnarum suarum naturā, quę magis ī tenebris q̄ in lumine lucēt: sicq́ produnt & capiuntur. Isi. Herciniæ anes dictæ sūt Hercinia sylua Germaniæ ubi nascuntur, quarum

quarum pennæ adeo per obscurum emicant, ut quis nox densis tenebris obtenta sit, ad præsidium itineris dirigendi iactę interluceant, cursusque uiæ pateat indicio plumarum fulgentium.

CAPVT. 42.

FAlco. Ex li. de nat. re. Falco est auis nobilissima uolatu impetuosissima, & in custodia sui minus cauta. Ideo cum ad prædam dirigendus est, à domino suo retardatur, nec auis ei capienda ostenditur, nisi prius aliquantulum elongetur, ut prędam cum impetu moderato subsequatur. In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum unus summa petit, alius iuxta terrã inuolat, ut uidelicet ille uolantem ardeã in pulsu præcipitet, iste uero præcipitatam accipiat. Aristote. Falco renes habet debiles, pectusque robustum, deliciosis utit cibis, unica uersatione collum gitat circulariter, pectore existente immoto adeo, ut colli eius duocentum argi luminibus ratiõe. Huius uisus cuiusdam naturalis discretionis uidentur ex equo respondere: prede quoque q̃ post tergum est prouidus in uigilat. Ex libro de na. re. Falconum genera sunt duo. Vnum nobile, quod auem usu parum naturaliter capit: aliud ignobile acuile, q̃d nisi multo labore et maceratione assuefactum hoc facit. Hoc ultimum genus cum ardeã ad terram impulerit, iamque imprompiu est ut eam capiat, ardea anguillam uel alium piscem, quem recentius uorauerat euomit & tunc falco libere eam uolare permittẽs, ac minus fetidum sibi oblatum pteferens & gaudens ocius apprehendit. Non sic autem falco nobilis, sed eiectum munus uilipendens, auem dolosam seuerius punit. Habet autem falco os acutũ, ac durum in pectore, quod ei natura prouidẽs indidit ad impulsionem predæ. Scripserũt Aquila Symachus & Theodocion Epistolam Ptolemo regi Aegypti, in qua tractauerũt de auibus nobilibus & earum medicinis. De qua hic pauca de falcone commemorare liceat.

OPERATIONES.

Albertus in libro suo de animalibus. Si Falco non potest fimare, fel galli da ei comedere, uel testudines albas decoctas.

Si falco nimium laxatur, succum iusquiami modicum da ei bibere, & intinge in eodem cibum eius.

Si os fractũ habuerit in crure uel in ala aloe calidũ superliga, & dimitte una die & una nocte.

Idem fimum galli in aceto coctum superliga.

Ad idem: Inuolue aloen herbam cũ puluere apij in cordibus paruarum auium: & da ei comedere. De hac materia reperies per Albertum tradita in libro suo de animalibus.

CAPVT. 43.

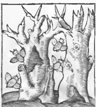
FAtator. Ex lib. de na. rer. Fatator ẽ auis in Oriente, q̃ fœtuũ procreando eorum naturaliter cupida, tempus ueris anticipat quo scilicet aues cęteræ solent initiare conceptus. Vnde fit, ut oua quæ tũc facit frigore corrũpantur nec fœtuũ habeãt effectũ, sed iterum sequenti tẽpore calido ponũt, & tunc pullos faciũt quod est contra omnes ferè agrestes aues: quæ semel in anno ouant atque pullificant.

CAPVT. 44

FVlica. Autor Fulica ē auis magnitudine & colore cygno similis, & grādi rostro, in scopulis littorū cōmorāt: has Latini Diomedeas: Greci herodios uocant. Phisio. Fulica est auis prudentissima, cadaueribus nō uescitur, nec oberrat de loco ad locum sed in uno loco permanet usq; in finem, ibiq; escam suā circa se colligit & quiescit. Idē. Fulica est auis boni moris, nigra, anati similis, nisi quia minor est anate. In stagnis delectabiliter cōmoratur, esca & pace contenta, unde patet si locum inueniat ubi pacem & escam habeat, non inde recedit. Plinius. lib. 11. Fulicarum generi dedit natura placabilem cristam, per medium caput à rostro residentem.

CAPVT. 45.

FVcus. Bartolom. in libro de ꝓpriet. rer. inqt: Fucus est apis maior, dict⁹ autem est fucus, eo ꝙ comedit labores alienos quasi fagus, à fagin quod est comedere: depascitur eñ qđ nō laborauit, quia nec mellificat, sed aliorum mel mādu cat. De q Vir. Ignauum fucos pecus à presepibus arcet. Sūt autē fuci sine aculeo, uelut imꝑfecti apes, & sunt seruiciales uerarū apū, et ideo eis imperāt ueræ apes primosq; expellunt ad opera, tardātes autem sine clemētia pungūt & puniūt, neq; in opere tātum, sed etiā in fœtu adiuuāt apes: certe quo maior eorum fuerit multitudo, eo maior examinū prouētus. Cum mella uero ceperint matura esse, abigūt eas melleq; singulas aggressæ eas trucidāt atq; fugāt, nec uidētur, nisi in uere. Imperatoribus apū fuci extrahūt regias māsiones amplas, magnificas seperatas cooperculo eminētes & fiunt sexangulæ omnis cellæ singulorum, & ꝗuis fuci sustineant tot labores, comedere tamē de melle uix permittūtur, nisi quantum capiunt & fruuntur: ut dicit Plinius.

CAPVT. 46.

GAll⁹. Ex libro de naturis. rer. Gallus ē auis faucibus & capite cristata, spiculis aduersis in cruribus armata Habet et quādoq; spicula gallinæ: sed hoc errore potius ꝙ opere naturæ. Gallus nocte profunde cātat ualidius & matutino leuius. Cātus eñ cū ũeto fertur: & anteꝙ estimari possit longius audirur. Grego. in moralibus. Gallus diei nuncius, horas noctis discutit, & demū uocem exhortationis emittit. Cūq; cantus edere parat, prius alas excutit: ac seipsum feriens uigilantiorem reddit. Ambro. Est galli cantus suauis in noctibus & utilis. ꝗ si bonus cohabitator, dormiētem excitat, & solicitum admonet, uigilātem solatur, processum noctis signās. Idem. Leo timet gallū, maximeq; albū. Arist. Visi sunt aūt galli, qui feminas suas interficiebāt. Deinde sollicíti circa pullos suos regebāt illos:

&

& assimilabantur fœminis in nutriēdo illos, ita q etiā inuicem nolebāt coire. Isid. Gallus autē à castratiōe uocatus est: nā inter aues cęteras huic soli testiculi adimuntur, ueteres aūt abscisos uocabāt gallos. Ex lib. de na. rerum. Gallinaceus gallus testiculis uiduatus dicitur, qui capo uulgariter appellatur, ut superius dixi. Ferē aūt citius impinguari qui libidine arcetur. Cū gallinis quidem impinguatur.

OPERATIONES.

1 Ex li. ut sup. Galli carnes grossiores sūt ad digerēdum, & minoris humiditatis q̄ gallinę uel gallinacij. Decrepiti tamē galli
2 carnes teneriores sunt q̄ iunioris. Gallinaceus aūt habet carnes ualidiores oīhꝰ uolatilihus bonū sanguinē generat, et opti
3 mum nutrimētum. Aui. Gallorum melior est ille qui nōdum cantat, antiqui ũo
4 mali sunt. Testiculi aūt gallorum multū laudabiles sunt, uelocis digestionis.
5 Ius gallorum cōfert dolori stomachi ex
6 uentositate. Ius galli ueteris cū polipo
7 dio et aneto, cōfert colicæ ualde. Docet autem Gale. in decoctione gallorum ueterum, ut postq̄ nutriti sunt fatigentur faciendo eos currere ut cadāt & decollētur, deinde uentres euacuari ac sale ipleti cōsuātur & coquātur cū .20. kyst. aque, donec ueniāt ad tres ronlas & hibāt: hoc ius cōfert asmati: & etiam tremori ac dolori iunctūrarum. Esculapi. Cerebrum galli cū uino bibitum omnes morsus destruit: & alia multa mirabula facit.

CAPVT. 47.

GAllina. Isidor. Gallina dicit̄ a gallo: sicut a leone & leæna. Huiꝰ enim mēbra ferūt quidā si auro liq̄scenti misceantur cōsumi. Ex lib. de nat. rerum. Gallinis supponēda sunt oua semper impari numero luna crescēte a decem usq; ad quidecim. Oua incubari intra decem dies edita, utilissimum est. Nam uetera aut recētiora infœcūda sunt, subijci aūt debēt impari nūero. Quarto uero die postq̄ ceperint incubari: si eorū acuminibus cōtra lumē in manibus apprehensis, purus & uniusmodi color perluceat, estimentur sterilia, & p illis supponēda sunt alia. In aqua quoq; experimētum est. Nā ouum inane fluctuat iniectum aqua: subsidēs uero plenum est. Phisiologus. Gallina ouat in oī tempore preterq̄ in duobus mēsibus tropicorum. Dum aūt gallinæ pulueris fomēto & crebra respersiōe fugētes uice balnei: sine coitu delectātur. Oua de quibus exituri sunt masculi, gallia gerit in parte uētris dextra. Et quibus aūt fœminę in sinistra. Vniuersaliter si gallinæ oua sua nō incubauerit, infirmātur. Et quędam gallinę semper faciūt gemellos, semp q; est unus maior, alius minor Gallina qn̄ cubat in ęstate, citius excludit pullos q̄ in hyeme.

OPERATIONES.

Isid. Gallinarū in cibo melior est illa q̄ 1
nōdū parit oua, antiq̄ ũo praua. Adeps 2
pullorū calidior ē, q̄ gallinarū magnarū.
Caro etiā gallinarum clarificat uocem. 3
Cerebrum gallinarū prohibet fluxum 4
sāguinis narīū ex cerebri uelaminibus accidētem. Idem. Epar gallinarū pinguiū 5
sicut & anatum sanius est cęteris gallinæ sāguinis ut dicitur. Idem. Adeps quidē 6
galli sicut & cerui uehemētioris est calefactiōis. Adeps autē gallinæ minus cali 7
dus ē, & asperitati linguæ cōfert. Escu 8
lapius. Ouum gallinæ ualet ad oēm dolorem oculorū: etiam albumē infusum oculis sedat punctiōes. Totum ouum com 9
bustum: & cū uino uel aceto bibitum, oēs fluxus strigit. Ouorū qn q; uitella hibi 10
ta cū tribus uini cyathis Hemoptoicis ualēt. Adeps gallinarū pustulas oculorū re 11
primit. Tibiæ quoq; cū pedibus coctæ, 12
& cū sale & oleo & aceto colli dolorē sedāt. Stercus eius flegmones, q nascūtur 13
in naribus impositum, sanat.

CAPVT. 48.

GAlli nacеus. Alex. Gallinaceus si bene urticetur, ducet pullos suos admodum gallinæ, qd' ut dicitur non facit propter commodum pullorum, sed propter commodũ proprium: ut ex calore pullorũ faciat uenenũ urticæ euaporare. Ex li. de na. re. Gallinaceus gallus testiculus uiduatus dicitur, q capo uulgariter appellat: ut superius in ca. 22. dixi. Fert autem citius impinguari, q libidine arcet: cum gallinis qdẽ impinguatur, sed nequaq̃ impinguando fecũdat: cũ eis pascit, sed non eas ascẽdit, nõ cãtat, nec horã diei uł noctis discernit. Igit ad nihil utilis est, nisi ad coquinã. Itẽ aliqñ gallus post triẽnium castrat, postea quinq; uel septẽ annis uiuere finit, & sic in eius iecore lapis inuenitur Electorius quẽ ut ibi cõceperit, non postea bibit. Vnde si quis hunc lapidẽ in ore suo habuerit, sitim extinguit De quo inferius in tractatu de lapidibus tractetur.

CAPVT. 49.

genlo. g. co racius. 2.

GRaculus & garrulus. Ex lib. de na. rerum Graculus est auis nigra per totũ corpus Est eñ de gñre cornicis, licet corpore minor, libenter in altissimis nidificat, & hoc in tãta multitudine, ut in una sępius arbore septem paria graculorum nidos cõstruant. Optime nãq; aues istæ sibiinuicẽ cõpatiuntur. Est autem auis clamosa nimium maxime á tempore coitus, quẽ scilicet coitum tẽpus excitat uernũ, Amoris gratia masculus feminam cubat, carnes pullorum eius edibiles sunt, & maxime si excorientur. Hanc auẽ nonnulli falso opinantur eandẽ esse garrulum: sed multa inter eas est differentia: nã graculus est unius coloris, garrulus autẽ colore distinctus ex diuersis plumis. Dictus à garriendo: non enim eam quisq; trãsire potest contra quem non garriat. Cęterarum autẽ auium uoces uel modulos nõ ad delectamenta leticiæ, sed tãtum ad garriendum dicitur imitari. Tãta plumarum uarietate distinguitur, ut nullus ei cęterarum auiũ color deesse dicatur. Captus in iuuentute clauditur, ut articulata uerba loqui doceatur: q̃ etiam ubi didicerit, magis garrire gestit. Et quandoq; dũ garrulitate intendẽs sibi nõ prospicit, nisus eã imopinate rapit: frequenter insanire dicitur: ita q plerũq; inter furcatos arborũ ramos se suspendit.

OPERATIONES.

Pli. li. 8. Gracula q̃q; sicut & aliæ q̃dam aues lauri folio annuũ fastidium purgat. 1

Idẽ in li. 18. Graculi sero à pabulo recedẽtes hyemẽ p̃sagiũt. 2 Isido. Est enim loquacissimũ genus & uocibus importunũ. 3

CAPVT. 50.

GRyphus. Isidorus. Gryphus uocat eo q sit animal pẽnatum & q̃drupes. Hoc genus ferax in Hyperboreis nascitur mõtibus. Oĩ corporis

corporis parte leones sunt, alis & facie aqlis similes, equis uehementer infesti: nã & hoĩes uisos, decerpunt. Solinus. Io Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen nam cũ auro & gẽmis affluãt, gryphi uniuersa tenẽt. alites ferocissimi et ultra oẽm rabiem deseuiẽtes: quorum immanitate obsistẽte: aduenies accessu rarus est. Visos quippe decerpũt uelut geniti ad plectẽdam auariciæ temeritatem. Arimaspi cum his pugnant, ut lapides qui ibi sũt intercipiant, ex quibus sunt smaragdus, sicenicus, & cristallus. Ex lib. de na. re. Gryphus est auis quadrupes, capite & alis aqlæ similis, sed multo maior, tamen in nido suo lapidem agathẽ ponit nec dubium qn ad aliquod remediũ. Hi equis & hominibus maxime infesti sunt, & homines armatos p̃liando superant & occidunt. Gryphi dominãtur aurum effodere, in effosi inspectione gaudere. Alb. in lib. de na. ani. Gryphus in posteriore parte & cauda & posterioribus cruribus imitatur leonem, habet etiam ungues lõgos ex quibus cyphi fiũt. Iohã. monteuille dicit: corpus magni gryphi maius esse octo leonibus de partibus istis: nã postq̃ bouẽ, equum uel hominem etiam armatum occiderit, leuat et asportat pleno uolatu. Illius ungulæ sunt tãq̃ cornua bouis, de qbus fiunt ciphi ad bibẽdũ, qui reputãtur ualde preciosi: fiuntq́; de pẽnis alarũ eius arcus rigidi & fortes: ad iaciendum missilia & sagittas.

CAPVT. 51.

GRicocenderon siue gracocenderon. Alber io lib. de na. animal. Gracocẽderõ auis esse dicit̃ magna inter omnia uolatilia minus utens coitu, uno enim coitu in estate implet feminam ad filiarum fœcunditatem: & sic toto anno non coit amplius.

CAPVT. 52.

GIrfalco & Gosturdo. Girsfalco uenit à partibus transmarinis in cohorte multarum aucarum siluestriũ, q̃rũ unam de nocte propter frigus pellẽs sub pedibus suis, aliã de die capit in cibis. Autor. Girfalco idẽ dicitur esse quod herodius. De quo dicit̃ inferius. Ex lib. de nat. rer. Gosturdi sunt aues admodum paruæ, coloris terrei, cristam paruam ex plumis habentes in capite, nec aliarum auium more uolantes: q uẽto cogente nunc alta, nunc ima petunt. De his fertur uulgo q̃ earum oua ĩ terra posita à bufone, ex quibus cum exierint pulli, tunc primum eos parentes curant: eisq́; cibos ferunt quo adusq́; uolatus tentare possunt.

CAPVT. 53.

GRus: Isidorus. Grues nomen de propria uoce sũ pserunt, tali enim sono susurrant. Hedũ pergunt una sequit̃ aliam ordine littera to. Aristot. Gruibus quoq́; natura dedit

placahilem cristam, per medium caput à rostro residentem. Regem habent grues, eiq; sunt obedientes. Grues dormiens caput suh alis reclinat, & super unum pedẽ stat. Habent autem rectorem grues qui cęteris dormiẽtibus, & capita sub alis reclinantibus excubat eleuato capite. Grues ad inuicem pugnant: ita q̧ in hora pugnæ accipi possent. Ex lib. de natu. rerum. Per grues domesticas aliæ capiũtur grues: habent carnes reliquis auibus grauiores. Isidor. Grues excelsa petunt, quo facilius uideant quas petunt terras. Castigat autẽ uoce quæ cogit agmen, at ubi raucessit, succedit alia. Nocte autẽ excubias diuidunt, & ordinem uigilarum per uices faciũt, tenẽtes lapillos suspẽsis digitis, quibus somnos arguant: quod cauendum est, clamor indicat. Dicit Aristot. q̧ ad plagam septẽtrionalem ultra Aegyptum in hyeme ueniunt, quibus pigmei homines scilicet cubitales occurrunt, & cũ eis pugnant. Pugna gruũ adeo fortis est & ptinax, ut manu capi possunt. Quando nubes pluiosas prospiciunt, clamant & uociferant, ducem suum celeriores captare uolatus solicitant. Cum autem super terram descenderint ut comedant, dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cęteræ uero secure depascant. Fertur autem q̧ post hyemem uolantes à montibus orientis, harenas aureas & auricalcum lapidem transglutiunt: & post in partibus transmarinis euomunt. Vnde dixerunt qui experti sũt, q̧ lapis quem grues euomunt, igne mediante, transit in aurum.

OPERATIONES.

1 Rasi. Caro gruis grossa est, que & tarde digeritur & sanguinem melancolicam generat. Haly. Fel gruis calidum subtile,
2 si cum aqua sansuci naribus instillet, paralysi prodest & facit titillationem.
3 Item. Occisa grus una die in ęstate, duobus in hyeme seruari debet antequam comedatur, ut caro digestibilior fiat atq; tenerior.

CAPVT. 54.

GLottis. Isidorus. Glottis ẽ auis gręce sic nominata, quia longam exerit linguam. Hæc instante hyeme recedentibus hirũdinibus atq; cieonijs, blandiẽte sibi societate, auide cũ eis iter aggreditur. Sed postmodum in uolatu labore cõperto, penitẽtia ducitur, & quoniam in comitatum reuerti piget, sequitur anes aliquas, tanto tamen tedio, tam patuisq; dieris, ut eã in cõpleto itinere hyems anticipet. Econtra uero citramus auis Asie festinatior perseuerat & alias aues socias p̃it, redditq; solicitas: & excitat de nocte somnolentas. Ari. Auis glottis id est magne lingue: linguam habet prominentẽ ualde: & hec adiungit in redeundo cum gruibus & alijs auibus.

CAPVT. 55.

HAliæetus. Actor ex generib9 aquilarũ Haliæet9 tantum in plumis etiam percutiẽs pullos suos, subinde cogitates sos intueri solis radios. Et siquanq; ex eis conniuentem humectantemq; id est lachrymantem aniaduerterit ipsum e nido uelut adulterinum atq; degenerem precipitat. Illum uero cuius acies firma contra steterit, educat. Est

autem

autem hàliæètus uolucris oculorum acie clariſſima, ſeſe ex alto librãs, uiſo qꝫ in mari piſce, preceps in eum ruens, ac diſcuſſis pectore aquis rapiens. Haliæeti ſuum nõ habent genus, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcuntur. Rodolphus ſuper Leuiticum. Halieætus rapina paſcitur, ſed quia uiribus deſtituitur, minoribus tãtum auibus, quibus pręualet, infeſtus eſt.

CAPVT. 56.

HAlcyon. Ambroſius. Halcyon ē auis marinma quæ in littoribus fœtus ſuos edere ſolet. Nã in arenis oua ſua deponit, medio ueræ hyemis quãdo maxime mare inſurgit, & littoribus uehementior fluctus illidit, qua excubãte mare ſubito miteſcit, & oẽs uentorum procellę cadunt. Foueraũt oua ſeptem diebus: tunc pullos educit, quos alijs ſeptem diebus enutrit. Vnde hos. 14 dies nautæ pręſumptæ ſerenitatis obſeruant quos halcyonides uocant, eo ꝙ halcyone fouente uel enutriẽte fœtus nullos procellæ motus horreſcant. Ex libro de naturis rerum. Halcyon eſt auis minutiſſima in mari habitans, & fœtus faciens Aues quędam domeſticæ (ut gallina & columba) in diſcretis temporibus fœtus faciunt, quoniam ab hyemis intemperiæ tutæ ſunt. Hæc autem ſola inter aues ſilueſtres hyemali tempore fœtificat. Huius nidus ferro nequit incidi, ſed ictu ualido frangi. Dicitur ꝙ halcyõ quaſi ales oceani: eo ꝙ in hyeme in ſtagnis oceani nidos facit, & pullos educit.

CAPVT. 57.

HArpyia Autor. Harpyiæ dicuntur quedam aues maxime que nunqꝫ ſaniant mãducãdo. Digitos ad predã exacuũt curuis tremendos unguibus ſuper menſas aduolãt, & quod contingunt, auferunt, quod relinquunt, polluunt. Ex libro de naturis terũ. Harpyia eſt auis in ſolitudine iuxta mare Ponticum, fame rabida, fere ſemper inſatiabilis, ungues habet aduncos & ad rapiẽdum & diſerpendum ſemper paratos, faciem tamen habet hominis, ſed in ſe nihil humanæ uirtutis: nam ſupra modum humanum ferocitate graſſatur. Primum hominem quem in deſerto uiderit, occidere fertur. Etiam inde cum fortuitu aquas inuenerit, facie mqꝫ ſuam in eis cõtemplata fuerit, mox ſui ſimilem hominem occidiſſe ſe perſpiciẽs, immodice triſtatur, & hoc aliquis uſqꝫ ad mortem, plãgitqꝫ occiſum omni tempore uitæ ſuæ. Hęc auis (licet careat ratione) aliquando tamen domeſtica & docta loquitur humana uoce.

Virgilius in. iij. Aeneidum de Harpyis loquitur.

Extruimuſqꝫ toros: dapibuſqꝫ epulantur opimis.
At ſubitæ horrifico lapſu de montibus adſunt
Harpiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas.
Diripiuntqꝫ dapes: contactuqꝫ omnia fœdant
Immundo: tum uox tetrum dira inter odorem.
Rurſum in receſſu longo ſub rupe cauata
Arboribus clauſi circum: atqꝫ horrentibus umbris
Iſtruimus menſas: ariſqꝫ reponimus ignem
Rurſum ex diuerſo cœli cæciſque latebris
Turba ſonans prædam pedibus circumuolat uncis.

CAPVT. 58.

Hlrundo. Ex lib. de nat. rerũ. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, cauda etiam furcata, forma grata, nigredie decẽtissima, in uẽtre candida, sub gunure ruffa, modicam haber carnẽ & nigrã, plitmas multas & alas magnas: ideo q̧ circũ habet uolatũ diem prenunciãdo nunciat, dormiẽtes excitat, et ad laudẽ creatoris inuitat. Apricos montiũ recessus hyeme petit, ibiq̧ nuda et implumis reperitur. Aduentus sui tempora custodit, et aduentu suo ueris initiũ prodit, Quędam in iecore lapidem chelidonium purtãt. Harum pulli in hoc cognoscũtur, si pro signo pacis ore ad os in nido cõuersi sedent. Nam cęteri qui nõ habent lapidem auersis posterioribus sedent. Ambro. H rundinẽ accipiamus maternę sedulitatis in filios grande documentũ. Hirũdo minusculo corpore, sed egregio prę sublimis effectu, in nido constituendo tam sapiẽs est, ut hominum domicilijs paruulos suos cõmẽdet, ubi nullus eos incurset, ore festucas legit, & luto illinit, ut conglutinari possint: sed quæ lutum pedibus deferre nequit aquam pẽnas infũdit, ut eis puluis hęreat, & limus fiat, quo festucas sibi colligat, & herete faciat. Phisiolo. Hirũdines
oua prima ouant bis in anno, sed oua prima quãdoq̧ propter hyemem corrumpuntur: posteriora uero complentur, & faciunt pullos. Hirundines & passeres pullos incõpletos faciunt, & pullificãt pullos multos: propter hoc si extrabatur oculus hirundinis pulli, dum paruus est, iterum crescit. Ex libro de natu. re. Hirundinis femina libidinis imagine concipit, aut puluere. Chelidoniam, ut dicit Plinius, herbam scilicet uisui saluberrimam, monstrauerunt hirundines uexatis oculorum pullis illa medẽtes. Hirũdinum quędam nidificant in domibus, q̃dam in fenestris uitreis, quędam in abruptis montium. Et hæ qualitate & quantitate differunt. Pullus hirundinis auide clamat & ieiunis & de nocte. Si pullo hirundinis extrahãtur oculi, alias natura restaurante recuperat. In eius uentre lapis inuenitur multis deseruiens utilitatibus, unus scilicet ruffus, & alius albus.

OPERATIONES.

Dioscor. Hirundinis pullum primo de- 1
fectu primæ lunæ aperies, inuenies in eo lapides duos, unum beneficum, & alterũ maleficum. Sed cum aperis eũ, caue ne ter- 2
ram tãgat. Hic in pelle uituli uel cerui positus in collo uel bcachio sinistro patiẽtis ligatus, epilentiam curat, si hoc assidue fiat. Maiores autem hirundines si cõbu- 3
stæ fuerint. puluis earum melle mixtus & inunctus, caligines oculorũ detergit. Hęc etiam squinanticis prodest. Et uuæ faucium q̧ tumorem compescit. Esculapius. 4
Hirundinis combustio, uel puluis pullorum eius combustorum morbos faucium curat. Cor eius si bibatur, idem operatur.

Auicenna. Hirundinis cinis, & maxi- 5
me adusti, acuit uisum. Et dicitur q̧ ei- 6
us cerebrum cum melle confert principio aque. Idẽ. Hirundinum stercus ualet al- 7
bugini, et hoc ipsum esse mirabile sum expertus. Plini. lib. 10. Fimus hirundinis 8
decoctus & potatus, confert morsui canis rabidi.

CAPVT. 59.

HErodius. Isido. Herodios greci uocant: q̃s latini Diomedeas. Glosa super Psalmum 103. Herodius ẽ auis rapacissima

pacissima omnium uolatilium maiorum quæ & aquilam uincit. Glosa super Deutero. Herodius uulgo girfalco dicitur: et rapit aquilam. Ex lib. de natu. rerum. Herodius qui & Girfalco (ut glosa super Leuiticum dicit) in loco ubi aues immundæ phibētur, siue girfalcus (ut dicit liber rerũ) appellatur. Est auis inter omnes nobilissima: colore ceruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans: præterq̃ in pectore & alis, ubi cœlestem colorē euidētius imitatur: adeo fortis est, ut aquilam capiat, adeo quoq; animosus, ut cum post quinq; grues uel alias quasq; aues in aere uolantes fuerit dimissus, ab earum psecutione nõ desistit, donec omnes ad terram successiue deijciat. Est autem canis ad hoc educatus et doctus, qui herodio de super uolante ipsas aues deiectas capiat & occidat. Herodius cum uidet prædam, excutiens se animat, & discernit, an ad capiēdum apta sit. Carnes crudas et seruatas nõ comedit, sed recentes, herodius parui corporis est respectu alarum suarum.

CAPVT. 60.

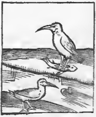

IBis. Ex libro de natur. rerum. Ibis ē auis super Nilũ requiesscēs, aquā tamen nũq; ingrediens: sed eiecta cadauera comedens, quæ cum cibis nimis constipata fuerit, rostro de naturæ secretis indigestibiles cibos detrahit. Mentiuntur plane qui dicunt ibices esse ciconias: nisi forte dicant genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotum. Nam ibices dicit Plinius habere rostrum aduncũ, quod itaq; de ciconijs nostris falsum est, q̃ rostrum habent longum directum in summitate acutum. Hec auis ore parit, & eius oua si quis comederit, morietur. Glosa super Esaiam: Ibis est auis aquatica, serpentibus inimica. Huiusmodi aues Iosephus à Moyse dilatas in bellum contra Aethyopes narrat, quia serpētes habundant in terra illa, per quam aditus erat. Plinius. li. 10. Inuocant ibices suas Aegyptij contra serpentium aduentum. Phisiologus. Ibis sēper de nocte & die iuxta littora ambulat, querens cadauer aliquod, quod ab aqua tā putridum eiectum sit, refugiens altiores & puriores undas, ubi mundi pisces habitant, quia natare nescit: nec dat operam ut addiscat, cum cadaueribus delectatur.

CAPVT. 61.

IBos. Albert. in lib. de na. animaliũ inquit. Ibos autē esse orientaliũ partium: fortem odio sam equis existere: habet enī binnitum sicut equꝰ sed uox eius est horribilis, & terribilis ad audiendum, & illa uocando eijcit equos à pascuis: eo q; herbis pascitē sicut equus. In uidia autē & auariciæ causa equos cadē auis extollit de pascuis cũ pratis sedet.

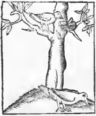
CAPVT. 62.

ISpida. Alber. in lib. ut supra. Ispida auis est pulchre, q̃ Germanice, ysuogel uocat, colorem habet medium inter uiridem & ceruleum, cui cum radius solis incipit saphirini coloris uidetur in pectore: colorem habet carbonum ardentium circa aq̃s uolat, pisciculis insidiatur & uermiculis.

OPERATIONES.

1 De hac dicunt q̃ pellis eius detracta, & parieti infixa, mutat pennas annis singulis, sed probaui in quibusdam uerum non
2 esse. Dicunt etiam auguria sectantes q̃ hęc auis conseruata in thesauris, thesauros auget & abolet paupertatem. Infra in cap. de ybos & ydros & ysidaxione. &c̃. plenius dicetur.

CAPVT. 63.

KIches & koky. Ex li. de na. re. Kiches ẽ auis q̃ uocibus diuersis uociferatur, & quolibet fere die uocẽ suam mutat, super arbores nidificat, & glandibus quãdo mature sũt cibum congregat sufficientem sibi. Educati uero pulli eius, & ad uolatum roborati, cibant parentes suos in senectute faciũt q̃ eos manere in nidis absq̃ ullo labore.

Eodem lib. Kokis est auis, in cuius morte uociferantur aues uociferatione dolorosa & suaui. Omnes quoq̃ aues uncorũ unguium cum uiderint pullos suos nolare posse: illos percutiunt & è nidis eijciũt, nec postq̃ completi fuerint, de illis solliciti sunt, preter Kokis quę longo tempore de pullis suis cogitat, & cũ eis uolatilibus uolat: eisq̃ ad comedẽdum dat. Actor idem alibi de cornice dicit: unde hãc auem ęstimo cornicem esse.

CAPVT. 64.

KYnius, Karbolus. Albert. in li. de na. animal. Kinnius auis est p̃da uiuens, bonae pullificatiõis, diligenter pullos nutriens, nõ solum suos, sed etiã nutrit pullos aquilæ subiectos tedio. Eodẽ lib. karbolus auis est pigra, q̃ nec oua sua fouet, nec pullos nutrit, sed oua sua latentur in palumbi nido reponit & à palumbis fouentur & nutriuntur pulli eius, ouis palumbi prius confractis.

CAPVT. 65.

LAgus & Lucidius. Iorath. Lagus ẽ auis aquatica mergo utcunq̃ moribus cõtraria. Nã sicut mergus tempestatem maris fugit: sic lagus in tempestate lętatur et ludit. Elicius super Leuiticum: Lagus est animal in terra & in aqua habitans, uolat enim & natat. Actor. Hęc auis est (ut fertur) q̃ uulgo uocatur rasse. Ex lib. de na. rer. Luscidij picti sunt, quasi lucẽ dantes, barum enim auium pennæ per obscurũ in nocte lucent Vnde qui eas habent quando uolant presactis luciferis penis, barum gratia uias dirigunt. In Hircinia Germaniæ sylua hęc auis habitat.

CAPVT. 66.

Laagepus

LAagepus auis eſt (ut dicit Albertus in lib. de na. animal.) ſed ſuum modū natura leporinos habens pedes, & uellus habens plumis & maleuolat: et ideo in ſpecubus ſub terra uiuit, q̄ quando pro preda aliquādo perſilit: ſtatim capta preda, ad antrum redit & comedit: hęc auis non domeſticatur & capta moritur, & citiſſime putreſcit ꝓpter ſuæ complexionis maliciam.

CAPVT. 67.

LInachos. Ex li. de na. re. Linachos ē auis acute uiſus ualde, q̄ & pullos ſuos ante q̄ habeāt alas completas ꝑcutit, ad ſolē aſpicere cogit, & ſi cuius oculus lachrimetur, ipſum interficit, alios uero nutrit. Hęc etiam marinis auibus cibatur: eoſq; quando q; deſuper in aere leuata natantes contemplatur, quam illi uidentes ſe ſubmergunt. At illa prope aquas deſcendit eas uſq; ad ſuffocationem in ſubmerſione manere cogit: & tunc plumis ad ſuperficiem aquæ deductas rapit.

CAPVT. 68.

LVſcinia. Autor. Ipſa ē philomena: ut i papia legit. Iſi. Luſcinia dicit̃ qua ſi lucinia que cātu ſuo ſolet ſignare diei ſurgentis exortū: eadē & accedula à Cicerone uocatur Ambr. Luſcinia ꝑuigil cuſtos cū oua q̄dā ſinu corporis et gremio fouet, inſomnē lōgæ noctis laborē cātilenæ ſuauitate ſolatur q̄ poſſit nō minus dulcibus modulis (ut mihi uidet̃) q̄ ſoni corporis oua aīare q̄ fouet. Pli. li. 10. Luſciniis diebus ae noctibus cōtinuis q̄ndecim garrulis ſine intermiſſu cātus ē. Dēſate ſe frōdiū germine, digna miratu auis. Primū tanta uox in tā paruo corpuſculo, tanq; pertinax ſpiritus. Deinde in una muſicæ perfecta ſciētia modulatus edit̃ ſonus, & nūc cōtinuo ſpiritu trahit̃ in lōgū, nūc uariat̃ inflexo, nūc diſtinguit̃ conſciſo, copulat̃ intorto. Itaq; Cæſaris iuuenes habebāt luſcinias gręco & latino ſermone dociles. Pręterea meditātes in diem aſſidue noua loq̄ntes Poſtremo hyeme ipſa nō cernitur, linguis earū tenuitas illa prima non eſt q̄ ceteris auibus. Pariūt in uere primo plurimū ſua oua.

CAPVT. 69.

MAgnales. Albertus in libro de naturis animalium. Magnales aues sunt orientis ualde magnæ, pedibus magnis et rostro hominibus non nocẽtes. Piscibus in fluminibus & in alijs stagnis insidiantˀ, & illos comedunt.

CAPVT. 70.

MErula Isidorus, merula antiquitus medula uocabatur, eo ꝙ moduletur: alij merulam aiunt uocitatã, quia sola uolat quasi mera uolãs. Hęc cum in oĩbus locis nigra sit, in Achaia tamen cãdida est. Pli. li. 8. Merula folia lauri fastidium annuũ purgat. Idem in lib. 10. Abeunt et merulæ in uicina, sed plumã non amittũt, nec occultãtur, nisi specibi ꝙ hybernũ pabulum petũt. Merula ex nigra ruffescit, estate canit, hyeme balbutit, circa solsticiũ mutat rostrum anniculis in ebur transfiguratur dũtaxat maribus. Ex li. de na. rerum. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles uocis modulos reddit, maxime cum uernũ temporis ĩminere ꝑspexerit. Nam hyeme tacet, tãtum autem balbutit. Olim merula fuit spectãdum in clero miraculũ, ꝙ arte humana edocta nouem notulas in ordine secundum musicã cãtabat: ita perfecte, ut nullus musicorum eam aliquatenus imitari posset parilitate cõcordãtiæ. Hęc auis croceum quantulũcꝫ colorem haber in pectore: reliquum uero corporis occupat nigredo. Merula domestica contra naturã carnes comedit, & hęc dulce canit: libenter se balneat, & plumas rostro purgat. Cũqꝫ nigra sit & turpis in delectationem mouet seipsam propter amœnitatem uocis. Merula plumas non exuit, sicut cęteræ aues, sed rostrũ suũ singulis annis mutat in candorem, & in hyeme uix potest uolare propter pinguedinẽ.

OPERATIONES.

Haly. Merularum fimus qui risum comedunt si tritus & cum aceto distemperatus: morpheæqꝫ nigræ superponatur, eam extirpat: sic quoqꝫ lentiginem elimat.

CAPVT. 71.

MErgus. Ex libro de natur. rer. Mergus flumina stagnaqꝫ innatat, & pisces persequit, sic dictus, eo ꝙ in aqua se mergat: diutius tamen sub aquis morari non ualet, quoniam in aere spiritum recuperat, quãdo ꝑcuti debet in aqua mergiẽ. Serenus Sulpicius tradit, ꝙ quędã earũ species est quã re cornutam uocant, eo ꝙ rubeas plumas in capite instar cornuum habet. Cõtra omne genus auium pedes habent in cauda, ita ut cum in terra stant, sicut homo gestu pectoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina uirtute coegit aquam contra naturam suam desetere, & arida loca desertaqꝫ petere. Harum pulli statim ut oua exeunt, tanto uigore pollent, ut si matrem eos perdere contigerit, uirtute propria uiuant. Erut dicit experimentator, in hyeme pinguiores sunt propter paucitatem motus. Oĩe enim animal sereno aere gaudet, & in eo plus uagatur. Plin. lib. 18. Mergi sicut ceterę aues aquaticæ pẽnas rostro purgantes, aut maria aut stagna fugiẽtes, præsagiunt uentum.

CAPVT. 72.

Merillus

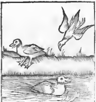
MErillus, & Meropes. Isid. Merillus auis ē nō multa maior merula, colore q̄q; prope similis, sed rostro pedibus unguibusq; dissimilis, prędæ cupidus ē. Sed quia paruus & parui roboris, paruarū auium est ꝑsecutor. Hi sicut accipitres & herodij socialiter uolant. Imbuiq; quattuor ex illis possunt, ut cygnum hoc modo capiāt. Primus ex eis cygni caput iuadit. Secūdus et tertius ex utroq; latere binas alas Quartus uero collum & pectus. Et sic cygnus auis grauida angustijs circumsepta, mouere se nō ualēs, ab aucupe pręuēta capiť & occiditur. Idē Meropes ē auis habēs in dorso colorē cianeū, in pectore subrutilū, in uētre pallidū. Hęc naturali calore abūdās, antra septē pedibus altitudinis ī terra fodit, ibiq; nidificat, ac fœtus facit, & eos usq; ad robur debitū illic abscōditos pascit & nutrit. Iorath. Meropes sollicini sunt de pullis suis, & qñ iā senescūt & uolare nequeūt, pulli fouēt eos, & alunt q̄usq; uiuūt.

CAPVT. 73.

MElāchoryphus et Morfex. Alb. in libro de natu. animalium. Melanchoryphus sic dictus, qa mortificat, auis ē (ut dicit Pli.) quātitate parua, fœcunditate magna. Nam ultra uiginti oua fouet, & omnes inducit filios, & ita diligenter pascit, q̄ in nidis pinguissimi sunt, & cum à nido uolāt per turmas matrē sequuntur, nec ipsa deserit eos, donec per seipsos sibi ad ꝓcurationē sufficiant. In libro ut supra. Morfex auis ē aquatica & magna, rostrum habet serratile & forte, & ungues fortes, & mergiť sub aqua, & capit pisces magnos, & p̄cipue anguillas, & gregatim nidificat in arborib⁹ iuxta aquam, & pascit pullos piscibus, & sunt uoraces, & dicitur de eis quando auolare debent à nido si sentiunt se nimis grauari cibis de nouo sumptis, euomūt eos ut leues fugiendo uolare possint, & qui non euomunt aliqñ pereūt. Stercus huius auis siccat arbores in quarum ramis cadit. Hęc auis saturata expandit alas ad solem, insidens palis & arboribus, ut siccentur, & qñ incipit uolare uix eleuatur, et caudam diu in aquam ducit. Vnde & à quibusdam humusculus uocatur.

CAPVT. 74.

MEmnonides, meaucæ, & Merustiones. Albertus in lib. de natu. animalium. Mēnonides aues à loco ab Aegyptijs sic uocatas. De Aegypto ei uolant ad Nilum ad sepulchrum Memnonis philosophi semper in quituo anno, & cum biduo ibi circumuolauerunt, tertio die pugnam ineunt, & se rostris & unguibus lacerant, & tunc reuertuntur in Aegyptum.

In libro ut supra. Meaucæ aues sunt à mutatione uocis suæ sic dictæ, sunt autē ananbus maiores, & sūt breui colli. & breuibus pedibus, coloris cinericei, oculis

glaucis, rostro ex parte croceo & ex parte rubeo, semper clamans meauca, cadaueribus cupidissima, & precrpue hominũ, unde & gaudet in tempestate. Insidiať tamẽ etiam paruis animalibus. Ab istis auibus, etiam multæ aliæ aues apud maritios meaucæ uocantur. In eodem li. Merustiones aues funt paruæ rapaces tamẽ: & aliqd habent de falconũ natura, & socialiter uolãt ad prędam. Et aliquando quatuor docenť ꝙ spe auxilij hominis cygnũ prosternũt, & tunc unus capiu, & duo autem alis insidẽtes, & quartus pectus oppugnãs cygnũ opprimẽdo deijciunt, ut ab aucupe capiatur, qñ autẽ siluestres sunt, paruatum auiũ sunt insecutrices. Sunt aũt in figura & colore fere sicut merulæ, excepto ꝙ pedes, ungues, & rostrũ babent adũcos ad capiẽdum.

CAPVT. 75.

MIlu[9] lsi. Miluus dicitur q̃ si mollis auis scilicet uirib[9] et uolatu, rapacissimus tamẽ est, & sẽ per domesticis auibus insidiatur.

Ex lib. de na. re. Miluus ungues, pedes, & rostrum aduncum habet instar accipitris, sed alas curuas & nõ rectas, in quo est eis dissimilis. Audax est in paruis, timidus in magnis, fugať à niso, ꝗ̃uis in triplo sit maior illo. Circa macella & cadauera excubat. Iecur eius medicinale Plinius laudat Glo sa super Hieremiã Aues sua tẽpora norũt, quando scilicet ad calida loca festinantes, rigorẽ hyemis debeant declinare, à principio ueris ad regiones solitas redire. Vnde scriptum est. Miluus nõ apparet nisi in ęstate, sicut nec turtur & hyrundo. In hyeme nanq; manent in nido, uel latent in cauernis arborũ, uel ad alia loca calidiora se transferunt. Iorath. Miluus cubitus cum à nido egreditur, in cõplemento alarum suarũ aues magnas uenatur, cũq; fortior fit, magis debiles capit, in cõplemẽto aũt uirium suarum muscas & culices ac lũbricos terrestres uenatur, & tunc fame moritur. Ex Auiano. Miluus insidiatur auibus domesticis, maximeq; pullis, & quos incautos uiderit, statim rapit. Circa coquinas etiam & macella nolitat, ut si quid carnis crudæ proijciatur foras, uelocius rapit

OPERATIONES.

Plin. li. 29. Milui iecur ad inunctiones 1
oculorum uitiorum laudatur. Idem in 2
lib. 30. Ex nido quoq; milui surculus uitis alligatus ceruicis neruis & opistotano auxiliari dicitur. Comicialibus etiã iecur 3
milui deuoratum medetur.

CAPVT. 76

MOnedula & Muscicapa. Isid. Monedula dicitur quasi monetula, q̃ cum aurũ iuenit, aufert & occultat Vnde Cice. p Valeriano flac.

Non plus aurum tibi ꝗ̃ monedulæ cõmittendum est. Arist. Monedula pugnat com bubone, quia bubo debilis ẽ uisus de die, propter hoc rapit coruus ille bubõis oua, & comedit ea. Ex libro de naturis rerum. Monedula quasi monetam tollens aut diligens dicitur, auis est nigra, sed formosa & grata, hominum uoces in pullo edocta imitatur. In matutino cum orto solis sola citius, discretius, & tenacius retinere dicitur. Huius carnes pruritum capitis excitant, nam & ipsa appetit in capite fricari.

Ex li. ut sup. Muscicapa est auis maior columba

columba, plumas habēs ut lanarius, pedes & rostrum ut hyrūdo, quę licet oris rictū habeat amplissimum propter muscas & cinises, quibus solūmodo uescitur. Rostrū tamen inter aues, comparatione sui corporis, habet minimum, & pedes similiter.

CAPVT. 77.

Musca Act. Muscæ (ut ferī) ex immūdicia nascuntur, immūdis adhęrent et loca immūda frequentāt. Inquietę sūt & importunæ, & infestæ, pungitiuæ ac tumultuosæ. Isidorus. Musca ex greco uenit sicut mus. Hæ sicut apes necatæ in aqua, aliquones post unius horæ spacium reuiuiscunt.

Aristot. Animalia duas alas habentia, tantū pungunt aculeo, qui est interiori sui capitis, ut muscæ & mustiliōes. Cunq; q̄d libet ānulosum habeat membrum p quod sentit cibū, musce ac mustiliones hoc mēbro pungunt, & sanguinem extrahunt. Musca sicut et apis, non facit strepitum ac sibilum nisi uolando, scilicet alas per aerē inter ipsas & corpus cadentem, extendendo & contrahendo. Musca & formica nō sunt nidificantes. In hyeme coeunt, si aer conueniens fuerit, & uentus meridionalis flauerit. Non autem separātur in coitu nisi grauiter quędā anulosa: quia coitus in eis multū durat, ut patet in muscis & araneis. Musca habet aculeum sicut apis extra, eius natura est mollis & uacua, p ipm gustat & sentit, ac cibum attrahit. Habet itaq; dentes muscarum genus & apum, q cum sunt similes dentibus aliorum.

Ex libro de naturis rerum. Musca praeter uolat, & circumuolando strepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias rostrū habet quasi cannā concauam, pedibus posterioribus alas acuit, anterioribus autem rostrum & caput, lucem diligit, nec in tenebris ambulare nouit. Ad calorem se libentius confert.

OPERATIONES

Auicēna in quarto canone. Muscas in 1
terficit arsenicum, quando de illo ponitur aliquod in lacte & sugunt muscæ. Interficit etiam eas fumus eius, & fumus thuris, atq; decoctio ebuli nigri.

Haly in libro ubi supra. Muscæ prosūt 2
oculorum doloribus & sui palpebrarum.

Quæ si comburantur, & cum melle sup 3
alopiciæ loca ponātur, capillos producūt.

Plinius. libro. 24. Muscæ quidem necā 4
tur, si locus foliorum sambuci decoctione spargatur.

CAPVT. 78.

Nicedula. Isidorus. Nicedula ē genus corui, qui pugnat cum bubone. Coruus enim oua bubonis rapit, q̄a parum uidet in meridie, & ea comedit oua corui similiter de nocte. Actor. Idem dictum est supra scilicet de monedula, unde uidetur idem esse, sed forte diuersitas illa nominis peruenit ex uitio scriptoris.

CAPVT. 79.

NIsus est auis, ut habetur in li. de nat. re. nobilis forma & robore minor q̃ herodius, sed unus est color plumarũ ambobus, et tamen socialiter uolare recusant. Nam inuidiã fertur & fastu, et cum impetit, solus ambit honore uictoriæ potiri, hoc quidẽ ęstimari potest, & forte merito: sed reuera magis credibile est eum solũ predæ inhiare: ne dum in uolatu socium habuerit, pastu quoq; sodalem accipiat. Non enim dubia fides est nisum parem sui generis dedignari, & uelut alieni generis auem persequi, & hoc contra omnium auiũ genus. Nam ut dicit Aristo. Omnis auis in uolatu prędã capiens, parcit sui generis auibus Solus ergo nisus expers est generositatis huius, & hoc cũ ipso homine, qui inter animalia terrestria animali sui gñris insidiari non cessat. Alexander. Nisus ac triciolus locum eligunt, in quo aues captas deplumant singulis diebus, multaq; diligentia mundant q̃ diu cõpares aues incubant, quibus & eas ministrant. Actor est aũt nisus aucupantium uolucrũ minima, sed pro sexu & natura sua ad aucupandũ promptissima, falconũ generibus adiũgitur.

CAPVT. 80.

NOcticorax uel Noctua. Ex lib. de na. rerũ. Nocticorax dicitur noctis coruus, lucifuga enim est, & nocte cibos q̃rit, nam si de die uolaret, à ceteris auibus impediretur. Nocte (ut uulgus opinat̃) mortem hominum pręnunciare uidetur nocibus importunis, caput habet ingẽs, nec ut aues cęterę formatum. Rostrum habet aduncum ut nisus, ungues hamatos & asperos, in domicilijs et parietibus precipueq; rimosis, que sine tecto sunt, libenter habitat, & pullos suos fouet, humanis uocibus delectatur, mures & omne genus earum persequitur. Isidor. Nocticorax ipsa est noctua, quia noctem amat. Est enim auis lucifuga, id est, lucem fugiens, & solem uidere non patitur. Noctua dicitur eo ꝙ nocte circumuolet, hanc Insula Cretensis nõ habet, & si uenerit aliunde, statim moritur.

Ambrosius. Noctua & Nocticorax magnis et glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebratum non sentit horrentur et q̄ fuerit obscurior nox, eo crebrior uolatus exercet in offensos. Die autem uidere non potest, quia exorto splẽdore, uisus eius hebetatur. Habet autem & noctua cãtus suos. Glosa super psalterium. Nocticorax est auis uigil, teter, coruus noctis, habitãs in parietinis, quæ uulgo ruinæ dicũtur, ubi parietes stant sine fundamẽto. Vnde scriptum est. Factus sum sicut nocticorax in domicilio. Glosa super Leuiticum Noctua est auis rapax de nocte.

OPERATIONES.

Plinius. Huius carnes paralyticos curant.

Idem lib. 29. Noctua est contraria apibus atq; uespis, crabronibus & sanguisugis.

Huius cerebrum coctum in uino uel cibo sumptum, remedium est capitis dolosibus.

Idem lib. 30. Oua quoq; noctuæ per triduum in uino data, tedium adducunt ebriosis.

CAPVT. 81.

Nepas

Nepas siue nepa. Albertus in lib. de na. animaliū.

Nepa auis est lōgi rostri, in dorso colorem habet perdicis, in uentre nisi, rostrū autem molli luto infigit, & cibum uermium requirit, & si aliquando ꝑfundius defixo rostro hęsit, pedibus lutum eruens, se liberat. Hęc in die quiescit, & in aurora & crepusculo uolat, & ideo tunc in altum eleuatis etiā retibus capitur, & habet carnes dulces ad comedendum. Hanc ficedulam quidam uocauerunt.

CAPVT. 82.

ONocrotalus. Ex lib. de na. rer. Onocrotalus ē auis, q̄ insimul multas recondit escas et post modū extrahit & mādūcat eas. Plin. Onocrotalus similitudinem oloris babet, nec distare ęstimaretur omnino, nisi faucibus eius inesset alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut sit capicitas. Mox ꝑfecta rapina sensim inde in os reddita, inferam in aluum ruminantis more defert. Hos Gallia septemtrionalis proxima oceano mittit.

Isidorus. Onocrotalus uocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera. Actor. Onocrotalus, ut legitur, auis est rostro longo, similis cygno, sed maior, porro iuxta Hieronymum nisi fallor, est auis illa, q̄ fixo in palude rostro horrendo clamat, quæ etiam in Esaia uocatur ulula, q̄si ab ululatu. Et dicitur in uulgari butorius, de quo dictum est supra. Quæ etiam de ꝑfūditate terræ uel aquæ cibum trahere putatur. Ex lib. de nat. rerum. Onocrotalus est auis de partibus orientis, quæ cū uocem edere uoluerit, caput in aquis ponit, & illic instar rugitus clamorem emittit. In faucibus quosdam habet folliculos, ī quos primum cibum concipit, & post horam in uentrem suum mittit, ibiq; eum digerit.

CAPVT. 83.

OPhimachus. Ex libro de natur. rerū. Ophimachus ē contrarius serpentibus, & pugnat cum eis. Ophis enim serpens machos pugnans. Actor. Phimachus, ut in Leuitico legitur, est ex uolucribus mūdis secundum legem, ex bis uidelicet, que gradiuntur quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ saliūt super terram. Estimo autē hunc inter uolatilia minuta debere numerari, sicut bruchum & locustam, quæ sunt eiusdem generis, sicut ibidem legitur. De attaco uero qui ibidem in eodem genere reputatur, nihil me penitus alibi legisse memini.

CAPVT. 84.

ORiolus & Ortygometra. Ex lib. de nat. rerũ. Oriolus est auis sic dicta à sono uocis, coloris aurei per totum, excepto q̃ in alis habet pennas quasdã cerulei uarietate distinctas. Nidum in ramis arborũ minutissimis mira subtilitate dependit, ita ut in aere solo pendere uideatur de terra cernentibus. Ipsum quoq; nidum ab imbre camerat, ac densa fronde protegit. Isidorus. Ortygometra dicitur q̃ gregem coturnicũ ducit. Vnde de hac dictum est superius in capitulo de Coturnice. Plini. li. 10. Cuturnices aquilõe uolant maxime, ortygometra duce, primam earum propinquantem terræ rapit accipiter: ac sępe hinc remeantis comitatum sollicitant, abeuntq;.

CAPVT. 25.

OSyna et Ossifraga & Ossifragus. Ex lib. de nat. rerũ. Osyna est auis magna ut cygnus, fluuios ac piscinas inhabitans, rostrum habet magnum, & à gutture usq; ad pectus instar sacculi: receptaculum longum & amplum, in quo magnam simul repõit copiam piscium, ut scilicet in tanta mole diffusa, natura nõ egeat, paulatimq; digestis in uentre cibis inueniat paratũ quod prębeat. Nunq̃ aues huiusmodi, nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitãt, quia citissime paruam aquam, & si piscibus copiosam ingluuie sua euacuant. Isidorus. Ossifraga uulgo appellatur auis quæ ossa ab alto dimittit & frangit, unde & hoc nomen accepit. Plinius. lib. 10. Haliæeti quidem suum genus non habẽt, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id autem quod ex haliææetis natum est, ossifragi genus habet, ex quibus minores uultures progenerantur, pullos autem ab aquila eiectos, ossifragæ genus excipiũt, & cũ suis educant.

OPERATIONES.

Idem in lib. 30. Ossifragæ uenter arefactus & potus, confert his qui cibos non digerunt. Vel si tantum manu teneant capiẽtes cibum, confert ad alligatus, sed non cõtinue. Vnum autem est ossifrago intestinum mirabili natura, omnia deuorata cõficienti, cuius extrema pars adalligata prodest contra colum.

CAPVT. 26.

OTus Plin. libro. 10. Otus est auis bubone minor, noctuis maior. Auribus plumeis eminentibus, unde et nomen illi. Quidam Latini asionem uocant, imitatrix alias auis: ac parasita, & quodam genere saltatrix: Capitur haud difficulter ut noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alio. Quor si uẽtus agmen aduerso flatu ceperit inhibere, ponduscuIis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilite uolant.

Idem in lib. 11. Itaq; buboni & oto plumæ

mæ sunt uelut aureæ. Aristot. Deniq; quidam otum uocant bubonem, deprehenditur autem quando uenator incipit se mouere ad oppositam partem. Ex libro de naturis rerum. Otus est auis quæ uulgariter buans dicitur à sono uocis, nocte nanq; huhu horrifice clamat, improprie uocē humanam simulans. Ita ut hominem contractum frigore clamare credas, sed terras speciales habet, in quibus huiusmodi uoces profert. In cęteris autem ut in plurimū muta est. Hęc auis bubone minor est, noctua maior, aduncum habet rostrum ac pedes, & eminentibus plumis habere uidetur aures, prędа uiuit, carnibus uescitur, mures persequitur, & ab auibus cęteris odio habetur.

CAPVT. 27.

OVa. Alsansor tractatu. 3. capi. de ouis. Oua gallinæ & perdicis plus alijs conuenientia. Post hæc oua anatis in bonitate existunt, quāuis malum efficiant nutrimētum. Alia uero oua, sicut oua q̄ sunt paruarum auium aut magnarum, comedenda non sunt nisi medicinæ causa. Dico uero ouorum prius dicta genera, gallinę uidelicet atq; perdicis sperma augmentant, atq; ad coitum stimulando incitant. Anserū autē oua fastidium faciunt, grauem habentia odorem, sed gallinæ & perdicis oua temperata sunt, & cōuenientia. Vitellus quoq; oui in caliditate temperatus existēs, bene nutrit. Albumen uero frigidum est & uiscosum, dureq; digeritur. Sanguis etiā ex eo generatus, non est bonus.

OPERATIONES.

1 Serap. Quæ eligimus, sunt oua gallina
rum: nō ergo oportet ut q; narremus alio-
rum ouorum uirtutem, quia eorum natu-
ra est eadem cum natura illorum. Et cō 2
plexio quidem oui est frigidior corpore
temperato, nam infrigidat infrigidatione
temperata, & desiccat sine mordicatione.
Et oportet q; administrentur ex eis illa, q̄
sunt recentia quia cetera non sunt bona.
Albugo quidem oui administratur in do
loribus omnibus, in quibus est necessaria
medicina q̄ non mordicet, sicut sunt dolo
res oculorum, & apostemata ani & pectoris,
nis, & omnia ulcera fraudulenta, mala, &
cum medicinis quæ abscindunt sanguinē
qui fluit à miringis cerebri. Et quando 3
imbibitur in ea lana, & ponitur super com
bustionem ignis aut aquæ bulientis cōfert
multum. Et est bonum in emplastris, quæ
ponuntur super frontem, & facit ad here-
re pilos, quorum ortus non est directus in
palpebris, postq; miscetur ei medicina cō-
ueniēs ad hoc sicut origanum, & maxime
pingue ex eo, quod non est antiquum ne-
q; nimis siccum. Et iuuamentum est in 4
hoc non propter cōplexionem q̄ est in eo,
sed propter uiscositatē. Vitelli uero ouo-
rum substantia, similis est substāntiæ albu-
minis. Et propter hanc causam miscetur 5
cum cerotis, q̄ non habent mordicationē,
postq; fuerit elixatum aut assatum. Parū 6
enim assatum desiccat superfluitates pau-
cas. Et nos quidē ęstimauimus, q; hoc qd'
acquiritur ex hac uirtute, egressum ē à sua
complexione. Et miscetur similiter in 7
emplastris que prohibent apostemata cali
da. Rabbi Moyses capit. de ouis. Oua 8
in se recentia sunt cibus propinquior san-
guini, sed oua dura assa sunt ex cibis gros
sis uiscosis. Et oua iuuant ad coitum, & 9
maxime cum cepis & rapis. Galenus 10
super illo aphorismo. Eorum q̄ nutriunt
parum & tarde, & maxime in aqua cocta:
& oua sunt grossus cibus sicut ius trinci
& pisces, uitelli eorum cum oleo rosato et
croco remouent dolorem podagricorum
& si multum doluerint, misceatur modi-
cum opij & inunguantur. Contra incen- 11
dium ignis, fiat unguentum satis proba-
tum ex uitellis ouorum recentium oleo
rosato, cera alba & sepo arietino.

12 Ad idem ualet succus plantaginis, cum albumine ouorum recentium, & succo cucurbitæ. Albumen oui cũ uitello in urinali positũ alicuius suspecti, qui quouismodo sumpsit oenenum interius, infra certas horas illud patefacit ubi sit, quoniam si sit ultra gibbũ epatis scilicet in uenis, uel urijs
13 urinalibus, nigrescit & fœtet. Si uero sit citra cõcauum eius ut in orobo uel intestinis alijs, rugatur & citrinescit, sed non fœtet. Hoc reperi in margine cuiusdam Serapiõis apud capitulũ de urina, ideo hoc etiam hic addo. Auicenna li. 2. capitu. de
14 ouis. Meliora ex eis sunt oua gallinæ recentia. Et melius quod est in eis, est ui-
15 tellus. Et melius eorum artificium est, ut nõ cum alio congelentur. Post oua aũt gallinæ, sunt oua auium quæ cursu earũ
16 ꝑcedunt. Oua uero anatis & similia sũt mali humoris, oua sunt ad ęqualitatem tẽdentia, sed ipsorum albumen ad frigidita-
17 tem, & uitellus ad caliditatem. Amplius omnia oua precipue oua passerum au-
18 gmentum faciunt in coitu. Et dicitur ꝙ oua anseris miscentur cum oleo, & distillatur tepida in matricem, prouocãt men-
19 strua post quatuor dies. Et idem in lib. de uiribus cordis dicit ꝙ confortat cor.

CAPVT. 88.

PAsser Isidorus. Passeres sunt minuta uolatilia à paruitate uocata. Oua passeris in nido reperta, cuculli comedũt er sua subijciunt, & post illa suscepta fouent & nutriunt.

Ex libro de naturis rerum. Passer in tectis habitat, gregatim ad pastum uolat, oĩbus auibus callidior est, cito digerit quicquid glutit: unde corpus eius nequaꝗ̃ cibo sumpto impugnat, sed tantum sustẽtat Stercus etiam eius calidissimum est, quando emittitur. Supra modum quoꝗ̃ luxuriosus est, & in furorem citius concitatus, sed nulla mora discordiæ. Dicit Aristote. ꝙ mas tantum uno anno uiuit, fœmina uero diutius, quod de passeribus orientis credimus. Nam & illa nigredo, de qua dicit ꝙ est in collo masculi, non est in eis q̃ sunt apud nos, scilicet in Europa Aetas passeris apparet in rostro, quia iuuenis habet illud cinereum, & circa fauces croceum, senex uero durum & nigrum. In quibusdã orbis partibus morbum caducũ hęc auis patitur. Et hoc ut Aristot, credit, quia semen iusquiami comedit. Huius pulli cum euolare debent, uicini passeres cum corũ parentibus conatus ipsorum euolantium comittãtur, ut imbecilles si necesse sit plurium constipatione confortentur. Aristo. Passer habet uocem sibi aproptiatam, sicut & turtur, Pascitur autem & uermibus sicut & aliæ multæ consimiles auiculæ. Glosa super Psalm. 124. Passer aliquo strepitum magnum faciẽs uolat, ne laqueo uenantium capiatur, unde inquit, Anima nostra sicut passer &c̃.

Actor. Passer est auicula ualde circumspecta, in tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat. Mas nigredinẽ habet circa os, femĩa uero albedinem. Fertur autem hęc auis muscas uenari, & morbum caducum pati,

OPERATIONES.

Auiceña. Passeres omnes malæ carnis 1
sunt. Et omnia quidem oua, sed precipue oua passerum in coitu faciunt augmentũ.

Rasi. Caro passeris calidissima est, & lu 2
xuriam commouet.

Plinius lib. 30. Cinis passerum sarmẽtis 3
crementorum, duobus coclearibus in aq̃ mulsa, regio morbo resistit.

Ex lib. de na. rer. Passer (ut dictum ẽ) oĩ 4
bus auibus calidior, unde caro eius stiptica est, & sanguis incentiua. Stercus eius, ut dictum est, calidissimum est quando emittitur, sed citissime infrigidatur.

Haly.

Haly. Oua passerum augent uenerem, fimus eius a lẽugine purgat faciem: quod si cum hominis sputo distemperetur, eoq; uarices cataplasmentur, extirpantur.

CAPVT. 89.

PAuo. Ex li. dena. re. Pauo est auis pulcherrima & pulchritudinis amica. Collũ habet longum, extẽtum, colore saphirium & pectus similiter: in capite uero pluma desuper instar coronæ, uel potius crispæ, caudam longam & occultam, quam cum laudatur extendit, si pedum deformitatem uiderit, mox deponit. Sed & si à taeito spectetur, pennas omnes quas spectari gaudet, contractis oculis abscondit à crimatu fundere colores gemmantes incipit & tũc parit. Item nocte cum euigilauerit, seq; in tenebris constitutũ intueri non potest, clamans pauide suam pulchritudinem amisisse se credit. Idem clamore suo serpẽtes deterret, & omnia animalia uenenata depellit, nec de facili prope habitare audent, ubi uox illius frequenter auditur. Pauo quando alte ascendit, pluuiæ signum est. Aristo. Pauo pullificat post triennium semel in anno, ponens & cubans oua. 12. tantum, uel minus. Mas coit cum femina sua etiam super oua cubante, & plerũq; franguntur. Ideoq; ponuntur aliquando sub gallina ad cubandum. Ponuntur aũt oua duo ibi, quia non possunt ab illis plus extrahere. Pauonis femina prima uice qua pullificat facit oua octo, & quandoq; facit oua uenti. Et postq; posuerit unũ ouũ, stat duobus diebus aut tribus. & deĩde ponit secundum. Palladius. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, faba leuiter torrefacta in libidinem prouocant, si eis quolibet quinto die tepida prebeat. Cupidinem quoq; coeundi masculus cõfitetur, quoties circa se amictum caudæ gẽmantis incuruat, & singularum capita occultata pennarum locis suis erexerit, cum stridore procurrens. Phisiologus. Pauo suæ comparis oua dissipat & consumit, si ad illa etiam accedere possit. Est enim inuidus (teste Arist.) prolem quoq; propriã non dignatur agnoscere anteq; in cristam sibi similem ipsam uenisse prospexerit.

OPERATIONES.

Dios. Pauonis fel magnæ uirtutis est ei- 1
usdem scilicet cuius & perdicis, uel alibi
caponis & scorpij marini. Ad effusiões 2
oculorum ualet & ad caliginem, asperdi-
nem q; palpebrarum. Hieronymus. Fi- 3
mus quoq; pauõis feruorem podagræ di
citur mitigare. Phisicus. Caro pauonis 4
dnt reluctatur putrefactioni, & inobediẽ-
tissimæ est digestionis. Isido. Pauonis 5
itaq; caro tam dura, ut putredinẽ uix sentiat, nec facile coquatur.

CAPVT. 90.

PAlũbus. Aristot. Palũbæ sũt aues quæ naturaliter sese diligunt: pugnant tamen contra se p nidis, eosq; subinuicem auferunt. Hi sicut & turtures in annobis ouant, binosq; pullificant. Hanc quoq; continentiam seruant, q; si parem suum amiserit, ulterius non coit, extra nidum stercus eijciunt, & cum ouorum pulli creuerint, ad hoc ipsum eos erudiunt, ut uidelicet & ipsi eijciant. Est autem palumbus minor columba; nec domesticatur ut co-

paloma torcaza

lumba. Color eius ad nigredinē declinat, pedes eius rubei & asperi. Viuunt autē ex fructu, sicut & turtur, & palumbus semp apparet, turtur autem non diligunt coitū. Isidorus. Palumba & columba siluana, uidelicet auis casta ex moribus appellata: ē enim comes castitatis, cum amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem ultra copulam requirat. Ex lib. de na. rerum. Palumbi femina incipit oua cubare à medio die usq; ad mane, mas uero resi duo tempore. Mas palumbarum fugit terram salsam & humidā, ac ponit in os pulli, ut assuescat cibo. Palumbus amisso corporali consortio, nec uiri de quicq; in quo requiescat petit, nec carnalem copulam ultra requirit.

OPERATIONES.

1 Plin. lib. 29. Palumbinus sanguis exi-
2 mie prodest oculis cruore suffusis. Idē
in lib. 30. Palumbi caro decocta in aceto,
3 dysentericis ac cœliacis medetur. Fimus
palumbinus in faba sumitur contra calcu
4 los & alias uesicæ difficultates. Simili-
ter cinis plumarum palumbium ferarum
5 ex aceto mulso. Diosco. Fimus palum
binus calidus & causticus, cum aceto tri-
tus & impositus, scrofas curat, & carbun-
6 culos rumpit. Mixto uero melle ac se-
mine lini & oleo, ut cataplasma adhibitus
combustionibus medetur: maxime uero
fungos uenenatos bibentibus pręsidium
7 est. Id melius facies si cum uino & ace-
to bibatur.

CAPVT. 91.

PHasianus. Ex li. de nat. rerū. Phasiāus est gallus syluatic⁹ auis pulchra ualde, pēnis coruscis instar ignis: ceruleus interdū, ac uiridis, rubeisq; pennis interscribā nitor: Aures geminas uidetur habere in capite plumis extantibus, quas subrigit qñ uult atq; submittit. Cristis autem in capite caret, & spiculis in cruribus, his tamē armis frustratus animosus & audax est. Aristo. Phasiani tantum coitus tempore simul habitant, cęteris uero temporibus separatim, nec cito rubricatas habent barbas, uel i pedibus calcaria, sicut galli domestici, sed tractu temporis. Phasianus sic capitur, ali quando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phasiano se ostendit: qui sequens eo opertum, nec fugientē, nec retrocedentē, tandē à socio aucupis in insidijs latitāte rethi inuoluitur. Hęc auis in aura pluuiosa tristatur, & tūc in rubetis ac syluis latet. Circa uesperam uel aurorā de sylua egreditur, & tūc de facili uenat̄. Rostrum in terra figens abscōdit se, & sic absconditū se totum credit: pennas præ pinguedine mutat, iterūq; sepe renouat. Carnes habet subtiliores ac leuiores cęteris auibus syluaticis, exceptis perdicū pullis.

Isidorus. Phasianus à phaside insula dictus est, unde primum asportatus est.

CAPVT. 92.

PHœnix. Isidorus. Phœnix ē auis Arabiæ sic dicta, eo q̃ colorē phœniceum habeat, uł q̃ sit in toto orbe singularis & unica, Nā Arabes singularem & unicam Phœnicē uocant. Hęc quingentis & ultra uiuēs annis, dū senuisse se uiderit, collectis aromatum uirgulis rogum sibi instruit, & cōuersa ad radiū solis alarum plansu uoluntarium sibi incendiū nutrit, sicq; iterū de cineribus resurgit. Ambro. li. 5. Phœnix cū finem

nem uitæ sibi adesse animaduertit, facit sibi thecã de thure & myrrha & ceteris odoribus, in quã impleto uitæ suæ tempore intrat & moritur. De cuius humore carnis uermis exurgit, paulatimq; adolescit, ac pcessu statuti tẽporis alarum remigia induit, sicq; in superioris auis speciem & formam reparatur. Doceat ergo nos hęc auis exemplo resurrectiõem credere, quæ sine exemplo & sine rationis pręceptione sibi insignia resurrectionis instaurat. Solinus Apud Arabes phoenix nascitur, auis aqlæ magnitudine, capite onerato in comã plumis extãtibus, cristatis faucibus, circa colla fulgore aureo, postera parte purpureus, extra caudam in qua roseis pẽnis interscribitur nitor ceruleus. Hęc etiam est mens omnium aliorum autorum. Etiam idẽ habetur in li. de na. re. licet per alia uerba.

CAPVT. 93.

PHilomena & Ficedula. Ex li. de na. rerũ. Philomena dicitur à philos. quod est amor, & mene qđ ẽ dulcis. Hęc enĩ auis mira modulatione letificat audientẽ, gaudet ad ortũ solis, pręitq; leticia ueniẽtem: uerno tamen tempore cantat, hyberno nunq;. In initio quoq; ueris adeo suæ uocis amoenitate delectat, ut rarissime comedat, & hoc est summa festinatione. Itaq; certãt inter se tam pertinaciter, ut dicta sępe uitam finiat prius deficiẽte spiritu q̃ cantu. Vnde & dicitur a philos quod est amor & mene quod ẽ defectus: quasi amore deficiẽs. Miramur igitur in tam paruo corpusculo tam ptinacẽ spiritũ. Miramur in illo perfectã musicæ sciẽtia modulatus editur sonus, & nunc cõtinuo spiritu trahitur in lõgum, nũc uariatur inflexo, nũc distinguitur conciso copulatĩ intorto, grauis, acutus, creber, extensus ubi uisum est uibrans: summus, medius, imus. Meditantur interim aliæ minores uersusq; quos mirentur addiscunt: audit attenta discipula, redditq; uicibus cantum, intelligitur, emẽdatur, & à docẽte quodãmodo reprehẽditur. Statĩ aũt ut coire inceperit, uocis amoenitatem perdit, & ut dicit Plin. alia uox fit mutatur & color. Ab exitu nãq; uerni temporis aucto ęstu in totum alia uox fit, mutatur & color, linguis earum tenuitas illa non est quæ ceteris auibus. Autor. Philomena est auis parua canora, omnibus nota: quæ & luscinia dicitur. Isido. Ficedulæ dictæ sunt: eo q; ficos magis edãt, pãditur illo uersiculo ueteri: Cum me ficus alit: cum pascat dulcibus uuis. Cur potius nomen non dedit uua mihi. Plin. li. 10. Ficedulę formam simul q; colorem mutant: hoc tantum nomen habent autumno, postea uero melancoryphi uocantur.

CAPVT. 94.

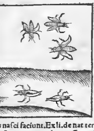

PLatea et pluuialis. Pli. li. 10. Platea est auis q̃ ad aues i mari ꝑ prędã se mergẽtes aduolat, eorũq; capita morsu corripit, donec capturam extorqueat. Eadem cũ se conchis impleuit, calore uentris coctas euomit, atq; ita ex his esculẽta, excreans testas, legit.

Ex li. de na. re. Pluuialis ẽ auis prope ad magnitudinẽ perdicis, uarijs pennis ornata, croceo et albo nigroq; distincta, aere solo uiuere dicitur. Huius argumentum est, q; licet pinguescat, nihil tamen unq̃; in eius uisceribus inueniri potest. Baculos plũbatos: habent aucupes, quos altius in

aere iactantes: tetia super terram tendunt, ac fugitantes capiunt.

CAPVT. 95.

PApiliones. Isi. Papiliones auiculæ sūt q̄ maxime florētib⁹ maluis habundāt queq; stercore suo uermiculos nasci faciunt. Ex li. de nat rer. Papiliones sunt uermes uolantes, q̄ maxime floribus inituntur, ex eis cibos capiūt, post Augustū coeunt, & masculo moriēte post coitum, femina edit oua, quibus editis morit̃, quæ uero per hyemē durant, & in ęstate ỹmes faciūt, qui calore solis ac nocturno rore inualescentes, alas concipiunt euolātes. Palla. lib. 5. Papilones quoniā apibus obsunt, mense Aprili necādi sunt. Tunc em̃ maxime abundant florentibus maluis, q̃s hoc genere intercipiemus, uas ęneum miliario simile id est altū & angustū, uespere inter aluearia collocemus, & in fundo eius ponamus lumen accensum, illuc &

papiliones conuenient, & circa lumen uolutabuntur, & angustia uasculi ab igne proximo interire cogentur.

CAPVT. 96.

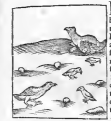
PEllicanus. Isidorus. Pellicanus ē auis Aegyptiaca, habitās in solitudīe Nili fluminis. Vnde & nomen sumpsit, nā Canapos Aegyptus dicitur. Fertur etiam occidere natos suos, eosq; per triduum lugere, deinde seipsam uulnerare, & aspersione sanguinis in filios, uiuificare.

Phisiologus. Pellicanus amator est filiorum nimis, qui cum ceperint crescere, percutiunt parentes in faciem, at illi irati repercutiunt eos & occidunt, & per triduum lugent. Tertia die mater eorum percutiens costam suam, & aperiens latus suum, incūbit super pullos, & effundens sanguinem suum super corpora eorum, suscitat eos à morte.

Ex libro de naturis rerum. Pellicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas. In Aegypto circa Nilū habitat, & lacte crocodili uiuit, quod utiq; bestia pre nimia mammillarum habundātia, in aliquo palustri loco in magna quantitate eijcit: unde & crocodilum libenter pellicanus sequitur. Hæc auis macie semper afficitur: & quicquid glutit, cito digerit, quia uenter eius nullum habet diuerticulum, quo teneat cibum: solum enim uisceris habet ductum qui ab introitu oris usq; ad secreta naturæ ptingit. Pullos suos sanguine lateris sui uiuificat, cum eos propter importunitatem suam occiderit: uel à serpente, qui eis insidiatur, interemptos inuenerit. Post sanguinis autem effusionem adeo debilitatur, ut exire de nido non ualeat, sed eius pulli pro cibatione eius & sua exire compelluntur. Quidam tamen eorum segnes exire nolunt & pereunt. quidam autem seipsos quidem pascunt, sed matrem penitus negligunt: q̃ cū illa post conualentiam uiderit, pios filios nutrit impios autem abijcit & contemnit.

CAPVT. 97.

Perdix

Perdix. Ex libro de natu. rerum Perdix est auis colosa & luxuriosa, masculis pro fœminis dimicantibus uicti calcantur à uictoribus coitu. De nocte conuersis posterioribus perdices sedent, & libidinis tempore linguis ad inuicē extensis præ desiderio coitus ęstuant. Actor. Perdix prope terrā uolat, quæ cum in multis sit astuta, in hoc dicit esse fatua, q̄ sicubi possit caput abscondere, credat se totum latere, & cum ipsa neminem uideat, putat quoq; neminē se uidere. In hoc quoq; q̄ alienos pullos fouet & nutrit, cum eos citius amissura sit. Vn

Ierem. de propheta Hieremi, de illa in parabola
17.11. dicit. Perdix fouet quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio. In dimidio dierum suorum derelinquit eas, & in nouissimo erit insipiēs. Phisiologus. Perdix oua perdit, sed eius mos est ouorum perditorum damna resarcire, alterius matris oua surripiendo. Ambro. Perdix est auis astura, quæ alterius perdicis oua diripit, corpore suo fouet: sed fraudis suæ fructum habere non potest, quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit. Vbi enim uoces illius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam se naturali quodam munere & amore conferunt, quam ueram sibi matrem cognoscunt. Ari. Perdix si fuerit prope marem, & flauerit uētus impregnatur. In coitu facit odorem fœtidum. Admodum uero gallinæ super oua cubat, & super pullos, et colligit eos sub alis. Item in libro de naturis rerum. Perdicum mater uocat in circumitu uenatorum, quousq; pulli fugiant, & post fugam eorum fugit ipsa, tūcq; uocat eos secura &c.

in paphlagonia prouincia asie minoris, perdicibus sunt duplicia corda. teste plinio lib. 11. cap. 37. et in nro pag. 153.

OPERATIONES

Isido. Perdicum carnes præ ceteris aui- 1
bus siluestribus sanissime sunt. Huius 2
auis pectus cum superioribus est ualde sa-
pidum, inferior uero pars non ita. Per- 3
dix testante Plinio, nō pinguescit. Fel 4
eius cum melle ęquo pondere prodest ad
oculorum claritatem. Diosco. Fel per- 5
dicis, eiusdem uirtutis est, cuius & pauo-
nis, unde ualent ad effusionem oculorum,
& ad caliginem asperdinemq; palpebra-
rum. Haly. Epar quoq; perdicis siccatū 6
diligenter tritum ac bibitum, epilentiæ p- 7
dest. Plin. lib. 30. Ius perdicum recreat
stomachum, morbo etiam regio resistit.

CAPVT. 98.

Pica. Isidorus Pica dicitur quasi poetica, eo q̄ uerba in discrimine uocis, ut homo exprimat. Ex lib. de nat. rerū. Pica est auis callidissima, alba & nigra uarietate distincta, linguam habens latiorem, quia sermonē imitatur humanum. Nidum suum inter loca spinosa constituit, eumq; terra interius, & spinis exterius in circuitu subtus ac desuper diligentissime sepit ac munit: arctissimum enim tantum foramē per quod ingrediatur in latere relinquit, et hoc colo eo, quo nidus inaccessibilior est, quem cū ab homine uisum senserit, oua transfert alio, commoditate digitorum iuuāte. Phisiologus. Pica garrula, breuitatem alarū cauda longiore recōpensat, nidum suum cum duobus foraminibus construit, per q̄rum unum intrat, & alteram caudā emittit. In hoc aūt cōmēdabilis, q̄ curiæ uel horto i q̄ nidificat, pspicis, multo clamore fures prodit, ita ut a pposito reuocētur infelici.

OPERATIONES

Ex lib. de naturis rerum. Carnes pullorum eius ad acumen oculorum mandi dicuntur, qui tamen nisi prius excoriati fuerint, facile coctioni non cedunt.

CAPVT. 99.

pico verde

Picus. Isido. Picus à Saturni filio nomen sumpsit, qui eo in auspicijs utebatur. Ferũt enim hanc auẽ quoddã habere diuinum, illo indicio, ꝙ in quacunq; arbore nidificauerit, clauum uel quicquid aliud fixum est herere diu non potest, quin statim excidat ubi illa insederit.

Ex libro de naturis rerum. Picus martius est auis parua, aduncos ungues habens, & arbores rostro penetrãs: cunq; supinus corticem arboris percutit, subesse pabulũ intelligit, pullos in arboribus cauis educat, in quos cum sagittam uel aliud tale qs miserit, picus admota quadam herba statim eijcit quantumlibet ingestum sit. Ex eorum genere plures nigri sunt ut merula, crocei ut orioli. Sed illi speciosiores ac maiores, quæ sunt in uertice rufi, in pectore crocei, circa collum uirides, in alis cerulei, in cauda chorusci. Picus in agro Tarẽtino negatur uiuere. Huic proprium est semel in anno caluescere, eo scilicet tempore quo rapa seminatur. De bacaue quidã uidetur uersum dixisse. Parua loquax uolucris, dominum te uoce saluto, si me nõ uideas, esse negabis auem.

CAPVT. 100.

Pyralis Plini. lib. xi. Pyralis siue pyrotes uel pyrausta, ẽ musca maioris magnitudinis et quæ ĩ Cypri æraríjs fornacibus, ex medio igni uolat pẽnatum quadrupes. Quamdiu est in igne uiuit, cum euaserit lõgiore paulo uolatu, tunc emoritur. Ex lib. de nat. re. In Cypri partibus est muscarum genus q̃drupes, quæ pennatæ sunt & multo maiores quam nostræ, & pyrolæ dicuntur: quoniam in fornacibus e medio igníum uolãt impune & quidem mirabile est, ꝙ q̃diu in igne sunt, uiuunt, cum autem extra uolauerint paulo longius, moriuntur.

CAPVT. 101.

Psittacus. Isidorus, psittacus in Indiæ littorib9 gignitur, colore uiridi, torq; puniceo, grãdi lingua, & ceteris auibus latiore, unde & articulata uerba exprimit, ita ut si eã nõ uideris, hominem locutum putes. Ex natura autem salutat dicens, aue uel chære. Cętera nomina institutione discit, hinc & illud: Psittacus à uobis aliorum nomina discã. Hoc didici per me dicere cęsar aue.

Solin. Sola India Psittacum auẽ mittit, cui rostri tãta duricia est, ut cum e sublimi precipitatur

precipitatur in saxum, nisu se oris excipiat. Ex li. de nat. re. Psittacus aquas alias q̄scūq; modo patitur, sed pluuia morit̄. Idcirco in mōtib⁹ Gelboe nidificare fertur, q̄ raro uel nunq̄ ibi pluit. Caudam suā summo studio custodit, pēnasq; rostro suo frequētius extergit. Auis est luxuriosa nimium, bibitq; libēter uinum, semetipsam pede cibat, & illo ori suo defert escas, sicut homo manu. Phisiol. Psittacus qui uulgo papiagabio id est principalis seu nobilis gabyo dicitur, coas siue Indicas habitat oras. Mōtem quoq; Gelboe libenter inhabitat propter eius siccitatē, quia multa humiditate sup abundante in cute morit̄, aliquantulum similis est obelo & falconi, uirides habēs plumas, pectus rotūdū, rostrū aduncum, tantæ fortitudinis, ut caueā suā ui ex uirgis ferreis frangat, hominis uocē imitatur. Miræ quoq; calliditatis ē in excitando risum. Homines etiā osculari domesticos cōsueuit, admoto speculo ꝓpria forma deludit̄, & nunc gaudenti, nunc dolēti similis efficit̄. In aspectu quoq; uirgineo multū delectat̄, & cū uino inebriatur.

CAPVT. 102.

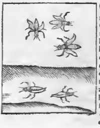
Porphyrio. Isidor. Porphyrio ē auis contra modū aliarum, unum pedem habens latū ad natandum, alterum uero fissum ad ambulandū. In quo notatur q̄ utroq; elemēto gaudet, & in aqua natans ut aoates, & in terra ambulans, ut perdices. Hic solus p̄ter psittacū pede suo instar manus aquam suscipiens ad rostrum defert & potat, seq; humano modo cibat, quia cum omni cibo, et cum solo morsu oportet ut bibat. Virtutē enim appetitus habet debilem naturaliter in attrahendo cibum & sibi incorporando. Huius generis laudatissimi sunt: q̄ rostrum habent magnum & crura prælonga. Autor. Porphyrio (ut fertur) idem est q̄ pellicanus. Vnde in Deutrono. ubi secundum Hieronymi translationem inter aues immudas propbyrio comedi probibetur. iuxta. 70. ioterpretes pellicanus ponitur.

CAPVT. 103.

Regulus. Ex lib. de nat. rerū. Regulus qui et parra, quasi auis parua dicitur multa est prole & garritu. Condixerant aliquādo aues inter se, sicut fabula refert, ut illa p rege baberetur, que sublimi uolatu omnes alios uinceret, cūq; parra sub aquilæ ascella laritante, aquila omnes alias aues transcenderet, exiliens parra insedit aquilæ capiti, & inde se esse uictricem asseruit.

CAPVT. 104.

Crabrones. Isid. Crabrones a cabo idē caballo uocati sunt: eo q̄ ex eis creentur. Sicut aūt Crabrōes nascūtur de carnibus equorum

putridis, ita ex eis iterum sępe nascuntur scarabei, unde cognominati sunt. Ex lib. de natu. re. Crabronum cellæ sexangulæ, cętera autem è cortice & barenæ. In plenilunio crescunt, hyeme reconduntur. Autores dicunt interfici puerum himũ ter nouenis pũcturis crabronum. Crabrones ac uespæ nequaq̃ reges sicut apes habent, & ideo periculis plurimis subiacent, horridos sonos ac murmura depromũt, et hoc magis in cauis locis. Horum mella sũt humanis usibus inutilia, quæ qui rapere uoluerit, stulto periculo se subdit: nam eorũ aculeis iaculatur.

CAPVT. 105.

SCarabei. Isidor. Scarabei dicũtur, eo q̃ de carnibus eq̃rũ putridis sępe nascũtur. Thauri uero uocãtur scarabei terrestres ricino similes. Cicendula quoq; scarabeorũ genus est, ut dictum est. Plinius lib. 11. Quibusdam insectis pennarum tutelæ crusta superuenit, ut scarabeis quorum penna tenuior atq; fragilior existit: his negatus est aculeus, sed in quodam eorum genere grãdi, cornua prelonga bisulcis dentata forcipibus in acumine, cũ libuerit ad morsum coeuntibus, infantum remedijs ex ceruice suspenduntur, hos Nigidius uocat lucanos. Aliud eorum est genus, qui ẽ fimo ingentes pilas auersis pedibus uolutant, paruosq; in his contra rigorem hyemis fœtus sui uermiculos nidulantur. Alij magno cum murmure uel mugitu uolitant.

OPERATIONES.

1 Pli. li. 18. Menstruosa mulier si segetẽ ambiat nudata, scarabei decidunt et aĩalia noxia. 2 In libro. 30. Viridis scarabei natura contuentiũ exacuit uisum, ideoq; cõtuitu eo sculptores gemmarũ acquiescũt.

3 Thauri (ut dictũ est) uocãtur scarabei terrestres ricino similes, nomen eis dedere cornicula. Alij pediculos terræ uocant, qui strumis impositi conferunt.

4 Auicenna. Oleum in quo fricatur scarabeus, ualet ad dolorem auris in ea effusum, similiter & corpus eius optime contritum.

CAPVT. 106.

SCinifes. Isidor. Scinifes sunt muscę minutissimæ, aculeis p̃molestę, qbus tertia plaga sup bus Aegyptiorum popul'us est cesus. Origenes sup Exodum. Hoc animal pennis suspenditur per aera uolitans: sed ita subtile & minutum, ut oculi uisum, nisi acute cernentis, effugiat. Corpus cui insederit acerbissimo stimulo terebrat, ut quam uolantem uidere quis non ualet, sentiat stimulantem. Glosa sup eodem. Scinifes nati sũt in terra Aegypti de limo muscæ scilicet minutissimæ & inquietissimæ, inordinate uolantes, atq; in oculos ruentes, hominum requiem auferunt dum abiguntur.

Ex lib. de nat. rerum. Scinifes sunt uermes minuti uolantes, qui pecudum anhelitum sequuntur, & hominis maxime. Pũgunt autem aculeis dormiẽtes acri satis dolore, pro posse. Vnde in locis ubi abũdat earum proteruitas, homines delicati circa lectos suos rhetia sua tam subtiliter laqueant, ut per hec scinifes ad nocendum transire non ualeant.

OPERATIONES

Albertus

Albertus in libro de ſenibus. Extende pilum a zuchi equi ſupra portam domus, non ingredientur domum illam ſcinifes dum ſtat in ea pilus.

CAPVT. 107

STrix, Seleucides & Strophilus. Albertus in lib. de natur. animaliũ. Strix eſt auis nocturna, de qua Luca. meminit dicens, q̃d trepidus bubo, ꝙ ſtrix nocturna queruntur. Hec auis à uulgo ama ab amando uocatur, eo ꝙ pullos amat. Et ſic dicitur, ꝙ ſola inter aues pullis humorem lacteum inſtillat.

Actor. Hoc nomen ſtrix, æquiuocum ẽ ad auem illam ſcilicet ſeleucidem, de qua tã dicetur, & ad beſtiam herina conſimilem.

Plinius libro. 10. Seleucides aues uocantur quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant incolæ Caſini montis, fruges eorum locuſtis uaſtantibus: nec unde ueniant, quoue abeant cõpertum, nunq̃ conſpectis, niſi cum earum preſidio indigẽt.

Solinus. Strophilus eſt auis paruula: quæ dum eſcas affectat os crocodili paulatim ſcalpit, ac ſenſim ſcalburigine blandiente additũ ſibi uſq; in fauces eius facit. Quod conſpicatus ychneomon, beluam penetrat, populatis uiſceribus eroſa ex aluo exit.

CAPVT. 108.

STruthio. Autor. Struthio aliquãdo quidem alas erigit ſed uolare neq;: eſt enim ingens corpore, rara ĩ plumis habet autẽ alas ſimiles herodij & accipitris. Ferrum uero comedit. Ariſt. De ſtruthione eſt opinio, ꝙ non ſit de genere auium, propter diuerſitatem ſuæ creationis, partim enim quadrupedibus aſſimilatur, partim auibus. Non habet alas, ſed figuras alarum, que uolatui non conueniunt, quia non ſunt tenues ut pili, ſed ſicut quadrupes habet palpebras ſuperiores & in eis pilos. Habet iterũ plumam multam in inferiori parte corporis, & duos pedes ut auis, ſed ungulam fiſſam ut quadrupes. Eſt enim magni corporis, cũ auiũ corpora neceſſe ſit eſſe parua, alioqn uolare non poſſunt. Tres habet digitos in utroq; pede, propter alas & propter pondus. Cũq; ſit ponderoſi corporis & nõ boni uolatus, multam habet ſuperfluitatem, multumq; coit, ſicut gallina & perdix.

Ex li. de na. re. Struthio eſt auis pene beſtialis generis. Habet enim pennas, ſed nũq̃ utitur eis ĩ uolatu. Alas habet tenues, & plumas uelut pilos. In eundo alas erigit, adeo q; in terra currit, ut equos celeritate p̃cedat. Habet autẽ ungulas biſulcas ad cõprehendendos lapides, quos emittit in fuga contra inſequentes. Ferrum comedit et digerit, quia calidiſſimæ naturæ eſt, & equum naturaliter odit, & miro modo perſequitur. Equus etiam illã intantum odit ac retinet, ꝙ eam uidere non audet. Officulum paruum ſub alis habet, quo ſe in latere purgat & agitat, quando prouocatur ad irã: In pectore uero magnum os & latum, ad protectionem magni corporis ſibi creatum. Porro ſtoliditas ei tanta eſt ut cum

frutice collum occultauerit, reliqui corporis latitudinem latere credat. Naturaliter autem calescit, et ita plumas exuit, ut et nudus ferè remaneat. Sed corium habet fortissimum, quo implumis protegitur ab importunitate frigoris, corpus habet ferè ad magnitudinē asini staturæ mediocris. Oua q̄ꝙ eius adeo magna sunt, ut ex trāsuerso secta, uasa fiant ad bibendum p̄ amplitudine sua. Phisiologus. Struthio solo nisu ita fouet oua sua in harena recondita, ut ex eis pulli egrediantur in lucem. Hæc inter aues cęteras duos tantum digitos continet admodum ungulatum arietis, ita ꝙ de concauitate pedis sui subtus q̄si de funda proijcit lapides super hominē. Ferunt etiam oculo uno intueri cœlum, & altero terram.

OPERATIONES.

Rasi. Caro struthionis omnibus grossior iudicatur.

CAPVT. 109.

Struthiocamelus et sturnus, Plin. Struthiocameli Africi uel Aethiopici aues sunt grandissimæ & pene bestiarū generis: altitudinē equitis insidientis equum excedunt, celeritate uincunt, ad hoc solum datis pennis, ut currentem adiuuent: cęterum non sunt uolucres, nec à terra attollūtur. Vngulæ his ceruinis similes quibus dimicant, bisulcæ, & comprehendendis lapidibus, quos in fuga contra insequentes ingerunt pedibus. Autor: Videtur esse struthiocamelus species struthionis, uel ipsum etiam genus sic appellari: quia sicut dictum est supra, pedes habet similes pedibus cameli. Ex lib. de natur. rerum. Sturni sunt aues paruę ad uolandum extentæ fusco nitentes colore. Cateruatim uolant, & quodam orbe circū aguntur omnibus in medium tendētibus, & hoc propter accipitres qui eis insidiantur. Vespere quidem aggregantur, etiā immensis turmis commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. Demum uero diuisæ per turmas ad cibū uolant. Plinius. Est autem & sturnus ex auibus loquentibus, unde & Cęsares iuuenes habebant sturnum loquentem.

OPERATIONES.

Rasi. Sturni caro grossior est q̄ pulli uel coturnicis. Ventrem stringunt, & multū nutriunt.

CAPVT. 110.

TRochilos. Ex libro de natur. rerū. Trochilos in Italia rex auium appellatur, omnium quidem ē minima, sed quanto minor tanto uelocior, adeoq̄ animosa, ut etiā cōtra aquilam audeat conatus acceptare, homines quoq̄ deludit quia cum se propinquat quasi manu capiendam obtulerit, casso hominis conatu & labore impigra profugit, araneis uescitur, pullis fœcunda est, nam plurimos uno fœtu producit, uno specu uel antro in hyeme multi conduntur, ut ad calorem turba conferente calor qui paruus est in tam minimis corporibus augmentetur. Estq̄ auis minima omniū aliarum. Albert. in lib. de natu. animalium. Trochilos est auis minima omnium, quā regulum uocant: quæ licet sit parua corpore ausu magno contra aquilam pugnare conatur, solitaria uolat, multi etiam ē parsus, &

tus,& in hyeme uno cõtenta foramine antri uel muri,multos socios secum sui generis nocte habitare permittit,ut calor parui corporis ex societate multorum calescat & foueatur. Hæc etiam est auis musica:& precipue cantat tempore magni & sicci frigoris in hyeme. Infra capit.104.de eadem tractetur.

CAPVT. III.

TArda & tragopa. Isidor. Tarda apud nos dicitur, eo quod tardo & graui uolatu detẽta; nequaquam ut ceteræ uolucres uelocitate pennarum attollitur. Grçce autẽ gradipes uocatur.

Ex libro de naturis rerum. Tragopa est auis in Aethiopia ferruginei coloris, maior quam aquila, caput habet ut Phœnix, excepto quod in eo cornua habet ut aries, unde illud armatum profert aduersus omes aues sibi contrariantes.

Solinus. Tragopa est auis maior aquilis, cornibus arietinis preferens caput armatum.

OPERATIONES.

1 Auicenna. Oua auis tardæ sunt tinctura bona.

2 Experitur hora qua preparata sunt ad illud cum filo lanæ in eis penetrante.

3 Idem. Stercus auis tardæ, confert impetigini.

CAPVT. IIII.

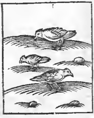

TUrdela & Turdo. Isi. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore uiscum generari putatur. Turdi autẽ à tarditate uocati sũt, hyemis enim cõfinio se referũt. Ex li. de nat. rer. Turdi sunt aues paruæ quidẽ corpore, sed puidentiæ magnæ. In cacuminibus arborũ luto nidos edificãt,& pene cõtextim id est cõtinue post coitum generãt & mirũ, quia.10.diebus oua in utero maturescũt,& postea pariunt. Pli. lib.10. At abeunt turdi in uicina, sed hi plumam non amittũt, nec occultantur, nisi spe cibi quod hybernum pabulum petũt, itaque in Germania hyeme turdi maxime cernũtur, & sunt aues triestres sicut turtures. His color estate circa collũ uarius, hyeme cõcolor, in cacuminibus arborum luto nidificãtes pene cõtextim in secessu generãt. Agripina cõiunx Claudij Cæsaris turdum habuit (quod nunquam ante) sermonem hominum imitantem. Pal. Turdi nutriendi sunt in cubiculo, ita quod includantur illęsi; ac recenter capti, mixtis aliquibus ante nutritis, quorum societate ad cibos ipsos capiendos pauidam nouæ captiuitatis mestidudinẽ consolentur. Sit autem locus mundus, ac lucidus, & undique leuigatus, in quo transuersæ figantur perticæ, quibus possint post inclusum uolatum sedere. Rami quoque uirides sępe mittẽtur, caricæ tunsæ mixtis pollinibus largissime prebeantur, Myrti atiam (si facultas est) lentisci, oleastri œdere arbuti semina, interdum ad excludẽda fastidia, maximeque aqua mũda prębeatur. Turdi namque si alendo saginentur, & uoluptatem cibi:& redditum maximum presĩãt paritate beneficium ministrãte luxuria.

OPERATIONES.

Auicen. Turdorum stercus comedētis risi, confert pano & morpheæ & etiam impetigini.

CAPVT. 113.

TVrtur. Isidorus. Turtur à uoce nominatur. Auis pudica, semperque in mōtibus, iugis, & ī desertis cōmorās. Tectaq́ȝ hominū & conuersationem fugit, & commoratur in syluis, quæ etiam hyeme deplumata in trūcis arborum cōcauis habitare perhibetur: Cuius econtrario colūba humana hospitia diligit, domorum semper blāda habitatrix. Amb. Turtur est auis pudica, que ubi cōiugalis proprij fuerit amissione uiduata, coniunctionem iterare recusat, nec iura pudoris, aut cō placati iuri fœdera resoluit: et primus amor eam decipiens, plus doloris ex morte, q̄ suauitatis ex charitate dilecti generat. Discite ergo mulieres quāta sit uiduitas gratia, que etiam in auibus p̄dicatur. Turtur enim nescit primā fidem irritam facere, quia prima cōnubij sorte amissa, nouit castimoniam seruare. Hęc auis in nido suo folia squillæ superiacet, ne pullos suos lupus incurset. Nouit em̄ q̄ huiusmodi folia lupi fugere cōsueuerunt. Ex lib. de nat. re. Turtur sociū diligit, eo q̄ mortuo uel capto incedēs solitari, siccis arborum ramis insidens gemēs ac tristis, nulli auium est infesta, sed ad oīum infestatiōes patientissima. In locis tutissimis et delectabilissimis, habitat per totam hyemē in cō cauis arboribus. Implumis iacet, in uere aūt p̄ducitur: multæ quidē earū terras calidas hyeme petūt: & multæ remanent si locū habeant soli oppositū, ad quiescēdū aptū. Aliq̄n ita debiles sunt naturaliter, ut manu capi possunt. Oua sępe terna pariunt: sed nunq̄ plusq̄ duas educant, similiter et palūbi. Turtur ouat in uerebis, & sępe ter, sed hoc quando unū par ouorum corruptū fuerit, aut casu perierit, solaq́ȝ auium pullos suos de nocte pascit.

Aristot. Turtur ex fructu uiuit, sicut et palūbus. Palumbus autē semper apparet, turtur autem nō. Coit quidem turtur post tres menses, pregnans est diebus. 14. & to nidem cubat. Viuit autem & cubat sicut & colūba, quindecim annis. Palladius. Turtures ut alātur breui & prope obscuro cubiculo claudendi sunt, quos nutrire facilimum est, quia nihil expetunt.

OPERATIONES.

Auice. Sanguis turturis calidus, distillatur super aurem contritā & dolorosam. a

Plin. lib. 29. Turturum sanguis eximie prodest oculis cruore suffusis. Fimus earū albugines extenuat. Huius alæ dextræ sanguis medicinalis est immissus oculis.

CAPVT. 114.

VAnellus. Ex lib. de natur. rerum. Vanelli sunt aues, q̄s Plinius Stymphalides nocat, satis pulchræ, columbina magnitudīe, cristato capite, ut pauo, collo quidem colore uiridi & lucenti, reliqua uero parte corporis uarietate distincta. Hęc auis cum hominem etiam à longe nido suo appropinquare senserit, egressa statim cum clamore occurrit, sicq́ȝ stulta dum hominem à nido suo amouere se credit, ipso clamoris indicio nidū prodit, quem progressus homo spoliare contendit. Hoc idē dicit Plinius, licet per alia uerba.

Capus

CAPVT. 115.

VEspertilio. Aristote. Vespertiliones habẽt pedes sicut aues, & carent cauda, quoniam sunt agrestes: Ipsarum quoque alæ sũt membranulis id est corio indistinctæ, & si caudam habuissent, motum alarum probiberent, et quia nõ sunt diuisæ instar murium, habẽt in utraque parte mãdibula dentes: & uictũ sibi de nocte acquirunt, ut bubones. Ambro. Vespertilio est animal uolatile similes & quadrupes, dentibus etiam utitur, quod in alijs auibus reperiri non solent: parit ut quadrupedia, non oua, sed pullos uiuẽtes, crepusculo uolare cõsueuit, uolatque i aere nõ aliquo pennarum, sed membranæ suæ fulta remigio. Isidorus. Vespertilio dicitur eo quod lucem fugiẽs uespertino crepusculo circũuolet precipiti motu acta, animal murium simile, non tam uoce resonans quam stridore, & cetera quadrupedia uolatu excellit. In partibus Indiæ sunt uespertiliones columbis maiores, habentes quasi hominum deotes, hæ in faciẽ percutiunt homines, nares eis & aures aliaque membra ãputantes. Fertur quod hec auis strepitum quærit, et sanguis eius depilat.

OPERATIONES.

a Auicen. Vespertilionis lac (ot dicitur) est urina ipsius, io ipso aũt est abstersio &
b uehemens calefactio. Vnguentum uespertilionis, prohibet mammillas puella-
c rum à magnitudine. Cerebrum eius cũ melle confert priocipio aque descendẽtis
d io oculũ. Eius cinis acuit uisum, & confert ungulæ & albugini.

CAPVT. 116.

VEspa Aristot. Vespa ẽ animal anoulosũ, uolatile, aculeis ueneno sum, quod dicitur de putridis asinorũ carnibus nasci, sicut suci de mulis: crabrones de equis, & apes de uitulis. Item uespa aerem non recipit, uita ipsius & nutrimẽtum est circa stercus & carnes. Et est de animalibus quæ manẽt cum socijs suis, sicut formica & apis, habet aũt lanceã interius, sicut scorpio exterius, sanguine caret: alasque mẽbranis coopertas habet, accidit uespis senectutẽ exuere. Apesque nocẽtur à uespis, ideoque nocet apibus illas appropinquare. Ex lib. de nat. rer. Vespæ ex equinis carnibus aliquando procreantur, in plenilunio magis crescere dicuntur, harum uita circa stercus est. Ceras quidem faciũt, sed nõ ex collectione florum, & ob hoc inutiles sunt. Arist. Vesparũ cibus est ex floribus et fructibus, sępe quoque uiuunt ex cibis animalium. Munita uenatur in fine hyemis, & plures earũ uenãtur circa callẽ: uenãturque munita prope aggeres magnos & altissima loca, omnesque uidentur cum aculeis: non aũt cõgregant uespæ flores, nec cibantur ex eis sicut apes, sed cibus earũ in maiori parte est ex carne, ideo quod circa stercora manẽt, muscasque magnas deprehẽdunt & caput earum abscinduot, nidos sub terra faciunt, & ut formicæ terrã extrahũt. Prętcrea iuxta Pliniũ, quędã uespæ genus ex araneis, phalangium appellatum, perimunt, permittũt, & in nidos suos portant, deinde illinunt, & ex his incubando genus suum procreant.

OPERATIONES.

Cõstã. Vespæ & apes eis quos pungũt, a tumorẽ calidũ & luborẽ faciũt, rostrumque

2 carū remanet ubi tāgūt. Et aliqñ morsi
3 sudorē patiunť & abominationē. Aui. in.2.cañ. Vesparū puncturē bonū ē politū
4 emplastri more suppositū. Similiter folia siluestris maluæ, sedant illā emplastrata. Item stercus caprarū attrahit uespæ ue-
5 nenum. Ex sale quoqꝫ cum aceto & melle fit emplastrum ad pūcturam uespæ. Et oleum lauri confert eius mordicationi.

CAPVT. 117.

VLula Isid. Vlula est auis àplāctu & luctu nominata. Dū enim clamat, aut fletū imitať, aut gemitū. Vñ apud augures si lamētet, tristiciā, tacēs ostēdere fertur ꝓsperitatē. Autor. Vlulæ (ut dicit glosa sup Esaiam) sūt aues magnitudinis coruinæ, maculis resꝑsæ, q̄ rostro in palude fixo horrēde stridūt habētes uocē similē ululatui luporū, unde & nomē accepunt, & uocātur gallice bushort. De hac superius dictū est in capitulo Buthorio: et de onocrotalo, q̄ noīa sūt idē.

CAPVT. 118.

VPupa Isid. Vpupa ē auis spurcissima, cristis extantibus galeata, semper ī sepulchris & humão stercore cōmorans. Vpupa græce dicta eo q̄ stercora humana cōsyderet, & ferēt pascatur fimo. Glosa sup Leuiticū. Vpupa lugubris est & luctū amās. Vnde & in lege comedi prohibeť, quia seculi tristicia mortē operať. Phisiol. Vpupæ pulli cū parētes suos senuisse uiderint, ita, ut neqꝫ nolare neqꝫ uidere possint, uetustissimas parētū plumas euellūt, & oculos eorum liniunt, fouentqꝫ eos sub alis suis, donec erescāt eorum pēnæ, & reillumінentur oculi eorum: sicqꝫ mutuam uicem parentibus reddunt. Iorath in lib. de animalibus. Vpupæ pulli parētes suos fouentes anhelāt super oculos ipsorū, ut uisum recuperēt. Ex lib. de na. re. Vpupa est auis admodum pulchra, sed immūda, una tamē uoce, sicut & cuculus importuna ē, hyeme latet & nuda ē, uere producitur. Huius parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuūt, et interim à pullis pascūtur, donec uires plumasqꝫ recuperent. Cum enim senio uisum perdiderint pulli notam naturaliter herbam colligunt & eorum cęcatos oqulos inde liniunt, ut uisum recuperent.

OPERATIONES.

Pytagoras in libro Romanorum. Sanguis upupæ illitus, homini dormienti demoniaca gignit fantasmata. 1
Pennæ uero positæ super caput hominis, sedant soda id est dolorem capitis. 2
Huius etiam lingua super illum suspensa, qui multā oblisionem patitur, ei confert. 3

CAPVT. 119.

VUltur Isidorus. Vultur à uolatu tardo nominatus putať, magnitudine quippe corporis prepetes uolatus nō habet. Ferē pene usqꝫ ad cen

ad centũ annos procedere. Vultures autẽ sicut & aquila ultra maria cadauera sentiunt. Altius quippe uolantes, quæ multa mõtium obscuritate celantur ex alto illi conspiciunt. Ambrosius. Vultures dicuntur sine concubitu concipere & generare. Solent etiam mortem hominis quibusdam signis annunciare, cũ enim lachrimabile bellum acies inter se instruunt multo uultures sequuntur agmine, & eo significant, quod multa hominũ multitudo bella casura sit futura preda uulturibus. Glosa super Leuitic. Lex uulturem comedi prohibet, qui bellis & mortuis gaudet. Phisio. Sedet autem uultur in altissimo loco, quia retardatur in ascensu à terra: ascẽditque tantum in altissima ut uideat loca remota: ideoque dicitur quod solus uultur est auis dei. Hic etiam maiores aues rapaces, ut accipitrem insequitur. Aristot. Vultur grauis est, & mali moris, famelicus & clamosus. Venatur in locis à nido remotis ualde, ascendit ad locum altissimum, ibique sedet quia difficilis est ei eleuatio à terra: deprehẽdit autem lepores, & paruos ceruos & capras ac uulpes, & aĩalia cętera, quæ retinere potest. Idem. Vultur nidificat in locis altissimis, & multotiens super arbores. Inuidet pullis suis cum impinguantur, nec pascit eos, nisi de cibi sui reliquijs, & illos antequam uolare possint, ejcit. Est autem auis alia quæ proiectos illos cum pullis suis nutrit, unũ per uulturum occupat magnum locum, & ideo secum alios nidificare nõ permittit. Est autẽ longæ uitæ quod ex eo cognoscitur, quod nidus eius semper idem manet. Cũ enim senescit, elongatur rostrum eius superius, & arcuatur, & in fine, famemorit.

OPERATIONES.

1 Esculapius. Vulturis pennæ combustę
2 fugant serpentes à domo. Iecur eius tri
tum cum sanguine per decem dies bibitũ,
3 caducos liberat. Sanguis eius cum suc
co marubij, caliginem oculorum sanat.
4 Adeps eius dolorem oculorũ sanat, &
5 dolores neruorum euacuat. Diosc. Fi
mus uulturis medicinalis est nam fumigi
6 um eius secundinã expellit. Plin, lib. 29.
Vulturis fel ex aqua dilutũ, albugines sanat oculorum. Penna uulturis si scalpãtur dentes, acidum faciunt halitum.

CAPVT. 120.

XYon Auror. Xyon ẽ auis immunda secundum legem, cuius natura non satis est nobis nota. Est autẽ (ut legitur) de genere uulturum, sed minor quam uultur. Hęc enim est mens Alberti in libro de naturis animalium, Et similiter in libro de naturis rerum.

CAPVT. 121.

YBos. Hydros, Isida. Ex libro de naturis rerũ. Ybos est auis uisu sur debilis, quæ imitatur uocẽ eq. Et quandoque super eum uolans: eãdem stupefacit: ipsumque fugere cogit. Aristoteles. Ybos ideo cum equo pugnat, quoniã ipsum à pascuis ejcit, & herbas comedit, ideo stupefaciens eum fugere cogit, & forte interficit. Est autem auis pulchri coloris, & uita eius bona, manetque apud fluuios & margines eorum.

Idem. Hydros est animal uolatile in Nilo flumine, satis inimicũ crocodilo. Nã de

natura & consuetudine, cum uiderit crocodilum in littore fluminis ore aperto dormiẽtem, inuoluit se limo, quo facilius possit eius faucibus illabi, sicq; faucibus illius irripens, erosis crocodili uisceribus, tãdem inde uiuus exilit.

Ex libro de naturis rerum. Isida à sono uocis dicta est, auis quidem parua, sed pẽnarum uenustate clarissima, in dorso colorem habet inter uiridem & ceruleũ: in pectore uero profert imaginem carbonum ardentium. Duos tantum habet in pede digitos, ungues aduncos, sed rostrum paruũ ac directum. Circa aquas assidua est, pisciculis uiuit, terram rostro cauat, ibiq; nidũ congerit, ac foetus facit.

OPERATIONES.

De hac opinatur uulgus, si pellem cum plumis mortuæ detrahas, & parieti infigas, omni anno plumas, ac si esset in corpore, commutabit.

CAPVT. 121

Zelinindes Ex libro de natur. rerum. Zelinindes sunt aues (ut dicit Plinius) quarum suffragium à Ioue deo petunt incolæ mõtis Casini, cum à locustis fruges illius uastantur. Itaq; à deo missæ locustas depopulantur. Vnde autem ueniant, quoue abeant, aut quo uadant ignoratur, hoc idẽ dicit Albertus in libro suo de naturis animalium in tractatu de auibus.

Hec igitur dicta de Auium natura sufficiant.

De

DE PISCIBVS ET NATATILIBVS.

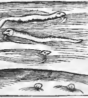
Liber Tertius.

CAPVT. 1.

ABremon Achādes, Accipenser, Albirē & Alphoram. Ex li. de nat. rerū. Abremō alas Abarenon, est piscis (ut dicit Aristot.) multum fecundus ouis, nec aliorum more cōtactu maris parit, sed naturali quodam instinctu uentrem suum ad arenam fricat, q̄ cōtactu aspa est, & gustu salsa: sicq; oua cōcepta parit, & post tempus debitum foetus educit. Iorath in li. de animalibus. Piscis abremon, hora tempestatis maris, natos suos in uentre saluat, & post tempestatē euomit eos. Idem Achādes piscis solicitus de pullis suis nauibus maris adhęret, sicq; propter ipsum omnino fiūt immobiles naues. Ex lib. de na. rer. Accipenser est (ut dicit Plinius) piscis apod antiquos nobilissimus, hic solus cōtra morem omnium pisciō babet squamas toto corpore ad os uersas. Plini. lib. 9. Apud antiquos piscis nobilissimus babitus accipenser, unus omniū squamis ad os uersis: contra aquā nando meat. Nullo nunc in honore est, quod quidem miror, cum sit rarus inuentu. Quidam eum elopem uocant. In li. ut supra. Albirem est piscis marinus, habens cutem adeo spissam & duram ac firmam, ut ea milites utantur pro galeis. In eodem libro. Alphoram est piscis, qui non gignitur, sed in loco lutosa ubi nō est aqua, ex ipsius luti putredine in modum uermiculi creatur. Postea cum ascenderit aquam, crescit in piscem. Durat autē modico tempore, citoq; dissoluitur.

CAPVT. 2.

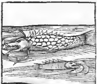
ANguilla. Isidorus. Anguilla dicitur ab anguis similitudine. Huius origo ex limo ē, unde & quādo capitē adeo lenis est, ut quādo fortius presseris, tanto citius labatur. Ferūt autem Orientis fluuium Gangen anguillas terrenis pedibus gignere. Plin. lib. 9. Anguillæ octonis uiuunt annis. Durant & sine aquis diebus senis, aquilone spirante, austro paucioribus. At hyemem in exigua aqua non tollerant, neq; in turbida: ideoq; circa uergilias maxime capiuntur, fluminibus tum precipue turbidis. Pascuntur noctibus. Exanimes piscium, solæ nō fluitant. Porro uice pedum pinnæ date sunt binæ piscibus omnino longitudo ut anguillis & congris. Item anguillæ scopulis se atterunt, ea q; strigmenta uiuescunt, nec alia est earum procreatio. Diutius autē cęteris uiuunt anguillæ aquis exemptæ. Idē li. 10. In anguillis omnibus nec est masculinū neq; femineū genus. quę nec aīal, nec ouū ex se generāt: sicut neutrū est & ostreis genus, cęterisq; uaso uel saxo adhęrētibus. Ex li. de. na. re. Anguilla ex aliorū pisciū limo nascit̄, difficult̄ excoriat̄, durissimā habet mortē, q̄ etiā excoriata uiuit, ad uocē tonitrui cōmouet̄. Aqs claris fluuialibus gaudet et ī abscōsiōe Pleiadū maxie

capitur, quia tunc ex uētis oppositis aqua turbatur. At pisculorum inferioris potestatis rapax est, maxime tamen cum in femine reperiuntur.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de nat. rer. Exanimis sola piscium non fluitat, nisi cum aquis putrefacta dissoluitur. Plus alio cibo decoquatur, aliter nociuus est cibus eius: ad ignem assata plus cōpetit, quia malicia eius illic euapo-
2 ratur. Pinguedo eius auribus medetur.
3 Item anguillę uino necantur: qui ex eo biberint, tedium uini habent.

CAPVT. 3.

ARanea, Aries & Arini. Aui. Aranea marina, uidetur ꝙ dispositiones eius propinquæ sint dispositionibus scorpionis. Isidorus. Aranea genus est piscis, dictum, eo ꝙ aure feriat, habet enim in ea stimulos quibus percutit proximantes. Plini. lib. 9. Aculeo spinæ in dorsu noxius est ac uenenosus. Plinius in eodem. Aries est piscis, qui grassatur ut latro, nunc grandi nauiū in salo stantium occultatus umbra, si quē nandi uoluptas inuitet expectat: nunc elato extra aquam capite piscāium cymbas speculatur, occultatusq; adnatans, mergit.

Esculapius in li. de animalibus. Arini siue harini piscis cum homo quid uiderit, eum inebriat, & mouet eum ad rixas & cōtentiones, postꝗ uero comederit, placatur ira eius.

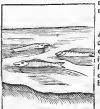
OPERATIONES

1 Araneæ itaq; morsus, ceterumq; reptilium marinorum uenenosorum, dixerunt curādos esse cum tyriacis, quibus curatur uenenum frigidum, & cum medicinis mustelarum & tyriacę eorum.

CAPVT. 4.

ASpidochelone, & aurata. Phisi. Aspidochelone grece dicitur belua quędam i mari, quę latine dicitur aspido testudo: est autem cetus magnus, habens super corium suum, tanꝗ sabulum, quod est iuxta littus maris. Vnde plerūq; eleuato dorso suo super undas, à nauigantibus nihil aliud creditur esse ꝗ insula: itaq; applicantes dentes super eam alligant naues, accendunt focos ad coquendos cibos. Ille uero ubi sentit odorem & calorem ignis, mouet se à loco, & sic mergit naues in profundum: Alia quoq; huius heluæ natura est, quando esurit, aperit os suum, & quasi quēdam odorem bene olētem exhalat de ore suo, quem sentientes minores pisces confluunt in os eius, quod ut impletum fuerit, claudit, et eos transglutit.

Idem. Aurata dicitur exco, ꝙ in capite suo auri colorem habet.

Caput

CAPVT. 5.

ALforam. Alber. in lib. de natu. animalium. Alforam piscis est, qui ex putredine luti generatur, & in lutū sine aqua p̄creatur ad modum fermiculi, qui uermis aqua ascendente crescit in piscem. De hoc pisce nautæ dicunt, si consumatur putrefactus usq; ad caput & ad oculos, adueniēte aqua iterum renascitur, & tunc diu uiuit, cum ante huiusmodi suam regenerationem paruæ uitæ sit, ut supra dictum est capitulo. 1.

CAPVT. 6.

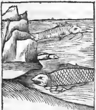
AStturam. Albertus in lib. de natu. anima. Asturā piscis ē qui tempore ueris & autumni in spumis pluuialibus generatur, & in cis ebullit sicut uermis ex stercoribus animalium. Dicitur etiam ex luto generari. Hic piscis impatiens claritatis solis fugit ad umbras arborum, quas in aquas proijciunt: calorem tamen diligunt & habent, de profundo ad ripam natant, tempore siccitatis non abundāt, sed qoando multæ sunt pluuiæ & calidæ abūdant.

CAPVT. 7.

AVrenm uellus. Albertus in libro de naturis animalium. Aureum uellus ē animal marinum sicut spongia, & de spōgiarum genere, sed rarius est & mollius ad modum lanæ, & lanugo eius in auri splēdorem conuertitur, & dilatatur, & prolōgatur sicut uellus: & dum est in mari mouetur motu contractionis, & dilatationis sicut spōgia, & raro inuenitur. Tamē hoc inuentum in Frigia, cū extitit bellum Troianum inter Græcos & Frigios, sicut dicit Dares Frigius in historia Troiana.

CAPVT. 8.

Arburciū, Amnis, ahaniger, Afferus, & Astralus. Albertus in libro de natur. animaliū inquit. Arburcium piscis est multis ouis foecundus. sed non eijcit oua, nisi uentrem confricet ad harenam tactu asperam & in illa pullos educit & complet.

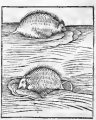
In eodem libro ut supra. Amnis piscis est, ut dicunt, saxatilis, qui lapidem gestat interius. Est autem ualde speciosus in lateribus uirgultas habēs puniceas, toto autem corpore reliquo diuersis coloribus ē distinctus ac depictus. In lib. ut su. Ahaniger piscis est, ut dicunt, qui Amno ꝓpemodum similis est, & longus & rotundus qui Germanice, gwich, uocatur, & est albus, bonarum carnium, breuior anguilla, rostrum auis habens pro ore, subtile & lōgum, & rubeum, & uiridē interius habet spinam. Albertus in libro ut supra. Afferus piscis, ē q ꝓpter exiguitatē hamo capi nō potest. In eodē li. Astralus piscis est q aquarū undas ore suscipit, & urit qñ pleiades occidūt, eo ꝙ tunc tempus est pluuiarum.

CAPVT. 9.

Abydes. Albertus in lib. ut sup. Abydes anial est marinũ, cuius conuersatio primũ est in aqs, & cibus, & postea mutatur figura eius & efficitur terrestre, & egreditur de aq̃ quęrẽs uictum in terra: & cum figura mutatur, mutatur etiam nomen eius, & uocatur astoym.

CAPVT. 10.

Ahuna. Albertus in lib. de na. animaliũ. Ahuna monstrum est maris gulosius cũctis marinis beluis pręda uiuit, & in crassitudine corporis sui uertitur ei quicquid comedit: unde quia stomacho caret, uenter eius quando comedit multum extenditur, & inflatur supra modum: & cum amplius extendi nequit, pisces per os eijcit, & hoc de facili: quia cum collo careat sicut cęteri pisces, os eius contiguum est uentri. Est autẽ adeo crassum animal, q̃ quando periculũ timet, pellem et carnes suas contrahens replicat, & extremitates sui corporis intra se sicut herinaceus abscondit ita ut non appareant, quod tamen aliquando sine sui detrimento non facit. Mortem enim adeo timet, q̃ cum periculum senserit non laxari, abscedere bestiam quæ in insidijs latet, nequaq̃ caput foras extrahit, quod intra corpus suum abscõdit: sed cum affligitur fame carnes suas deuorat, magis eligens ĩ parte absumi, q̃ pręda facta beluis in totũ consumi.

CAPVT. 11.

Barchora. Albertus in lib. ut supra. Barchora est anial marinum, habẽs orificium præ oibus animalibus fortissimum. Nã & lapidẽ si in os suum acceperit frangit. Hęc quãdo q̃ ad ripas exit, & herbas depascit, & quãdo oportet in aquam reuertitur, ibiq; submergitur ne cutis dorsi eius à sole exsiccetur, & ad nutum debitum deflectere se nõ possit. Pisciculos nãq; paruos uiuos filo consutos (quos comedit, & per illos dep̃hendi n̄r) piscatores in mare projciunt, q̃ dum effugere non ualent, sed in simul fluitant, animalis prędicti morsibus patẽt. At ipsum aial dũ unũ post alium transglutire laborat, interim occupatũ deprehẽditur.

CAPVT. 12.

Borbotha, Botha et Brenna. Isidorus. Borbotha sunt pisces q̃dam fluuiales, aliquaten⁹ anguillis simi-

les

les, lubrice nãq; sunt, & excoriantur sicut anguillæ. Corium habẽt nigrũ, esum dulcem, & epar præ omnibus piscibus melius & efficacius. Caput magnũ respectu corporis, os amplum & latum ualde. Cũ autẽ ętate duodecim ãnos excesserit, in corpus magnum crescit: et tunc nomen eius mutatur, & solaris uocatur, de quo inferius dicetur. Idem. Bothæ sunt pisces fluuiales, qui non natant nisi per amplitudinem corporis. Tenuissimi nãq; sunt, & lati ualde. Pinnas habẽt in circuitu lati corporis, impinguantur uento meridionali flãte. Cunq; uenatur hic piscis à piscatoribus, fundũ aquæ petens, aquam supra se turbat, ut uideri nequeat. Maximeq; corpore strato cum terræ adheret, supra dorsum terræ simillimus est. Maculas autem in dorso rubeas habet. Alexander. Brenna ẽ piscis fluuialis, qui cũ uidet sibi Lucium imminere, declinat ad cenosa, aquarum limpiditatem à tergo perturbans.

CAPVT. 15.

BAlena Isidorus. Balena est immẽsæ magnitudinis bestia, ab emittẽdo & fundendo aquas uocata. Cęteris enĩ bestijs maris altius iacit undas. Balin autem gręce dicitur emittere.

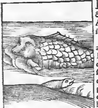
Plinius lib. 9. Balenas in Gaditano oceano non ante brumam conspici tradunt, condi autem ęstatis temporibus in quodã sinu placido & capaci: miri gaudentes ibi parere. Hoc scire orcas, infestam his beluam, & cuius imago nulla representatiõe alia possit exprimi, q̃ carnis immensæ dẽtibus truculentæ. Irrumpũt ergo in secreta, uitulo sq;illarum & fœtas, uel etiam nimi grauidas morsu lacerãt, incursuq; ceu liburnicarum rostris fodiũt. Illæ uero ad flexum immobiles, ad repugnandum inertæ ac põdere suo oneratæ, nunc quidem in utero grauides, pariendiue pœnis inualidæ solum auxilium nouerũt in altum profugere, seq; toto oceano defendere. Contra orcæ laborant occurrere se seq; opponere & caunum angustijs trucidare, in uada urgere saxis illidere. Spectantur huiusmodi pręlia ceu ipso mari sibi irato, nullis in sinu uẽtis fluctibus uero ad anhelitus, ictusq; quantos nulli turbines uoluant. Ora balenæ habent in frontibus, ideoq; summa aqua adnatantes in sublime nimbos efflãt. Balenis branchiæ non sunt sicut nec Delphinis: Hec duo genera fistulis spirant, q̃ ad pulmonem pertinent. Balenis à fronte Delphinas à dorso. Idem. Quæ pilo uestiuntur, animalia pariunt; ut pristes, balena, uitulus.

Idem in lib. 10. Balenæ ac delphini dormiunt: nam etiam stertentes audiuntur.

Solin. Indica maria balenas ultra spacia quattuor iugerum habent. Sed quos fascituras nuncupãt, q enormes supra molem ingenrium columnarum ultra nautũ antennas se extollũt, haustosq; fistulis fluctus ita eructant, ut nimbosa alluuie, plerũq; nauigantium alueos deprimant.

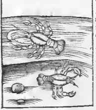
Ex libro de naturis rerum. Balenæ brãchias non habẽtes fistula spirant, quod raro in marinis animalibus inuenitur. Fœtus suos gestant, cum infirmantur inualidi sunt, & si parui sunt, eos in ore suscipiũt hoc idem imminente tempestate faciunt, & post tempestatem illos euomunt: Quoniam propter defectum aquæ fœtus impediuntur ne matrem sequãtur. Mater aquã in ore receptam instar fluuij ad eos eijcit, ut sic inhęrentes terræ liberet, adultos etiam diu comitatur. Adolescunt autem celeriter, & decem annis crescunt.

CAPVT. 16.

BAbilonicꝰ & Belua. Albertus in lib. de naturis animaliū. Babilonici pisces sūt (ut dicit Theophrastus) circa Babiloniam existētes in locis ubi dulces aquæ incinorosis recipiuntur ex fluuijs incidentibus. Inde ēm̄ egrediūtur pisces ad pastum, capita ad modum ranarum magnarum, reliquas partes corporis ad modum ragiæ habentes: similes piscibus alijs pinnulis gradiētes, & crebro motu caudæ. Plini. Beluæ in Oriētali mari sunt. Et beluæ sunt animalia marina adeo magna & importuna, ꝙ ꝓcellas excitant de profundo, et pericula nauibus inducant, ita, ꝙ naues Alexandri ad pericula deduxerunt.

CAPVT. 15.

CAncer. Ex lib. de natur. rerum. Cancer pedes habet & brachia, forcipesq; pro manibus, retro gradꝰ est, nec unq̄ ante faciem suā ambulare nouit. Mares duas habēt spinas inter uentrem & caudam, quibus feminæ carent, quæ oua in uentre habent, ictibus serpentum medētur. Coitus tempore mas ascēdit in dorso super feminam, at illa motum eius sentiens à tergo coire uolentis inclinata super latus ad ipsum se cōuertit, sicq; coitus completur: latent in hyeme mensibus quinis. Veris tēpore senectutē exuūt uelut anguis. Cancer lacte potatus, sine aqua uiuit multis diebus. Cum autē senuerit, duo lapides albi coloris intermixto rubore inueniuntur in eius capite, quos tantæ uirtutis esse dicunt, ut in potu dati, cordis punctiones sanant. Aristot. Cancer habet octo pedes ꝑ quas mouetur ęquali motu, caret sanguine, durū extra, & intus molle: nec est illud durū conteribile, immo accipit ignem in ripa maris, quod ē intra Iudeam habentur cancri parui, qui dicūtur milites, propter uelocitatem cursus, tantū enim currunt, ꝙ deprehendi non possunt. Et cum aliquis finditur, non inuenitur in eius corpore caro uel superfluitas omnino, quia pascua non habent. Isidorus. Cancri uocati sunt, quia cōchæ sunt. Crura habētes, inimica ostreis animalia, eorum uero carnibus uiuūt miro ingenio. Duo aūt sunt genera cancrorum, fluuiales & marini. Ambrosius. Cācer ostreis uescitur, sed quia ostreum clausum, nulla ui aperiri potest, periculosumq; est, si chelā eius includat ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Explorat enim si quando ostreum, remotis in locis ab omni uento, contra solis radios dipticum in illud suum aperiat, ut aēre libero uiscerum suorū uoluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immittens ostrei conclusionem impedit, sicq; aperta claustra reperiens tute chelas impendit: uisceraq; interna depascit. Item feminæ maiorum membrorum sunt q̄ masculi, & distantia coopertorij maior est q̄ in masculis, & ouant per locum superfluitatis. Cācer paruus generatus ex terra & limo intra loca uacua testarum aliorum animalium. Cumq; creuerit aliquantulum, mutat se ab illo loco ad testam maiorem. Cancer & Karabo in senectute exuunt spolium. Vterq; accipit pisces in profundo maris duobus suis labijs, & diuidit eos in duas partes, & ducit ad os suum.

OPERATIONES.

Auicenna. lib. 2. Cancer marinus ꝓprie dicitur

diciturilla species cancri maris,qui habet
2 omnia mēbra dura ut lapis. Quod ex eo
adustum est,subtilius est reliquis adustis,
& abstergit dentes, & delet pannum ac lē
3 tigines. Vlcera quoq; desiccat, & confert scabiei. Item prohibet lachrimas,& resoluit cum sale ungulam. Fit quoq; ex eo collirium,& fricatur cum eo scabies palpe
4 brarum. Prohibet etiam quartanā. Cancer fluuialis confert extenuatis ualde. Testa cancri marini subtilior est q̃ testa cliba
5 ni. Exsiccatiua est et abstergit pannum ac lentigines ac scabiem. Cancer fluuialis est difficilis digestionis,ac plurimi nutri-
6 menti, & ipsum quidem rectificat. Decoctioq; cum melle extrahit spinas,& acu
7 tas res infixas carni. Isaac lib.3.Cācros & omnes pisces cōchas habentes testatur Galenus esse solubiles,propter salsitatem eorum & acumen, proinde stomacho nociua sunt,maxime neruositati suæ.

CAPVT. 16.

CAab Canis marinus. Isidor. Caab est animal marinus, habens pedes paruos, respectu sui corporis:quod utiq; magnum est. Sūt autem pedibus uaccæ similes,horum unus lōgus est,cartilaginosus, osse carēs,quo loco utitur manibus in omnibus. Per ipsum enim eradicat quod uult, & per cibaria per eum accipit,eaq; ori suo reddit. Et cū natat in aqua,spirat in ea, sed spirādo anhelitu suo aquam in corpus suum attrahit,qua cū repletus fuerit,ad aerē recurrens eam eijcit, & sic respirat.

Idem. Canis marinus belua terribilis et hostilis omni animanti,quod eius uerberibus cedit. Robustissimos habet branchos clauorum modo formatos. Hi uenantur per mare greges piscium, instar canum in terra feras uenātium,excepto q; latrare nequeunt,sed pro latratu afflatum horribilē habent. Insequentes ergo piscium greges ad loca angusta coartant, & sic in coartatos crudeli morte grassantur. Piscatores uero loca notantes, in quibus absconditi pisces à fuga latebant,rhetibus capiunt circūclusos. Hæ uero beluæ difficulter multis tridentibus confici possunt. Item canis marinus à similtudine morum canis terrestris dicitur,eo scilicet q; mordeat.

OPERATIONES.

Auicē. Fel canis marini uel canis aquæ 1
dixerunt esse uenenum, de quo si quis comederit quantitatem lentis unius,interfi
post hebdomodam. Sed cura eius est,ut 2
bibatur butyrum coctum uaccinum cū gētiana romana & cynamomo,& iterū coagulum leporis.

CAPVT. 17.

CEtus. Ex libro de naturis rer. Cetus est piscium maxim⁹, habēs os in fronte magnū et patulū et oris meatus strictos. In iuuentute dentes habet nigros, in senectute albos. Hij pisces aliqoando fluctus haustos ita eructuant, ut alluuie nimbosa plerumq; classem nauigantium deprimant, sed et cum in mari tempestas oritur, se super fluctus attollunt, & commoootionibus ac turbinibus naues merguntarenas aliquando dorsis sustollunt, in quibus ingruente tempestate, nautæ terram se inuenisse gaudentes anchora iacta falsa firmitate quiescunt at ignes accensas belua sentiens subito cō

mota se mergit, & homines cum nauibus in profundum trahit. Cetus postq̃ ętatem annorum trium excedit, cum balena coit, & in ipso mox coitu uirtute uirgæ genitalis emutilatur ita, q̃ ultra coire nequit, sed intrans alti maris pelagus intantum excrescit, ut nulla hominum arte capi possit. Infra tres igitur annos ętatis suæ capi potest Capitur autem sic: piscatores locum ubi cetus est notantes, illic congregantur cum nauibus multis, factoq; circa eum fistularum ac tubarum concentu, alliciunt insequentẽ quia gaudet huiusmodi sonis: cũq; iuxta naues hęrentem sono modulationis attonitum cernunt, instrumentũ quoddam ad instar rastri dentibus ferreis acuminatum in eius dorsum clam proijciunt, atq; diffugiunt. Nec mora si certum uulneris locum dederit, fundum maris cetus petit, seq; ad terram dorso fricans uulneri ferrum uiolenter intrudit, quo usq; perfossa pinguedine uiuam carnem interius penetrauerit, sicq; ferrũ subsecuta salsa maris aqua uulnus intrat, ac uulneratũ perimit. Mortuum ergo super mare refluitantẽ piscatores cum funibus adeunt, & ad littus cum magno tripudio trahunt.

OPERATIONES.

1 Autor. Cetus (ut fertur) quando ludit in mari, signum est tempestatis. Idem et de balena dicitur. Huius generis est aspido chelone, de quo dictum est supra.

2 Isid. Cetus autẽ ut legitur non comedit ut alij pisces masticando, cibumq; dentibus comminuendo, sed tantummodo gluttiendo, & intra corpus retinendo.

3 Item habet oris meatus, ut dictũ est, strictos. Vnde non nisi paruos pisciculos deglutit, quos odorifero anhelitu suo attrahens ad se, ac deuorans in uentrem suum mittit. Habet enim in gutture quandã pellem membranæ similem, quæ multis meatibus perforata non finit quicq̃ magni ingredi uentrem.

4 Iorath. Cum autem cetus sperma proijcit in coitu suo cum semina, quod superfluit ex ipso spermate supernatat aquæ, & colligitur ambra.

Platearius. Ambra dicitur esse sperma

5 ceti. Auicenna. Ambra, ut ęstimo, ẽ minatio fortis in mari: melior est grisea fortis, deinde uaria, post citrina: Et adulteratur cum gipso, & cera, & laudano. Nigra specie mala est. De uirtute ambræ etiã superius satis dictum fuit. 6

CAPVT. 18.

CEle. Celethy et ceruleus. Ex lib. de natu. rer.

Celethy secundũ Aristot. est animal marinũ, quod propter morem aliorum oua in matrice sua generat, quibus illic debito tempore fortes exeunt uermes ex illis: quos cum pepererint, incredibili celeritate fiunt animalia perfecta, parentibus similia. Cor habet magnũ et tamen est ualde timorosum, grauiter dormit, ita, ut manu capi possit.

Aristoteles. Celethy est ex animalibus carnem comedentibus. Celethy quidẽ habet oua unum completum intra, quod & parit extra. Cęteri uero pisces ouant extra oua incõpleta, excepta rana marina. Oua hęc post paruitatem cito crescunt sicut uermes, quæ generãtur ex animali paruo ualde, deinde crescunt per se. Celethy non habet alas, sed habet similem radicibus in terra crescentibus. Generat autem multocies scilicet sex mensibus. Exit à profundo maris, & pullificat prope terram, quod facit propter calorem, & ut à pullis suis auferat timorem.

OPERATIONES.

1 Ex libro de naturis rerum. Ceruleũ est monstrum in flumine Gange, instar cancri, habens brachia lõgitudine septem cubitorum, quibus elephãtem corripit, & undis submergit.

2 Plinius lib. 8. In Gange Indiæ Statius

Sebofus haud modico miraculo affert, ꝯ/mes branchijs binis.60.cubitorum,ceruleos,qui nomen à facie traxerunt. His tãtas esse uires,ut elephantus ad potum uenientes mordicus comprehensa manu eorum abstrahant in profundum.

CAPVT. 19.

CHilõ & circhos. Ex lib.dena. rerũ. Chilon inter omnium animaliũ gñra non pascitur, sed tantũ humiditate uiscosa, quę exit ab eo,cibatur & nutritur,unde fit ut hoc aı̃al semper sit ieiunum, ita tamẽ corpore ualidũ. Nã & in feminis uidemus plus posse differri ieiunium per multos dies, q̃ in uiris propter superfluitates humidas & uiscosas,quæ magis abundant in eis,id est feminis.

OPERATIONES.

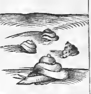
1 In eodem libro ut supra.Circhos,aliàs Crichos, habet cutem testeam,lenem,nigram: & in aliqua parte rubeam fissuras duas in pede,quæ tres digitos faciunt, pedem dextrum habet paruum,sinistrum uero magnum.

2 Et ideo cum ambulat, totũ corpus fert super sinistrum,aere claro absolutus incedit,commotis autem uentis, applicatur lapidibus & immotus quiescit.

3 Cuicunq; rei adhęret, forti applicatiõe adhęret.

4 Et hoc mirum, q̃ claro quidem tempore sui potestatem habeat, tempestuosa autem debilitatur & infirmatur.Caput habet humanum, reliquum uero corpus ferè ut canis marinus.

CAPVT. 20.

COnchæ. Plinius libro.9. Concharum genera, firmioris sunt testæ,in q̃bus magna uarietas apparet ludentis naturæ Tot colorum differentiæ,tot figuræ inter quas principatum tenent margaritæ.

Isidorus.Conchæ & Cochleæ inde uocatæ sunt, quia deficiente luna cauantur, id est euacuantur. Omnium enim clausorum maris animalium atq; concharum incrementa lunæ membra turgescunt,defectu euacuantur. Nam luna cum in augmẽto fuerit,auget humorem, & cum in defectum uenerit,humores minuuntur. Conchæ autem primæ positionis nomen est, Cochleæ uero per diminutionem, quasi conchulæ. Concharum multa genera sũt: inter quas & margaritæ, quæ celee esse dicuntur. Fulgentius in libro mithologiarum. Concha marina toto corpore simul aperto miscetur in coitum, sicut Iuba refert in Phisiologis. Haly. Sadephum id est concha marina melius est album.

OPERATIONES.

Rasi in Almansore. Conchæ marinæ 1
adustæ abradendo purgant dentes.

Ex non adustis aut attritis emplastrum 2
factum adustionem ignis sanat.

CAPVT. 21.

COchlea. Plin.lib.9. Cochleæ aquatiles terrestresq; sunt, exerentes se domicilio, binaq; ceu cornua prorendẽtes cõtrahẽtesq;, oculis carent, ideoq; corniculis earũ prętentant iter.

OPERATIONES.

1 Idem in lib.30. Cochlearum cibus stomacho est utilis, sed in aqua oportet eas in
tactu earum corpore subseruefieri, mox ĩ
pruna torreri, & e uino garo q; sumi: lau-
datissimæ sũt Affricanæ, & ex insulis Ca
2 prearum. Idem in lib.32. Ictibus scorpi
onum carnes fluuialium cochlearum resi
3 stunt crudæ uel coctæ. Quidam ob id
falsas quoq; obseruant, & imponunt ipsis
plagis precipiunt & cochleæ crudæ car-
nem tritam bibere ex aqua calida in tussi
cruenta.

CAPVT. 22.

congrio

COnger Coretz & coruus marinus. Ex lib. de natur. rerum. Conger est piscis marinus, ut murena longus, sed corpore multo maior. Hic uento flante uehemẽti impinguatur, & eius carnes dulcissimæ sunt ad edẽdum. Cum murena ceterisq; piscibus inimicitias habet, & intantum robustus est, ut polypum fortitudine dentium laceret. Plin.lib.9. Conger est piscis longus ut anguilla uel murena, flexuoso impulsu corporis, ita mari utens natando, ut serpẽs terra repẽdo. Cõger & murena mutuo odio flagrant, caudam inter se prerodentes. Cõgri mensibus hyemis iacent in speluncis cõditi, nec capiuntur, nisi diebus ęstatis. Pinneq; uice pedum datæ sunt piscibus binæ sunt omnino longis ut anguillis & cõgris Polypum sua rodore brachia falsa opinio est, id enim à congris euenit ei. Nam polypum lacerant congri. Polypum uero locusta pauet, locustam conger in siccũ repunt etiam congri.

OPERATIONES.

Esculapius. Corez piscis ẽ, qui tempo- 1
re pluuiæ in cauernis occultat se. Nam dũ
pluuia cadit super eum & haurit eam, ex-
cęcatur & postea moritur. Isidor. Cor- 2
uus marinus à cordis uoce dictus est, quia
pectore grunnit, suaq; uoce proditus capi
tur. Iorath. Pisces qui dicũtur corui qñ 3
pullificant, uoce sua produntur, quia sem
per gemitus uel grunnitus proferũt, & sic
capiuntur.

CAPVT. 23.

CRocodilus. Isidorus, Crocodilus à croceo colore dictus est. Gignitur in Nilo. Et est animal quadrupes in terra, & in aqs ualens, lõgitudine plerũq; cubitorum.20. dentium & unguium immanitate armatum, tantaq; cutis duricia, ut q̃uis fortium ictibus lapidum tergo repercussus sit, non sentiat: nocte in aquis, die humi quiescit. Oua in terra fouet. Masculus & femina uices

na uices ferrant,hunc quidam pisces serratam habentes cristam tenera uentrium dẽ secantes interimunt. Solus ex animalibus superiorem maxillam mouere dicitur.

Ex lib. de natu. rer. Crocodilus lingua caret, os patulum & apertum habet, & hiatum usq; ad aures, per diem in terra quiescit adeo immobiliter, ut nisi consuetudinem eius precognoscas, mortuum illũ credas Oculis clausis dormire se similat, & aues hiatu suo papuli gratia inuitat, quasi ad escam descendẽtes perimit & transglutit. Quidam hoc animal sicut ursam semper crescere crediderunt. Circa Nili ripas habitat in insula: gẽs hominum parua quidem, sed animosa, his beluis inimica. Soli enim innatare flumen audent, in quo crocodili habitant, saliunt q; supra dorsa eorum & illos inquietant. Aristoteles. Crocodilus in aqua conuersatur, non tamẽ recipit aquam intra se, sed aerem, & parit extra: habet sanguinem, duosq; pedes maiores, & caudam, omniaq; talia sunt fissi pedis, multorumq; digitorum, et participant instrumentum sensus in lingua preter crocodilum. Hoc etiam animal non habet aures, sed foramina tantum, quæ sunt uiæ auditus nec habet mammillas, nec testiculos nec uirgam apparẽtem extra, sed intra, nec habet pilos, sed per totum corpus est corij squamosi. Habetq; dentes magnos & acutos & distinctos, habet etiam oculos similes porcorum, et habet culmos. In aqua quidem debiliter uidet, quia spissior est aere. Maior est eius mãsio in die super terram, & nocte ĩ aqua: quoniam aqua calidior est de nocte, q̃ aer extra. Trochilos auis os eius apertum intrat, & eius dentes mũdificat: illorum q; sordibus se esbat. Crocodilus autem in hoc sentiens iuuamen nõ nocet eis, sed cum uult eas extrahere, mouet collum, nec eas comedit.

OPERATIONES

1 Pli. lib. 28. Crocodilum generi, cuius uita est in aqua & in terra communis dẽtes e maxilla dextra, dextro lacerto ad alligari,
2 coitus stimulare dicũtur. Lapillos etiam in uẽtre illius exemptos, aduersus horrores febrium uenientes expellere tradũt

Et ob hnc Aegyptij suos egros ipsius 3
adipe perungunt. Dioscor. Fimus crn 4
codili terreni collectus, & succus adhibitus, gratum uultum ac niueum facit, maxime si albus ac lenis fuerit, & in aquam missus, cito se soluerit. Auicẽ. in. 2. li. Ster 5
cus crocodili ualet albugini oculi.

CAPVT. 24.

DRaco marin⁹. Ex li. de nat. rer. Draco marin⁹ est monstrũ crudelitate horridũ ĩstar dracõis terrestris ĩ longitudine extenditur, alis caret. Caudam habet tortuosam, caput secundum magnitudinẽ corporis paruum, sed hiatum oris horridum, squamas & cutem duras, pinnam autem habet pro alis, quibus utitur in natando, uno impetu magna maris spacia transcuerit, & hoc potius robore uirium q̃ remigijs pinnarum. Pestifer est hominibus & etiam piscibus morsus eius, mortem enĩ infert. Isido. Draco marinus est in branchijs aculeos habet ad caudam spectantes. Qui dum percusserit, quocũq; ferit uenenum fundit, unde & uocatus est.

OPERATIONES.

Plinius libro. 9. Draco marinus captus 1
& immissus in arenam, cauernam sibi rostro mira celeritate excauat.

Idem libro. 27. Absinthium aduersa- 2
tur draconi marino.

Idem libro tricesimosecundo. Carnes 3
etiam stellæ maxime ualet contra marini draconis ictus impositæ.

Imponuntur quoq; contra eum salsa- 4
menta ex aceto.

5 Item draco marinus ad ſpinæ ſuæ qua ferit, ueuenum, ipſe prodeſt impoſitus.

6 Auicẽna in. 4. canone. Morſus draconis marini, ſimiliũq; magni corporis ſerpentium, curatur in quantum eſt ulcus tãtum, non inquantum eſt uenenum de quo ſit curandum.

7 Draconis quidẽ marini morſus (ut dixerunt) liniatur cum ſulphure & aceto.

8 Conferunt ei adipes crocodili emplaſtratus & plumbum fricatũ ſuper ipſum.

9 Idem in ſecũdo. Draco marinus, ut ait Galenus, finditur & ponitur ſuper morſũ ſuum & confert.

10 Succus etiam abſinthij cõfert eius mor
11 ſui. Stanni quoq; ceruſa, confert ſuper puncturam eius confricata.

CAPVT. 25.

DElphinus. Autor. Delphinus frat hominis dicitur, q a moribus humanis quodam modo aſſimilatur Ex libro de natur. rerũ. Delphinis pro uoce gemitus eſt, humano ſimilis, & hoc quia pulmonem habent & uenam aſperam, & eorum lingua non eſt abſoluta, nec eorum labia proueniunt uel prominent ad diſtinguendam uocem. Aures non habent, ſed aurium loco foramen. Horum autem olfactus ne ueſtigia quidem habet, cum tamẽ ſagaciſſime olfaciunt: dormiũt ſuper aquas, ut poſſint audiri ſtertere, uiuunt uſq; ad annos. 140. Mulcentur muſica, unde Arionem cytharistam in mari nautis interficere parantibus, obtinuit ab illis ut prius cythara caneret, ad cuius cantum delphinorum gregibus congregatis, cum in mare ſe proieciſſet ab uno exceptus eſt, & ad littus proiectus. Solus delphinus (ut dicit Ariſtotel.) inter piſces felle caret. Ariſtoteles. Delphinus ualde diligit filios ſuos, & ideo lõgo tempore paſcit eos. Solus inter piſces animal completum generat, & habet mãmillas lactatq; foetus. Idem. Mortuo deniq; delphino, cęteri delphini concurrunt, ipſumq; circumdantes in profunda deferunt atq; ſepeliunt, ne à piſcibus comedatũ.

Idem. Delphini parui ſemper ſimul ſũt tanq̃ greges, & habent duos magnos delphinos cuſtodes: q; ſi quis eorum mortuus fuerit, alij ſuper ſcapulas eum efferunt, ipſumq; cuſtodiũt, ne ab alijs piſcibus comedatur, donec tempeſtate maris ad littus eijciatur. Inuicem enim ſe miro modo diligunt. Vnde (Plinio teſtante) narratur q; Delphino capto à rege Carie; conuenit ingens multitudo reliquorum ad portũ, ubi Delphinus ligatus tenebatur, quibus plangentibus: & quaſi miſerationem poſcentib, rex cum dimitti pręcepit.

Phiſiologus. Delphini oculos habent in dorſo, & ora in parte oppoſita, unde nõ bene prędam ſuam capiunt propter diſtortionem oris à parte oculorum. Hinc eſt q; ora ſua conuertunt ad celum, & dorſum oculoſq; ad terram, ut prędam ſuam cõſequantur. Imminente tempeſtate ludũt apparentes in undarum ſuperficie. Subſidium uero naufragantibus exhibuiſſe dicũtur. Feruntur etiam plorare quando capiuntur.

OPERATIONES.

Plinius li. 32. Delphini cinis ex aqua illi 1
tus, lichenas & lepras ſanat. Porro exulcerationem ſequi debet curatio, quæ pduci ad cicatricem. Quidam uero delphi 2
num in fictili donec pinguedo ſimilis oleo fluat ponunt, uel coquunt ac perungũt.

Circumitus autem febrium tollit Del 3
phini iecur ante acceſſionem guſtatum.

Adeps Delphini liquatus, & cum uino 4
potus, hydropicis medetur.

Gingiuis autem atq; denticionibus plu 5
rimum confert, dentium delphini cinis cũ melle: & ſi dente ipſo tangantur gingiuæ.

Idem. Ad alligatus pauores tollit repen 6
tinos.

CAPVT. 26.

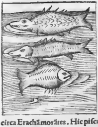
Dentrix

DEntrix & Dies. Ex li. de natur. rerum. Dẽtrix alias dẽtix uel pagrus, ą re nomẽ habet, qa dẽtes habet magnos, multos ac duros, quibus grassatur in ostreas & pisces innocuos. Autor. Nota ergo ꝙ dentix idem est quod pagrus, de quo etiam loco suo dicetur inferius.

Ex libro ut supra. Dies est piscis marinus, ut dicit Aristot. sic dictus, quia post ꝑfectionem suam non uiuit, nisi per unam diem. Habet tamen alas duas, & duos pedes, & sanguine caret. Hoc idem dicit Albertus in libro suo de naturis animalium.

CAPVT. 27.

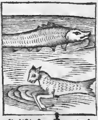

ERachoides, Exochinus et Ericius. Albertus in lib. de natu. animalium. Erachoides (ut dicit Theophrast⁹) pisces sũt in ponto circa Erachã morãtes. Hic piscis multum sequitur aquam dulcem, ita ꝙ terram incidens de aqua transit ad aquam. Et aliquando in cauernis latitat, ubi amnes sub terra confluere inuenerit.

In li. ut supra. Exochinus piscis est Archadiæ (ut dicit Plini.) uel potius aquaticum, & ꝙ propter somnum de aqua exijt ad siccum, nec uiuere potest sine somno.

In eodem libro ut supra. Ericius est piscis maris, habẽs caput & os inferius, & exitum superfluitatum superius, contra aliorum dispositiõem animalium, suis spinis utitur loco pedũ, & ceteris piscibus est horrori. Et sicut dicit Plini. habet carnes rubeas, sicut minium.

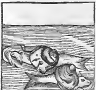
CAPVT. 28.

ELcus & Exposita. Elcus est uitulus marinus, de quo in pręhabitis libris multa diximꝰ. Habet autem pellẽ pilosam, albis nigrisq; maculis distinctam. Hoc animal parit in terra & lactando mammis nutrit uitulos, nec añ. 12. dies ducit eos ad mare, & difficulter interficitur, nisi ictus in caput in locũ cerebri uibretur. In somno ita alte stertit, ꝙ stertio mugitus esse uidetur. Grauissimo enim somno inter oĩa deprimitur animalia, unde pinnæ eius dextræ quibus ad natandum utitur, dicuntur esse somniferæ si temporibus hominis supra ponãtur. Huius aniãlis pili in corio excoriato ubicũq; fuerint, compositione & erectione indicant fluxum & refloxum maris. Et hoc faciunt coria etiam aliorum marinorum, quæ pilosa sunt.

In libro ut supra. Exposita, ut dicit Plinius, bestia est in maris illa parte, quæ Iudeam & Ioppen attingit, aliquando inuẽta, quæ multos & latissimos habet dentes & pinguedinem, et est de genere cetorum.

CAPVT. 29.

Eceola. Isido, Eceola dicitur concha margaritifera in cuius carne p̃ciosus calculus solidatur. De his enĩ tradunt hi, q de animãtiũ naturis scripserunt, q̃ nocturno tẽpore littora appetunt, & ex cœlesti rore margaritã cõcipiunt, unde & eceolæ nomiantur. Solinus. Conchæ certo tempore anni luxuriante cõceptu faciunt rorem uelut maritũ. Cuius desyderio hyant, & cũ maxime liquitur imber lunaris: oscitatione quidam hauriunt humorem cupitum.

OPERATIONES.

1 Sic ergo cõcipiũt: gnoidq̃ fiũt, & de saginæ qualitate, redit habitus uniõis. Nã si clarum fuerit q̃d acceperũt, candicãt or-
2 biculi. Si uero turbidum, aut pallore lãguẽt, aut rufo innubilãtur. Ita de cœlo ma-
3 gis q̃ de mari partus habent. Itẽ gregatim natãt, & q̃ magis inter illas exp̃ta est, gregem ducit, quæ si capta fuerit cęteræ diffugiunt.

CAPVT. 10.

EQuus marinus, Eq̃nilus & Equus fluminis, Isi, Equi marini uocati sunt eo q̃ prima parte eq̃ sunt postrema uero soluuntur in piscem.

OPERATIONES.

Ex li. de na. re. Equus marinus est mõ- 1
strum fortissimũ, nihil extra aquã potest: (ut dicit Arist.) sed statim ut aquarum caruerit natura, carebit et uita. Aliorũ pisci- 2
um carnibus uiuit, Inpugna crudelis ẽ, sed hominem timet, & contra eum patiri bella formidat. Idem. Equonilus ut dicit Mi- 3
chael, Monstrum est ingens ac fortissimũ in Nilo habitãs. Crura pedes & ungu- 4
es habet, ut crocodilus, sed multo maiora. Humanarum mortium cupidissimum est, nam eum ei nauis in portu occurrerit, unũ pedem in terra figens, altero nauem in anteriori arripiens facilime scindit, uel inclinatam aliquando mergit. Vnde in lo- 5
cis in quibus habitat immanis multitudo hominum perditur per eum, sed hoc malũ rarissime inuenitur. Nullis capi potest 6
instrumentis, nisi rehti ferreo, ex cathenis apud Damascenos in hoc opus fabricatis captum quoq̃ malleis tantum ferreis occiditur. Pellis eius utuius cubiti spissitudinẽ habere dicitur, tantęq̃ esse duriciei, ut nullo iaculo & armatura penetrari possit.

Idem. Equus fluuialis, ut dicit Arist. est 7
monstrum in Oriente, forma mirabili, sublimis faciei, crines habet ut equus, pedes fissos & sotulares ut uaeca, caudam ut porcus. Corium eius ualde grossum est, in- 8
teriora ut equi, magnitudo asini, hinnit ut equus, in terra & in aquis ęqualiter manere dicitur.

CAPVT. 11.

EPhimerion & scaros. Iorat Ephimeriõ piscis est, qui sine coitu nascit̃, & cum per tres horas diei uixerit moritur.

Isidorus.

Isidor. Escarus dictus est, eo ꝙ falsus escam ruminare perhibetur. Tradunt aūt hunc ingeniosum esse, inclusum qppe nassis non fronte erumpere, nec infestis uiminibus caput inserere, sed auersum caudæ ictibus crebris laxare fores, & ita retrorsū redire fertur. Quem luctatum eius si forte alius escarus intrinsecus uideat, apprehensa mordicus cauda nisus erumpentis adiuuare dicitur.

OPERATIONES

1 Plin. lib. 9. Scaro principatus nunc datur, qui solus pisciū ruminare dicitur, herbisq; uesci, non alijs piscibus. Carpathio mari maxime frequēs, promōtoriū Troadis Lecton nunꝗ sponte transit. Inde autem aduectos à Tiberio Claudio principe optatus Elipertus pręfectus classis, inter Ostiēsem & Campaniæ oram sparsos disseminauit quinquennio ferè cura ē adhibita, ut capti redderentur mari. Postea frequentes inueniuntur in littoribus Ita-
2 liæ non ante ibi capti. Idē in lib. n. Omnibus piscibus sunt dentes serrati, pręter scarum, cui scilicet uni aquatilium pleni: hic uiuitur prioribus pedibus, ut manibus cibos ori admouentibus.

CAPVT. 32.

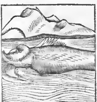

ESCINUS Albe. in lib. de nat. animalium. Escinus est de genere cancrorum semipedalium, circa coronam sunt candidi, aculeos quosdam pro pedibus habentes, & ora in medio corpore, & sūt colore quasi uitrei, & penè in scorpionis effigie, loco dētium graues in ore habentes aculeos, oua faciūt quinq; numero, & sunt amarissima. Est autem uenenosus nec comedi potest.

OPERATIONES.

Hic piscis pręnunciat tempestates, sen- 1
tiēs enim materiā uentorū eleuari, de fundo rapit lapidem stabiliens se ad ipsum, sicut ad anchoram. Et cum hunc lapidē 2
escinum trahere uident nautæ, etiam ipsi
per anchoras figunt naues. Hic piscis 3
escinus quandoq; detinet nauem, subtus enim adhęrens naui ducentorum uel amplius pedum cum omnibus ornamētis suis detinet escinus, contra quemlibet uētorum impulsum, ita ꝙ moueri nequit aere aliquo uel uiolentia.

CAPVT. 33.

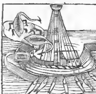

ERIOX, vel Erox. Alb. in lib. ut sup. Erox piscis est quem quidam lachsen uocāt quidā aūt magnum piscē Danubij & quarundā aquarū Danubij influentiū, quem Vngari & Alemanni Husonem uocant. Ille igitur qui lachse uocantur, figuram & colorem habet salmonis, nisi ꝙ inferiorem mandibulam ad superius habet recuruam, sicut rostrum aquilæ curuatum ad inferius, & tamen non est longior ꝗ superior, foramine ad hoc parato in se recipit inferiorē. Carnem aūt habet non adeo rubeam neq; ita delectabilem, sicut salmo. Huso autem est piscis nō squamosus, ī figura sturiōis, sed ē pellis albæ & lenis absq; omī squama & spina. Et inuenit̄ in lōgitudine. 24. pedū qn̄ perfectus est, & minor inuenitur secūdū ꝙ ętate deficit. Nullū os penitus habet in capite loco spinæ dorsi cartillago est, q̄ foramen habet magnum uacuum, sicut ie rebello sit pforatū, à capite usq; ad caudā.

Et

Et non sunt spinæ in corpore eius aliquæ, sed pinnæ eius coniungũtur cartillagini. Caro eius ē in sapore carnis uituli in dorso. In uentre est in sapore carnis porcini, et habet adipem intermixtum pinguedini sicut porcus. Hunc piscem sturio confricādo se ad eum agitat, ita ꝙ sępe simul capiantur, nec in aliȷs aquis inuenitur nisi ĩbi que dictæ sunt.

CAPVT. 34.

ECbineis uel Echinus. Isid. Echineis paruus et semipedalis pisciculus, nomen sumpsit ex eo ꝙ nauem adhęrendo retinet Ruant licet uenti, sęuiant procellæ, nauis tamen radicate ĩ mare stare uidetur, nec moueri, nō retinendo sed tantummodo adhęrendo. Hunc latini re moram appellauerunt, eo ꝙ cogat stare nauigia ipsa.

Plinius lib. 32. Heu uanitas humana, cũ rostra illa nautium ęre ferro ꝙ ad ictus armata, semipedalis pisciculis inhibere possit, ac tenere deuincta. Fert̃ Actiaco Marte tenuisse prętoriam nauem Anthonij ꝑperantis circumire & exhortari suos donec transiret in aliam. Ideoq; Cesariana classis impetu maiore protinus eum ꝑtrāsijt. Tenuit etiã nauem Cai principis. Quidamq; exilientes de naui inuenerũt gubernaculo adherentem pisciculam, ostenderunt Caio, indignanti hoc fuisse quod retineret ipsum, cum quadringentorum incederet obsequio remigũ. Qui cum eum postea uiderũt, limaci magnæ similem dixerunt. Idem lib. 9. Hunc arbitratur Aristoteles pedes habere, ita posita pinnarum similitudine. Aristoteles. Piscis paruus in mari prohibet nauem recedere potētia naturali, pluresq; homies ipso utũtur in multos ad odium & amorem. Pinnæ illius assimilãtur pedibus: nam remora pedes non habet.

Ambrosius. Echinus est animal in mari exiguum, uile, & despicabile. Hic tamē cum uentorum procellam pręsenserit, calculum ualidum arripit, eumq; uelut saburram uehit, & tanq; anchoram trahit, ne excutiatur à fluctibus: sicq; qui non potest se suis uiribus liberare, alieno regitur pōdere. Quo indicio etiam nautæ uelut signũ futuræ perturbatiōis capessunt, & sibi pręcauent ne hos imperitos turbo inueniat. Maximas quoq; naues plenis currētes uelis ĩ medijs fluctibus quasi radicatas sistit: nec sine munere creatoris tãtum ei potest suppetere uirtutis.

Ex libro de naturis rerum. Echinus est pisciculus pinnas habēs pro pedibus sicut cancer, alas autem sub uētre quæ pedibus assimilantur, in ore uero dētium loco graues aculeos. Hoc autem supra modum mirabile est, ꝙ cum sit semipedalis nō ulla uiolentia, sed adhęsione tantum nauem ducentorum pedum cum suis intus ponderibus retinet ita, ꝙ nec ad punctum moueri ualet. Nec est alia ratio ĩ tam stupēdo prodigio, nisi ꝙ deus in creaturis pręedicetur mirabilis. Piscis iste comedi nō potest: qa hominem à statu dispositionis sue dissoluendo mortem infert.

OPERATIONES.

Diosc. Echini marini sapor eustomachus est, uentrem mollit, & diaforeticus est. 1

Huiusmodi coriũ crudum miscetur utiliter medicaminibus aut scabrijs. 2

Combustum uero sordida uulnera purgat, crescēna quoq; uulnera residere facit, 3

Plin. lib. 22. Echeneis uel echinus grauidis adalligatus usq; ad maturitatem, cōtinet lubricos partus, ideoq; afferuatur sale. Idem quoq; piscis uentrem inhibet, propterea contra dorycinum echini maxime prosunt. Et his qui carpathi succum biberint, precipue eius iure sumpto. 4 5

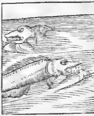
Idem etiã ex aceto epinyctidas tollũt. 6

Echini cum spinis suis cōtusi, & è uino potati calculos tollunt, & alias in cibo ad 7

hoc

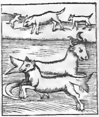
8 hoc proficiũt. Echinorum testæ contusæ ex aqua illitæ incipientibus panis resi-
9 stunt. Echini quoq; uiuentes usti & in uino dulci potati profluuia sistunt.
10 Echini cinis cum carnibus suis cremati cum oleo alopecias replet.

CAPVT. 35.

EZox. Ex libro de natu. rerum Ezox est piscis danubij maxim⁹, ita ut uix in biga trahi possit ab equis trib⁹ aut quatuor. Vnũ habet intestinum, ossa pauca & parua in corpore, cartilaginosa potius q̃ solida, sed in capite fertur multa habere ossa. Carnes uero fertur habere dulcissimas, gustu uel specie carnibus porci simillimas. Per omne corpus lenis est, nec aliquid asperitatis in corpore uel in interioribus habet: sed est mitissimus ac timorosus, quippe qui nec à minimo pisciculo se defendere potest, sed statim agitatur ad fugam. Hinc sturio libẽtissime iocandi gratia se affricat, quẽ ezox statim ut sentit, ad latibula fugit, quæ sibi solet ad tutamẽ in littoribus effodere. Sed quandoq; sturio importunus eijci tlatitantem, sequiturq; fugientem: & quia magni sunt ambo, nec etiam in ualidissimis aquis latere possunt discurrẽdo & ante se aquas agitando, sepe simul a piscantibus capiũtur. Piscis iste captus uino fortissimo uel lacte potatur, quia uino inebriatus uiuere potest pluribus diebus, ut ad remotas terras cibi gratia deferatur. Bibit autem uini sextaria quatuor anteq̃ inebrietur.

CAPVT. 36.

FElch⁹ phoca & Galaia. Isidorus. Felchus qui & uitulus marinus appellatur, cutẽ habet pilosam, albis nigrisq; maculis distinctam. In terra pecudum more parit, & nũq̃ geminis plures educat, fœtus etiam lactat mammis, nec an̄. 12. diem in mare deducit: his in sono mugitus est. Nullum animal grauiori somno p̃mitur, unde dextris pinnis quibus utũtur in mari, uim somniferam esse dicunt, si cuiusq; capiti subdantur. Difficulter autem nisi capite eliso interficiuntur. De hoc etiam animali illud mirabile fertur, q̃ eo mortuo & excoriato pilus in pelle, ubicũq; fuerit, naturali quodam instictu prout mare se habet ita se gerit, nam si in mare turhatum in fluctus surrexerit, & pilus similiter erectus exurgit: si uero mare pacificatum fuerit, pilus in planũ sternitur: sicq; maris status in re insensata & morticina deprehenditur.

Isid. Phocas dicũt esse boues marinos Ex lib. de natu. re. Phoca est bos marinus, animal scilicet in suo genere fortissimum, animo sum, iracundum non tãtum ad alia animantia, sed etiam ad soa domestica. Sẽper enim cum femina sua pugnat donec eã interficiat, interfectam autem à loco eijcit, & aliam superducit, nec desessat eas feminas superducere, donec eum contingat propria morte defungi, uel à femina sua superatum interimi: nec mutat locum suum de facili. sed illic semper manet, ubi eũ natura condiderit: huius pernicie emuli filij rapina uiuunt.

OPERATIONES.

Dioscor. Coagulus phocæ marinæ uirtutem habet castoreo similem. 1

4 Epilenticis prodest. Mulierum quoq; stericis id est prefocationibus matricis bibitum ualet.

5 Probatur autem an uerum de phoca sit coagulus, si coagulus agni solutus in aq̃m una hora dimittatur, nec se digerat & post hęc aqua ipsa coagulus phocæ perfundatᷓ, nam si ex accepta soluatur, uerus non est, uerus enim accepta aqua non se soluit.

6 Ex libro de naturis rerum. Galata extra morem om̃ium animalium cum fœtus in aluo suo uiuere senserit, illos extrahit. Et siquidem eos ad uitam maturos inuenerit foris relinquit. Si autem non, eos in matricē ut foueantur, reponit.

CAPVT. 37.

FAstaleon Fastem & ficis. Aristo. Fastaleon ē genus piscis, quod solum inter cętera genera genus suum nõ comedit. Nam omnes pisces sese comedunt, pręter fastaleon.

Iorath in libro de animalibus. Fastem piscis est, qui cum in ore suo coartat aquam, fit ex eo dulcis, unde pisces minores sequuntur illam in os ipsius, ille uero sic eos capit atq; deglutit.

Plinius libro. 9. Ficis est piscis, qui colorem suum mutat, reliquo tempore candida, uere autem uaria. Eadem sola piscium ex alga nidũ facit, atq; in ipso nido parit.

CAPVT. 38.

GLaucus, Capitatus, & Carpera. Ex li. de nat. re. Glaucus, auersus morder hamos inescatos, nec eos deuorat, sed spoliat. In lib. ut supra. Capitatus est piscis admodũ paruus, habẽs corpus prope ad reliqui corporis magnitudinem, os quoq; rotundũ & amplum. Hic in fluuijs habitans, libenter sub lapidibus & inter saxa delitescit. In eodẽ lib. Carpera piscis est quasi squamus aureis in lacis uel fluuijs, sic dicta, quasi q̃ carpens parit: cum enim oua in uentre ad pariendum apta dictante natura pręsenserit, marem suũ odit & ore innuit pulsu leni, ut adiuuet parituram: tunc ille loco seminis lac emittit, quod illa suscipiens ore statim oua parit in sobolẽ profutura. Nã oua parere nequit, nisi prius ore semen receperit. Semen autem cum receptũ fuerit, non solum iuuare uidetur, sed etiã ad oua concipienda & formãda: unde soboles in anno futuro speratur. Semini carperę nõ nunq; in anno primo natiuitatis tuiger uermiculus quidam post aurem suam tabificus innascitur, & hoc sępius post Augustum, eaq; tabe moritur.

OPERATIONES.

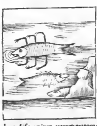
Remedium eius est aqua dulcis & fluuialis. Huius soboles paucis aquis prouenit si in singulis fossis decem cubitorum recẽter factis ponantur singulæ carperæ cum paribus suis ante partum proxime. 1

Opinio uulgi est earum sic sobolem ꝓuenire, sed postq; peperit, eximuntur. Soboles quoq; trium uel quatuor mensium tempore roborata, fossis reiecta reponitur ubi habet crescere cum perfectis. 2

Habet hic piscis astutias multas, ut rheti capien 3

ti capiendus euadat. Cũ enim rhete intra-
uerit, circumiens foramẽ quęrit. Quod si
non inuenerit, saltare nititur in auras libe
ras super rhete, ut extra cadat.
4 Aliquando sub rheti refugium quęrit,
aliquando herbam ore tenet in fundo aq̃,
5 ut rhete superueniens elidatur. Aliquã-
do etiam à superis ueniẽs cum impetu ca-
put in limo fortius figit, ut scilicet rhete p
caudam transitus captione frustretur.
6 Huius cerebrũ ad augmẽtum & decre-
mentum lunæ crescere uel decrescere dici
7 tur. Et licet hoc sit in omni pisce, in hoc
tamẽ magis: sicut inter quadrupedia in lu
po scilicet & cane.

CAPVT. 39.

Gard⁹ Gladius & Glaucus.
Actor. Gardus piscis est fluuialis, gratissimi saporis, uẽdesiæ similis, sed p ruborem oculorũ ab ea discernitur, uterq; autem mediocris quantitatis est.

Isidorus. Gladius dictus est eo q̃ rostro mucronato sit, & ob hoc naues perfossas mergit.

Aristot. Hastarios alias harastos id est gladius marinus est similis scorpioni, & ęqualis araneæ, & inducit magnum dolorem piscibus, ideoq; saliunt multotiens. Nam & delphinus propter dolorem salit, quia sub pinna pungitur eius aculeo, q̃ gladius uocatur.

OPERATIONES.

1 Plin. li. 9. Est paruum animal scorpiõis
effigie, aranei magnitudine, hoc se & thin
no & ei qui uocatur gladius, cerebro del-
phini magnitudinem excedenti, sub pin-
na aculeo affigit, tãtoq; dolore infestat, ut
in naues sępenumero exiliant.
Isidorus. Glaucus à colore dictus ẽ, eo 2
q̃ sit albus. Gręci enim album glaucũ di-
cũt. Hic ęstate raro apparet nisi in nubilo.
Pli. ubi supra. Quidam eñ pisces ęsta- 3
te imparientes sexagenis diebus medijs la
tent feruoribus, ut glaucus & azellus.
Aristot. Quidã etenim pisces in cauer- 4
nis manent in ęstate sicut glaucus per sexa
ginta dies, ac deprehenditur post ascẽsio
nem canis.

CAPVT. 40.

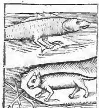

Gobio, Jetgranus.
Actor. Gobio ẽ pisciculus fluuialis albus, sed nigris maculis respersus, quẽ quidam dixerunt uesci cadaueribus, sed à piscatoribus deprehenditur hoc esse fabulosum, qui potius dicuntur in aqua liquidissima conuersari, & pabulo nutriri. In cibum tamen uiles ac despicabiles reputantur, quia aquosi & minime solidi.

OPERATIONES

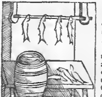
Ex libro de naturis rerum. Gobio pisci 1
culus est forma rotũda, squamis paruis ar
gento similibus, hic ubi aquas arenosas la
pillulis in nutrimentum habet, accomoda
tiorem utiq; cibum prebet.
Idem. Granus est piscis marinus, q con 2
tra naturam omnium animaliũ unũ ocu-
lum in summo capitis habet, quo superin-
tendens semper insidias cauet.

CAPVT. 41.

GAmanem & Gonger Albe. in libro de nat. animal. Gamanem animal dicũt fluuiale cuius femina uagabundæ discurrens, non solitatur sed negligit partũ. Mas autem stat circa eos quos femina preneglexerit: & ędificat etiam in gyro circa eos lignis, ne pateat aditus inimicis piscibus. Et tunc aliquando extra aquam uociferatur fortiter, ut aduersantia sibi terreantur animalia, & si in tali solicitudie cadit in rhetia zelo defendendæ prolis, mordens rhetia erumpit, non tã fortitudine q̃ animositate. In eodem lib. Gonger (ut dicit Pli.) est piscis magnus atq; robustus, q inimicitias & bella habet cum murena & polypo & alĳs piscibus, & intantum fortiter, q polypum laceret dentibus suis.

CAPVT. 42.

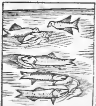

HAlec. Ex lib. de naturis rer. Halec ē piscis marin⁹ admodũ paruus in Occiduo mari, qđ mediterraneum est inter maiorem Britaniã & Germaniam. Cũq; unũ quodq; fere genus piscium marinorum habeat tempus suum in quo solo sit bonũ, scilicet ab Augusto usq; ad Decembrẽ, qui cũ recens captus fuerit, delicatiorem cibum prębet. Salsus aũt in usum hominũ ultra q̃ alĳ pisces sanus durare potest, omniũ quoq; fere pisciũ solus aqua uiuit tantũ, nec nisi in aqua uiuere potest. Nam statim ut aeris serena contigerit, expirat: nec ulla mora est inter contactum aeris & expirationẽ. Oculi eius instar luminis de nocte lucẽt in mari, sed horum uirtus cum ipso pisce morit̃, ubicũq; super aquas in mari lumẽ uidẽt gregatim, adnatãt. Et hoc actutũ ad rhetia dictis temporibus alliciunt̃, quasi parati ad capiendum diuino munere ĩ usus hominũ deducuntur Hybernis aũt temporibus secretæ mari usq; ad tẽpus debitũ absconduntur, & hoc circa Germaniam. Isid. Halec piscis est ad liquorẽ salsamentorum idoneus, unde & nuncupatus. Autor. Fertur autẽ halecem ex puro aquæ elemento uiuere, sicut Salamandra ex igne.

OPERATIONES.

Plin. lib. 39. Halece, scabies pectoris sa- 1
natur infusa per cutẽ incisam. Et cõtra 2
canis morsus, draconisq; marini prodest.

CAPVT. 41.

HAmia & hyrundo. Isidorus. Hamio piscis est saxatilis, dextra sinistraq; lateribus uirgis puniceis perpetuis alĳsq; discoloribus designatur, & dictus est hamio, quia non capitur nisi hamo.

Plinius ubi supra. Hamiam uocant piscem, cuius incremẽtum diebus singulis intelligitur, cum thinnis hæc & pelamides in Pontum intrant gregatim ad dulciora pabula cum suis queq; ducibus.

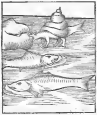
Operationes

OPERATIONES.

1 Ex libro de nat. rer. Hamia est piscis saxatilis, ut ait Isido. & gerit lapidem interius, hic admodum speciosus est, habens in utroq; latere quasi uirgulas perpetuo colore puniceas, reliquo uero corpore diuersis quidē & gratis coloribus, totus in modum panni serici uariatus.

2 Hyrūdo maris similis est aui huius nominis, hęc ad modū loliginis in aqua manet ut piscis, & alas habens ad amena eleuatur etheris.

CAPVT. 44.

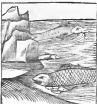
KAlaos karkora & kiloch. Isido. Kalaos ē piscis maris specie multiformis, pluuiaq; cęteris piscibus ad uitæ remedium & impinguationis iuuamē esse solet, huic pro exitio datur. Nam si multa pluuia fuerit, oculis cęcatur, ac per consequēs cum cibū quęrere non possit, fame moritur.

Idem. Karkora uero est piscis, qui postq̄ deprehenditur multo uiuit tempore, & cibat se ex se, quia super eius intestina est nidior aqua.

OPERATIONES.

1 Idem. Kiloch est piscis marinus in testa multum aspera latens, cuius orificium est in medio corporis. Sētit autem quicquid ei appropinquat, & applicatur lapidibus cum suis pedibus posterioribus. Anterioribus autē, quibus pro manibus utitur, quicquid per eum transit, quod nequaquā uincere se posse credit: tumescit, seq; contrahit, & adhęret fortius lapidi cui applicat.

CAPVT. 45.

KArabo et kylone. Isidorus. Karabo stercore uiuit & luto, fœdaturq; cibo propter hoc: animal pōderosum est, caudā habet latam, & ideo quando pugnat leuiter se uertit. Huius enim generis monstra fortissime pugnant inter se uelut arietes muniūtq; se multitudine sociorum aduersæ partes, unde frequenter uisi sunt ambulare sicut greges, adinuicemq; bella parari. Fiūt autem in animalibus bella quatuor de causis, scilicet propter naturalem superbiam, propter cibum, propter coitum, propter fœtum, sicut gallina propter fœtum cum coruo pugnat, & anser cum cornice.

OPERATIONES.

Aristot. Karabo sicut & cancer sanguinem non habet, durum habet extra, & molle intra; nec est nutribile illud durum, immo recipit ignem. 1
Accipit autem pisces sicut cancer in profundo maris cū duobus labijs suis, eosq; in duas partes diuidit, & ad os suum ducit. 2
karabo ex piscibus durę carnis mouetur cum cauda sua motu ueloci, sicut motu alarum suarum. 3

Est autem genus quoddā ex quo generatur karabo, quod est bonæ carnis anteq̄ oua ponat, postea uero malæ. Hoc genus exuit spolium in uere sicut serpens. Ita cācer & karabo senectutem exuunt, & quæ mollis testæ sunt. 4
Marinū animal mollis testæ karabo coit & impregnat & malakye similiter accidit. karabo & sibi simile in genere scilicet aīal mollis testæ ouāt coitu. Similiter est generatio malakye, ut sepia & sibi simile. 5

Maresq; karabo tantum custodiūt oua, malakye autem nuat extra, et mas eijcit su 6

per feminas ſperma, ſicut mares piſciū ſu
7 per oua. Ex lib. de nat. re. Karabo ſecū-
dum Ariſtotelem eſt piſcis qui quando ti-
met retrocedit, quādo uero non timet am-
8 bulat ad interius naturaliter. In eodem
libro. Kylon eſt animal marinum quod
contra naturæ communis ordinem habet
epar in ſiniſtro, ſplen in dextro. Nam in oī
bus animalibus terræ magnis et paruis eſt
e conuerſo.

CAPVT. 46.

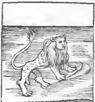

KOky. Ariſtot. Koky eſt marinū animal, habens dentes acutos, & etiam ponit unum ſuper alium ſic em̄ genus ſuum diuerſat a generibus piſcium, quia piſces habēt quī
dem dentes acutos, & non eſt in eis anial
duas habens acies dentium. Actor. Koky
ipſe eſt ſelchus, de quo dictum ē paulo ſu-
pra, idemq; uitulus marinus, de quo etiā
dicetur infra.

OPERATIONES.

1 Ex libro de natur. rerum. Koky eſt ani-
mal in terra ſicut in mari manens, cartila-
ginoſum habet corpus ut ſepia, oſſaq; mi
nus debito robuſta, ut præ infirmitate ali-
quando crurium uix ambulare poſſit, ſeq;
2 in pedibus ſuſtentare. Ambulatio ergo
ipſius eſt potius in uigore ſpiritus & leui-
tate corporis, q̄ ex uirtute. Dentes habet
acutos ualde, caudam paruam ut ceruus,
3 renes ut uacca. Venter eius ſanguine ca
ret, quia duæ uenæ quæ ramificantur ſup
renes uſq; ad uentrem in eis non pertueni
4 unt. Cętera uero corporis membra ſan-
guinem habent.
5 Hoc animal habet quatuor pedes, et ha
bet inflexiones digiti quinq; in utroq; pe-
de. Figuraq; pedis eſt ut cauda piſcis.
In aquis ſpirare non ualet, dormit autē 6
prope mare ſuper terram, ibiq; fœtus ſuos
parit duos uel tres. Tranſacto uero die 7
12. poſt partum, ſequitur fœtus matrem ſu
am ad mare, & hoc multoties in die, ut aqs
marinis aſſueſcat. Hoc animal mammil-
las habet unde fœtus lactet. Vox eius eſt
ſicut tauri, maximeq; cum interficitur, dif
ficulter autem interimi poteſt.

CAPVT. 47.

LEo marinus. Iſidorus. Leo marinus dictus eſt à ſimilitudine terreſtris.

OPERATIONES.

Ambroſius. Leo terribilis eſt in terris, 1
ſed dulcis in fluctibus. Eandem habet di-
ſpoſitionem & uirtutem ſicut in terra, qua
re tranſeo.

CAPVT. 48.

LEpus marinus. Iſid. Lepus à ſimilitudine leporini capitis nuncupatus ē Plin. Venena dira non ceſſant in lepore, qui in Indico
mari etiam tactu peſtilēs, uomitum diſſo-
lutionemq; ſtomachi protinus creat.

Idem

Idem in lib.32. Lepus marinus uenenum est in cibo uel potu datus. Nullum est animal quin eius tactu intereat, homo tactus ab eo pisce, dolet & moritur, & lepus similiter ex eo tactus moritur. Sic uterq; alteri uenenum est. In India non capi uiuentem affirmant.

OPERATIONES.

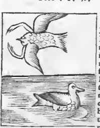
1 Auicen.in.2.cañ. Lepus marinus ē animal ostreatum, lutosum, declinans aliquã
2 tulum ad rubedinem. Sanguis eius ca-
3 lidus est mundificans pannum. Caput
eius adustum, generat pilos in alopitia, ꝓprie cum adipe ursi, & in tyria ualde.
4 Cum autem ex eo fit emplastrum sicut
5 est, abradit crines & pilos. Itē abstergit
uisum, emplastri more super positũ, & sicut collyrium. Numeratur autē inter medicinas uenenosas, & interficit cum ulce-
6 ratione pulmonis. Plin.in lib.32. Leporis marini feminam si mulieres grauidæ
aspexerint stomacho nauseante, statim
7 abortum faciunt. Remedio est mas ob
id induratus sale, ut in brachialibus habea-
8 tur. Lepus marinus uenenatus quidem
ē, sed eius cinis in palpebris pilos inutiles
9 euulsus cohibet. Idem. Lepus strumas
sanat, ita ut celeriter remoueantur. E lepore quoq; marino recenti iubent quidã po-
10 dagram fricari. Sãguis eius & fel (si necatur in oleo) ualet contra carbunculos.
11 Auicen. in canone ut supra. Lepus marinus est uenenosus, si de ipso in potu daĩ, accidunt constrictio anhelitus, & rubedo oculorum, tussis sicca, sputum sanguinis, difficultas urinæ, urina uiolacea, & egestio similiter, uel dolor in stomacho, uomitus superfluus coleræ & sanguinis, ictericia, & angustia, ac dolor renum, sudor fœ-
12 tidus, horror cibi. Et cũ uidet eger pisces terretur ab eis, & inuenit saporem fetidi piscis in ore suo, & in eructatione cum salsedine. Plures autem qui ex eo euadũt,
13 in ptysim cadunt. Confert autem eius
curationi lac caprinum, quod est iuuamē-
14 tum ultimum. Lac quoq; asininum, &
lac mulieris ex mammilla, & eius cancri fluuialis, & ericius assatus, aut sanguis eius fortes autem medicinæ sunt calamentũ fluuiale calidum, recens, & sanguis anseris, & urina hominis antiqua, & cętera.
Signum ueræ sanitatis est, quando ui- 15
dens pisces nõ terretur ab eis, et comedit. Cunq; cadit in ptysim, curetur ptysis.

CAPVT. 49.

Leuiathan & Ludolacbra. Isidorus. Leuiathã siue leni, est piscis serpentinus de q scilicet supradictũ est in tractatu de animalibus capit.84. Isidorus. Ludolachra est animal natura & forma mirabile, duas habẽs alas in facie, duas in dorso, quibus mira uelocitate nititur, quocunq; uoluntas eam impulerit.

CAPVT. 50.

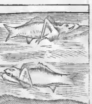
Loligo. Isidorus. Loligo ē monstrũ in quo natura lusisse uideĩ. Nam cute squamosum cũ gregibus piscium maris profũda scrutaĩ. Cum aũt aquas fastidierit, leuat se cum alis pẽnigeris, quas in hoc illi natura dedit ut cũ uolucribus ęthera scãdat. Sed quia flatus uentorum sustinere non potest post modicũ ubi uẽtis cõcutitur, ad aquas

redire cogitur, & in profũdam relabitur.

OPERATIONES.

1 Pli.li.9. Loligo est piscis mollis sangui
ne carens sicut et sepia. Caput habet etiam
sicut & sepia inter uentrem & pedes.
2 Sepiæ & loligini pedes duo ex his lon-
gissimi sunt & asperi, quibus ad ora cibos
ad mouent, & in fluctibus se uelut ancho-
ris stabiliunt. Loligo etiam uolitat, extra
3 aquam se efferens. Sepia quidem in ter-
reno parit inter arũdines, ac in alto conser
4 uata, oua edunt loligines. Item Loligi-
nes sicut & sepiæ coeũt linguis brachia in
ter se componentes, & in contrarium na-
5 tantes, ore quoq; pariunt. Loligines eti
am in littore miræ magnitudinis sunt, sed
in mari nostro quinq; cubitorum, sæpe bi
6 num, nec ossa nec spinas habent. Idem
in lib. 18. Loligo uolans signum est tempe
7 statis. Isidorus. Tradũt in oceano Mau
ritaniæ tãtam multitudinem loliginũ ex
8 aqua euolare, ut etiã naues demergere pos
sint. Phisiolo. Loligo capitur aliquan
do quinq; cubitorũ, caput habet inter pe-
des & uentrem, ultra duos annos raro est
9 eorum uita. Aliquod eorũ genus asper
rimum est, quæ pugnaturæ turmis se mu-
nientes stabiliunt.

CAPVT. 52.

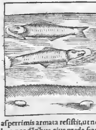

LOcusta marina. Phisiol. Locusta marina iuxta Pliniũ, quatuor habet cubitos in lõgitudine, hyeme leditur, autumno et uere pinguescit & plenilunio magis. Ex lib. de nat. re. Locusta fluuialis e contraria q̃ locusta campestris, pedes anteriores habet lõgiores: nec ruminat in anteriori parte sicut anĩalia cetera, sed ad posterius, scilicet in extremo stomachi sui cum dentibus in uentre sibi herentibus.

OPERATIONES

1 Plin. li. 9. Locustæ pisces crusta fragili,
muniuntur in eo genere, quod caret san-
guine, latent mensibus quinis. Similiter et
cancri, qui eodem tempore occultantur.
Et ambo ueris principio senectutem more
anguium exuunt, renouatiõe tergorum.
Ceterum in undis natant, locustæ reptan-
tium more fluitant. Si nullus ingruat me-
tus, recto meatu cornibus, quæ sunt rotũ-
ditate præpilata ad latera porrectis, & eis-
dem erectis in pauore, oblique in latera p
cedunt. Cornibus inter se dimicant.
Viuunt autẽ huiusmodi locustæ in pe- 2
trosis locis. In Indico mari locustæ qua-
terna cubita implẽt. Polypum in tãtum 3
locusta pauet, ut si iuxta uiderit, omnino
moriatur. Locustam quoq; conger inimi
cus lacerat & perimit.

CAPVT. 52.

LVcius. Act. Lucius ẽ piscis fluuialis, ore lato & dẽtibus acutissimis, minorũ pisciũ deuorator, cui tamẽ perca squamis & branchijs asperrimis armata resistit, ut non ei preualeat, nec dẽtibus eius præda fiat. Vescitur autem lucius uenenosis, ut bufonibus & huiusmodi, & tamen infirmis dicitur esse in cibo sanus. Si quando nassa in qua inclusus fuerit, ex aqua leuata lucem diei uiderit, raro uel nunq̃ accidit, ut postea diutius remaneat, sed quæsita sibi uia euadit.

OPERATIONES.

Ex lib. de na. re. Lucius est piscis qui & 1
lupus

lupus aquatilis appellaẽ. Hic si fluuiales
aquas cibũ q; ꝑ uita sufficientẽ habuerit, ꝑ
successus tẽporũ in lõgitudinẽ maximam
eualescit. Cibus eius sunt pisces, et quicqd
ranaꝝ more repit, piscẽ ad magnitudinem
2 ꝓpe sui comedit. Nã ubi uictũ subege-
rit, caput primũ ore deuorat, quo digesto
paulatim addit seq̃ntia donec totũ consu
mat. Pari quoq; gñris sui parcere recusat,
uel ob naturalẽ crudelitatẽ, uel quia auidus
est cibi, rapineq; impatiẽs. Nã & propria
femina ꝓsequiẽ ubi piscis formam susce-
3 perint. Est aũt piscis quidã, habẽs aeres
squamas & pinnulas acutas, quẽ si lupus
aquaticus ꝑ caput apꝓhenderit cito transẽ
glutit. Si uero a parte caudæ nõ potest, q̃ni
4 am in cõtrariũ asperari gescũt. Lucius
in cerebro lapidẽ cristallo similẽ gerit, sed
5 hoc cũ ęuũ in longũ duxerit. Impregnaẽ
hic piscis ut dicit Arist. flante uento septẽ
trionali, similiter & pisces qui in lõgitudi
nẽ eualescũt, femina pregnãs aquas ascen
dit quãto potest remotius à loco suo in q̃
habitare consueuit. Ibiq; oua parit, ut filij
sui nõ sint ei impedimentũ ꝑdæ. Et hoc ꝓ
pter crudelitatẽ naturalẽ, uel ꝓpter cibi ra
pineq; inuidiã. Alij dixerunt ꝙ ascẽde
ret propter dulciorẽ aquã, qm̃ aqua tanto
semper est dulcior, quãto fõti proximior.
Lucius tãtæ auiditatis est, ut piscẽ quẽ to-
tum quãtitas eius deglutinare nõ sustinet
dimidiũ incorporet.

CAPVT. 51.

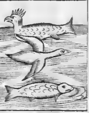

LVpus marinus. Isidor. Lupus à uelocitate appellaẽ, in quo lupo terrestri assimilatur, quia scili cet imꝓbauoracitate alios persequitur. Est autem piscis captura inge
niosus, nam & rete circundatus fertur are
nas arare cauda, & ita conditus transire
rete. Plin. lib. 32. Lupus marinus in proui
dẽdo minus habet solertiæ sed magnũ ro-
bur in pœnitendo, nam ut hęserit in hamo
tumultuoso discursu laxat uulnera, donec
excidant insidiæ.

OPERATIONES.

Idem lib. 9. Pręgelidam hyemẽ omnes 1
sentiunt pisces, sed maxime qui lapidẽ in
capite existimanẽ habere, ut lupi & pagri.
Cumq; asperæ fuerint hyemes multi capi-
untur cęci. Luporum uero sunt laudatissi
mi, qui appellantur lanati, candore molli-
cieq; carnis meliores sunt lupi i amne Ty-
beri inter duos põtes q̃ alibi. Piscium 2
lupus bis in anno parit. Nigidius ẽ Actor
lupum mugili caudam pręrodere, eosdem
q; mensibus statis concordes esse. Idem 3
in lib. 10. Produnt mugilem & lupum cla
rissime audire. Idem in libro. 32. Tradit 4
etiam Plinius lupum rete circundatũ, cau
da arenas arare, atq; ita conditum transire
rete. Arist. Lupi marini cum intrant pe 5
lagus, post rà redeunt & ascendunt superi
us, magna uelocitate sicut delphinus.
Omnes autem lupi magnorum corporũ
anhelant, aerem attrahentes. Ambrosi. 6
Lupi deniq; in mari sunt teneri, quos nes-
cit agnus timere. Et secundum Esaiam si-
mul pascuntur lupi & agni.

CAPVT. 54.

MEgar Milagus & Miluus. Ex libro de natur. rer. Megaris est piscis marinus duarum palmarum lõgitudine, utilis habetur

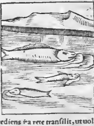
in partibus in quibus capitur, sed cū ad remotiora falsus reducitur, raritas eius precium facit. Recenter tamen captus & sine sale, delicatiorem cibum edentibus facit. Est autem (ut fertur) nociuus, precipue febricitantibus. Vnde poeta dicit. Et megaris noxius omnis erit. Ioratb ubi supra Milago cum eius pulli uolant, significatio est super tempestatem maris. Isidor. Milago piscis est sic nominatus, quia sup aquam euolat. Quotiens autem cernitur extra aquam uolitās, tempestates mutari designat.

OPERATIONES.

Ex lib. de nat. rer. Milago uolitat super undas in signum letitiæ: ꝙ cessauit tempestas, hoc contra morem aliorum pisciū & monstrorum marinorum, qui oriente tempestate uidētur quasi super aquas ludere.

Pli. li. 9. Miluus subit in summa maria, piscis ex argumento appellatus lucerna: linguaq; ignea per os exerta, trāquillis noctibus relucet. Attollit corua e mari sesquipedalia fere, cornuta, ab his ꝙ nomē traxit.

CAPVT. 55.

MVgil. Isid. Mugil ex eo nomē habet ꝙ sit multum agilis, Nā ubi dispositas senserit piscatorū insidias, cōfestim retrorsum rediens supra rete transilit, ut uolare piscem uideas. Plini. li. 9. Mugilum natura ridetur, in metu capite abscondito, totos se occultare credentium. Iisdem tamen tanta salacitas ut in phœnice & Narbonensi prouincia coitus tempore è uiuarijs marem linea lōginqua per os ad branchias religata emissum in mare, eademq; linea retractum feminæ sequantur ad litus, rursusq; feminam mares partus tempore. In Narbonēsi prouincia & in Nemausiensi agro stagnum. Laterna appellatum, ubi homines delphini societate piscātur, innumera uis mugilum statuto tempore, angustis faucibus stagni in mare erūpit, obseruata æstus recipocatiōe. Mugil & lupus odio flagrāt mutuo. Mugiles aliorum piscium uim umentes super naues exiliunt, & tam precipue uelocitatis sunt ut transuersa nauigia interim superiactēt. Idem li. 32. Mugil scit in esca hamū esse, atq; insidias nō ignorat, tanta est ei auiditas, ut cauda uerberando cibos excutiat. Ioratb. Mugil est piscis uelocissimus in aquis fluuialibus, sed naturaliter incautus, nam deridetur eius stultitia cum in metu capite absconso, totum corpus abscōsum ac securum credit, hic cum locio inimicitias habet hyeme tantum, & huiusmodi causa creditur, quia tūc rarus est cibus pro quo dimicāt. Estate uero abūdat, & ideo ad concordiam rediguntur.

OPERATIONES.

Pli. lib. 32. Cinis è capite mugilū & mulorum sciaticos liberat.

CAPVT. 56.

MVs marinus, musculus & mustela. Mus marinus ad terrā exit, ibi ꝙ fossam faciens oua parit, ac rursus terra obruit. Post tricesimum uero diem rediens iterum fossam aperit, & fœtus in aquam ducit. horum fœtus inter initia uisu carent, sicut fœtus omnium ferè aquatilium.

Isid. Musculus dictus ē, eo ꝙ sit balenæ masculus.

masculus. Eius coitu hęc belua concipere perhibetur. Sunt autē musculi cochleæ q̄s rum lacte cōcipiunt ostreæ. Pli. li. 9. Amicitiæ sunt exēpla musculus & balena, cui musculus q̄n̄q; pręgraui superciliorū pondere obrutis eius oculus, infestantia magnitudinē uada p̄natās demōstrat, oculorūq; uice fungitur. Idē in lib. 11. Muscolus marin⁹ qui balenā antecedit, nullas habet dentes, sed p his setas intus, oh id etiā hirsutā dicunt appellatā. Idem in li. 9. Mustelæ pisces mense deputantur, quas inter alpes lacus Rethię Bigrātinus ęmulas murenis generat. Aristot. Mustela sicut delphinus & phoca uiuos fœtus de corpore suo edunt, & cum partus ediderint, si erga suos caulos insidias quęq; moliri p̄sensérint, ipsos tuentur, ętatis teneræ pauorē affectu materno cōprimunt, oraq; aperiunt, & inoxio dente partus suos suspendunt. Interno quoq; corpore recipere ac genitali aluo feruntur abscōdere, donec illos ad securitatem deferant, aut sui corporis obiectu defendant,

CAPVT. 17.

MVrex. Isidorus. Murex ē cochlea maris ab acumine & asperitate dicta quæ alio nomine conchilium dicit̄, eo q̧ circūcisa ferro lachrymas purpurei coloris emittat, ex quibus purpura tiogitur, & inde ostiō appellatum est, q̧ hęc tioctura ex humore testæ elicitur. Mutianus autē tradit muricē echineum. Plio. li. 9. Murices conchæ marinæ sunt, quæ latent circa canis ortum tricenis diebus, & statuto tempore exeunt. p̄ciosum liquorum tingēdis uestibus in medijs faucibus habēt uulem, sed is color in sola uena candida reperit̄, reliquum oero corpus sterile est. Viuis quoq; tantum hic color exprimitur, quia morientes cum uita succum euomūt. Non habēt phericū os neq; rotundū, ne in angulos prodeunte rostro se ad conchæ modū utroq; latere clauditur. Idem in eodem. Animalia marina quæ sunt duræ testæ ut murices aut purpuræ saluiario lētiore prouenīūt (sicut à crescente humore culices) atq; spuma maris incalescente cum admissus est imber. Et hæ pariunt in uere.

OPERATIONES.

Pli. li. 32. Muricum testæ cinis utiliter cū melle illinitur ulceribus capitis. Idē a quoq; cinis bonū est dētifricium. Et maculas purgat in facie mulieris cū melle illinitus, cutēq; erugat, extenditq; septenis diebus illitus, ita ut octauo candido ouorum foueatur. Idem ex oleo ualet ad parotí b das & strumas. Pānisq; resistit utroq; modo, siue opus sit incipientes discurrere, siue conococtos emittere. Item muricū ci c nis cū oleo tumores tollit. Cinisq; testarū earū cum melle māmas mulierum efficaciter sanat.

CAPVT. 18.

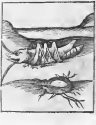
MVrena. Isi. Murenā gręci mirenam nocāt, eo q̧ plicet se i circulos. Hāc femininū tātū sexum tradunt à serpēte cōcipere. Ob id à piscatoribus tāq; à serpēte sibilo euocatur & capit̄. Ictu fustis difficulter interimit̄, ferula uero prinus. Aīam eam habere i cā dacertum ē. Nā capite pcusso uix interimit̄, cauda statim exanimatur. Plin. lib. 9. Murena est piscis longus molli cute intectus, hyeme latet, nec capit̄ nisi diebus ęstatis sicut

cōger illius ęmula, & oēs saxatiles. Exit in
terrā sicut polypus. Quibusdam piscibus
datæ sunt pinnæ uice pedū. Quibusdā ue
ro nullæ sunt, ut murenis quibus nec brā-
chię, hęc flexuoso impulsu corporū ita ma
ri utūtur, ut serpētes terra, in sicco quoq; re
pūt. Murena quocunq; mēse parit: cū cęte
ri pisces statuto tēpore pariant. Oua eius
citissime crescunt. In sicco linore elapsas
uulgus coitu serpentiū impleri putat. Ex
li. de na. re. Murenæ (sicut dicit Pli.) libē-
ter se tenent inter barūdines & ligna ut si
forte reti cōcludātur, flexu multiplici eua
dant. Hæ morsum uenenosum habēt, sed
capitis eorundē cinere morsus sanat. Pe-
riculosum est eas in cibum sumere, nisi pri
us in uino optime ac diutissime decoquā-
tur, & speciebus aromaticis maximeq; pi
pere cōdiant. Venenoso nāq; abundat hu
more, unde nec de facili cedūt coctiōi. Itē
murenā (iuxta Basiliū) uipera ex aqs i sic-
cum euocat ad coitū. Iorath ut sup. Mure
na nō à suo simili, sed à serpente sibilo ad
siccū euocata cōcipit, nec aliqd tamen ser
penti, sed sibi simile gignit. Amb. Vipera
quidē ad littus maris sibilo murenā euocat
uenenū suū uomit. Illa statim uenit, & cū
eo coit, et post uipera uenenū suū resumit.

OPERATIONES.

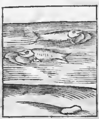
1 Plin. ubi sup. Murenæ morsus capitis
2 ipsius cinere sanatur. Licenas etiam &
lepras soluit murenarum cinis cum ternis
obulis mellis.

CAPVT. 60.

MVlti-
pes.
Ex lib. de
nat. rerū.
Multipes
piscis ma
rinus est,
à re nomē
habet,
huic pe-
des à late-
re proce-
dunt. In
hyeme co
it, & inter
cęteros pisces sibi nidum ex surculis con-
struit. Per duos mēses ouat, & hoc unum
ouum tantum ad instar nucis paruum. Fe
mina per quadraginta noctes seder, et ouū
à se editum fouet, ex quo fiūt pisces innu-
merabiles. Quod si non esset, multum eo-
rum genus decresceret, quia seipsos inui-
cem consumunt, & multæ commestionis
sunt. Multipes astutia magis q̃ fortitudi-
ne uincit karabo monstrum marinum, qd
ualidum ē ac robustum. Cuius uictoriæ si
gnum est, nam simul capti in rheti reperiū
tur. Karabo frequēter mortuus inuenitur
aut lœtaliter uulneratus. Est etiam quod-
dam genus multipedis naturaliter astutū,
quod in aqua supernatat, & dorsi testā ad
solē ponit ut desiccetur ac durior fiat, sic
ut salsas maris aquas, & aduersa scopulo-
rum pati ualeat. Actor. Multipes ipse
est polypus (iuxta Plinium) de quo pleni
us inferius dicetur.

CAPVT. 61.

MVl-
uel
Mullus.
Ex li. de
na. rerū.
Mulus ē
piscis
marinus
ut ait Pli
nius, mo
dice quā
titatis,
gratia
nobilita-
tis in esū
tantum datus nobilibus. Rarissimus tamē
est quem septētrionalis tātum gignit oce-
anus. Horū tamen genera plura sunt. Qui
dam alga & ostreis ac limo cęterorūq; pis
cium carne uescunt. Nobiliores autem in
inferiori labio uel labro gemina barba in
signiuntur, uictusq; eorum est quod iuxta
ripas aeris serenitatem concreuerit. Mu-
lum nobilem expirantem numerosa colo
rum uarietate spectari proceres gulæ nar-
rant. Seneca de naturalibus quęstioni-
bus lib. 7. Incredibilia (sicut iam superius
dictum

dictum ē, sunt opera luxuriæ, in cubili pisces natant, & sub ipsa mensa capitur q̃ statim in mensam transferatur. Parum recens uidetur mullus, nisi qui in conuiuæ manu moritur. Obseruatur morientium color, quem in multas mutationes mors ipsa luctante spiritu uertit. Rubor primum, deinde pallor suffunditur, longa somniculosa inertisq; luxuriæ expectatio. Nolũt attingere nisi eodem diem captum, q ipsum ut aiunt mare sapiunt.

Isidorus. Mulus uocatus est, eo q mollis sit ac tenerrimus, cuius cibo tradunt libidinem inhiberi: & oculorum aciem hebetari. Homines uero qui his sępe pasti sunt piscem olent, mulo in uino necato, q inde biberint, tedium uini habent.

Alexander. Mulus bonus fimo delectatur, adeo ut in ipso iaceat: & tincturam caro piscis ex fimo mutuetur.

OPERATIONES.

1 Plinius. Mulus contra pastinacas & scorpiones terrestres siue marinos, & dracones atq; spalangia prodest illitus, aut in cibo sumptus.

2 Eiusdemq; recentis de capite cinis contra omnia uenena ualet, & priuatim contra fungos.

3 Iterum cinis ē capite mulorum attritos sciaticos liberat. Comburuntur autem in uase fictili & cum melle debent illini.

4 Mulos autem in cibo inutiles neruis inuenio. Eorum quoq; cibo tradunt oculorum aciem hebetari. In mẽstruis uero mulierum auxiliatur mulus. Inueterati muli & in potione triti, uomitiones concitant.

5 Molorum salsamenti cinis carbunculos discurit. Mulus autem in uino necatus (ut dictum est) his qui biberint inde uini tedium afferunt.

CAPVT. 61.

Monachus marinus, & Monocerõ. Ex lib. de na. rer. Monachi maris dicti sunt, quia caput habẽt ut monachi recenter rasi, coronã desuper rasam & candidam, & circulũ in modum crinium super loca aurium, faciẽ tamen non habet in toto similem homini, qa nasum habet pisci similẽ, & os naso cõtinuũ. Cęterũ in inferiorib⁹ habet formã piscis. Hoc mõstrũ homines sup ripas maris ambulãtes libẽter allicit, & corã eis sup aquas ludit, q si hominẽ admirãtem ppinquare uiderit appropinquat et ipse, et si datur facultas, hominem rapit & trahit in pfundum, sicq; carnibus eius saniatur.

OPERATIONES.

In eo. li. ut sup. Monocerõ ē mõstrũ marinũ, habẽs ĩ frõte cornu maximũ, q̃ naues obuias pñtrare possit ac destruere et hoĩm multitudinẽ pdere. 1
Sed ĩ hoc pietas creatoris humano generi puidit: qa cũ tardũ aĩal creatũ sit, naues eo uiso possunt effugere. 2

CAPVT. 62.

NArcos, Nautilos & nubes. Isidorus. Narcos, teste Aristo. tantæ uirtutis ē piscis, ut mediante lino & calamo ad manũ piscatoris

hamum tenentis accedat stupor et insensibilitas; immo & totum corpus stupefacit, nisi citius hamum deijciat. Inde est ꝙ etiã stuporifera, ut papauer & huiusmodi cętera dicuntur narcotica. Pli. lib. 9. Nautilos qui ab alijs uocatur pompilos, inter p̃cipua miracula maris computatur. Nã supinus in summa equorum peruenit, ita se paulatim subrigẽs, ut emissa om̃i per fistulam aqua, uelut exoneratus sentina, facile nauiget. Postea prima duo brachia retorquens, mẽbranã inter illa miræ tenuitatis extendit: qua uelificante in auras cęteris branchijs subremigãs, media cauda ut gubernaculo se dirigit: ita uadit alto, Liburnicarum gaudẽs imagine, si quid pauoris interueniat hausta se mergens aqua.

Ex lib. de nat. rer. Nubes secundũ Ari. ẽ piscis in aqua uiuẽs applicatus ad petrã. a qua non descendit nec separatur, nisi ꝑ attractionem inspirationis concitus.

CAPVT. 63.

orca.

NEreides et Orca. Isi. Nereides sũt beluæ marinę toto corpore hirsutæ & hispidę. Habẽt ꝗ speciẽ aliquã formatam cũ homine. Horũ aliqua cum mortalis conditionis imitatrix emori debet, auditur procul gemitus eius ac plãctus. De his plenius dictum est superius in capitulo Balena.

Ex libro de naturis rerum. Orca monstrum marinũ est, ut ait Plinius, eius imago nulla potest exprimi representatione, nisi ꝙ sit mollis, carnis immensæ: hoc balenas graui odio persequitur, dentibus truculentis secreta feminarum irrumpit, ac morsu lacerat. Illæ uero ad flexum immobiles, ad repugnandũ inertes, pondere suo oneratæ ac pinnis inualidæ. Solum nouerunt auxilium in altum mare refugere: se ꝗ toto Oceano defendere. Econtra uero orcæ in malicia pertinaces laborant fugientib⁹ occurrere, & incautas angustijs trucidare, in uada urgere, saxis illidere. &c̃.

CAPVT. 64.

ORbis. Isid. Orbis dictus est à figura scilicet quia rotund⁹ est, & tot⁹ in capite constat. Plinius libro. 32. Durissimum esse piscium constat eum qui orbis uocatur, rotundus ẽ sine squamis.

CAPVT. 65.

OStrea Ex libro de natur. rerũ. Ostrea, ut dicũt Ambrosius & Isidor. Cũ testã aperitut clementioris auræ delitijs glorietur, cancer insidias ei repentinas prętendit, & lapidẽ inter eius testas proijcit, ne illas cõiungere possit, & sic ostreæ carnes corrodit. Ostrea quidem in siccum uel in sicco iacens, tam ut in domo conchas tenet, tẽpore accessionis maris.

Isid. Est autem in ostrea preciosissima margarita naturaliter infixa quę maris aq̃

mea

in ea solidatur. Quæ etiã difficile apud reges inuenitur, et in littoribus quasi uilis iacens: à uulgo saxis asperis & cauribus colligitur. Plini. li. 9. Silice a testa inclusis fatendũ est nullum inesse sensum ut ostreis, putrescente limo pueniunt ac spuma circa nauigia diuuus stãtia, defixosq; palos & ligna. Nup compertum est in ostrearia humorẽ fœnifticũ effluere in modũ lactis.

OPERATIONES.

1 Ostreæ peculariter contra uenena leporis marini aduersantur, eisq; mẽsarũ diuitum palma tribuitur, stomachum reficiũt,
2 fastidijs medentur. Addiq; luxuriã frigus obruens niue summa montium & ma
3 ris yma miscens. Aluum leniter emolliunt, coctaq; mulso tenasmo, qui sine exul
4 ceratione sit, liberant. Vesicarum etiã
5 ulcera repurgant. Cocta uero in cõchis suis sicuti uenerint clausa, mire distillationibus prosunt. Harum testæ cinis, uuã se
6 dat & tonsillas amixto melle. Aristot. Est autem piscis de genere ostreæ, id est te
7 stæ duræ, qui cauda natat & repit. Dio: Ostreæ porphiræ unde purpura tingitur, cochleæ sunt, quæ ustæ desiccatiuę uirtutis sunt, quibus & cęterarum cochlearum
8 uirtute sunt similes. Nã & ego eis usus sum in reumatica & diuturna, & quæ difficile cõcarnantur uulnera & caua, & nimis profunda, quas ustas apposui cum adipe ueteri & butyro nouo.

Pagrus & ipse est dẽtrix, de quo dictũ est superius. Plin. lib. 9. Omnes quidẽ pisces pręgelidam hyemem sentiũt, sed maxime qui lapidem habere in capite ęstimantur, ut lupi & pagri. Cumq; asperæ fuerim hyemes, multi ex eis cęci capiũtur, sicut de lupo marino dictum est supertus. Ex lib. de nat. rer. Pauus maris dictus est à pauone uolucre, quoniam similis est ei in coloribus: dorso enim & collo pictus est colore diuerso. In eodem lib. ut sup. Pectines maris armanť unguibus, lucẽt in tenebris ignium more, i magnis frigoribus & magnis ęstibus reconduntur, quia temperatum aerem eos habere oportet ut uiuãt: cum excessuum passionẽ in elementis ungues eorum non pari ualeant.

OPERATIONES.

Aristo. Animalis marini quod dicitur 1
pecten pedibus si quid appropinquauerit, oculum subito claudit. Plinius ut sup. Pectines sponte natura harenosis proueniũt
Actor. Perca est piscis fluuialis uarij co 2
loris, cursu uelocissimus, squamis & pinnulis acutis & asperrimis armatus: quibus etiam se defendit cõtra pisces maiores, ne prędantes eam inuadant pręceteris piscibus fluuialibus & stagnensibus, infirmis in cibo precipue conuenit. Alexander. 3
Perca uidens sibi lucius imminere, horret pinnis, & sic euadit.

CAPVT. 66.

PAgr9, Pauus Pectine & Perca. Isido. Pagrus piscis est, quẽ greci fagrũ ideo nũcupant, q; duros dẽtes habeat ita ut ostreis in mari alaf. Act.

CAPVT. 67.

PLataniste, & Ferna. Albertus in libro de natur. animaliũ. Platanistę (ut dicit Plinius) beluæ sũt marinæ: quæ in Gange fluuio hodie nascuntur & in mare ueniunt. Et rostrum

habent delphini & caudam, habent cubitorum quinq; longitudinem. His socij sunt beluæ, quas statuas uocãt, brachia bina habentes, quibus tanta inest fortitudo, ut elephantes in aquam intrantes infestẽt, & eis promuscidas abrumpant. Eodem lib. ut supra. Perna animal ẽ marinum de genere concharum, & est croceum, ualde magnæ quantitatis existens inter ipsas, uestitur uellere fuluo & nitido ualde precioso & fiunt inde ornamẽta uestium & peplorum preciosa.

CAPVT. 68.

Pistris. Albertus in lib. ut supra. Pistris animal ẽ marinũ magnum ualde, ut dicit Plini. in oceano Gallicas attingẽte aliquãdo inuentum. Aliquando se offert in mari in modũ altissimæ columnæ, intra uela nauigantiũ apparens, & aquam ingentem spargit, ita q; in pauorem uertit nauigantes.

CAPVT. 69.

Pinna & plais. Plini. lib. 9. Pinna est piscis cõcharum generis, nascitur ĩ limosis, subrecta semp, nec unq̃ sine comite, quẽ pinnotheren uocant, alij pinnophylacem, id est squilla parua, alibi cãcer dapis assectator. Pandit autem se luminibus orbum corpus totus minutis piscibus prębens. Assultant alij protinus, & ubi licẽtius audacia creuit implẽt eam. Hoc tempus speculatus index, morsu leui significat. At illa ore compresso, quicquid cõcluserit exanimat, partemq; socio tribuit. Quo magis miror existimasse q̃sdam aquatilibus nullum inesse sensum.

Ex lib. de nat. rer. Pinna de genere concharũ est, corpusq; rotũdum habet. Mas & fœmina socialiter ambulant, aperit pinna conchas suas ad lunam, seq; paruis piscibus offert quasi mortuam: qui protinus assultantes, ubi licentius (sicut dictum est) audacia creuerit, implent eius conchas. Mox uero pinna se plenam sentiens, app̃hensu quicquid incluserit exanimat.

Autor. Plais est piscis notus & usitatus apud nos, scilicet ut bicolor. Nam ex una parte albus, ex altera niger. De quo sicut de pluribus alijs nihil in prenominatis autoribus reperi, nisi forte alijs nominibus uocentur ab eis q̃ à nobis.

CAPVT. 70.

Porcus marinus, Isid. Porcus marinus est, qui uocatur suillus, quia dum escã quęrit, more suis terram subaquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium, et nisi rostrum harenis immergat pastum non colligit.

Ex lib. de nat. re. Porcus maris ẽ piscis esibilis, porci terrestris ex magna parte similis. Nam & caput habet suillũ & membra ĩ corpore, costasq; simili modo dispositas. Tota ferè caro eius in pinguedinem trãsit. Lingua eius absoluta ẽ ut porci, sed uoce

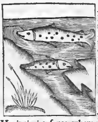
uoce differũt. In eis dorſo quędam ſpinæ ſunt uenenum efficaciſſimum habentes, & punctionibus ſuis ualde cruciantes, ſed fel eorum puncturis remedio eſt. Plinius lib. 32. Inter uenena piſciũ ſunt, porci marini ſpinæ in dorſo, cruciatu magno lęſorum, remedio autem eſt limus ex reliq̃ corporis piſcium eorum.

CAPVT. 71.

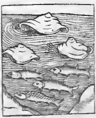

POlyp⁹ Ariſt. Polypus habet iuuamen ſquamoſitatem pedum, per illam enim inuoluit omne qđ ſibi appropinquat. Animal tamen habens ſanguinem, habet cerebrũ, mẽbra uẽtris in ſepia & multipede conſimilia ſunt in figura, & tactu q̃cquid comedit aggregat in cauernis ubi manet. Et poſtq̃ omne idoneũ ſibi comederit, tũc teſtas reſiduas & cortices cancrorũ eijcit. Mutatur color eius, ex colore lapidũ qui ſũt prope illum fit coloratus, qđ ei accidit cũ timuerit. Ex li. de nat. re. Polypus eſt piſcis tantã habẽs uirtutem in brachijs, ut nautam aliquãdo de naui incaute ſtantẽ rapiat, & ĩ mare trahat, eiuſq; carnibus ſatietur. Carnibus eñ libẽter ueſcitur ſupinus adhęret ſcopulis, & auelli neq̃t, cui ſi fœtida res admota fuerit, ab eius odore ꝑtinus reſilit. Hi in mari iuxta Venetias frequentiſſimi ſunt. Itẽ polypi ſiue multipedes uerſo in terram capite coeunt, oua tam multa fecũditate faciunt, q̃ hois occiſi teſta capi non poſſunt, ſuperq; ſedentes & incubãtes quaſi cãcellatis brachijs camerã faciũt. Item polypus uel multipes cornu cerui uel ſtoracis ſicci fumo deluditur & deprehẽditur, quia diligit ipſum, et ob hoc intrat uaſa uenantiũ. Ex ipſo etiam aſſato in hamo poſito, uenatores multos capiũt piſces. Polypus & karabo ſi ſimul irriti fuerint, karabo mortuus inuenitur. Item dicitur q̃ cũ ouãt narãt & mares & feminæ debilitantur intantũ, ut a piſcibus paruis comedantur, & in cauernis facile deprehenduntur, qđ tũ non accidit iuuenibus & paruis, immo fortiores ſunt magnis. Item in hyeme coeunt, in uere autem ouant ſiue pariunt. Caput maris longius eſt capite fœminæ.

CAPVT. 72.

PVngitiuus. Ex lib. de natu. rer. Pungitiuus uero eſt omniũ ferè piſcium minimus, quibuſdã ſpinis ſecundum nomẽ ſuum pungens. Mas in eis circa fauces rubeus eſt. Fœmina uero illa rubedine caret. Ambo uero maculis nudati ſunt. Hos uulgus opinatũ ſine ſemine in aquis creſcere, & quod mirabilius eſt, alios etiam horum ſemen propagari: unde & hunc piſcem matrem piſcium uocant. Dicũt enim ſi ſtagnum nouũ fiat, nulluſq; piſcis immittatur, hos piſciculos anno primo in eo inueniri, & anno altero diuerſi generis piſces ex eiſdem ꝓpagari.

CAPVT. 73.

PVrpura. Ex lib. de nat. rerum. Purpuræ sunt conchæ marinæ, quæ uerno tẽpore congregantur, & attricæ liquorẽ ore saliuant. Similiter & murices circa canis ortum tricenis diebus. Mutuoq; attritu lẽtore cuiusdã ceræ saliuant, similiter & murices. Purpuras uiuas capere contendũt, quia cum uita sua succum illum euomunt Et maioribus quidem conchis detracta cõcha auferunt, minores uero cum testis frãgunt: ita demum rorem eum excipientes Tyrij. Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua conchylia, tãta est aculeo duricia. Aqua dulci enecantur, & sicubi flumini immergũtur. Alioquin capitæ etiam diebus quinquagenis uiuunt saliua sua. Horum pisciũ cõchæ infra annum magnitudinem implent ꝙ si ante in crescendo transcurrant, uim libidinis auferunt, nec ultra coire possunt, ut in tempore preciosum liquorem pariãt. Vnde summa diligentia primo anno detrahuntur eis conchæ uel confringuntur ne crescat, hoc liquore uestis purpurea tingi solet, q color nigricantis rosæ more sublucet Purpuræ (secundum Plinium) foetidis odoribus capiuntur, & cum femineces fuerint, mari redditæ reuiuiscunt.

OPERATIONES.

1 Plinius. lib. 33. Purpuræ contra uenena prosunt. Horum testæ cinis utiliter cum melle illinitur ulceribus capitis.

2 Idem quoq; cinis cum melle efficaciter sanat mulierum mammas, panis etiam resistit utroq; modo.

3 Idem citus siue opus sit incipientes discutere, siue coctos emittere. Purpurarum siue muricũ minora genera sunt efficatiora, & oris halitum custodientia.

4 Dioscor. Purpura maritina & blata appellatur, quia quasi blitula sanguinis apparet. Huius uirtus sicca est, unde uulnera putrida gingiuarum, in puluerem redacta & imposita purgat & cicatrizat.

5 Et si in eis mala caro supercreuerit, puluerizata adhibita depascit eã & extirpat, hoc & eius ungulæ combustæ faciunt.

6 Eædem ungulæ & coopertorium conchilij album fumigata castorei odorẽ habent: ac fumigatione sua stericis suffocationibus laborantes liberant.

7 Epilenticos curant, hibita uentrem mouent. Conchilium ipsum combustum omnia supradicta nouit facere.

CAPVT. 74.

RAyte, & Raha. Ex libro de naturis rerũ. Raytæ q̃ rahis gallice dicuntur, est piscis maris inter pisces nobiles reputatus, admodum uilis, & hoc ubi est piscium copia, & prope modum rotundus est, & in longitudine & latitudine ferè equalis. Oculos habet horribiles, os quoq; deformi date liuidũ, & hoc non eo loco, quo pisces cęteri, sed loco uẽtris, ubi uero caput & oculi sunt, os nõ habet. Caudam habet pręlongam ut coluber & in ea spinnulas quasdam acutas ualde. Habet & quandoq; in capite lapidem, nec credimus ꝙ natura creauerit eum inutilẽ. Huius carnes indigestibiles sunt, ut carnes bouinæ. Impinguatur (ut dicit Aristoteles) uento meridionali flante.

Iorath. Est autem piscis nomine rahas stupefaciens, ita ꝙ cum rhete portatur, peruenit stupor eius ad manum qua portatur, hic occultatur in arena & luto. Venaturq; totum quod ex piscibus appropinquat, et quia stupefacit eos, ita ꝙ nõ possunt moueri, ipseq; consequitur illos & comedit eos.

CAPVT. 75.

Rana

Rana marina. Amb. Rana borrens in paludibus, decora in aquis, in quibus omnibus fere prestat elemẽtis Arist. Rana marina habet alas sicut & omnia cetera, quorum fines tendit ad strictura, habet etiam branchos ad unam partem declinãtes asperos, spinis similes, coopertorium habet in ranis, maior ẽ fœmina sicut & in ceteris ouãtibus, ut in lacertis ac in serpentibus, Habet rana marina supra oculos partes pendentes quasi pilos, habentes etiam capita rotunda, quæ eis preparat natura cibi causa. Cum enim rana mouet aliquid aquosum cum luto & harena, tunc partes illas, quæ sunt quasi pili erigit, easq; cum pisci bus paruis inuoluit, & ad orificium suum cum eis adducit, sicq; comedit. Et si per partes illas, que sunt super oculos non uenatur, quãdo deprehẽditur debilis et egra inuenitur. Ex his etiã q̃ latent est rana, cũq; latuerit uadit & uiride super aquam, & cibatur piscibus paruis, qui sunt in eo. Rana continue generatiõis est, & ouat extra unũ ouum cõpletum tantũ. Et est duræ te ste propter salutem qua exterius indiget. Huius causa ẽ natura sui corporis, quia caput eius est in quantitate multiplex ad suũ corpus, & est spinosum. Ideoq; non recipit pullos in ultimo. Omnes autem pisces nutriunt filios preter ranas.

OPERATIONES.

1 Auicen. in 3. cañ. Rana marina rubea (sicut narrauerunt sapientes) maligna est inuadens animalia nam ex longinquo ad ea salit ut mordeat, & si mordere non potest,
2 exufflationẽ nociuam ad ea sufflat. Ex eius morsu accidit apostema magnum & perditio uelox. Cura eius cum tyriaca 3
magna, & quod est eius generis. Actor 4
Rana marina rubea uenenosa, & ad eius potum accidit obfucatio corporis, & alia multa incommoda. Idem. De hac & ali 5
is ranarum speciebus dictum est supra, in tractatu de animalibus capitulo. 122.

CAPVT. 96.

Rhõbus. Plini. li. 9. Rhombus ẽ piscis planus sicut passer & solea. Hi a passeribus tantũ situ corporum differunt dexter hic resupinatus est illis, passeri leuus.

OPERATIONES.

Idem in lib. 32. Rhombi carnes tritæ & 1
ex aqua mulsa datæ, febricitantibus pficiunt. Ex li. de na. rer. Rhombus est piscis magnus fortis & astutus, sed tardus, hic q̃q; piscis ut rana marina simili mndo dep̃daẽ. Nã in limo turbato abscõditus pinnas exertas mouet, & ubi pisces appximare uiderit, mox eos corripit & deuorat. Argumentũ est eius solertie, q̃a cũ sit tardissimus omnium piscium, mugilem tamen uelocissimum in uentre sepissime reperitur habere.

CAPVT. 77.

RVbus & Ryache. Albert. in lib. de natur. animaliũ. Rubus est piscis in mari Italiæ & Greciæ abundans, & est de genere pectinis totus rotundus quasi circulus, pinnulis circũpositis, & in parte magna pictus est rubeis uirgulis & maculis, & illa superficies tota est plena spinis aliquantulum anterius. Et hic piscis est piger ad natandum, propter sui corporis latitudinem. Demergitur autem in profundo et turbat aquam, & pisces qui accesserint incautos confodit, ita ꝙ etiam uelocissimũ piscem mugilem in uentre habere inuenitur. Hic piscis delicatus est & dulcissimæ carnis.

In eodem lib. Ryache dicuntur pisces de pectini genere rotũdi, ita ꝙ cubitum & aliquando duos cubitos habent in latitudine & tantũdem in longum, caudam habent longam, & in hac pinnulas acutas ad natandum, oculos horribiles, & os quasi in loco uentris turpissimum, carnes habẽt duras & indigestibiles, ubi ipse piscis rarius inuenitur, ibi propter raritatem desideratur.

CAPVT. 78.

SAlmo & Salpa. Phisi. Salmo dicitur a saltu, caudã enim ore replicat et reflectit firmiter eam ore tenẽs, donec saltus agilitate locum etiam abruptũ cõscendit, sed nec colore multum ualet, aut sapore antequã gustauerit mare. Ad quod tendens contra fluminis impetum à proposito non desistit quousque reficiatur deinde & nota domicilia reuertitur. Ex lib. de nat. rerum. Salmo piscis ẽ in latitudinem & longitudinem magnam excrescens. Robore quoque fortis est, sed ponderosus & grauis. Omnis, quã habet, agilitas à potentia uirtutis eius est potius, quã à leuitate corporis, hic ut dicit Plinius olim preferebatur omnibus piscibus fluuialibus, & maxime in Aquitania. Carnes eius rubeæ sunt, que licet dulces & grates sint ualde, tamen satietatem cito manducãtibus ingerunt. Piscis iste fœtus facit, nec diu uiuere potest ĩ aquis dulcibus stagnorum, nisi liberum habeat transitum ad dulces undas fluuiorum, quinetiam ubi in trãsitu sepẽ uel aliquid huiusmodi obstaculum inuenerit, caput caudæ coniungit, flexoque corpore peruolat ad optata.

In libro ut supra. Salpa piscis est obscenus & uilis, hic miraculum sui prębet, ut nũquã decoqui possit, nisi prius fortiter fuste uel ferula uerberetur.

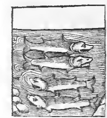
CAPVT. 79.

SParus & scarus. Albertus in libro de naturis animaliũ Sparus piscis est marinus à telo missili ꝙ spergitur quãdo iacitũ dictus est eo ꝙ habet huius instrumenti figuram.

In libro ut supra. Scarus piscis delectabilis, qui solus ruminat inter pisces. Hunc piscem dicunt non multos habere dentes, & ideo ruminatione indigere, licet hęc non sit causa ruminationis, dicunt etiam hunc piscem romani de lõginquis partibus allatum, in Tiberi esse multiplicatum.

CAPVT. 80.

SEpia. Isidor. Sepia dicitur quia sepibus interclusa facilius capiť, incoeundo obscenum genus: nam ore concipit sicut et uipera, huius attramenti tanta uis est, ut lucernæ additum Aethiopes uideri, ablato lumine priori, quidam tradunt. Ex lib. de nat. re. Sepia concipit ore sicut & uipera, oua eius dura sunt. Hæ non natant in mari nisi par & par: masculus & femina omni tempore ouant, & in. 40. noctibus oua sua cōplent. Fœmina cum ouat, mas eam sequiť, & super oua semen insufflat ut uiuificentur. Aristot. Sepia membrū babet sub ore positū quod diciť mastim, in q́ est sperma magnū, & quādo accidit timor eijcit illud in aquā et turbat eam. Habet etiam in interiori suo uasa duo plena ouis, in albedine similia grādini. Corpora uero mariū magis aspera sunt q̄ fœminarū. Pullus sepiæ cōtinuus est cū oua in anteriori corporis parte, nec potest aliter esse. Anterior enim pars & posterior in eodē loco conueniūt.

OPERATIONES.

1 Dio. Sepia cum attramēto suo cocta caeo stomacha est, uentrē mollit. Quod molle ē ossis eius collirijs cracomaticis neces-
2 sariæ miscetur. Item ossa tusa oniguinē dentibus tollunt, maculas carnis integro
3 colore restituūt. Glaucomata hominū uel animaliū in oculis sufflando maxime
4 cū sale ad sanitatem perducūt. Os eius tritum & cum aqua bibitum toracis uitijs
5 & asmaticis omnino prodest. Plin. lib. 32. Oculorum tumorē ruborēq́ sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sanat, & per
6 se scatiricias emendat. Cinis eiusdē corticis cicatrices oculorum sanat, & albugines iumentorū emendat. Sepiæ in cibo 7
solutæ, earumq́ testæ ex aqua salsamētorum inherentia corpori tela extrahunt.
Medentur & lētigini cęterisq́ uitijs ex 8
ossibus sepiarū ustis. Idē. Cinis & car- 9
nes excrescentes tollit, & humida ulcera.
Plate. Os sepiæ quod in eius uentre in- 10
uenitur, ad albandos dentes ualet, si puluere eius subtili in panno lineo posito fricētur. Ad faciem quoq́ dealbandam pul- 11
uis eius cum unguēto citrino cōficitur.

CAPVT. 51.

SErra et Scilla. Isidorus. Serra denta est, quia serratum babet cristā, & subtus natans nauem secat. Phisi. Serra est marina belua, pēnas babēs immanes, qua cum uiderit in mari nauem uelificantem, eleuat pennas suas, & contendit uelificare cum naue. Vbi autem cucurrerit stadijs. 30. uel. 40. laborem sustinēs deficit, & pennas deponens ad se trabit. Vnde nauē maris causa iam lassam reportant ad pristinum locum in profundum. Ex lib. de nat. rer. Serra cristam habet serratā, qua nauibus occulte supernatans eas in fundo secat, ut intrante aqua homines astutia dolosa mergat, eorumq́ carnibus satietur. Alia quoq́ est eiusdem nominis marina belua ingens, pinnasq́ latissimas habens, quibus contra naues uelificare cōtendit. Ex li. de na. re. Scilla monstrum est habitans in eo mari, quod Italiam & Siciliam intercludit. Nautis quidem & omnibus hominibus inimicum est, & eorum sanguine carnibus delectatur, caput et manus habet admodū uirginis formata, sicut sirenes, & rictus, & oris hiatū ac dētes horridos, uterū bestialē, & delphini caudam.

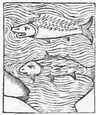
Miræ fortitudinis est, nec in aq̄ facile uincitur, in terra uero prope imbellis, habet et uocem aliquantulum musicam, ipsaq; belua carmine mirifice delectatur.

CAPVT. 82.

SIrena. Ex lib. de natur. rerum. Sirene sunt animalia mortifera quea capite usq; ad umbilicū habent figurā mulieris improceræ magnitudinis: horrende facie, crinibus capitis longissimis atq; squalentibus. Apparent autē cum fœtibus quos in brachijs portant. Mā mis etenim fœtus lactant, quas in pectore magnas habent: quas quando uident nautæ, multum timēt, eisq; lagenam uacuam proijciunt: & ipsa cum ea ludit, donec nauis pertranseat. Reliquā uero partem corporis babent ut aquila, & in pedibus ungues ad laniādum babiles. Porro in fine corporis habent squamosas piscium caudas, quibus ut remigijs in gurgitibus natant. Quoddam etiam musicum ac dulcissimū melos habent in uoce: quo delectati nauigantes & attracti resoluuntur in somnum sopitiq; sirenarum unguibus dilacerant. Sed nonnulli nauigantiū sapienti usi consilio, fortiter aures suas obturant, et sic immunes transeunt ne mortifero sirenarum cantu illiciantur ad somnum. Hæ quidem beluæ in quibusdam profundis gurgitis Insulis & aliquando in fluctibus commorantur. Et quod de lagena dictum est illi testati suot, qui eas uidisse dixerūt. Sirenas tamen has non in ueritate beluas, sed meretrices quasdā Isidorus fuisse descripsit, quæ transeuntes ad egestatem deducebāt. Sed & philosophi & sanctorum expositorum nonnulli contrarium sentiunt uera monstra marina esse dicentes. Sunt & sirenæ serpentes in Arabiæ partibus habitantes, equi cui su ualidiores: quarum etiam quędam alas habentes uolare possunt. Harum uirus tam est efficacissimum ad nocēdum: ut morsum ante mors q̄ dolor sequatur. Phisiologus. Sirenæ sunt animalia mortifera, usq; ad umbilicum figuram hominis habētia: extrema uero pars usq; ad pedes uolatilis et piscis babent figurā. Musicum quoddam ac dulcisonum melodiæ carmen canunt: ita ut auditus hominū longe nauigantium ad se trahant: nimiaq; suauitate prolixæ modulationis, aures eorū ac sensus delinientes in somnum uertāt. Tunc demum cum uident eos grauissimo somno sopitos, ignaros ac per insipentiā suam deceptos inuadunt, et carnes eorum dilaniant.

CAPVT. 83.

SPinachia & Squatina Ex libro de natur. rerū. Spinachia corpore quidem est pusilla, sed utilissime undiq; spinis ex ranubus munita, à morsu cuiuslibet alterius piscis est tutissima.

Isidorus. Squatina dicta: eo q; squam9 sit acuta, unde & eius cute lignum polit.

Plinius libro. 11. Squatina ex pisciū genere qui pro spina cartilaginem habent. Omniaq; talia carnosiora sunt & supina uescuntur. Diuersa piscium genera nō coeunt pręter squatinam & raiam, ex quibus nascitur piscis parte priori raiæ similis: & nomē ex utroq; compositū apud Græcos trahit. Pisciū qdā ter ī āno pariūt, qdā bis, u̅e & autūno. Ex planis sola squatina bis autumno

autumno occasuq; uergiliarum. Squatina uero intra se parit oua premollia in alium locum uteri transferens, ibiq; excludens. Simili modo & omnia que appellauimus cartilaginea: ita fit, ut sola piscinm & animal pariant, & oua concipiant. Ex libro de naturis rerum. Squatina piscis est in mari. 5. cubitos habens longitudinis, & caudam pedalem. Hic absconditus in limo pisces corripit subito. Cutem tam asperā habet ut ex ea lignum et ebora poliantur. Pilus ipsius cutis breuis & niger est. Hūc adeo durum natura creauit, ut ferri uel calibis acumine uix incidi possit.

CAPVT. 54.

SOlaris & Solea. Ex libro de naturis rerum. Solaris dictus est, eo q in sole libēter in ripis fluminū iacet. Caput habet magnum orificium latum, cutem nigram ac lubricā qualis est anguillarum. Epar habet dulcissimum & esibile precipuum: in uastitatē ac longitudinem maximam crescit.

Plinius libro. 9. Solea est piscis à figura denominata, eo scilicet q calciamentorum soleis assimiletur.

Autor. Solea piscis est marinorum piscium iuxta medicos, infirmis in cibo suauissimus, quia minus cęteris flegmaticus: est etiam sapore gratus.

CAPVT. 55.

SColopēdra, & Scorpio. Pli. libro. 9. Scolopēdræ marinæ terrestribus similes q̄s cētipedes uocant, hamo deuorato omnia interanea euomunt, donec hamum egerant, deinde resorbent. Isido. Scorpio dictus est quia ledit dū manu tollitur. Tradūt autem, 10. cancris cum manipulo ocimi alligatis, omnes qui ibi sunt scorpiones ad eū locum congregari. Ari. Scorpio marinus ouat in uere semel, & iterū autumno. Pli. li. 9. Cancri mortui in scorpiones figurantur in sicro.

OPERATIONES.

Idem lib. 20. Mentæ succus contra scor 1
piones marinos sumitur. Idē li. 32. Mu 2
lus etiam illitus uel in cibo sumptus con-
tra scorpiones marinos sumitur & auxili
atur. Scorpiones autem marini fel alo- 3
picias replet. Fel marini scorpionis rufi 4
cum oleo ueteri ant melle actico, incipien
tes suffusiones discutit. Iterūq; fel scor 5
pionis marini cicatrices tollit. Scorpi- 6
us marinus necatus in uino, & obuli pōde
re potus uesicæ uitia & calculos sanat.
Lapide quoq; qui inuenit in scorpiōis 7
marini cauda: cum sole in cancro torquē-
tur serpētes ictibus scorpionū. Diosc. 8
Scorpiōes marini colerā deponūt, suffu-
siones oculorū detergūt, caligines & glau
comata tollūt. Idem. Marini scorpij fel 9
magnā habet uirtutē, & añ fella quadrupe
dū primū: facit aūt ad effusionē oculorū
& ad caliginē & aspredinē palpebrarum.
Aui. in. 2. cañ. Cerusa stāni cōfricata su 10
p marini scorpiōis pūcturā cōfert. Idē 11
in. 4. Ex morsu scorpionis marini accidit
inflatio uentris & forma poropica: & quā
doq; uentositatis exitus absq; uoluntate.

12 Cura eius est cura draconis marini & rutelæ.

CAPVT. 86.

SPõgia, Squamis & Scinthi. Albertus in libro de naturis animaliũ. Spongia marinorum ẽ quæ multorum generum ẽ. Et coueniunt cum atimalibus in motu contractionis, & dilatationis. Quędam earũ immobiles sunt à saxis; & si abrumpantur radicibus recrescunt. Quędam autem sunt mobiles de loco ad locum, in turbaits melius uiuunt, & in puris aquis putrescunt, & cibantur in limo & piscibus & ostreis.

In libro ut supra. Squamis est piscis marinus quem Germani catulam maris uocant. Hinc quinq; pedes babet in longum & caudam monopedalem. Hic piscis in limo absconditus improuisos interficit pisces. Cutem etiam babet ita asperam, ut ea cum sicca fuerit lingna & ebora poliãtur pilus uero eius breuis est & tiger & similis aristis herbæ fullonum: & adeo durus est, ut ferro & calibe uix possit scindi.

In eodem libro. Scinti animalia sunt aquatica in Nilo natantia crocodilis figura similia: sed sunt multum minora & contractiora. Horum carnibus infecta pocula uim ueneni extinguunt: pręnunciant etiã tempestates, antra sua arantia et ostium ab opposito eius uenti qui flaturus est aperientia et cauda uillosa aliud foramen quod ad uentum respicit obturantes.

CAPVT. 87.

STonseus siue Stincus. Isid. Stincus ẽ belua circa Nilũ. Auicẽna. Stincus ẽ Guaril de Nilo qui capitur in Egypto: & estimauerunt quidam q; sit de partu crocodili. Melius aũt de ipso est illud, quod in parte renum: auget quãdoq; coitum ita, ut non sedetur, nisi sorbitione iuris lactucarum & lentiũ.

OPERATIONES.

1 Dios. Stincus ẽ aĩal qđ inuenitur in India quadrupes & simile lacertæ, sed longius atq; uẽtrosius hoc autem sallitur & ad uenereos usus facit, si caro eius ex uini ciato potetur, nam si plus sumatur, neruos lędit. 2 Alb. de nat. animal. Stincus est aĩal marinum inter platam & animal quod ẽ sicut stellio pentagonũ rufi corij: & in medio habet rimas quibus trahit nutrimentum. Et ita excitat libidinem, q; sanguinẽ eijcit per coitum, nec tamen concumbens adhuc coitu satiatur, nec medicinã habet libido, nisi per succum lactucæ bibitum.

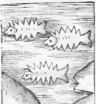
CAPVT. 88.

STurio, Ex lib. de nat. re. Sturio est piscis magn9 habitãs in aqs fluuialib9 q̃ magnæ sunt & diuisæ: uiuere diuuus nõ potest in stagnis nisi ad dulces

dulces fluuiorum aquas trāsitū habuerit. Cibi parū aut nihil admittit ī corpore, cui quippe cibus in nutrimentū sufficiens est ipsa sola aeris serena trāquillitas, quapropter & modicū habet uentrē ac propemodum solidus in loco uētris: sicut in reliq̄ corporis parte habet intestina: licet parua respectu suæ magnitudinis: epar uero satis magnū & adeo dulce, q̄ uix comedi sine stomachi abominatione possit: unde eius felle qd' cōtiguū ē epar fricare solet: ut excessus dulcoris in epate temperetur excessu amaritudinis in felle: ore caret, & illa pars integra est q̄ in cęteris animalibus os occupare solet: nec nisi modicum sub gutture foramen habet clausum cū uoluerit apertū aeris serenicat, Austro cuius impinguescit. Aquilone uero flante subsidet in profundis. Idē in lacte positus diu sicut in aq̄ uiuit. Alb. in lib. de natu. ani. Sturio piscis notus est: quē antiqui storā uocauerunt. Est aūt piscis lōgi nasi, & magnus ad longitudinē nouē pedum qn̄ cōpletus est, & est rotundus in modū clauæ: & tres habet testiculos in pelle pungentiū p corporis longitudinē. Os habet ad sugendū potius q̄ ad manducandū: & ideo in uentre eius nihil cibi īuenit' grossi, sed humor uiscosus quē sugendo accipit: carnes habet albas & dulces: & nō habet ossa, nisi in capite. Pinguedinē habet croceā: et epar habet magnū & adeo dulce, q̄ nisi felle suo temperet', præ dulcedine generat abominationem.

CAPVT 89.

STella. Plini. libro. 9. Stellam in mari sapiētia claros autores uideo mirari. Cuius figura hæc est parua admodū caro mt': extra duriore callo. Huic tam igneum feruorē esse traduntur ut omnia in mari contacta adurat omnem cibum statim peragat.

OPERATIONES.

Idem in li. 32. Carnes aūt marinæ stellæ cōtra marini draconis ictus ualent appositæ. Ex lib. de nat. rer. Stella piscis est in mari occidētali, cuius figura est ad modū stellæ. Hęc cum aliquod animal comederit, mox innenitur in eius uentre durum quasi bis coctus panis.

CAPVT. 90.

SPōgia. Isidor. Spongia dicta est a fingere id est nitidare uel extergere Vnde Cicero. Et fingebat spongijs sanguis id est extergebat. Animal autē esse docetur cruore petris inhęrente, unde dum abscinditur sanguinē remittit. Nam alia sunt uiuentia in aquis, quæ discurrunt ut pisces. Alia quæ stant fixa: ut ostreæ, echinus, spongiæ. Ex his aliæ mares dicūtur, eo q̄ tenues sunt fistulæ spissiores q̄. Aliæ fœminæ quæ maioribus fistulis ac perpetuis sunt. Aliæ duriores, q̄s Gręci appellāt tragos: et nos hucosas dicere possumus ob asperitatē sui. Nouissimum genus earum peniculi uocātur, eo q̄ aptę sunt ad oculorum tumores, et ad tergēdas lippitudines utiles. Cādidæ spōgiæ cura fiunt, per ęstatem enim ad solem sternuntur, et sicut cera punica candorem bibunt. Plinius. lib. 32. In mari Campanię uicino panem abiectum rapiunt: & ibidē. Ad nullum cibum in quo hamus sit accedunt.

OPERATIONES.

Plin. lib. ut supra. Aquilæ nares spongias cęteris pręferunt, nec us q̄ diutius dura

2 re ſpiritum medici aſſerunt. Harum ge
nus molliſſimum penicilli, tumores oculo
rum ſedat ex mulſo impoſiti: abſtergēdæ
3 quoq; lippitudini utiliſſimi. Imponun-
tur & ipſæ ſpongiæ epiphoras expoſita et
4 ad dolores capitis ex aceto calido. Re-
centes diſcutiunt, molliunt, mitigant: uete
5 res autem uulnera glutinãt. Vlcera hu-
mida & ſimilia impoſitæ ſiccant, fracturæ
& uulnera. Spongijs utiliſſime fouentur:
quia ſanguis rapitur in ſecando, ut perſpi
6 ci poſſit curatio Infantium quoq; ſiriaſ-
ſim id eſt capitis ulcera fungia frigida ce-
rebro humefacto ſanat.

CAPVT. 91.

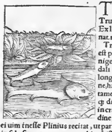

TEucha, Titimallus et Torpedo. Autor. Teucha piſcis eſt fluuialis uel ſtagnēſis oībus notus in limo ſicut ãguilla nutrit᷒, unde & eius coloris eſt ſcilicet lutei, ſiue nigri: uterq; piſcis ſaporis dulcis eſt, ſed malæ digeſtionis. Iſidor. Titimallus nomē ex flore accepit. Tynum quippe flos appellatur Nam cum ſit ſpecie gratus, & ſapore iocūdus, tamē ſicut flos fragrat et corpore odores aſpirat. Idem torpedo dicta ē, eo q corpus tepeſcere faciat, ſi eam quiſq; uiuētem tangit. Torpedo ſicut & ſquatina eſt ex genere piſcium qui cartilaginem habēt pro ſpina, omniaq; talia carnoſiora ſunt, & ſupina ueſcuntur. Torpedo oua in terra ſeponit præmollia in alium uteri locum transferens, ibiq; excludēs, octogenos habet fetus. Nouit torpedo uim ſuã, ipſa nõ torpens, merſaq; in limo ſe occultat.

OPERATIONES.

1 Plinius lib. 32. Torpedo emollit aluum
in cibo ſumpta.
Et lieni medetur impoſita, procidentis 2
morbum intranei quoq; prohibet appoſi-
ta. Deniq; ſi torpedo dum eſt in libra ca 3
piatur, triduoq; ſub diu aſſeruetur, faciles
efficit partus.

CAPVT: 92.

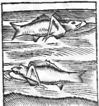

TRebius & Tructa. Ex lib. de nat. rerum Trebius eſt piſcis niger, pedali tantū longitudine, habens tamen qnq; digitos in craſſitudine, hanc ei uim ineſſe Plinius recitat, ut pars eius in ſale ſeruata, aurum quod in altiſſimos puteos deciderit, admota extrahat ac fluctuare faciat. Hic colorem candidum in hyeme mutat: & æſtate nigrior fit: ſolus inter omēs piſces ex alga nidificat & oua in nido parit. Trebius eſt in oceano, qui duro naues perforat roſtro.

Autor. Tructa exterius quidem uaria ſicut & perica: ſed interius rubea, quæ quidem (ut fertur) q̃diu minoris ætatis & corporis exiſtit, in aquis tantum dulcibus nutritur, & tructa uocatur: cum autem excreuerit & deſcendens uſq; ad confinia maris de ſalſedine illius hiberit, ſalmo efficitur, quod tamē uerum eſſe nequaq; ab omnibus aſſeritur. Eſt autem uterq; piſcis delicioſus & ſapidus.

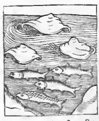
Ex libro de naturis rerum. Tructa piſcis eſt habitans in fluuijs dulcibus, qui magno impetu currūt de montibus, ſquamas habet ut ſalmo, carneſq; ſimilimas, ſed multo eſibilinres, & hæc in æſtate tantum à menſe Iulio uſq; ad Nouembrem. Hyeme uero carnes habet albas ut ceteri piſces minoriſq; ſaporis, maculas habet in dorſo crocias atq; ſanguineas.

CAPVT 93.

TEste nm. Albert. in lib. de na. anim. Testeũ animal ẽ marinũ, quod pellis duri-cie teste-um appellaẽ. Hic aũt adeo spissam ex salsugine maris cõtrahit pellẽ & durã, ꝙ calor naturalis interior per poros respiraculum habere nõ ualẽs causa est infirmitatis aliqñ: & tunc petit aquas dulces in q-bus pellis despissatur: & sic sępe cõmutat seipsum: tamen ex mari nõ potat, nisi aq̃s dulces quæ in mari sunt sicut olim in hac scientia probauimus per uas testeum in aq̃ positum.

CAPVT. 94.

TEstudo. Alber. in libro ut sup̄. Testudines habitant in Indico mari, ita latas testas habẽtes, ꝙ hominibus sufficiũt ad hospitia parte eorum in tecto posita. Aliqñ etiã in testis illis nauigatur inter Insulas quasi in tymbis, Hæ testudines sic capiuntur (ut dicit Plini.) in feruore enim solis gaudentes, toto dorso eminente natãt in maris superficie, donec ita desiccanẽ ꝙ mergi non possunt: & tunc inuitæ natant, donec manibus accipiunẽ uidẽrium. Dicunt etiam aliqui ꝙ nocte ad pastũ testudĩes illæ egrediãtur: & saturatæ obdormiũt in supficie aquæ natãtes: & tunc plurimis ob capturã cõgregatis, tres natant ad testudinẽ quorũ duo ad apphensam cõuertunt conchã, ita ꝙ in tergo latet ostreũ, tertius aũt laqueũ iniijcit capiti uel membro qđ est ĩ loco colli, & residui qui in littore stãt trahunt ĩpm ad terram. Testudo autẽ hæc magna sicut & parua dentes nõ habet: sed rostri margines habet acutas modo pixidum: & dicitũ tanta esse oris eius duritia, ut etiam lapides cõminuat. Dicit etiam Plin. ꝙ hæc animalia coeunt pecudũ more, et ꝙ feminæ coitũ de facili nõ sustinent, donec masculus aduersus feminæ festucas in ore posuerit. In terra egressæ ouant oua, ouis anserũ similia: & facit centum uel amplius, & illa fodit in terrã extra aquã, & aliquando pectore iacer noctibus super ea. Et ideo quidam dicunt ea uisu fouere, ꝙ tantum est falsum fetus aut in terra educant, & indueunt in aquam. Testudines marinæ pecudum more coeunt: ut dicit Arist. & in terram egressæ oua usq; ad centum ouis anserum similia pariunt, quæ & quidam ab illis tantum oculis spectando foueri dicunt.

Isidorus. Testudo autem dicta est ꝙ tegmine teste in modum cameræ adoperta est. Horum quatuor sunt genera, quorum unum ẽ de quo hic agitur, scilicet testudo marina, Aliud uero testudo lutaria. De alijs suis locis dictum est.

Solinus. Thraciæ populi marinas testudines capere gaudent, quarum tanta est magnitudo, ut super cisies earum domũ faciat & numerosam familiam non arcte recepta.

CAPVT. 95.

TIgris & Trittæ. Alb. in lib. de nat. ani
malium. Tigris est animal marinum,
caudam habet duorum cubitorum latitu-
dinis, fœtum facit in mari, & nunq̄ in ter-
ra. In terra autem exit ad sinistram, & hoc
contingit: quia oculo dextro melius uidet
q̄ sinistro, flante aquilone libentius exeūt
q̄ alio tempore. Plin. dicit q̄ nauem inse-
quuntur curiositate uidēdi uela, & hic stu
pore tantum detinetur, q̄ tridēte in eos ia-
cto uix fugiant, in hyeme latent ultra mo-
dum. Impinguantur ita q̄ tertio anno uel
quarto plurimum moriuntur. In Aethio-
pia trigridis bestiæ sunt colore fusco, &
duabus mammis à pectore dependētibus
fœtus lactantes: ut dicit Soli. Dicit etiam
q̄ tigris in Ponto nascitur: eo q̄ aquas cę-
teris maribus habet dulciores. Et si flumi-
na intrat, dextro latere intrat, sinistro ue-
ro exit.

In lib. ut supra. Trittæ sunt pisces fluui
ales in his currentibus & fluuijs, qui cū im
petu ruunt de montibus, squamas & car-
nes rubeas habēt. In ęstate ut salmo, in hye
me sunt albescentes & minus sapidæ. Ma
culas in dorso habent & rufas & nigras.

CAPVT. 96.

THynnus. Ex lib. de natur. re. Thynnus est mon-
strum ma rinum ha-
bens duo-
rum latitu
dinis cubi
torum. In
mari fœti
ficat tan-
tum, sed in
terra exit ad pastū. Plin. Thynnus naues
ob curiositatem uidendi uel a uento agita
ri persequitur: & eo stupore intantum affi
citur, ut etiam tridente in eum iacto terro
re non moueatur. Hyberno tempore latet
gurgitibus pinguescis intantum ut uita lō
gissima per trienniū sit, & habet quasi ean
dem naturam cum tygri de quo in pręcedē
ti capitulo.

OPERATIONES.

Diosco. Thynnus salsus si plurimū fue-
rit, cōmestus mitigat uiperæ morsus.
Cathaplasmatibus adhibitus medeť ca- 2
ninis morsibus. Pli. li. 32. Thynniadi- 3
pe recenti ad oris ulcera est usus Attalus.
Psilotrū est thynni sanguis, & fel & ie- 4
cur siue recentia siue seruata. Iecur eti- 5
am tritum atq; mixtum cedro plumbea pi
xide asseruatum. Emendatq; palpebras 6
psilotrum inutilibus pilis exemptis, in ue
stigia euulsorum instillatum.

CAPVT 97.

TOrtuca. Ex lib. de naturis rerū.
Tortuca maris est mōstrum ingens, formatum ad instar tor-
tucæ terrestris, sed ei
us magni-
tudinem in immen
sum excedens, nam octo cubitorum est ei
us longitudo, quatuor latitudo, clipeū ha
bet quo contra iacula tegiť ad instar usua
lis scuti triangularem, sed multo maiorē,
ut pote quinq; cubitorū. Crura habet ma-
gna, ungues magnos, & digitos ī pede ma
iores q̄ sint in leonibus. Fortitudine quo
q; & audacia mirabiliter uiget, qppe quæ
tres homines inuadere non timet. Fortitu
dine quoq; frustratur, si dorsum ad terram
uertatur, difficulter enim surgit ī dorsum
conuersa, propter latitudinem clipei qua
a dorso tanta belua includitur. Aristote.
Tortuca postq̄ comederit uiperam, come
dit origanum agreste ne moriatur.

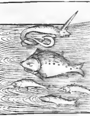
CAPVT. 98.

Vacca

VAcca & uitulus marinus. Ex lib. de na. re. Vacca marina mõstrũ ẽ magnũ ac ualidũ & ad iniurias iracundũ, nõ habet oua sed facit fœtũ unũ quidẽ sępius, uel duos aut plus. Fœtũ tenere diligit, & secum ducit quocunq; uadit. Hoc aĩal 30. annis, qđ pbatũ est amputatis eorũ caudis, uiuit. Vitulus marinus a similudine terrestris dicitur Arist. Vitulus marinus habet corp⁹ durũ & carnosum, ideoq; grauiter interficit, nisi cum uulnere & maxillis. Vox eius est ut thauri, quattuor habet pedes, nõ aũt auriculas, quia regimen uitæ illius et mansio ẽ in aq̃. Nam si essent ei auriculæ super uias positæ, multum humorem reciperent, ac motũ & natationem in aqua prohiberent. Animal generat completum, eiusq; partus est omni tempore sicut hominis, precipue tẽpore partus caprarum.

CAPVT. 99.

VErith alias Verich, uipera & umbra. Isidorus. Verich piscis est uulgariter sic dictus: Latine uero Aristosus quia aristis innumeris armatur caro eius, ita ut incõmode edi possit, & nõ sine fastidio, unde pauperũ cibus est; tãq; omniũ pisciũ esibiliũ uilissimus. In aquis dulcibus frequẽter habitat: in his tamen qui fluxu & refluxu maris amaricãtur. Capitur autem sic: Rhetia tenduntur in longum aquæ uel in trãsuersum, & ante rhetia super aquas instrumentum instar arcus, ita ut fluitet super undas: in superiori autem eius parte nola suspenditur, eius sonum piscis audiens gregatim aduentat tinnitum nolæ stultus sequens, & hoc inditio patent, quia sensum habent auditus. Incidentes ergo in rhetia capiũtur in multitudine magna.

Idem. Vipera marina, piscis est paruus pauloplus q̃ cubiti unius, in capite super oculos unum cornu fert, paruum acutum & mortiferum, eo nanq; quemcunq; uulnerat ueneno inficit. Quod cauentes piscatores capto pisce, caput ei amputant, reliquum uero corpus in usum hominũ cedit. Idem, Vmbra dicitur à colore, eo q̃ coloris sit umbrosi.

CAPVT. 100.

VErgiliales Albertus in libro de natura animaliũ Vergiliales pisces sunt in duobus lacubus Italiæ lano uidelicet & uerbaciano ĩ radicibus alpium effusis tantum ad uergiliarum stellarum ortum apparent, & in oĩbus alijs tẽporibus latent. Hij pisces pulchras habent squamas, acutas ut claui. In capite autem sunt parui, & postea in caligatum modum delectantur.

CAPVT. 101.

Vranoscop⁹, Vtica & Vulpes marinæ. Plini .lib. 32. Vranoscop⁹ uocat ab oculo quē habet in capite à quo subter & supra intēdit. Alio nomine gallie nuncupatur.

Huius fel cicatrices sanat: et carnes oculorum superuacuas cōsumit, ut dicit Menander in comedijs. Item lib. 9. Vrtica noctu uagatur, noctuq; mutatur, uis eius pruritu mordax eademq; terrestris urticæ. Aristot. Animal genus quod Græce dicit̄ akalabia, & creditur esse urtica maris: est ingens alias, inurens per se: nec habet testā sed eius creatio est sicut carnis. Et hoc genus sentit et rapit quicquid appropinquat manibus, & applicatur lapidibus cum suis pedibus, sicut animal multorum pedū. Et fortasse tumescit corpus eius qn̄ applicatur alicui rei. Habet autem orificium in medio corporis eius, & uenatur quicquid transit per ipsum ex piscibus paruis: & comedit iricium & pecten: id est plais. Plin. lib. 9. Vulpes marinæ in periculo capturę gluciunt non tantū hamū, sed amplius usq; ad infirma lineę, quę facile prodāt: sic, q̄ capere nō possunt. Vulpium terrestriū assimiles.

CAPVT. 102.

Hippotamus. Ex lib. de nat. rer. Hippotamus est belua in terra nascēs, sed in aqua & terra ęqualiter potens, elephantibus plerū q; maior. Rostrum habet resupinum, dentes aduncos, noctibus segetes depascit, ad quas quasi retrogradus pergit: libentius autem prę cęteris partibus corporis in pedibus uulnera recipit. In Nilo habitat, & in partibus Indiæ precipue reperitur: ex eius cutæ tornantur haste. Aristot. Hippotamus: id est equus fluuialis: habet equinos crines, fissos pedes, sotulares ut uacca: & est sine facie, habens in pedibus kabab. Cauda eius ut porci, hīnitus ut eq, magnitudo ut asini, corium eius grossum ualde, ideoq; parantur ex eo sotulares & corrigiæ. Interiora eius assimilantur interioribus equi & asini. Et licet in terra maneat, sine aqua tamen uiuere non potest, sicut tortuca, & rana marina, & crocodilus.

OPERATIONES.

Plini. lib. 11. Corij uero crassitudo talis, est Hippotamis, ut inde tornētur hastæ cū ingenio quadam medica diligentia.

Cinis corij hippotami cum aqua illitus, pānos sanat: adeps eius febres frigidas.

Pellis eius è sinistra parte frontis adalligata, uentrem inhibet, & eiusdem cinis alopœcias explet. Testiculi. ʒ. i. ex aqua bibitur contra serpentes. Fimus suffocans dentes è parte leua, dolorem dentium scarificatis gingiuis sanat.

CAPVT 103.

Zedrosus, Zidrach, & Ziphius. Ex lib. de nat. re. Zedrosi beluæ marinæ sunt Arabiam incolētes, quarū ossa adeo magna sunt, ut fores in domibus & pallacijs tigna, & alia structuræ

ſtructuræ neceſſaria de illis eomodeſecē-tur. 40. nãq; cubitorum magnitudinis reperiuntur. In lib. ut ſup. Zidrach ē mōſtrum forma mirabile, quod prętendit maliciam in ſua figuratione, ſed innocuū reperitur. Caput habet ut equus, ſed forma minor. Corpus autem ex omni parte draconi ſimillimum eſt, totumq; diuerſimode coloratum. Caudam habet longam ſecundum quantitatem corporis ſui, gracilem et tortuoſam ut anguis, pinnas habet quoq; ſicut piſcis. In eodem lib. Ziphius eſt marina belua ualde formidabilis: & omnium animalium generi ualde diſſimilis, forma ſingularis, huius nãq; caput ſi uideris mōſtruoſum eſt omnino. Si oris abyſſum, fugies uelut imaginem mortis, ſi oculos, horrebis, ſi reliquum corpus, nihil in rebus ſimile te uidiſſe fateberis.

CAPVT. 104.

Zitirō. Iſido. Zitiron mōſtrū eſt quod uulgus militē uocat, & ē ingens at- [redacted] put quaſi caſſide galeatum, ex cute rugoſa & dura ac firma nimis. Ab eius collo dependet ſcutum longum, latum & magnū, & interius cauū: ut in eo poſſit contra ictus pugnantium more defendi. Eſt enim forma triangulare, firmitate, duriciaq; tam ualidum, ut uix unq; poſſit iaculo penetrari. De collo eius & de ſpondilibus uenæ quędam ac nerui fortiſſimi protendūtur in humerum, quibus predictum ſcutum pendet ī ſcapula. Brachia quoq; fortiſſima nimis habet, & quaſi manum biſulcam cum qua ualidiſſime percutit: unde fit ut difficulter nimis ab hoīe capi poſſit, et ſi captus fuerit difficulter etiam necari niſi cum malleis poterit.

CAPVT. 105.

Ziſius. Albe. in li. de natur. anim. Ziſius eſt anial maris, nulli alij ſimile, maximū & ingens de genere cetorū, caput habet monſtruoſum, os profundum ualde, oculos horribiles: in toto corpore nulli alij ſimile niſi cete.

Libri de piſcibus finis.

Seneca in natur. questi. lib. 7. dicit, sicut in nobis nõ tantum est sanguis, sed multa genera humorum, sic & in terra plura sunt humorum genera, quędam sunt q̃ natura indurantur, hinc omnis metallorum humus quo aurum & argentum fit, generatur. Quędam sunt quæ in lapidem ex liquore uertuntur, vnde lapides pręciosi crescunt. Quia autem in libro 3. de aquaticis & natatilibus: earũq; proprietatibus & naturis tractauimus, nunc dei auxilio librum quartum aggredientes de lapidibus preciosis, nec non de his quæ in terræ uenis nascuntur, eorũq; uirtutibus pertractabimus: et modum seu ordinem alphabeti, sicut in pręcedenti obseruãdo. Et primo de Lapidibus dicemus.

DE GEMMIS, ET IN TERRAE VENIS NASCENTIBVS

Liber Quartus.

CAPVT. 1.

Adamas latine: Arabice hager suhedhig. Serap. li. aggr. ca. hager. Hager subedigẽmes fluminis in quo est lapis demes. Et est flumen ad quod nunq̃ aut aliquis nisi Alexander uenit, et est in finibus Corasceni. Et color eius approximat colori salis armoniaci: & ẽ fri. & sic. in. 4 gra.

Et idem auro. Dios. Est lapis quo utuntur aurifices ponentes in stilo ad sculpendos lapides. Euax in lapidario suo. Adamas est lapis durissimus, parũ cristallo obscurior, coloris tamẽ liuidi fulgẽtis adeo solidus, ut nec igne, nec aliqua re frangaẽ, mollescat & soluaẽ. Soluiẽ tamen & mollescit sanguine & carne hyrci precipue, si hyrcus ante aliq̃diu biberit uinũ uel siseleos comederit montanũ uel petrosilinũ, q; talis hyrci sanguis etiã ad frangẽdũ lapidẽ in uesica ualet. Soluitur etiã lapis ille à plũbo & nõ trahit ferrũ, eo q; nõ sit proprius locus generatiõis eius in minera ferrea, ut quidam mẽdosi dixerũt. Maior aũt quãtitas est inuẽta ad magnitudinem auellanæ. Nascitur aũt i Arabia & in Cypro, sed in Cypro est magis mollis & obscurus. Et hic lapis qñ magneti supponiẽ, ligat magnetẽ, & non permittit eum ferrũ trahere.

OPERATIONES.

Serap. [redacted] 1

[redacted]. Idem. Iste 2
lapis habet duas uirtutes, quæ raro aggregantur in alio lapide. Vna earum est q; nõ cõiungitur alicui lapidi quin nõ frangaẽ, propter hoc coaptanẽ fragmẽta eius in summitatibus ferri aspersi ad perforandũ, & perforantur cum eo lapides alij sicut smaragdus, Tabarzet, Saphirus: & aliæ gẽmæ.

Alia uirtus est q; si accipiatur granulũ 3
unum ex fragmentis eius, & glutinetur in summitate ferri cũ glutine romano, et intromittatur in uesica per foramen uirgæ, frangit lapidem. Habet similiter aliam proprietatem, quia nihil frangit lapidẽ hunc nisi plumbum, nã ipsum rũpit & cõterit.

Et

4 Et idē auto. Diosc. Adamas est lapis q̄ utuntur aurifices ponētes in stilis ad sculpendos lapides: & cōfert gingiuæ fluxæ:
5 e. purificat dētes. Et idē auto. Gal. Virtus eius est q̄ abstergit abstersione forti, & signū q̇ aurifices utūtur in hoc q̇ indiget abstersiōe. Et nos iā experti sumus q̇ mū-
6 dificat dētes & abstergit. Et in eo est uirtus aliqua calida, & propter hanc causam admiscetur in medicinis cōburentibus, & in aliquibus desiccatiuis q̄ curant gingi-
7 uas fluxus. [redacted]

CAPVT. 2.

AGathes siue agapis. Agathes (secū dū Dio.) habet marinā uirtutem scilicet q̄ calorem habet similē pelli leonis. Isaac beniamin. Agathes aūt lapis niger est, albis uenulis in modū cuiusdam speciei lapidis albesten. Et inuenit alius minor eiusdē speciei, qui similis est corallo, & tertiū genus plurimum sui ī Creta Insula nascit, q̄d habet in nigro uenas croceas. Est quartū genus Indicū & uariū, q̄ si sanguine sit aspersum.

OPERATIONES.

1 Dios. Agathes ualet ad morsū scorpionis alligat⁹ uel illinitus cū aqua statim tollit dolorē: tritus & uulneri aspersus uel in potiōe cū uino daros uiperarū curat morsus: portatus facundum, prudentē, amabi-
2 lem & gratū facit. Isaac beniamin. Primum quidē genus aptū est ad regum formas, q̄ lapidibus insculpuntur: & plurimi lapides habent capite regum insculpta.
Et cum iacent ad caput dormientis, fert 5
ostendere multa simulachra somniorum.
Tertium aūt genus q̄d creticū ē facit: ut 6
adiuuet uincere picula et uiribus cōuenit cordis gratū et placētē facit: ut dicit Euax & coloris facit hominē boni & facundū.

CAPVT. 3.

ALabādina. Isid. Alabādina dicta est ab Alabāda regiōe Asiæ, est aūt cristallini genus, cuius color ad celido [redacted] sed rarus. Arno. Alabandina fulgorem habet qui est rufus, clarus ut sardius.

OPERATIONES.

Huius uirtus est q̇ fluxum sanguinis p̄uocat & augmentat. Ex lapidario. Est 2
alabandina cuius lux est emula sardi. Indicis aūt dignum de nomine fallit amicum.

CAPVT. 4.

ALabastrites, Amandinus & absinthus. Isi. Alabastrites ē lapis candidus, interstinctus narijs coloribus. hūc causā ad uasa

unguentaria, quoniam unguenta optime seruare dicitur incorrupta. Nascitur circa Thebas Aegiptias ad Damascum Syrie, cęteris candidior: probatissimus in India. Plin. lib. 16. Alabastritem lapidem uocāt quęad unguentaria uasa cauāt. Nascitur circa Thebas Aegyptias & Damascū Syrie. Hic cęteris candidior, sed probatissimus est in Carmania, mox in India: iā quidem in Syria atq; in Asia. Vilissimus aūt et sine ullo candore ī Cappadocia. Probatur q̄ maxime coloris mellei in uertice maculosi atq; non translucidi: uicia sunt ībis corneus, colore candidus, & quicquid uitro simile est. Secundum Albert. Lapis amandinus est gemma coloris uarij. Lapis absinthus secūdum Albe. est de genere gēmarum colore uitrei rubeis uirgulis.

OPERATIONES.

1 Dios. Alabastrites est laxatiuus, mollit deniq; duricies et stomachi dolorē ceroto
2 admixtus. [redacted]. Alb. Ab-
3 sinthus. Virtus huius fert esse sicut lapis, Albescarij, licet satis remissior. Nam accēsus ꝑmanet calidus ꝑ septē dies uel amplius, propter eandem causam q̄ dicetur de la-
4 pide albescario. Lapidis huius uirtus ē in ꝓuocando & augmentādo fluxum sanguinis, ut experimentatores asserūt.

CAPVT. 5.

ANdrodamanta & anthracitis. Isidor. Androdamāta niiorē habet ardēni: et pene adamas semper tesseris q̄draта. Magi putant ei nomen impositum ab eo q; domare a c refrenare dicatur impetus uel iracūdias animorū. Gignī aūt in mari rubro.

OPERATIONES.

Arnol. Androdamāta lapis est coloris argentei, trahiturq; de rubro mari, forma eius ut tessara, duricies ut adamātis. Virt9 eius est cōtra furorem animūq; cōmotū.

Ex Lapida. Androdamanta lapis est q̄si tessara quadra, ipse maris rubri mixtus reperitur harenis. Quē Magus affirmat tāte uirtutis haberi: ut possit p̄sens anños se[redacted] Androda 5
[redacted] 6
in ignē, uelut mortuus exti[redacted]
perfusus exardescit. Plin. lib. 16. Est in- 5
ter carbunculorum species anthracitis in Thesprocia fossilis, carbonibus similis. Hęc q̄q; candida uena p̄cincta traditur.

Aristot. Antrax id est carbunculus ru- 6
beus. Si cum eo ponatur orithi nocte lucebit. Albe. Androdamāta est lapis colo- 7
ris argentei, in mari rubro nascitur. Est autē quadratus et durus sicut adamas. Vir- 8
tutē habet contra furorē, & facilis animi cogitationē & tristiciam & grauitatem.

CAPVT. 6.

ALlectorius. Solinus. Allectorius lapis traditur qui cristallina specie faberrimo in gallinaceorū uentriculis nascitur aptus (ut dicūt) ꝓliatoribus. Diosc. Allectorius lapis in uentribus gallorum gallinaceorū inuenit̄. Arnol. Allectorius ē lapis obscuro cristallo similis è uētriculo galli castrati trahitur

ri trahitur post quartum annũ. Vltima eius quantitas est ad magnitudinem fabæ. Ex lib. de nat. re. Allectorius est lapis cristallo uel aquæ limpidæ similis. In iecore gallinace reperitur, si castratus fuerit, post ꝗ tribus annis uixerit castratus. Nullus maior est fabæ, postꝗ hic lapis in gallinaceo fuerit, nunꝗ bibit.

OPERATIONES.

1 Diosc. Allectorius in uẽtribus gallina-
ceorum inuenitur, quẽ gladiator habẽs in
2 ore permanet inuictus ac sine siti. Mu-
lieribus quoq; quæ volunt placere uiris, p
derit, quia portantes se probas ac specio-
3 sas reddit. Arnol. Allectorius excitat
uenerem, hominẽq; & constantẽ facit, atq;
4 in ore tẽtus sitim reprimit. Ex li. de nat.
re. Allectorius ualet frigidis, aut qui coire
5 non possunt. A muliere quoq; habitus,
facit eam uiro suo placere, portãtẽ secum
facit inuictum & sine siti. Hinc reges eum
6 habentes in ore fortiter dimicant. Phi
siol. Allectorius in uentre galli nascitur, q
post tres ãnos castratus, & postea per septẽ
annos uiuẽs: hũc lapidẽ portat idẽ gallina
7 ceus. Hic lapis sitim extinguit, hominẽ
q; discretum & gratum, maxime q; uxorẽ
marito facit. Vt autem habet hec oia clausus in ore portatur.

Ex Lapidario.

Ventriculo galli qui testiculis uiduatus,
Cum tribus ad minimum factus spado uixerit annis;
Nascitur ille lapis: cuius non ultima laus est
Et per bis binos capit incrementa sequentes,
Mensuramq; fabæ crescens excedere nescit.
Cristallo similis uel aquæ cum limpida paret
Inuictum lapis hic reddit quæcunq; gerentem,
Extinguitq; sitim patientis ore receptus.
Nam Milo Crotonias pugiles hic præside uicit
Hoc etiam multi superarunt prælia reges.
Hic oratorem uerbis facit esse disertum.
Constantem reddens cunctisq; per omnia gratum
Hic circa ueneris facit incentiua urgentes.
Commodus uxori quæ uult fore grata marito.
Vt bona tot præstet clausus portetur in ore.

CAPVT.

AMethystus. Isid. Amethystus Indicus inter pupureas gẽmas tenet principatũ. Est autem color eius purpure⁹ permixto colore uiolaceo, & quasi rosæ nitor, leniter quasdã flammulas fundẽs. Alterum genus eius descendit ad Hyacinthos. Causam nominis eius reddunt, quia sit in eius purpura ꝙdam modo i toto igneũ, sed uini colorem habẽs. Est autem sculpturis facilis. Huius ge[illegible] nera sunt quinq;. Arnol. Amethystus est gemma purpurei coloris uerosa, et transmittitur ab India. Sunt quędam ei⁹ species sed hęc id est Indica cęteris utilior est, huic mollicies ad sculpendũ inest. Plin. lib. 16. Indicæ quidẽ amathystæ principatum tenent: sed in Arabiæ quoq; parte quæ est finitima Syriæ, petrça nocatur, & in Armenia minore & in Gallacia repiuntur & in Aegypto. Sordidissimæ atq; uilissimæ i Tharaso & Cypro. Indicæ absolutum Phænicis purpuræ colorem habent, & ad hanc tingenitum officinæ uota dirigunt. Fundit autem cum aspectu leniter blandum, neq; in oculos ut carbunculi uibrant. Alerum earum genus descẽdit ad Hyacinthos, & hunc colorem Indi sacon vocant. Est & panerites in confinio Arabiæ gentis; Quarum genus colorem uini habet; Quintum ad uicina descendit cristalli albi. Has gemmas Magorum uanitas promittit ebrietati resistere, multaq; mira efficere.

OPERATIONES.

Ex lib. de na. rer. Amethystus uiolacei coloris est optimus. Est autem quędam uelut gutta uini rubei aqua corrupta, & hæc facile est ad sculpendum; ualet multum

uinum bibentibus, quoniam ebrietati est contrarius. Aristot. Lapis amethystus
2 si eũ posueris super umbilicum, uaporem uini prohibet, ebrietatẽq; soluit, & hominem a cõtagio liberat. Arnoldus. Vir-
3 tus amethysti est contra ebrietatem, facitq; hominem uigilem, malamq; cogitationem repellit, & intellectum bonũ tribuit.

CAPVT. 8.

ASius Dio. Asius lapis in Alexãdria tantũ inuenitur, qui optimus ẽ ad usum medicinæ q colore candidus ac leuis ĩ modõ punicis, ac uelut puluis manibus insidens, sanat fistulas, scrofas, podagrã & alias passiones. Sera. Lapis asius est lapis qui inuenitur in Alexandria, & flos lapidis nominatur fuca, & est lapis asius: ẽ quoddã qđ apparet p substantiã eius simile pulueri molẽdini, & reperit̃ sub eo & circa eõ: & istæ lapis est albus, & oportet q eligat̃ ex eo ille qui est albus leuis similis Punici subtilis cito frangibilis: in q̃ sunt uenæ occultatæ, & super quẽ ẽ flos ut sal rubeum: & est hic lapis succus, similis spongiæ, & generatur super eum farina, ex qua est quedam alba, quedam rubea similis Punici, declinãs ad croceitatẽ, & quãdo applicat̃ linguæ mordicat mordicatione pauca. Et idem auto. Gale. Nominatur hic lapis nomine aquisito a loco id est asia: et nõ est omnino durus sicut lapis, sed assimilatur ĩ colore suo & substantia sua, lapidibus qui reperiuntur in lauellis balnei. & est tener & frangitur cito, & super ipsum est simile puluere molẽdini reperti super parietes molẽdini, & hec medicina nominat̃ flos lapidis asios, & est subtilis propter suam subtilitatẽ, dissoluit carnes siue mordicatione.

OPERATIONES.

Sera. auto. Dio. Virtus huius lapidis & 1
floris eius est, q̃ curat ulcera profunda, quę sunt difficilis sanationis quando est siccus & aufert carnẽ supfluã q̃ fit in eis, q̃ est similis fungi. Et curat ulcera fraudulẽta, 2
& replet ea carne, & mũdificat ea. Et qñ 3
admiscetur cum melle & aceto cõuenit ulceribus fraudulentis, & non finit ea augeri in corpore. Et quando admiscetur cũ 4
farina fabarum & fit emplastrũ, podagræ cõuenit multũ. Et cõuenit duriciei sple- 5
nis, & quando cũ eo fit lohoc cũ melle, cõuenit ulceribus pulmonis. Et cũ ponit̃ 6
ex hoc lapide scabello super quod tenent podagrici semper pedes, dicitur conferre eis. Et quãdo puluis eius aspergitur su- 7
per corpora pinguia in balneo loco nitri extenuat ea. Et qui uult abluere lapidẽ 8
hunc aut florem eius, abluat sicut lauatur climia.

CAPVT. 9.

ALbeston. Albertus in lapidario suo. Albeston est coloris ferrei secundum Plinium in Arabia inuenitur.

OPERATIONES

Albert. Virtus mirabilis eius in tẽplis, 1
deorũ est manifesta, eo q semel accẽsus uix aut nunq̃ poterit extingui, eo q naturam habet animalis quod salamandra nocatur, cum modico humidi unctuosi pinguis inseparabilis. Isidor. Albeston est, 2
Archadiæ lapis, ferrei coloris, ab igne nomen sortitus, eo q accensus semel, nunq̃ extingitur.

CAPVT. 10.

Aquilæ

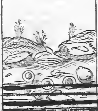

AQuilæ lapis ē. Vt dicit Serapi. libr. aggre. capit. Hagerathamach id est lapis aquilæ. Et est lapis Ind' qui cum agitatur, auditur intra ipsum lapis alius, & minera eius est in montibus Indiæ inter chinaos & sarandi iuxta littora occeani. Et uocat a grecis alleuiās partum, & hęc proprietas est iuuenta in hoc lapide aquilæ. Et idem aut. Rasis. Athamach est medicina Indiæ & ē lapis similis castaneæ, nisi q̄ōia habet colorem uellereū, & q̄ñ agitas ipsum, auditur intra ipsum lapillus, & q̄ñ frāgis eū, egreditur ille lapillus, & est sicut auellana uergens ad albedinem. Et idem Rasis lib. de proprietatibus dixit: q̄ est lapis similis ouo, & quod habet intra se lapillum. Albe. in lapidario suo. Echites lapis id est aquilæ & est gemmarum optima, & est coloris punicei & uocatur a quibusdam aqleus, & ab alijs Herodialis, eo q̄ aqlæ hunc ducunt ad nidum suum iuxta oua sua collocantes, eundem sicut grus inter duo oua quæ facit collocat. Hoc enim expertū ad sensum ī Colonia, ubi grues fœtus fecerūt multis annis in quodam horto. Inuenitur autē lapis aquilæ iuxta litora oceani, ubi est optimum genus echideorum, qui sunt heredes auium. Dicitur autem q̄ in Persia aliquando inuenitur. Est autem modus eius, q̄ in se continet alium lapillum, qui in ipso sonat quando manu mouetur.

OPERATIONES.

1 Serap. Hic lapis Aquilæ dicitur. Nā cū aquila uult parere oua sua, defert hunc lapidem masculis à partibus Indiæ, et supponit eum aquilæ, & facit eum parere facile, & alleuiat eius dolorem, & hoc idē facit
mulieribus, & animalibus quando ponit sub eis in hora partus. Et idē auth. Ras 2
sis. Quando ponitur in petia, & suspenditur mulieri coxa quando debet parere, facit accelerare partum cum facilitate. Et 3
sum expertus hoc & inueni sic esse, & oēs concordant in hoc, q̄ alleuiat partum quādo alligatur coxæ: & iuuat quando ponit loco peoniæ, inuenitur ad curandum. Iste lapis inuenitur apud nos, & q̄plures: uerificaui de eo multories experientiam.
[redacted] 4
[redacted]. Prohibet casum cadu 5
corū, similiter de administratione ueneni si aliquis suspectus sit positus in cibo illo prohibet ne possit ab eo deglutiri cibus ille. Si lapis subtrahatur, mox deglutiet.
Alber. Fertur autem q̄ si suspēsus in si 6
nistro brachio, conuenit pręgnantibus, & conciliat amorē & diuitias auget ubi fertur. Et impręgnantibus impedit abor 7
sum, & periculum parturitiōis mitigat. Et ait q̄ prohibet casum caducorū similiter.
[redacted] 8
[redacted]. Quęrūt aūt aquilæ 9
hunc lapidē, et imponūt nido suo, & grues inter oua sua, sed in uno anno ponūt unū, in alio alium. Dicunt autem quidā, q̄ fa 10
ciunt ad mitigandum calorem ouorū, uel corporis aquilæ, ne oua nimis calefiant, et hoc est probabile. Quidam aūt dicūt ali 11
quid cōferre ad eorū formationem aut uiuificatiōem, quod aūt quidam dicūt, q̄ lapis ab alijs auibus ouis interponat, ne oua frangātur, falsum est: quia citius ad lapidē q̄ ad seipsa collisa frangunt. [redacted] 12
[redacted]

CAPVT. 11.

ASterios, Asterites Isidorus.

Astrios gemma ē cristallina in India, cristallo propinqua, in [redacted] posita fulgorē rapit & ger[redacted] mania nascitur gēma, quæ astrios uocat, similiter ut astiria uel astir ues cādida, cristallo ꝓpinqua. In India uero nascēs, & in pallenis littoribus astrios. Quidā aūt causam nominis huius reddunt, quod astris opposita fulgorē rapiat & gerat, optimā aūt in Carmania nullique uitio obnoxiā gigni. Idem. Isidor. Asterites est gēma cādida lucem cōtinens inclusam ueluti stellam intus ambulantē, solisq; candicantes radios [redacted] tem.

. CAPVT. 12.

ARena. Isidor.

Arena ab ariditate dicta est. Huius probatio est si manu [redacted] didam sparsa, nil sordis relinq̃t. Vitruuius. Alia est arena fossicia, alia fluuiatica uel marina. Arenæ fossiciæ sunt hęc genera scilicet nigra, cana, rubea, carbūculina. Ex his optima erit quæ in manu cōfricata stridorem fecerit: quæ autem terrosa est asperitatem non habet. Item si in uestimentum cādidum coniecta, fuerit arenaria. Vnde fodiatur tamen de fluminibus, & e glarea extrahatur: hęc tamen in structuris odiosa ē, quia difficile sic cessit, nec onerari se comminenter paries patitur, nisi intermixtiōibus requiescat, nec concamerationes recipit. Marina uero hęc amplius, & etiam parietes cum in his tectoria facta remittētes salsuginem eorum dissoluuntur. Siccescunt autem celeriter fossiciæ, & tectoria permanent, & concamerationes patiūtur. Sed hę quæ sunt de arenarijs recentes, si enim exemptæ, diutius iacent a sole & a luna a bruma coactæ, resoluuntur & petrosæ fiunt: ita, quod in structuram coniectæ cementa cōtineri non possunt: sed labuntur & ruunt oneraque parietum sustinere non possunt. Pal. de agricultura lib. 1. Omniū arenæ generum pręcipue melior est ruffa, sequentis meriti cana. Tertium locū possidet nigra. Sed fossibilis arena nō inuenitur. De fluminibus autem glarea uel littore colligitur, Marina quidē tardius siccatur, ideoque non continue, sed intermissis temporibus est construenda, ne opus corrumpat onerata.

OPERATIONES.

Ex libro de naturis rerum. Arena sparsa super flammam inextinguibilem extinguit eam.

Dioscorides. Arena maris quæ in littore est sole calefacta, carnes humidas desiccat.

Item cocta sacellis, ad compescendū tumorem intraneorum iuuat.

CAPVT. 13.

Argilla

ARgilla. Barthol. de proprietatibus rerũ. Argilla ẽ terra tenax, glutinosa & uiscosa, ad uaria figulorum opera disposita atq; apta. Et sic secundum Isidorum .lib.16. capit.1. ab argis sic uocata, apud quos primo ex tali materia uasa fictilia sũt effecta. Et ut ibidem dicitur, talis terra per actionem caloris liquidiores partes consumentis, & terrestriores consolidantis in laterẽ commutatur. Sepe etiam contingit, q; talis terra lutea, unctuosa frigiditate aquæ cõgelãte in lapidem commutatur. Sępe etiã accidit talis transmutatio scilicet luti unctuosi in lapidem ex calore coagulante: sicut enim dicitur libro .4. methcororum. Lutum unctuosum aptum est huic transmutationi, scilicet in lapidem per coagulationem, quare unctuosum est medium inter uiscosum & uaporatiuum, habens humidum uiscosum. Vnde gratia uaporatiui potest à calido coagulari, gratia uiscosi nõ potest ex toto educi, sed amplius cõprimi & consolidari, & sic in lapidem trãsmutari.

OPERATIONES

1 Vt ibi dicit commentator. Argilla ẽ frigiditate sua sanguinis restrictiua.

2 Constantinus. Argilla cum forti aceto fuerit distemperata, apposita fronti & tẽporibus, prohibet sanguinem naribus fluentem.

CAPVT. 14.

ARmenus secundũ Plin. proprio capi. Lapis armenus est dictus & nominat⁹ a regione illa, & est liuidus et subalbid⁹ cuius melior est habens colorem medium in uiridem obscurum, terreum & indum, et habet macularũ distinctiones uirides & nigras. Auic. lib. 2. capi. de lapide armeno, est aliquantulũ azuliui coloris, nõ tamẽ est in colore azuli, & non est in eius soliditate, sed est in eo arenositas quedam, & quandoq; utunť eo tinctores & pictores loco azuli, & ẽ lenis tactu.

OPERATIONES.

Iohannes mesue. Lapis armenus, inqẽ Alexander, à uerificatoribus est inuentus habere prerogatiuam in educendo colerã nigram, cuius operatio incolumior est elleboro nigro, & uirtuosior lapide lazuli: melior est habens colorem medium inter uiridem, obscurum & terreum & indum: & habet macularũ distinctiones uirides & nigras, & qui non est in termino lapidis, immo facile dissolubilis puluerisabilis. Et qui est lenis tactu, carens asperitate, calidæ complexionis in principio secũdi, & sicca in ipso. Et est resolutiuus, abstersiuus: & est conturbantibus & subuertentibus stomachum & educit per uomitum & uentrem: & nocet stomacho, generans subuersionem, & faciens solutionem cum angustia. Et dixit Alexander: Nõ lotus, soluit per uomitum & per uentrem sine molestia. Ars autẽ in lauando ipm est hæc: teratur cum facilitate in uase lapideo, deinde fundatur super ipsum aq̃ dulcis & lauetur sic terẽdo, & fiat illud trigesies semp̃ innouãdo aquã: et adhuc decies lauetč cũ aq̃ rosarũ. Et dixit Alchindus

1 (margin, at "inqẽ") · 2 (at "asperita-") · 3 (at "ab-") · 4 (at "Nõ") · 5 (at "ipm") · 6 (at "Alchindus")

Lauetur cum aquabuglossæ post depura
nonem eius, acquiritur enim ei proprie-
tas mirabilis ex hoc ad ęgritudines melā-
6 colicas. Auicenna. Soluēdo educit me
lancoliam plus ꝙ lapis lazuli, & propter
ipsum dimittitur elleborus niger.
7 Iohannes Mesue. Educit solutione co-
leram nigram cum ustutæ, et mundificat
cerebrum ex ea, & ualet ad ęgritudines ei-
us melancolicas: sicut est mania, & uerti-
8 go, & dolor capitis et epilētia. Et ad ęgri
tudines timoris & suspitionis, & ad leprā,
& ad ęgritudines splenis & ad cancrum,
& morpheam, & febres melancolicas.
9 Dosis non loti, potio est a. ʒ. ß. usq; ad
1. ß. & loti potio est a. ʒ. 1. usq; ad. ß.

CAPVT. 15.

ANtimonium latine: Gręce antimonos. Antimoniū est uena terræ similis plū bo. Verū est qd' antimoniū teritur, et non funditur: plumbum uero funditur, & non teritur. Et habet in fracturis suis claritatem quando frangitur. Et illud est melius qd' in fracturis suis nō habet aliquid ex terra uel aliqua forde. Et ideo ablutum & mundum debet poni medicinis. Est frigidū & siccum in. 3. gradu. Serap. lib. aggreg. capi. Antimonium est uena terræ similis plumbo, & est medicina ocularis, quod decernitur à metallo: quia antimonium teritur, metallum uero non similiter, metallū funditur, antimonium aduritur. Antimoniū quanto clarius, tanto melius. Et idē auto. Dioscor. Melius ex eo, est fortius, & illud quod frāgitur, & habet in fracturis suis claritatem & luminositatem: & quod est interius mundum, & non habet aliquid admixtum ex terra uel forde aliqua. Almansor tractatu. 3. cap. de antimonio. Antimonium frigidum & siccum est in. 3. gradu.

OPERATIONES

Ad hæmorroidas exiccandum iniiciatur 1
succus peucedani per clisterem: & postea
si sint exterius, pone puluerem antimonij
desuper. Si sint interius puluis iniiciatur
cum calamo posito in uesica inflata.
Puluis eius cum sapone Spatarento uel 2
Gallio conficiatur: & licinium in eo intin
ctū orificio fistulæ immissum curat. Pul-
uis eius in cāero positus comedēti, aut car
ni superfluæ optima est cura.
Cōtra polypum magdalino ex aposto 3
lico formatus insparso puluere antimonij
& naribus immittatur & aufert ipsum.
Collirium ex puluere antimonij & pul 4
uere nuclei mirabolanorum citrinorū, ęq̄
pondere addita aqua rosarum, uel pone
de tuthia cum antimonio.
Bombix intincta in succo sanguinariæ 5
cum puluere antimonij, naribus immitta-
tur, & remouet fluxum sanguinis ab ipso.
Ad cohibendum sanguinem puluis an 6
timonij in succo tapsibarbasti cōficiatur:
& bombix intincta superponatur.
Serap. auto. Gale. In hac medicina ē uir 7
tus stiptica, & conglutinatiua, & infrigi-
datiua, aufert carnem superfluam quæ ē in
ulceribus, & incarnat & consolidat ea, &
mundificat sordicies eorum.
Et strīgit fluxum sanguinis narium, & 8
proprietas eius est conferre epilētiæ, & su
perfluitantibus grossis.
Almansor. Antimonium oculum effi- 9
ciens robustum, ipsius custodit sanitatem
suppositum quoq; menstrua constringit.
Paulus capit. de antimonio. Antimoni 10
um sua frigiditate & siccitate sanguinem
de naribus strigit: & ualet si miscetur col-
lirijs oculorum.
Seniores eo utentes habēt oculos inco- 11
lumes, quia neruos confortat. & omnē ma
culam & nocumentū aufert, maxime si pa
rum de eo miscetur.

CAPVT. 16.

Atramentum

ATramentum. Isido. Atramentum sic dictũ ẽ, eo ꝙ sit atrũ. Cuius species & picturæ & quotidiano usui necessaria est. Ex lib. de aluminibus & salibus. Atramentũ est aqua & tinctura ꝙ terræ siccitas coagulauit. Et est in sui natura calidum & siccũ. Huius multa sunt genera, quorum melius est i Hispania. Et ipsum quidem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Album uero denigrat. Ex lib. 4 metheororum. Atramenta composita sunt ex sale & sulphure & lapidibus. Et est in eis uis aliquorum corporum liquabilium: quoniam ex eis fiunt, ut calcãtum & abachar generantur ex maioribus granis atramẽti: & nõ soluitur salsedo eius, nisi cum eo quod in eo est sulphureum, & postea coagulatũ residuum. Illudq; iam cepit uim mineralẽ in aliquibus corporibus. Quod autem cepit uim ferream, erit rubeum aut croceũ aut, calathar. Quod autem uim ęream, erit uiride, sicut calcãtum. Vnde possibile est illa duo artificialiter fieri.

OPERATIONES.

1 Auicen. in. 2. canone. Atramentum ca-
2 lidum est & siccum in. 3. gradu. Omnia sunt adurentia: et stiptica scabiei conferũt humidæ, ac duriciei palpebrarum, & asperitati earum, aut apostemanibus inguinis.
3 Est autem in atramento uirtus uenenosa, desiccans pulmonem, ita ꝙ fortasse in-
4 terficit. Sufflatur autem in naribus propter fluxũ sanguinis, & proprie alibocho-
5 tar, ex quo etiam fiunt licinia. Et ponũtur in fistulis: & extirpant uentositatem. Licinium quoq; cõfert ulceribus auris. & saniei eius, & prohibet corrosionem dentium. Itẽ in ipso sunt adustio uehemẽs, 6
& cursuum sanguineorum constrictio, & exsiccatio est stipticitas plurima. Cõfert 7
formicæ & herisipilæ qñ linitur cũ aqua coriandri, puluerizatur autem super fraudulentum uulnus et ambulatiuum. adurit carnem additam. Confert etiam fluxui 8
sanguinis narium & apostematibus gingiuæ. Et prohibet fluxum matricis, po- 9
nitur etiam in alcofol ad abstergẽdum, & subtiliandum grossitudinem palpebrarũ. Hoc idem dicit Plinius: licet per alia ṽba.

CAPVT. 17.

ALumen. Isidorus. Alumen uocatur à lumine, qa lumen prestat coloribus tingẽdis. Est autẽ salsugo terræ, efficitq; hyeme ex aq̃ & limo, & ęstiuis solibus maturatur. Huius species due sunt, & liquidũ & spissum Diosco. Aluminis species multæ sunt, sed medicinę tres necessariæ: Rotũdũ, scissum & liquidum. Rotũdum probabilius ẽ, qđ naturali rotunditate foematũ est, fistulosum subalbidũ fricabile non lapidosum aliqua ex parte pallidũ, pingue scilicet & uehementer redarguẽs. Scissum aũt optimum est, quod est quasi flos albus, rotundum, leue &c. Liquidum deinde melius est, quod est leue perlucidũ, in summo aliquid in modum floris quasi lac habens. Rasis in lib. de aluminibus & salibus. Alumen est oleũ quod coagulauit siccitas terræ: & est in natura sui calidum & humidũ retinet omne uolatile, mundificat & decorat corpora. & augmentat tincturam corũ Alchimista. Alumen large sumpto uocabulo, dicitur omne quod ligat tincturã in corpore aliquo, ut in pannis & corijs. Et

ſicut ſunt diuerſæ tincturæ ſic & alumina diuerſa. Nam tinctura quęlibet alumine ſuo indiget, ſine quo imprimi non poſſet, uel cum corpore ligari. Vnde non (ut qdã putant) alumen dat lumen, ſed facit adhęrere lumen id eſt colorem, ſicut apparet in corio: quia non preparatũ cum galla, ſi non imprimitur tinctura. Itaq; galla eſt alumẽ tincturæ nigræ, ſicut cinis clauellatus ẽ alumen gladij. Alumen quoq; de quo agitur eſt alumen rubeæ tincturæ, licet alumen non rubificet niſi album.

OPERATIONES.

1 Platea. Alumen cali. eſt & ſic. in .3. gra.
uirtutem habet conſumendi, & uehemen
2 ter deſiccandi. Quod album eſt melius
eſt ac acutũ & ſalſugini immixtũ. Quod
aut feculentũ & cereũ, eſt impurum: uſus
eius contra cancrum & inflationes gingiuarum,
& contra ſcabiem. Balneum aquæ
aluminoſæ ualet hydropicis, ſcabioſis, ar
3 teticis. Dioſc. Oẽ autem alumẽ uirtutẽ
habet conſtrictiuam & uehementius con
ſumptiuã. Medetur deniq; putredinibus
& ſanguinis fluxibus.
4 Gingiuis humectis ſeu dentibus mollibus cum aceto uel mellẽ.
5 Idem aurium fluxus cum ſucco poligoniæ curat: carnes quoq; ſuperfluas & pudores alarum uel inguinum ſanat.
6 Auicenna. Alumen eſt calidum & ſiccum ad .3. Exiccat & prohibet fluxum oĩs ſanguinis, & curſum ſuperfluitatum & effuſionem earum.
7 Cum aqua interficit alkarad id eſt cinices & pediculos & fetorem oris tollit cũ fece uini: tantundem aluminis deſiccat ulcera difficilia, cum ſal gemma ualet corroſioni & aduſtioni ignis.
8 Ex lib. de na. re. Vniuerſaliter alumẽ ca
ptum & ſiccum eſt in. 4. gradu ſtipticũ &
mundificatiuum, & uiſus obſcuritatis cla
rificatiuum, ſuperfluam palpebrarũ car
9 nem aut membrorũ corrodit. Peſſima
10 & ſicca uulnera inhibet, ne corpori peram
bulent. Cum aceto & melle mixtũ, dẽtes
confortat infirmos. Et ualet tumidis
gingiuis.

CAPVT. 18.

AVrum Iſid. Aurũ ab aurodicitũ, id eſt à ſplendore, q repercuſſo aere plus fulgeat. Ex lib. de natu. rer. Aurũ inuenitũ in riuulis & fontibus & etiam in montibus quandoq;, ſed raro: multus autem labor ẽ in lauando. Sed etiam & per multas minunas terræ & in eius ſordibus inuenitur ſociatum: inuenitur tamẽ purum & nõ terræ uel bituminibus i ſe admixtum ſicut ęs uel argentum. Item in eodem li. Aurũ cęteris metallis eſt precioſius, durabilius & tractabilius: omĩ tempore fulget, & eo inquinatum rubigine nõ conſumitur, uiſum fouet. Et quãto rubicundius eſt, tãto melius. In duplo quoq; põderoſius eſt q̃ argentum, aut ęs, aut ſtannũ. Cũ q; ſit generoſiſſimum ſuper oĩa metalla, nihilominus eſt maxime ductibile ſuper omnia. Omĩ metallo tẽperatius eſt. Et ideo quia caliditas eius modici eſt exceſſus, non locatũ in gradu ſolum quoq; non reſoluitur. Autor. Aurum ita q nõ ſolum eſt inter metalla p̃cioſiſſimum, ſed etiam ſolidiſſimũ, habet colorem igneum ſplendidum uouentẽ uiſum. In igne poſitum, nõ comburitur ſed purgatur & probatur. Ita q triplici de cauſa ĩ igne pnnitur ad examinãdum, ad purgandum, & ad ſabrificãdum. Sed et humano corpori maxime cõgruũ, unde in cibo ſumptum, iuuat multum. Ariſt. lib. 3. Aurum profecto liquatur calido: & ſi fuerit ſulphur mundum & purum, & argentũ uiuum optimum cum rubore clarum, fuerit q in eo uis igneitatis ſimplicis non urẽtis, erit res optima, quam recipere poſſunt Alchimiſte, ut ex ea fiat aurũ. Hoc enĩ ĩ p̃m cõuertetur ĩ aurũ. Auice. Aurũ multiplex eſt ſcilicet naturale, magiſtrale, xirchi & c.

Zafri

Zafri obrisum, colon & alijs modis. Et il lud quidem quod est de alexir ualet magis quam aurum acre quo non potest operari. Aurū autem de alexir ē tribus modis scilicet de petra capillorum & sanguine ouorū. Nō enim potest aurum esse aurum de alio lapi de. Quidam autem faciunt falsum aurum sic & argētum. Stringunt enim id est durant stannum & dealbant: ac dicunt esse argentum. Sicut etiam auripigmētum cū subtus stercus mittūt, ibi q; miscent salarmoniacum, & incorporāt cum puro distenso per locum barbatum: & cum mercurio rubeo & dicūt q; sit aurum uerū. Cuiusmodi sit aurum septem modis per magisteriū tentatur atq; cognoscitur scilicet in solutione, in lapide, in pōdere, i gustu, in igne, in sublimatione, in fusione. Porro naturalis auri natura, calida est & sicca, & quātū habet ferrum de natura siccitatis & duriciei, tātum habet aurum naturam bonā ac mollem: fit autem in uentre terræ de argētouiuo bono nimis, & de sulphure non multū rubeo cocto.

OPERATIONES

1 Ex lib. de natu. re. Aurum est calidæ naturæ, lepram ac scabiem curat in puluerem
2 redactum & antidotis mixtum. Habet enim uirtutem confortādi, nō q; in corporetur, aut membra nutriat, sed q; alteratiua uirtute corpus immutat. Vulnus ex auro factum non corrumpitur in tumores.

3 Hali regalis in practica sua, sermone. 2. Aurifolia carnem comedunt sine morsura: suntq; sicce subtilia. Limatura auri cōfortat cor, & pulsioni medetur.

4 Alcalimia auri melior est tenuis & magis desiccans, & amplius elimās. Quæsi comburatur et leuetur desiccat oculorum
5 ulcera sine morsura. Autor. Aurū (ut dictum est superius) omni metallo est temperatius. Vnde quia caliditas eius modici est excessus, ideo non locatur in gradu, licet in gradu ponatur ab aliquibus.

6 Auicen. in. 2. cano. Medicina aurum ē equale subtile, confortat oculum in alcosol positum. Confert & doloribus cordis
7 ac tremori eius. Retētio eius in ore, fœtorem ipsius oris remouet. Cauterium melius est & uelocius sanabilæ, quod fit cum auro. Confert etiam doloribus cordis 8 ac tremori eius ac timori animæ & ei qui solus loquitur.

CAPVT. 19.

AVricalcū Isido. Auricalcū dicitur, eo q; splendorem auri & duriciē ęris possideat. Est autem nomen compositū ex lingua latina et greca. Aes enim Grece calcho uocatur; fit autem ex ęre & igne multo, ac medicaminibus ad aureum colorem perducitur. Ex libro de nat. retum. Ex ęre fit auricalcum sic dictum, quia splendorem habeat auri, uel quia de ipso fit aurum. Dicit enī Phisio. in lib. de alumine. Limen quod ex urina pueri & auricalco fit, aurum optimum Quod intelligendum est in colore, non in substantia. Dicit enim idem Aristot. q; uariatur color, sed substātia manet. Hoc auricalcum frequentius scripturæ uocāt electrum: & hoc propter colorē electro prope cōsimilem. Ex doctrina alchimiæ. Es autem transmutatur in auricalcum, quod fit mediante tuthia, qui fumus eius albificat, & habet naturam spiritus: statimq; cū puluis eius projicitur super ęs fusum, uel miscetur cū laminis ęris, in ipsa ęris fusione thuthia calefit, & fugam q̄rit tanq; spiritus: unde apparet q; eius fuga fit per ęris corpus fusum, sicq; siccat ipsum, quia fumus eius est temperate albus, & album huiusmodi mixtum cum rubeo reprimit rubedinem & fit citrinum, & ita auricalcum.

CAPVT. 20.

ARgẽtum. Isidorus. Argentũ Grȩci argiron dicũt, cum mirũ immodum illud accidit, ut cũ candidũ sit impssum corpori nigras lineas reddit. Ex lib. de nat. rerũ. Argentũ ductile ẽ & tractabile: sonorũq; ac rinnitus dulcissimũ, & hoc maxime si ęri misceatur: unde tubas ex argẽto ductiles prȩcepit Moyses fieri ad terrorem hostiũ, & exhortatione ad bellum: ad mouendũ quoq; castra & populos ad escã conuocãdos. Argenti uenæ multæ & in multis partibus orbis reperiuntur: nec est purum in se sicut aurum, sed terræ ac sordibus incorporatum & admixtum: ideo labor maximus est ut per ignem expurgetur: Fumus autem purgationis eius ualde nociuus est nec de facili purgatur fumo huiusmodi multo infectũ, nisi fumo thuris aut armoniaci speciebus, ac ubi purum fuerit argẽtum, durabile est. Impurum de facili contrahit corruptelam. Argentum consolidat alia metalla, & quasi unum efficit consolidata.

OPERATIONES.

Auic. in. 2. cano. Argentum infrigidatiuum est & exiccatiuum, bonum est ualde
1 scabiei & prurigini. Eius confricatio cum alijs commixtiõibus, confert fœtori
2 oris. Ac tremori cordis & humiditatibus uiscosis.
3 Constan. Argentum frigidum & temperatum in humiditate est, & ẽ contra humidum & uiscosum flegma. Cãdimia tamen auri fortior est & melior argentea:
4 Rasi in Almansore. Argentum frigidum ẽ, cordisq; tremori proficit. Cardimia argenti scabiei quæ in corpore orit & pustulis quæ in oculis sunt bona est.
5

6 Albertus. Argentum bene politũ inter oia metalla melius est speculũ, quia ĩ colore magis accedit ad dyafanũ.
7 Haly. Purgamentũ argẽti melius est uiride ac tenue Ponticũ, est desiccãs fortiter: ideoq; necessarijs admiscet ad cicatrisandũ unguẽtis.

CAPVT. 21.

ARgẽtum uiuũ. Isidorus. Argentũ uiuum dicitur, q excidat materias quibus inijcitur hoc, & liquidum, q percurrit. Inueniẽ autem specialiter ĩ metallis, siue in fornacibus argentarijs guttarum concretiõe tectis inhȩrens. Sȩpe etiam in stercore uetustissimo cloacarum uel puteorũ limo. Fit etiam ex nimio in conebula ferrea imposito, patena testea supposita. Tunc enim circũlinito uasculo circumdatuur carbones: sicq; argẽtum ex nimio distillat: sine hoc neq; argentum, neq; es inaurari potest. Tãtæ autem uirtutis ẽ, ut si super sextariũ argenti uiui, centenariũ saxũ supponãs oneri statim resistit. Si autem auri scrupulũ, leuitatem eius raptim sinu recipiet. Ex q̃ intelligitur non pondus, sed naturam esse cui cedit. Seruatur autem melius ĩ uitreis uasculis: nã cęteras materias perforat: Potui autem datum, interficit ponderis causa. Auicenna. Argẽtum uiuum subtus terram nascitur, propter humiditatẽ magnã in loco illo existentem. Et hoc euenit propter solem & aerem, qui tangunt eũ. Ideoq; efficitur currens propter humiditatẽ & frigiditatẽ quæ in eo sunt: nec efficitẽ nisi in loco frigido. Ex lib. de nat. re. Argentũ uiuum est reuera calidum & humi. in. 4. gradu: licet in quibusdam libris inueniatur esse frigidum. Extinctum potestalij

rei

[redacted] Si ex[redacted]dine, app[redacted] quasi [redacted] extrahitur ab igne clarũ malliabile & tractabile admodũ argẽti, ad maxima firmacula facienda. Denique sine argẽto uiuo nõ potest fieri deauratio. Cũque argentum nõ cõsolidetur argento medio hoc uidetur bene fieri cum argento uiuo.

OPERATIONES.

1 Constan. in li. grad uum. Argentumuiuum cali. est in. 4. gradu & humi. Pediculos capitis occidit & reptilia omnia cũ li-
2 targiro & aceto & oleo. Fitque bonũ ad curandum scabiem. Fit etiam unguẽtum
3 ad pustulas optimum. Plate. argentum uiuum habet uirtutem dissoluẽdi & penetrandi farinam lupinorum amarorũ: decoquitur in aceto fortissimo usque ad spissitudinem, & argentiuiui extincti facto commixtione, caput patientis ex abundantia pediculorũ perũgitur per discriminalia.
4 Extinguitur aũt uel cum saliua, uel fricatur cum cinere & saliua. Aut cum capillis & saliua. Aut cum puluere ossis sepiæ & saliua. Melius aũt dicitur extingui, cũ alteri rei potest admisceri: nisi enim sie extinguitur: ipsius ad aliud nõ fit admixtio.
5 Isid. Argẽtumuiuũ potui datum, inter-
6 ficit causa ponderis. Item Diosc. dicit quod argentũuiuum bibenti mortem tribuit, euadere tamen poterit, qui hoc biberit, cũ primum lac ebibendo ac soluendo ac se mouendo, uel etiam bibendo uinũ addito absinthio, sinapi uel hysopo. Cuicunque mẽbro adheret, ipsum percutit & corrodit.
7 Auicen. Argentumuiuũ sublimatum, interficit propter uehementẽ incisionem, & eius cura fortis est bibere & lac et uomere. Sed Galenus dicit hoc expertum nõ fuis-
8 se. Scio quod quidam bibit argentumuiuũ in estate, dum agitaretur siti ex uitro arto, putans se uinum bibere, & duabus horis effluxit ipsum reddidit an⁹ in peluim, &
9 nihil nocuit. Dicunt enim quidã quod extinctum interficit, quia quicquid ei obuiat sua grauitate corrodit. Interficit etiã mure

Et ex eius fumo fugiunt uermes & serpentes uenenosi. Item. Vapor eius fa- 10
citaccidere paralysim, tremorem. Fumus 11
eius destruit uisum & auditũ. Et facit oris fœtorem cum transit per ipsum, quare caueat qui utatur.

CAPUT. 11.

ARsenicũ. Isidorus. lib. 19. Arsenicũ quod latine ob colorẽ auripigmentum dicitur. Colligitur i Põto ex auraria materia, ubi & sandaraca optimum est quod in aureũ colorem trãsit, purum et fusili gracili uenarum dinctu. Quod uero pallidius aut sandaracæ similis est, deterius iudicatur. Est & tertiũ genus squamosum quo miscet aureus color. Vis eorum est ut sandaracæ: sed acrior. Plin. lib. 34. Arsenicum est ex eadẽ materia qua & sandaraca. Quod ex eo optimum est colõris, etiam in auro excellẽtis. Ex lib. de aluminibus & salibus. Arsenicum est calidum & humidum: & est diuersi generis, scilicet rubeum, citrinum & laminosum. Est arsenicum simile sulphuri in multis operibus.

OPERATIONES.

Auicen. Aliud est album, aliud rubeũ, 1
aliud citrinum: omnia putrefactiua sunt & mordicatiua. Est autẽ calidum in. 3. sic- 2
cũ in. 2. Pilos abradit & alopeciæ cũ gũ-
3 mi pini conuenit. Emplastrum cum eo 3
fit super uulnera. Cum adipe & oleo con- [redacted] sahaphat humidæ & pu- [redacted] ato ad s.

bothor & hemorroidas. Quod autẽ ex eo sublimatum ẽ, interficit. Ex rubeo quidẽ melius est, q̃ est puluerizabile. Diosc. Arsenicum nascitur in metallis ubi & sandaraca. Assatur autem in testa, donec mutet colorem, & reponitur. Virtus ei stiptica est, cum calce uiua mixtum & corpori illitum, tollit pilos.

CAPVT. 23.

BAlagins, & Berillus. Arnoldus. Balagins ẽ gemma russa perlucẽtis naturæ: degenerans, carbũculo ipsius ac uirtutibus omnibus debilius in eo remissis. Isido. Berillus in India gignit̃ uiriditate similis Smaragdo: sed cum pallore. Politur autem ab Indis in sexangulas formas, ut hebetudo coloris repercussione angulorum excitet̃. Aliter politus non habet fulgorem. Genera eius sunt nouem. Halimandus in Cronicis, lib. 10. Berillus est coloris uiolacei uel aquæ marinæ.

OPERATIONES.

Huba scripsit q̃ coniugij dat amorẽ. Et portantem se magnificat. Dexteram stringentis adurit. Aqua in qua iacet pota ualet infirmis oculis, tollit uictus & suspiria & cunctis epaticis fertur curare dolores.

Arnold. Berillus est lapis cuius colorẽ pallidus, ut lympha: forma eius est hexagena. Cõq; genera eius sunt nonẽ, qui magis pallat est melior. [redacted]it. [redacted]

[redacted].

CAPVT 24.

BEzaar: uł lapis liberãs à uenenis, arabice bagerbezaar. Serapi. li. aggregatoris capi. ha gerbezaar est nomen Persicum, & est expellẽs nocumẽtum, & hoc nomen cadit super duo. Vnũ est quod cadit super omnem medicinã cõuenientem alicui ueneno, eo q̃ resistit uirtuti eius & expellit nocumentum eius propter proprietatem quæ est in eo. Rasis. Bezaar est lapis citrinus mollis, non habens saporem, unde lapis est uergens ad citrinitatem & albedinem, habens colorem uini, & est leuis splendens sicut lumen.

OPERATIONES.

Serapi. Lapis bezaar conuenit uenis, et quando bibitur ex eo pondus duodecim granorum ordei, aut linimentum fit cum eo super locum morsus, liberat naturam a morte, & expellit uenenum per sudorem, ideo pestilentico ualet. Et quando ponitur lapis in annulo, et ponitur in ore ipsius qui sumpsit uenenum, & sugit id & aliquantulum conuenit ei.

Et quando tangitur cum illo aculeus scorpionis, prohibet ab eo postmodũ potentiam pungendi.

Et si teritur de eo pondus duorum granorum ordei, dissoluitur in aqua, & ponit̃ in ore serpentis suffocat eum statim & occidit. Idem aut Rasis. Et ego uidi in ipso

ipso sufficientiam ad auferendum nocumentum: & erit lapis ille quem uidi uergens ad citrinitatem & albedinem, habēs colorem uini, & cum hoc erat leuis, splendens sicut lumen.

6 Etiam uidi in eodem sufficientiam illā quam non uidi in alia medicina simplici, immo etiam quod non uidi in tyriacis cōpositis.

7 idem Rasis. Vidi lapidem bezaar filij amari custoditoris legis dei: & est uerum ꝙ ipse emit hunc lapidem, et dedit pro precio ipsius palatium Cordubæ i principis genere.

CAPVT. 25.

BElliculi marini latine, Arabice Astor. Pandect. cap. 93. Belliculi marini sunt q̃si umbilici hominis secūdum figuram, et sunt lapides parui et albi, qui inueniuntur in ripis marinis cohęrētes sicut dentales. Sunt frigidi & sicci, sed corū excessus ab autoribus non determinatur, ponitur in unguentis ad faciem clarificandam.

OPERATIONES.

1 Puluis eorum subtilissimis resoluatur cum axungia gallinacea prius resolota, & fiat unguentum pro facie abstergenda. Ponitur in antidotario Galeni in unguēto citrino, quod interpretatur unguentum de citro.

CAPVT. 26.

BOlus armenus. Auicen. lib. 2. capit. de luto Armeno. Lutum Armenum, siue Bolus armenus est rubeus, declinās ad citrinitatem, notum: frigidum est in. 1. gra. sic. in. 2. Et est quędam uena terræ quæ pręcipue in Armenia inuenitur, unde habet uirtutem constringēdi. Est autem eligendū qđ sob rubeum est secundum omnes partes, non habens colores distinctos: aliquantolum fragile. Serap. Carmenum id est lutom armenum, & est ingimbar, color eius ē ultra croceitatem ad rubedinem tendens: & teritur cito sicut teritur calx, & est lene sine lapide. Virtus eius est q̃ desiccat desiccatione forti.

OPERATIONES.

Auic. Lutum armenum retinet sanguinem, quonia exsiccatio eius est in ultimo. 1

Et confert apostematibus pestilentialibus bibitum & linitum: et prohibet ambulationem putredinis membrorum, et mirabile est in remedio uulnerum. Et prohibet catarrhū, & confert coleticis. Et est bonum sputo sanguinis ptisici, propterea quia desiccat ulcus pulmonis: & est cura stricturæ anhelitus ex catarrhis. Et est bonum ulceribus intestinorum, & solutioni & fluxui sanguinis matricis. Et cōfert febribus ethicis & pestilentialibus ꝑprie: & plores quidem iam sanati sunt ex pestilentia magna, propter consuetudinem bibendi ipsum cum uino subtili. Et si bibitur in febre pestilentiæ, necessarium est uinum perducat ipsum ad cor: & misceatur uinum illud cum aqua rosarum. 2 3 4 5 6

CAPVT. 27.

BOrax lapis Borax secundum Albert. à quodam genere bufonis nominatur, quod sic dicitur: quod ipsum in capite portat. Est duorum generum, unum albū aliquantulū fuscum, & alterum si uiuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculū ceruleū: & tēporibus nostris extractus fuit unus de bufone paruus uiridis. Aliqs etiā uidimus bufones habētes depictos in se, qui de hoc genere dicebantur: uulgariter autem cropodinæ dicuntur.

OPERATIONES.

1 Albe. Sordes purgant intestinorum &
2 superfluitates. Arno. Nose lapis id est borax est cuius duo sunt genera, unū subalbidū, et aliud uariū.
3 De bufonis capite trahuntur ante q̄ bibat uel aquā tangat. [redacted]

CAPVT. 28.

CAllaica Carcedonius & calcophanus. Isid. Callaica est gēma colore uiridis, & pallēs, ac nimis crassa: nihil iocundius decēs q̄ auro: unde & appellata. Nascitur in India uel Germania ī rupibus gelidis, oculi modo extuberans.

Ex lib. de natu. rerum. Carcedonius in Aethiopia nascitur, uelut ignis lucet, sed pallentis speciem retinet, semper itaq; detentus pallore. Colorem habet mediū inter iacincthum & berillum. [redacted]

OPERATIONES.

Arnol. Calcophanus est gemma nigra, 1
sed eris tinnitum reddit, si lapide fuerit illisa. Arnold. Calcophanus nigri colo- 2
ris lapis clarificat uocem, prohibet raucedinem. Ex lib. de nat. rer. Calcophanus 3
sonorus ac dulcis instar æris. Si ferro 4
uel ære percutiatur, uocem quoq; sonorā ac dulcem reddit, [redacted]

CAPVT. 29.

CArbunculus. Ex lib. de natu. rerum. Carbunculus est lapis omnium p̄ciosissimus atq; carissimus: & omniū lapidum perhibetur uirtutibus preditus. Huius color igneus est, & nocte magis q̄ die lucet: nam die obscuratur, nocte uero tantum refulget, ut circa se noctem quasi in diem uertat. Ex lapida. Ardentes superat gemmas carbunculus omnes. Nam uelut ignitos radios facit undiq; carbo. Huius nec tenebræ possunt extinguere lucem, Quin flammas uibrans oculis mittat aspicientem.

OPERATIONES.

Auic. Carbunculus est gemma rubicū- 1
dissima

dissima in obscuro, & in tenebris lucẽs ut carbo. Colore uirtutibusq; superat omnes gemmas ardentes, sol ea enim habet om̃es q̃ in ipsis sunt uirtutes. Suntq; preter illam duodecim species minus ea utiles. Isid.
2 Carbunculi genera sunt duodecim sed p̃stãtiores qui uidẽtur fulgere ac uelut ignẽ effundere. Et dicit Aluredus, q; est sigil
3 lum lapidum. Alij uero quia carbunculus potest imprimere figuram suam omni alij lapidi, & non econtra.

CAPVT. 30.

CAlx. Isidorus. Calx uiua dicitur quia dum tactu frigida sit, occultum ignẽ intus habet: unde & aq̃ pfusa, statim latẽs ignis erũpit: natura eius mira facit, nam aquis accendit̃ quibus solet ignis extingui. Vsus eius ẽ structuris fabricæ necessarius, [redacted]s, nisi calce cõiũ[redacted] duro melior est structuris: ex molli uero tincturis utilis.

OPERATIONES.

1 Auicen [redacted] Calx est cinis corporũ lapidosorum. [redacted] quidem quam aqua nõ tetigit, [redacted] extincta [redacted] adurit, [redacted]
2 Et [redacted] dicta est, & exiccati-
3 ua sine mo[redacted] Calx uero bibita
4 cum oleis fit matu[redacted] Calx fluxum sanguinis abscindit: carnem addita in corrodit, & ablata [redacted]
5 confert [redacted] 4. grad. Quæ mixta fero & oleo p[redacted]
6 ne[redacted]

manso. Calx ea, est adurit, & carnem superfluã corrodit, fluxũ sanguinis cõstringit, quæ cum lauatur adustio ignis confert.

CAPVT. 31.

Caristeum & Numidicus. Isidorus. Caristeum uiride optimum, q̃d nomẽ ab aspectu habens, eo q; gratum sit his, qui gemmas sculpunt: eius enim uiriditas reficit oculos. Idem. Numidicum marmor Numidia mittit, q̃d cutem cotem succum dimittit croco similem, unde & nomen accepit: non crustis, sed in massa & liminum usui aptum. Tesfrian à colore cineris appellatur, cujus alligatio contra serpentes laudatur.

[redacted]

[redacted] fari-os & coranticaa uel cora-uium. Albertus Lapis calefarios siue calcofanos est niger.

[redacted] ricas est lapis cristallo sim[redacted] lo[redacted]ndo do[redacted]

& Hispania: sed Hispanus est candens ut
3 ignis. Prouocat dulces somnos, & ad p̃lia & causas uincendas, & contra periculũ tonitrui dicitur operari. Hoc similiter ait Euax.

CAPVT. 33.

Celidonius. Dioscor. Celidonius inuenitur in uentribus hirundinũ. Cuius genera sunt duo, niger & rufus, quæ colligunt captis pullis hirundinum, & scissis eorum uẽtribus inueniuntur.

OPERATIONES.

1 [redacted]

2 Euax autem dicit, ꝙ facundum gratum & placentem reddit gestantẽm se. Niger autem: ut Ioseph. dicit contra nociuos humores & febres & iras operatur, & lotus
3 aqua sanat oculos. Sunt autem hij lapides parui ualde. Et tales iam uidimus per socios nostros de stomacho hirundinũ extractos de mense Augusto: tunc enim extracti magis ualere dicuntur: ut frequenter autem duo simul in una hirundine inueni
4 tur. [redacted]

5 [redacted]

6 [redacted]

[redacted]

Sed cum tolluntur lapides, cauendum 4
ne pater aut mater prope sit, quia meliorẽ effectum habent,

CAPVT. 34.

Celonites & Cymedia, Isid. Celonites est lapis purpurei uarijꝙ coloris. Hunc testudo mittit & diuinatorem illum facit. Qui hunc sub lingua gestauerit at hec uirtus ipsi tantummodo tunc inest, cum luna primo accensum crescens est. Menoytes in ultimo descendẽte: sicut uult Aaron de uirtutibus lapidum. Nec hic lapis ab igne corrumpitur.

OPERATIONES.

[redacted] 1

[redacted]

[redacted]

candida

[redacted]

CAPVT. 15.

CErussa. Plateari. Cerussa flos blū- [redacted] sim, ar[redacted] dissoluentem & mortificantem.

OPERATIONES

1 Habet autem cerussa uirtutem mundificandi uel extergendi superfluitates: unde quędam mulieres abluta facie puluerē cerussæ tenuissimæ superadducunt.

2 Aliæ uero, quia cerussa aliquantulū sicca est, conficiunt eam in aqua rosarum, & exponunt soli: maxime in ęstate, qua consumpta aliam apponunt: & hoc faciūt donec fit albissima, & aliquantulum aromatica, postea format in pillulas & faciei apponunt.

3 Nota qui longo tempore utuntur adhibitione cerussæ, dolorem dentium incurrunt, & putredinem, orisq́ꝫ fetorem.

4 Auic. in. 2. cañ. Cerussa est cinis plūbi, ponitur in emplastris, & ulcera replet ac generat in eis carnem, & corrodit carnē malā.

5 Confert bothor oculi, lenificat apostemata frigida & dura. Fit autem cerussa quandoq́ꝫ aceto, quandoq́ꝫ cum salibus, &

6 est fri. & sic. in. 2. gra. Quæ autem cum aceto fit, uehementioris est subtiliatiōis.

7 Est etiam ex medicinis, quæ conueniunt ani fissuris, est iterum ex uenenis.

CAPVT. 16.

CHrysolectrus & Chrysocolla. Isido. Chrysolectrus ē lapis auro similis sed in colorē electri uergens, matutino tamen aspectu iocundus, igniū rapacissimus, & si iuxta fuerit celerrime ardescens. Aristote. Chrysolectrus ignem trahit, & ex eius natura est, q̄ ab igne cito comburitur.

Arnold. Chrysolectrus gemma est aurei coloris, ab igne cito inflammabilis, uisu pulcherrimus est in hōris matutinis, in alijs uero per omnia dissimilis.

OPERATIONES.

Plin. Chrysolectrum collo alligatū medetur frebribus. Tritum uero cum melle atq́ꝫ rosaceo, aurium uitijs. 1

Et si cum melle attico conteratur, oculorum etiā obscuritati, stomachiq́ꝫ uitijs medetur uel per se farina eius sumpta, uel cum mastice ex aqua pota. 2

Ex Lapidario.

Esse Chrysolectrus similis describitur auro. 3
Cuius ad electrum color inclinare uidetur.
Hic matutinis uisu iucundior horis.
Cuius materies rapidissima dicitur ignis. 4
Non cito uicino correptus flagrat ab igne.

Isidorus. Chrysocolla est gemma quæ gignitur in India, ubi formicæ aurū eruūt 5

Est autem auro similis. habet naturam magnetis, nisi q̄ aurū augere traditur, unde & nuncupatur. 6

CAPVT. 17.

CHrysoprassus, et chrysopassios. Albertus Chrysoprassus ē lapis, qui ab India uenit, & raro inuenitur, propter q̄d et carior estimatur, in colore etiam est quasi sit ex succo porri uel prassij coagulato: habens etiam auri guttas, propter quod & tale nomen accepit: quia chrysos aurum sonet in greco prassiū, id ē, uiride uiriditate porri. *Versus, Marubij folia sunt prassia prassaq; porri.* Idem. Chrysopassios est gēma ab Aethiopia ueniens.

OPERATIONES.

1 Albert. Chrysoprassos uires habet lapidis prassij, etiam ad omnes cordis passiōes
2 efficax reperitur. Idē chrysopassios dicitur lucere i tenebris: & euanescere lumine superueniente, ita q̄ colorem non reti-
3 net, quē habet in obscuro. Et fit in ipso, secundum diuersitatem luminis & tenebrarum, reciprocatio colorū uelut in quercu putrefacta & noctiluca.

CAPVT. 38.

CHrysolithus & chrysolāsis. Dios. Chrysolithus lapis lucidissimus ē, & similis auro. Albe. lapis chrysolithus ē in colore habens re[-]nugem uiriditatem luci[redacted]rus. Isid. Chrysolansis est gemma ex auro & igne uocata, dic siquidem ē aurea, & noctu ignea. Hanc gignit Aethiopia.

OPERATIONES.

Alber. Dicitur q̄ chrysolithus spiritualia confortat, propter quod tritus asmaticis datur. [redacted] 1

CAPVT. 39.

CRystallus. Alb. Lapis crystall⁹ qui aliquando fit ex frigore, aliquando autē ex niue, sicut sepe experti fuimus. Et i Germania ubi multi inueniūtur. Vter q̄ autem modus generatiōis facilis superioribus erat manifestus.

OPERATIONES.

Hic lapis frigidus, oculo solis opposi- 1
tus ignem eijcit: si calidus sit hoc perficere non potest. Huius ratio posita est in lib. de proprietatibus elementorum & planetarum.

Et dicitur etiā sitim restringere sub lin- 2
gua positus, & expertum est, q̄ tritus cū melle

mcllc mixtus, acceptus à mulieribus reple
3 at ubera lacte. Ex lib. de natu. rer. Cry-
stallus lapis est ex glacie induratus.
4 Solinus tamen in aliquibus mundi par
tibus hūc inueniri dicit, ubi nūꝗ̄ gelu uel
5 glacies fuit. Dioscori. Crystallus uires
[redacted]

CAPVT 40.

CInnabar. Pande. capit. 163. cinnabar latin Gre. sercog. Arab. asreg: uel zemzisar Cinnabar id est cinnabarū. Et fit ex sulphure & argentouiuo, & est rubei coloris. Sera. lib. aggregato. capi. asreg siue asrēgi id est cinnabarum, fit ex plumbo qn̄ ponit ī igne & inflamatur, & fit rubeum. Similiter fit ex cerussa combusta in hunc modū, accipitur & ponitur in concauo uase mūdo, & ponitur super ignem, et mouetur donec rubescat, & fit uelut auripigmentum rubeum. Et quidam nominant hoc sandix

OPERATIONES.

1 Gale. Quando comburitur plumbum
uel cerussa mutatur, et fit asrengi: & est res
subtilior eo, sed non ita sedatiua.
2 Idem auto. Lachindi. Et accidit bibentia asreg sicut illi qui bibit litargirum, omnes isti sunt species cinnabari.
3 Dioscori. Virtus est illis similis lapidi
emathitis, deniꝗ constringit uehementer,
& ideo sanguinis fluorem abstinet, cōbustiōibus & pustulis opitulatur, cerotis additur, utiliter etiam confectionibus collyriorum miscetur.

CAPVT. 41.

CInis. Autor. Cinis ex p̄dictis corporibus ustis relinquitur, & est substantia terrena quidē arida & compacta, in q̄ corpus solidum per ignem resolutum humore consumpto redigitur. Vnde ex grādi corpore propter consumptionem materiæ modicus cinis efficitur, despectu coloris est.

OPERATIONES.

Et quia partes habet minutissimas, leui 1
flatu agitabilis est, ad multa tamen peruti
lis. Cinere naꝗ primo quidē ignis ipse 2
tegitur ut conseruetur. Cinere pelles de 3
pilantur, & quodāmodo innouantur.
Cinis etiam pro alumine ponitur in tin 4
cturis pannorum Ex aqua cineri admi 5
xta fit lixiuium quo capita abluuntur.
Cinis supra sanguisugam proiectus sā 6
guinem quem suxerat, emouere facit. In
medicinis quoꝗ tam cinis ꝙ lix uiū proficit. Auic. in. 2. cañ. Cinis omnis naturā 7
habet abstersiuam, exiccatiuam: diuersificatur tamen, & ablutio minuit eius abstersionem, & acquirit ei glutinationem & exsiccationem sine mordicatione. Aqua 8
uero cineris ingreditur in medicinis putrefacientibus: & earum fortiores sunt aqua
cineris, ficus, & lacticinij: plus enī abstergit & siccat, ꝙ ceteræ. Cinis ante lignorum 9
stipticorum, ut quercus & reliquorū,
retinet sanguinem. Diosco. Lixiuium 10
ex cinere quercus ad usum medicinæ efficacissimum est, & hominibus & pectoribus q̄ densione pulmonis uexantur: & qbus aliqua res uenenata obsistit. Bibita nāꝗ statim salutem affert.
Vtilis etiam ē in uulneribus humectis: 11
& in fistulis, & ad uulnera difficilia ad sa

nandum & callosa longi temporis sordi-
11 da. Quotidie ergo lauanda sunt & sic apio medicamine sananda, quia uirtus lixiuij non sanat, sed ad sanitatem uulnera disponit.

CAPVT. 42.

COrallus. Ex lib. de nat. rerū. Corallus est lapis rubeus ualde, figurā habens ut cornu cerui, uel ut herbæ radix cū multis radicibus. Nec mirum, quoniam herba fuit in mari primum. Hic fulminibus & tempestatibus resistit, unde antiqui lapidē in huiusmodi factum cum seminibus i agro iactabant, aut in arboribus suspendebant, ut grandinum pericula non sentirent. Dæmonibus quoq; terribilis est, & hoc forte, quia frequenter ramorū eius extensio modum crucis habet.

OPERATIONES

Auicen. in. 1. cañ. Corallus est frigidus
1 in. 1. gradu siccus in. 2. Stipticus est, ut uehementer prohibet fluxum sanguinis.

Carnem additam abscindit, confortat
2 oculum abstrahendo & exiccando humi-
3 ditates fixas in eo. Et est precipue quod adustum est & ablutum conueniens lachrymis. Vestigia quoq; ulcerum abstergit, confert apostematibus intestinorū & splenis, retinet sputum sanguinis. Nascitur in maribus quæ sunt in Affrica, alius quidē rubeus est, alius niger, alius albus.

Dolorem stomachi remouet, ac prohi-
4 bet super os eius directe suspensus.

5 Et ideo collis puerorum appēditur. Dicitur autem q̄ si terantur, & impleantur ex eo concauitates infirmorum dentium, eradicat eos & est summus in confortatione gingiuarum. Confert etiam sputo san- 6
guinis & eius fluxui, proprieq; rubeus, & omnibus egritudinibus stomachi.

Arnoldus. Corallus à mari trahitur si- 7
cut ramusculus, et ualet contra quemlibet fluxum sanguinis & epilentiam.

[redacted] 8 9

CAPVT. 43.

COmeolus. Ex lib. de nat. rerū. Corneolus, uel secundum quosdam cornelius est lapis rubeus, p̄ lucidus, sed obscuri coloris, inclinans se carni similis. Horum lapidum multitudinem filij Israel in deserto sculpsisse dicū tur, quorum sculptura tam subtilis acuminis comprobatur, ut nullus posterorū huiusmodi operis imitationem audeat attentare: nec dubium q̄ secūdum efficatias & uirtutes gemmarum sculpebantur imagines figurarum. Albert. in Lapidario suo Corneolus, quem quidam cornelium uocant. Lapis est coloris carnei, hoc est rubei obscuri, sicut carnis lotura. Hic apud Rhenum fluuium inuenitur frequentissime, et est ualde rubeus, colorem habēs fere sicut minium, & quando politur, multū nitet.

OPERATIONES

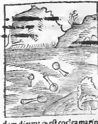
Expertum est q̄ stringit sanguinem. & 1
precipue menstruorum & emorrhoidarū, fertur etiam iras mitigare.

Serapi. Virtus istius lapidis est, q̄ quan- 2
do defertur in annulo, reprimit iracundiam & causam litis ante iudicem.

Et reprimit fluxū sanguinis, undecūq; 3
exeat,

4 exeat, proprie & sanguinis mēstrui. Et quando fit ex eo denufricium, abstergit sordes denuum & dealbat eos, & facit eos pulchros.

CAPVT 44.

COnchiliū, Pand. ca. 431. Lapis conchilij. [redacted] hulum ponitur in q̄dam electuario Auicennæ, quod est contra uitium lapidis, & quidam dicunt, q̄ est coclea marina, quæ dicitur conchilium, & quidam dicunt, q̄ est cochlea limaciarum, secundum ueritatem lapis est coclea porphiræ marinæ, & est conchilium marinum purpureum.

CAPVT. 45.

COs grece, Arabice hager almaseni: siue Amēsen. Latine Lapis quo acuitť ferrū, uel olearia. [redacted]

1 Fricatio almaseni quæ accipitur ex lapide qui dicitur ysachsen, phibet augmentari mammillas puellarum ante tēpus, & testiculos puerorū & est quia uirtus eius 2 infrigidat. Et idem auto. Diosc. Quando acuitur s[?]per ipsum ferrum aliquod, et linitur q̄ aggregatur super alopiciam, facit in ea nasci pilos. Et liniuntur cū eo 3 mamillæ puellarū, & testiculi puerorum, & prohibet eos augeri. Et cōuenit apo- 4 stematibus eorum amborum, & quādo sumitur in potu cum aceto, conuenit dolori splenis & epilentiæ, & fricatio eius conuenit alopiciæ. Vbi sciendum q̄ iste lapis 5 uocatur similiter cos ocularia, quia in ea fricantur syeff oculorum, Vel cos olearia, acuuntur in eo instrumenta ferrea, aspergitur super ipsa oleum.

CAPVT. 46.

CUprū Ex libro de natur. re. Cuprum siue ęs, ē eiusdem duriciei cū argento, & eiusdem liquatiōis, hoc excepto q̄ est rubei coloris. Aes nulla rubigine corrumpitur, fetorem habet, & tamen dulce sonat. Philosophus. Aes siue cuprum sonorum est et uocale, natura calidū, sonus eius per se rudis est: admixtum uero stāno uel argento uel auro, ualidum est ualde, dulcemq̄ tin- [redacted] me tallis, sed uexa[redacted] modius temperetur. Et fusile quidem est, & in omne artificium ductile: sed cum labore & moderamine uerberātis, nunq̄ uero sic purgari potest, quin facile cōtrahat corruptelam. Durat tamen in annos plurimos.

OPERATIONES.

Isidorus. Aes autē à splendore aeris di- 1 citur, sicut & aurum & argentum. Apud antiquos prior æris usus q̄ ferri cognitus est.

Aere quippe primi pscindebāt terrā, & 2

certamina belli gerebant, eratq; in p̄cio es magis.

3 Aurum uero & argētum propter inutilitatem reijciebantur. Nunc autē uiceuersa iacet ęs. & aurum summo cessit honore.

4 Inter omnia uero metalla ęs uocalissimum est & maximæ potestatis. Ex eo & ęnea lamina fiunt.

CAPVT. 47.

DRaconites. Albert. Draconites est lapis à capite dracōis extract⁹ & fertur ab oriente ubi sunt dracones magni. Virtus ei efficax sicut lapidis quo catur horax, quando de dracone extrahitur adhuc uiuo palpitante. Insidiantur autem draconibus dormētibus, & subito sciso corpore draconis adhuc palpitāte, euellunt lapidem.

OPERATIONES

5 [redacted] contra uenena ualet si de uiuo extrahatur, & debet ferri in sinistro brachio. Animæ enim actibus multa confert. His etiam superfluitatibus quæ generantur in animalibus & mortis corruptione. Alterat ea quando naturali morte corruptis humoribus moriuntur, et quando mortua uel corrupta occisa lacerant.

2 Ego autem in partibus Almanie i Suetia uidi lapidem super quem cōuenerant plusq;. 9. serpētes inter montes in q̄sdam prato, & cum transitum facerēt: inde dominus terræ milites euaginatis gladijs sciderunt serpentes in multa frusta: & in fundo tamē quidam magnus iacuit serpēs in multas partes incisus, & sub capite serpentis inuētus est lapis niger, formatus ut piramis abcissa, non perlucidus in circuitu, coloris pallidi, pulcherrimū habens descriptum serpentem. Et hunc lapidem ab uxore eiusdem nobilis mihi, pręsentatum cum capite eiusdem serpentis. [redacted].

Item dicit̄ uenena fugere q̄ fumo à morsibus animaliū uenenatorū. [redacted]

CAPVT. 48.

DAimonis, Dyadochos & Droselitus. Alber. Daimonis ē quidē lapis bicolor ut arcus daimonis, q̄ iris uocat̄. Est autē daimon dictus q; gręce intellectum uel stellam claram stillantem sonat. Idem. Dyadochos est lapis pallidus, dicitur aliquantulum berillo similis.

OPERATIONES.

Albertus. Lapis daimonis dicitur conferre febricitantibus, uenenosa pellere, & tutum & uictorem reddere. 1

[redacted]

Arnold. Droselithus est lapis uarius, cuius nominis causa extitit, quia si ad ignem applicetur, uelut sudorem emittit. 3

CAPVT. 49.

Dyacodos

D[redacted]cos dos, Diamantic⁹, & Dyonisia. Arnol. Dyacodos ē lapis pallidus berillo similis.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de nat. rer. Dyacodos est lapis, q aquis iniectus uarias effigies dæmonū efficit, ita, ut det responsa petentibus. In

2 eodem lib. Dyamanticus, est lapis qui in quocunq; metallo gestetur ferream tamen

3 sibi sedē propinquam eligit. Isid. Dyonisia est lapis niger mixtus rubētibus notis. Hec ex aqua trita uinū fragat; & odo-

4 re suo putatur ebrietati resistere. Philosophus. Dyonisia lapis est Orientis, fusci coloris, niueis respersis guttis. In aqua tritus, uinum fragrat, & tamen ebrietas contra naturam odore suo fugari solet.

CAPVT. 50.

EXacōtalitus, Ermistion & Ethites. Isid. Ex acontalithus lapis ē in parua magnitudīe, multicolor ē, unde & nominatus est. Tam diuersis enim notis aspersus est, ut sexaginta gemmarum colores in paruo eius orbiculo deprehendantur.

OPERATIONES.

× ethites.

Arnoldus. Exacontalithus ē lapis ual- 1 de paruus ex coloribus sexagīta distinct⁹. 2 Hic hominis oculos efficit tremulosos.

Ex Lapidario.

Exacontalithus lapis ex re nomen adeptus. 3
Corporis exiguæ miro dispendio supplet
Dum tot gemmarum sumit æmula sola decorem.

Isidoru . Ermisteon gēma inter gratis- 5 simas aspicitur, ex igneo colore radians auro, portans secum in extremitatibus cā didam lucem. Ex lib. de nat rerū. Ethi- 4 tes est lapis punicei coloris, habens lapillū interius, ex quo fit sonorus. Hic ab aquila de extremis orbis partibus in nidū portatur. Naturaliter enim hanc esse causam, q oua aquilæ, [redacted] calore concalescunt, nisi lapis naturaliter frigidus præsens sit. Hic pueros incolumes seruat. sup. lib. 2. cap. 1.

Efficacissime pregnātes iuuat, ne abor- 5 sum faciant, uel in partu grauiter laborēt, [redacted] De isto lapide superius etiam dictum est. [redacted]

CAPVT. 51.

ENidros, Efestis, Aegypcilla. Isidor. Enidros lapis est ab aqua uocatus: ex [redacted] putes in eo fontaneam scaturiginem. Arnoldus Enidros est lapis distillans perpetuis guttis, nec liquescit omnino, nec efficitur minor. isidorus fol. 107. f. 2. lib. 15. cap. 19.

Ex libro de naturis rerum. Enidros lapis crystallo similis miromodo perpetuis [redacted] ger in omnibus perseuerat.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

1 *Huius naturæ graue est deprehendere causam.*
Non si decurrit lapidis substantia quære.
Non minor efficitur aut non omnino liquescit.
Si res exterior descendit ad inferiora:
Vt semper refluat, cur se non impedit ipsum:
Scilicet ingrediens contrarius egredienti.

2 Isidor. Efestis lapis est speculi naturam habens in reddendis imaginibus quanq̃ rutilet. [redacted] feruē-
3 ti aquæ addita, statim refrigerat. Aut si soli opposita materiam aridam accēdat, nascitur in Corintho. Item. Aegypcilla gē-
4 ma est radice nigra, facie uero cerulea. Ex Aegypto ubi reperitur sic appellata.

CAPVT [redacted]

Epistites. Aristot. Epistites [redacted] qui securitatē be[redacted]bet, & si mittatur in aquæ bullientis uas, cessant ebullitionis eius ampullæ.

OPERATIONES.

1 [redacted]

2 Dioscor. Epistites lapis rubicundus ac dilucidus est, et nascitur in Corimbo. Hic in aquam feruentem missus, continuo te-
3 pidorem eam reddit. Et si aliquantulū steterit, ibi omnem ardorem tollens, frigi-
4 dam eam facit. [redacted]. Qui uero circa brachium sini- 5
strum eum portauerit, omnes turbas contemnit.

CAPVT. 53.

FAlcanos, Filater⁹, Flongites & flogmus. Arnold. Falcanosq & arsenicum uel auripigmētum dicitur, lapis est rubeus & citrinus.

OPERATIONES.

Habetq̃ naturam sulphuris calefacien- 1
di & desiccandi. Si eri apponatur, trāsmutat illud in album. Omnia metallina corpora exurit, preter aurum. Idem. Filate- 2
rus eadem est gemma, eiusdemq̃ uirtutis cuius est chrysolithus, de quo sufficienter dictum est superius. Isid. Flongites gē- 3
ma est ex Persida, et hęc est una ex gemmis ardentibus uel cristallinis, ostentans intra se quasi flammas ęstuantes, quæ nō exeant exterius. Plinius. Flogmus in Ae- 4
gypto inuenit, aurosum & flamineum habet colorem.

Idem. 5
Illinitus fronti flogmū scilicet somnum inducit.

CAPVT 54.

Ferrum

FErrum. Isidor. lib.[redacted] Ferrum di[redacted]o ꝙ farra id est semina frugũ cõdat. Usus ferri post alia metalla repertus ẽ, cuius postea uersa in obprobrium species. Arist. in lib. metheorum. 3. Ex uaporibus hum[redacted]is in terra species nulla dilatatur in percussione sicut ferrum. Eorumq; esse est, ꝙ quãdo coartatur igneitas & lapideitas desiccantur & arescunt. Idem in lib. 4. Quedã sunt igne mollificabilia, uelut ferrũ et cornu. Exitq; ferrũ sic molle & scissibile. Ferrum autem à calido liquatũ, coagulatur in frigidatũ, ipsumq; operatũ liquatur ut humidum fiat, interq; coaguletur. Scoria uero substat & deorsum datur, cũq; multotiens patitur & mundum fit, hoc calibs fit, minusq; pondus est emundati. Melius ꝗ ꝙ ferrum est qđ minorem purgationem habet.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de nat. rer. Ferrum frigidæ naturæ est, durum solidum & incisiuũ, oĩa fortitudine sua domat: & à se tantum consumitur.
2 Super oĩa metalla corruptelã facilius cõtrahit.
3 Et etiam connexa corruptione inficit. Rauce sonat, igne ebescit
4 & ductile fit. Ex eo fiunt arma, diuersaq; instrumenta incisionibus apta.

CAPUT. 55.

GAgates. Isid. Gagates primum in Sicilia inuentus Gagatis fluminis fluore reiectus, unde & nominatus, licet in Britãnia sit plurimus. Est autem niger, planus, leuis: & ardens igni admotus ficulia in eo scripta non delentur. Mirum ꝙ aqua accẽditur, oleo extinguitur.

OPERATIONES.

1 Ex lib. de nat. rerũ. Gagates lapis niger est ac lucidus, caducis prodest accensus.
2 Dæmones quoq; fugat, aut si per os hominis obsessi loquantur, fumus eos tacere cogit.
3 Idem. Stomachum euersum iuuat, et aqua in qua triduo iacuerit, cito partum liberat.
4 Ipsa quoq; aqua si à puella potetur, an uirgo sit deprehenditur. Nam si uirgo est immota manet, si corrupta, in continenti mingit.
5 [redacted]
6 Sergius tamen dicit, ꝙ hoc facit, ut calorem suum circa oua tẽperet.
7 Idem quoq; calefactus confricationi matricis, quãdo suffumigaĩ ex ipso, epilenticis cõfert. Fumus eius effugat uermes uenenosas.
8 Dioscor. Gagates melior est ille qui facile igni exarserit, et odorẽ habet aspalti.
9 Hic aqua solutus dentes [redacted] confirmat, ad rigores præcordiorum ac dolores & euersiones facit.
10 Incensus serpentes fugat. [redacted] & in aqua mittitur, & [redacted] aqua per triduum potui datur.
[redacted]

CAPUT. 56.

GAlactites & Garamanutes. Isid. Galactites lapis lacteus dicitur, ꝙ attritus reddit succũ album ad lactis saporem.

OPERATIONES.

1 Fœminis nutrientibus alligatus fœcũdat obera. Infantium quoq; collo suspensus saliuam fertur facere: In ore autem liquescere, & memoriam adimere.

2 Arnol. Galactites lapis est cineri similis, hūc mittit Nilus & Atheolus, datq; lactis succum & saporem, & in ore clausus,
3 turbat mentem. Collo circūdatus ubera lacte replet, & femore ligat⁹ faciles partus pbet. Deniq; si uespere cū sale mixtus aqua ouile circūspargitur, oues lacte replētur & scabies ab eis fugatur.
4 Aristot. Lapis galactites dum ponit cō [redacted], extinguitur: & si su[redacted]
5 [redacted] reus ē, gustu dulcis: sic [redacted], quia tritus colorem lacteum emittit.
6 Hic post balneum ieiuno datus cū mulsa uel aqua, lactis copiam ministrat.
7 Lacteus autem dicitur, quia pcedentia mala in obliuionem adducit: unde & mulieri difficulter parienti filo facto de lana ouis circa femur dextrum ligatus, mox eā
8 sine dolore parere facit. [redacted]
9 [redacted]. Plini. Garamā [redacted] sius dicitur, [redacted].

CAPVT. 57.

GRanatus et garatides. Constā. Granatus ē de genere carbūculi, est aūt lapis rubeus & perlucidus, ī colore similis balaustijs, aliquantulum obscurior carbunculo. Et cum subijcitur ei in sigillis niger color, tunc magis rutilat. Et in hoc genere inuenitur quidam modus: quia in tta rubor ei [redacted] sparsus habet uiolæ colorem propter hoc genus uiolatum dicitur, & p ci[redacted] est alijs granatis. Alber. Garadites est lapis qui fertur esse nigri coloris. Probatur autem ueritas huius lapidis sic, si gestans lapidem totum corpus suum ungat melle, muscis & uespis exponitur, & si intactus manet ab eis, lapis est uerus: & si deponit lapidem muscæ & uespæ super mel cadunt, & fugiunt.

OPERATIONES.

Constant. & Albert. Dicunt granatum 1
lętificare cor & pellere tristiciam, & est calidum & sic. Et qui dicunt hunc esse de genere iacinthi, est falsum. Inuenitur autē 2
lapis hic secundum plurimos in Aethiopia, & aliquoties intra Tyrum iuxta arenas maris. [redacted].

CAPVT. 58.

GAgacromeon, chrysolithus et galacides. Albertus Gagacromeon ē lapis diuersi coloris sicut pellis capreoli. Idem Chrysolithus est gemma coloris aurei, in horis matutinis uisu pulcherrimus est, in alijs autē horis dissimilis: ab igne autem corrumpitur & fugatur, & ut quidam dicunt inflāmatur: & ideo timere ignē dicitur, Dicūt autem alij q̄ est aliud genus istius lapidis, qui est lapis ignobilis substantiæ, et est marchasita aurea que medium quoddam ē inter metalla & lapides, dicitur autem tertium genus istius lapidis esse coloris medij inter ceruleum & rubeum.

Plinius. Galacides uelut cinereus ē gustu dulcis.

Operationes

OPERATIONES.

1 [redacted]
2 [redacted]

3 Albert. Chrysolithus. Virtus huius lapidis est curare scabiem & ulcera, & in manu gestatus, colorem febris mitigare dicitur.
4 Plini. Galatides latenter humectat, & leniter constringit, & ideo facit ad lachrymas oculorum.

CAPVT. 59.

GElacies, & Glossopetra. Isidor. Gelacies siue Galacies lapis candorē & figuram prestat grandinis. Duricia quoq; inuicta est, ut adamas. In igne fertur etiam frigus suum manere.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Galacia lapis omni tempore frigidus, nec unq̃ calefit.

Ex Lapidario.

2 *Est quæ candorem fert grandinis atq; figuram,*
Ictibus omnimodis inuicta gelacia gemma,
Cuius naturæ uis tanta fore probatur,
Vt omni tempore frigida sit, nulloq; calefit ab igne.

3 Solinus. Glosopetra lapis deficiētibus lunis è celo cadit, linguæ humanæ similis est, non modicæ (ut magi ferunt) potestatis, qui ex ea motus lunares excitari putāt.

CAPVT. 60.

GIpsū, Dio. capit. de gipso. Gipsum genus est lapidis similis nitro, cuius est optimum qđ habet uenas latas. Gipsum uero nō coctum desiccatiuum est & stipticum, & parum plausticum, & collectiuum.

OPERATIONES.

Dioscor. Fluxum sanguinis & sudorē, abstinet bibitum suffocat hominem. 1

Vstum uero leptomeris est, & desiccat & reprimit cum pusca tritum in iuribus: ē etiam ut gessamia, sed amplius stipticās & refrigerans fortitur. Vnde illinitum fronti sanguinis cursum stringit, potatum uero, disentericis & ciliacis et omni profluo resistit. Flos eius facit ad ea q̃ instantius constringere uolumus. 2

Serapi. lib. aggre. capit. gipsen. Virtus eius est desiccatiua. 3

Et idem autē. Gale. Non administrat, nisi exterius: & uirtus eius est quæ desiccat & conglutinat & opilat. Et hoc ideo quia ipsum facit aggregationem partiū eius, & conuenit fluxui sanguinis quando miscetur cum medicinis siccis: qa gipsum est durum sicut lapis, & ideo oportet q̃ admisceatur cum albumine oui. 4

Et fit multum stipticum, quādo miscet̄ cū puluere molēdini, qui aggregatur quādo euolat ex farina frumēti super muros molēdini & pilis leporis. 5

Et quando aduritur, minuitur de uiscositate sua, & augetur subtilitas sua, & sua densio, & fit stipticum: & maxime quādo conficitur cum aqua & aceto. 6

CAPVT. 61.

V

HAemathites. Isidor. Hæmathites lapis ē dictus quia rubore sanguineus est. Hæma quippe sanguinis ē. Gignitur in Aethiopia, sed principalis in Arabia & Africa inuenitur.

OPERATIONES.

Hæmathites dicitur, quia hęmach sanguis thithe sistens: habet enim uirtutem stringendi fluxum sanguinis.

Ex libro de naturis rerum. Hęmathites est lapis ferruginei coloris, mixtus uenis sanguineis, hic emissus in aquam bulientē eam reddit tepidam. Si quis eum deferat, solis ardorem non timebit.

Item soli expositus à se scintillas emittit, fructus à locustis & grandine seruat.

Idem, Confractus, & in aqua resolutus sanat eos qui saliuas sanguineas emittunt.

Sanat etiam uentris fluxum, puluis eius carnes mortuas crescentes in uulnere corrodit & tollit. Vino quoq; permixtus, ulcera sanat, bibitusq; lapidem uesicæ frāgit.

Ex Lapidario.

Sumpsit hæmathites græcum de sanguine nomen.
Naturæ lapis humanæ seruire creatus.
Stiptica cui uirtus per multa probatur messe.

CAPVT. 62.

HExacolithus & exebenos. Alb. Hexacolithus est lapis uarius, dissolutiu° ? ut dicunt periti medicorum Dioscor. Exebenos lapis est albus & speciosus quo solēt aurifices aurum limpidare.

OPERATIONES.

Albert. Hexacolithus uino permixtus, & potatus, ualet contra colicam et iliacam passionem. Diosc. Exebenos curat stomaticos, potatus cum passo & aqua, similiter amentes sanat potatus. Ad uenereas uoluptates mirifice facit bibitus, quia nō patitur diu eos fatigari. Soluit etiam uesicam dolentem. Nam portatus partum sine ęgritudine conseruat, & uelocitatē parturientis facit circumligatus femori.

CAPVT. 63.

HElitropia. Isidor. Helitropia est gemma coloris uiridis ac nubilis, stellis puniceis sup sparsa cū sanguineis uenis, causa ū o nois ē de effectu ipsius lapidis. Nā in labris ęneis deiecta radios solis mutat sanguineo repercusso: extra aquam autem speculi modo solē excipit, dep̄hendit defectus

defectus eius, subeuntẽ lunam ostendens. Gignitur in Aegypto & Africa, sed melior in Aethiopia. Magi hanc admixta herba Heliotropia, quibusdam additis precationibus gerentem conspici negant.

OPERATIONES.

1 Aristo. Lapis helitropia si ponatur sup aquam euaporabit eam.
2 Ex lib. de nat. [redacted] is he[redacted] pleno solis radijs subiectus, sanguine[redacted] dit, ac si pateretẽ eclipsim: nec non uas ipm in quo iacet ebulire uidetur, & aquam uelut imbres spargere. Hoc facto uidẽtes arepticij (si presentes sint) extra se rapiuntur, & futura predicunt.
3 [redacted].

Ex Lapidario.

4 *Ex re nomen habens est helitropia gemma.*
Quæ solis radijs in aqua subiecta parillo:
Sanguinem reddit mutato lumine solem
Eclipsimq; nouam, terris effundere cogit.
Deniq; post modicum, uas ebulire uidebis.
Aspergiq; foras subitæ scaturiginis imbrem.

CAPVT. 64.

HYena, & Hyeratides. Isidor. Hyena lapis est qui in oculis hyenæ bestiæ inuenit. Qui si sub lingua hominis subditus fuerit futura eum precioe redicunt. Aristo. in lib. de animalibus. Gẽmam hyena portat in oculis, uel ut aliqui dicunt in fronte.

OPERATIONES

1 [redacted]
2 [redacted]
3 Isid. Hyeratides est lapis accipitris coloris similis.
4 Aristo. in li. de ani. Hyeratides lapis si ab homine gestetur à muscis uel apibus non mordetur.
5 [redacted]
6 [redacted]

[redacted] li. de nat. rer. Hyacinthus est lapis ceruleus, in obscuro nubilosus, in sereno clarus: ita q̃ aera sentire dicitur. Peroptimus est ille qui nec nimium clarus, nec nimis obscurus. Est autẽ frigidissimus, & hoc magis si mittatur in os. Solidissime quoq; duriciei est, ita q̃ findi uel sculpi recusat. Diosc. Hyacinthi, ut dictum est, species sunt tres, inter quas granati sũt meliores, qui iuxta ignem magis rubicundi fiũt. Et si ab aliqua ibi fuerat nigredo tollit: ueneti uero nõ patiũtur ignẽ. Sera. Eius sunt tres species. Vna est coloris rubei, Secũda ẽ citrini coloris. Tertia

est coloris [redacted] & [redacted] endi [redacted] bertus in suo Lapida. Hyacinth[redacted] sunt genera, aq[redacted]licet & saphirinum. Aquaticus hyacinthus est flauus albescens[redacted] de perlucid[redacted]

[redacted]

1 Albertus. [redacted] & confortat corpora: sicut omne frigidū quod stringit uirtutem corporum intus.

[redacted]. Virtus hęc est multum diuul-
6 gata inter homines. Auicenna de uitiis cordis dicit, q̄ confortat cor.

CAPVT. 66.

IAspis. Alber. Iaspis ē lapis multorū colorū, & habet species 10. Melior tamē est uiridis trāsparēs, habēs in se uenas rubeas. Debet autem in argento proprie ligari. Hic in multis partibus inuenitur.

OPERATIONES.

1 Helinandus lib. 10. Iaspis optimus ē uiridi translucentiq; colore. Castegesta- 2
tus fugat febres & hydropē. Appositus, 3
q̄ iuuat mulierem parturientem. Vis autē eius fortior dicitur in argento. Aristo. 4
Iaspis clarificat uisum hominis, sanguinē stringit, et si super mulierem est, partū eius soluit. Arnoldus. Iaspis est gemma mul- 5
torum colorum, sed optimus est uiridis & translucens. De multis partibus transmittitur, [redacted] 6
[redacted], luxuriam quoq; cohibet, & cōceptum prohibet. Est autem uirtus eius cōtra fluxum sanguinis & menstruorum.

Philosophus. Si quis autem inuenerit 7
iaspidem uiridem. & in eo crucem, habet [redacted] ipsum non mergatur.

[redacted] 8
tem contra omnes inimicos, & [redacted] tasmata.

CAPVT. 67.

IRis. Alber. Iris crystallo ē similis, & est ut frequentius hexagonus. Dicitautē Euax, q̄ de Arabia uenit, & in mari rubro nascitur. Nos autem inuenimus maximam copiam horum lapidum in montibus Germaniæ: qui sunt inter Rhenum fluuium & Treuerensem ciuitatem, & diuersæ quantitatis, omnes sunt hexagoni. In aliis autem lapidibus cum naturaliter sunt rotundi hexagoni efficiuntur, sicut foramina apud in medio posita hexagona efficiuntur, cum illa quæ sunt in extremis sunt rotunda.

OPERATIONES.

Est autē lapis siccissimus, quod sua indicat subtilitas maxima. Fit autem ex 1
aqueo

aqueo succo, qui euadit de materia lapidis
2 qui generatur in luto rubeo. Et qa hoc
aqueum uehementer à sicco apprehensum
3 est siccus & durus lapis ualde. Cum aūt
sub tecto soli eius pars immittitur, & pars
eius in umbra tenetur, proijcit reflectendo
pulcherrimos colores iridis sup oppositum
parietem, uel super aliquod corpus, ꝓ
4 pter quod iris uocatur. Aliquid autē simile
huic nascitur in gipso, quod est pspicuū
in extremis, & scissibile ualde, & utūtur
eo pro uitro quidam in uitris.

CAPVT. 68.

IScultos & Hyæna. Albe. & Isido. Iscultos ē lapis croco similis Lapis in ultimis Hispaniarum partibus, frequentius inuenit iuxta Ga[redacted] Hispaniam illam, quam modo Hispania uocamus.

OPERATIONES.

1 Est autem lapis filabilis propter uisco-
2 sitatē in eo arefactā. Et si de eo fiat ue-
stis non comburitur, sed ex igne purgatur
3 & nitet. Et forte illud quod Germani
uocant Salamandre, quia hęc lanugo q̄ in
de colligitur, est sicut lanugo lapidis hu-
midi: quare aūt nō crematur in metheoro-
rum expeditum est. Huius speciem quan-
dam dicunt esse quēdā lapidem, quem qui-
dam uocant carbunculum album. Imitat̄
carbunculum in hoc ꝙ fantasmatibus &
4 presagijs resistit. Valet contra dolorem
oculorum ex humida causa, et redactus in
puluerem sanat scabiem. Item Isidor. de-
dit de lapide isto ꝙ est albus admodū, glā-
5 dis in quantitate. Albertus. Hyęna ē la-
pis à bestia quæ hyęna uocatur: sic dictus
eo ꝙ oculi eius in lapidē uertuntur. Aiunt
autem Euax & Aaien, [redacted]

CAPVT. 69.

KAcabrates, Kamam & Kenne. Albertus Kacabrates est lapis simile crystallo.

OPERATIONES.

[redacted] 1
Idem Albertus. Camā est lapis frequē- 2
ter albus, in toto uel in parte, uarius est in
colore, & frequentissime inuenitur immi-
xtus onychinæ.
Virtusqꝫ & fert ex imaginibus & scri-
pturis q̄ inueniuntur in ipso & ex sigillis. 3
Euax in lapidario suo. Kenne est qui- 4
dam lapis multum charus regibus, qui ge
neratur in oculis ceruorū in Oriente, quē
cum serpentes comedūt, deponētes seniū
ut fortiores fiant, intrant flumen ubi mo-
rantur immersi usqꝫ ad caput, tam diu, q̄-
usqꝫ sentiant uirtutem ueneni separatā, in
terra lacrimam emittunt, quę coagulata in
oculis interdum usqꝫ ad magnitudinē nu-
cis desiccatur, donec cadat cum de flumi-
ne exierint, & sic inuenitur. Et hęc dicitur
uenenorum tyriaca.

CAPVT. 70.

KAra be. [redacted] 238. Carabe est gũmi arboris, ut gẽma unde anuli fiũt unde electrũ succinũ & karabe sub eodẽ ponuntur, quia electrum est karabe, & succinũ est karabe.

OPERATIONES.

1 Vndehabemus ab Alexan. ca. de Disenteris trochiscos dialectrum. Itẽ Seruius super buco. Virgilij. in ægloga pastoris, dicit ꝙ electrum est post siccinum.

2 Item Cassius felix tracta. de trochiscis d[redacted] electrũ

3 [redacted] Aui. in li. de uiribus cordis. Karabe cap. est in 2. & sic. in 2. Aliqui uolunt ꝙ sit fri.

CAPVT 71.

LAzuli latine. Arabice hager alzenard, siue elezanard. Serapi. lib. aggrega. capit. hager alzenard. Oportet ꝙ eligatr ex eo, cuius color est cœlestis multum, cũ corpusculis aureis & lenis est, sine asperitate, & sine admixtione alterius lapidis, et qui nõ frangitur facile, & cuius frusta sũt magna. Io. Me. capit. de lapide lazuli. Lapis lazulus uel stellatus uel lazuli, est de genere marinorum, habens maculas ex suro, & est alius albus. Et dicitur lapis markasita, & alius Indus clarus cœlestis. Et dicitur lazuli, & quando ꝗ minera fertur utrũ ꝗ simul, & melior est cuius color est uiridior in colore lazuli: & habet maculas aureas, & mixtus cum markasita: non est bonus & nõ maculatus, & similiter lenis cal. est in. 2. & sic. in. 3.

OPERATIONES.

Serapion. Virtus eius est similis gluti- 1
ni auri, nisi quia est debilior eo, & facit nasci pilos in palpebris.

Et idem auto. Gale. Est in eo stipticitas 2
cum acuitate pauco. Et uirtus eius est que desiccat et infrigidat etiam palpebras, que depilantur propter aliquos humores acutos & remanent ꝙ in eis non augentur pili, nec multiplicãtur, & sunt subtiles & debiles. Et hoc quia lapis lazuli in his locis destruit humiditatem ipsorum humorũ, & immutat superfluitatem ad complexionem suam radicalem, cum qua fit generatio pilorum palpebrarum.

Et oportet ꝙ ad hoc teratur ad multum, 3
& administretur in puluere.

[redacted].

Item habet uirtutem adustiuam & pu- 5
trefactiuam, & ideo aufert uerrucas. Et qñ sumitur interius laxat humorem melancholicum, & mundificat sanguinẽ ab humoribus grossis.

Et dosis eius est a. 4. kirat usq ad. ʒ. 1. 6
quando miscetur cum alijs medicinis laxatiuis.

Et conuenit plus dolori renũ & asma- 7
ti: & quando sumitur in potu, aut fit nascale cum eo, prouocat menstrua.

Et potus eius cõmouet nauseam & uo- 8
mitũ, sed ablutio eius remouet hoc ab eo.

Auicen. de uiribus cordis dicit, ꝙ con- 9
fortat cor.

CAPVT. 72.

Lacteus

Lacteus et Lincis. Auic. li. 2. cap. ꝓprio. Lapis lacteus, est lapis qui cum fricatur aq̃ egreditur ex eo quodda sicut lac. Et hic quidem lapis est cinerei coloris dulcis saporis.

OPERATIONES.

1 Auic. Teritur cum aqua, & seruatur q̃d
resoluitur ex eo in pixide de plumbo, cō-
2 uenit in initio apostematū. Et fit ex eius
fricatione alcobol. Et prohibet cursum
3 superfluitatum ad oculō & ulcera in ipso
accidentia. Euax in lapidario suo. Lin
4 cis est lapis, & fit de urina lupi ceruarij mi
cta, & in montibus coagulata, qui in domo
seruatus, generat optimos fungos supra
5 se quolibet anno. Dicitur ualere cōtra
dolorem stomachi, & icteticiam, & fluxū
uentris.

CAPVT. 73.

Litargyrus Arabice marechet. Serap. lib. ag. capi. marechet, auto. Dio. Quod autem ex eo est quod fit ex uena plumbea, ita q̃ inflamat, donec fiat sicut ignis; & dissoluitur, donec adurat & postea coagulatur. Et ex eo est quod fit ex argēto, & ex eo est quod fit ex plumbo quando fiūt ex laminæ, & aduritur pars eius. Et de eo est cuius color est rubeus splendens, & est aurrum, & est melius alijs, & ex eo est purpurei coloris & est argenteū. Est alius modus factionis lithargyri, quem in iuuentute mea uidi Sardinei fieri, ubi argētum & plumbum simul colabantur, & est uerior modus.

OPERATIONES.

Serapi. auto. Alcauzi. Lithargyrum de- 1
albatum est magis iuuatiuum ad auferen
dum uestigia uariolarum, q̃ non albatū.
Et aufert fœtorem subascellarum, & ꝓ 2
hibet sudorē. Et si bibatur ex eo, strin- 3
git uentrem & urinam, & prouocat & oc-
cidit. Paulus. Contra scabiē de flegma 4
te salso uel colera ualet. Contra disente 5
riam frigidam uitio intestinorum, fiat ex
eo puluis, qui inijciatur cum cristeri cum
oleo rosarum & aqua ordei. Contra ul 6
cerationem uirgæ distemperetur cū oleo
rosarum, & inungatur: nam ulcerationem
consolidat. Contra feruorem erysipilæ 7
conficiatur puluis lithargyri & cerussę cū
aqua rosarum, donec aqua non inficiatur
ex puluere. Iste puluis in modum colli 8
rij cum aqua rosarum, ualet ad faciem de-
purandam, & panum superfluum remouē
dum, quem habent mulieres post partum:
axungia gallinacea uel anserina liquefiat,
addito puluere lithargyri & oleo rosarū,
fiat unguentum & utatur.
Bulcasim libro qui dicitur seruitor. Li- 9
thargyrum sic dealbatur.
Accipe lithargyri auri partem unam, et 10
tere bene, & pone super ipsum de sale cō-
muni partes duas, & pone de super quanti
tatem aquæ qua cooperiatur, et superat cir
citer quattuor digitos, & dimitte in uase
septē diebus, et misce quoq; diebus, et post
septem dies proijce aquam, & pone aliam
aquam, & muta aquam illam quotidie us-
q; in finem decem dierum: quia aqua dul-
cificabitur & lithargyrum dealbabitur si
cut cerussa, & fac trochiscos, & serua &
utere.

CAPVT. 74.

LYchnites. Isidorus. Lychnites ex ardentium gemmarum genere est, à lucernarum flagrātia appellata. Gignit in multis locis sed probatissima apud Indos.

OPERATIONES

1 Huius duplex est facies, una quę ut purpura radiat. Alia quæ cocci rubore à sole excalefacta, aut digitorum attritu, paleas
2 & similia ad se rapere dicitur. Sculpturis resistit, & si quando sculpta est, dum signa imprimit, quasi quodam aīalis morsu partem ceræ retentat. Huius genera sūt
3 quattuor. Solinus. Lychnites dicitur, eo q lucis uigorē excitat flagrantia lucer-
4 narum. Helynandus lib. 12. Lychnites est lapis purpureus, fulgēs ut lucerna. Hic tactus sub sole digitis paleas attrahit.
5 Plini. Lychnites ex genere ardentium lucernarum accensarum pręcipua gratia est appellata. Nascitur circa Ortygiam, totaq; Carmania & uicinis locis, sed probatissima in India.

6

Quidā enim eā dixerunt esse carbunculū remissiorem. Secūda bonitate similis est Iouis: siue à florib⁹ prolaris appellata.

CAPVT. 75.

LIgurius et Liparia. Isidorus. Ligurius gemma ē sic appellata, eo q fiat ex urina lincis bestiæ tempore indurata. Est autem sicut & succinus fulua, attrahens spiritu folia propinquantia. Helynandus li. 10. Theophrastus dicit ligurium electri colorem habere, paleas attrahere, stomachum dolentem iuuare, ictericis colorem reparare, fluxum uentris stringere.

OPERATIONES.

Dioscori. Locium lincis, quem multi li- 1
gurium uocāt, mox ubi minxerit lapis fit. Colores stomachi tollit, & uentris abstinet reuma anssimum.

Rabanus. Ligurius habet colorem qua- 2
si electri, & si fuerit confricatus, paleas ad se trahit.

Philosoph. Hic lapis est frigidæ & sic- 3
cæ complexionis, rotundus: ualet precipuæ uulneratis, & è uulnere ferrum extrahit. Ex lib. de natur. rer. Ligurius est la- 4
pis, quem stillare dicunt ab inguine lincis bestiæ scilicet orientis. Huius enim urina secundum Plinium solidatur in lapidem quod naturaliter bestia sciens inuidet bono nostro, egestumq; preciosum urinæ liquorē harena obruit; & hic eo citius in lapidem durescit.

Est autem frequentius croceus, parum, 5
ad nigredinem tendēs. Huius color iuxta Plin. igneus ac rubicundus est, & carbunculo similis: nisi q nequaq̃ nocte lucet.

Iuxta lapi. uero uiridis est. Virtus eius 6
habetur ad multa remedia, preciepueq; ablutus in aqua constipatos iuuat, & uentrē soluit, colorem quoq; perditum in facie recuperat. Arnoldus. Liparea est lapis sti- 7
pticus. Huius proprietas est, q oīne genus ferarum ad eius pręsentiam cito properat, & ipsum intuetur. Isido. Liparea suffi- 8
ta gentiles omnes bestias euocare traduntur. [redacted]

CAPVT. 76.

Lunæ

[redacted] capit. de Aphroselino. Aphroselinum est illud quod apud Auicen. in 2. canone dicitur lapis lunæ, ut & amborum concordia apparet. Et ideo dicit, aphroselinum ĩ Aegypto tantummodo inuenit, quod ita creatur. Ros cœlestis ad lunæ claritatem positus, in speciem lapidis, quem specularem uocamus, coagulatus constringitur. Optimum est autem quod est colore ceruleo & lucido, bocem fit simile gypso limpido, & specularis lapis dicit. Plini. capit. de aphroselino. Aphroselinum ita creat. Ros cœlestis congelatur ad lunæ claritatẽ, in modum lapidis specularis, unde nomẽ sumpsisse uidetur.

OPERATIONES.

Diosc. Aphroselinum omnia uitia capitis emendare potest potatum. Et cepha- [redacted]

Indiæ. Et quando naues appropinquãt mõti minere ipsius, non remanet in eis aliquod ferrũ quod non egrediatur à naui, & uolat sicut auis usq; ad montem. Et nõ est aliquis clauus ifixus taliter q; possit euelli, quin euellatur & saltat usq; ad illum montẽ. Et propter hoc naues illarum partium non clauãtur cum clauis ferreis, sed cum clauis ligneis. Nam si forent clauatæ clauis ferreis, quando appropinquarent illi monti, dilacerarentur totæ. Melior ex isto lapide ẽ ille, qui attrahit ferrum fortiter, & color eius est uergens ad colorem cœlestem, non multum grauis ponderis. Dioscor. Lapis magnes gignitur atq; inuenitur circa littus Oceani apud Troglodytas, & i India, ab inuentore sic uocatus. Est autem colore ferrugineus. Alber. in lapidario suo. Magnes est ferruginei coloris, qui secundum Plini. inuenitur in mari Indico, in quo in tantum abundare dicitur, q; periculose in eo cum nauibus, quæ ferreos clauos habent, nauigetur. Inuenitur etiam in Troglodyticis regiõibus. Et ego uidi & reperi in partibus Theutoniæ in puincia quæ Francia Orientalis dicitur, unum magnæ quãtitatis & maxime efficaciæ, & fuit ualde niger, ac si esset ferrum eruginosum, & combustum cum pice.

OPERATIONES.

Serapi. Virtus huius lapidis est, q; quãdo datur in potu ex eo, laxat uentrem cum mellicrato, & potissime humores grossos.

Et quidam sunt qui adurunt istum lapidem & utuntur sicut adamante. [redacted] uase, & dimitte infrigidari, & pone [redacted] secũdo, et

fae ut prius ter aut quater. Quãdo uero ex traxeris uice quarta, dimitte ipsum lapidẽ ubi non tãgatur à uento, uel aqua, uel rore uel ab humiditate aliqua, donec infrigide tur. Deinde frange ipsum in frusta minuta, sic ꝙ sit unumquodq; frustum. ℥.x. aut plus aut minus ex. ℥. grecorum.

6 Quando ergo uolueris operationem cum eo facere, pone iuxta lapidem põdus eius ex sulphure, deinde rora super eum aquã, & egredief ex eo ignis magnus, ascẽ dens circa mensuram brachij unius, q non tanget aliud quod non comburat. Et quãdo lapides Magnetis non ita preparantur ut dixi, sed crudus sicut est madefit cũ succo alij aut cepe, ab extractione ferri prohibetur.

7 Sed si uis ꝙ reuertatur ad uirtutem suam, infunde ipsum una diei sanguine hircino, & fiet uirtus eius sicut prius. Et accipitur frustum magnum istius lapidis ꝗd ẽ ex bono & electo, & approximatur clauatiue alicuius, & aperit eam cito.

8 Nam lapis iste attrahit ad se ferrum.

9 Et quando aliquis uulneratur cum ferro uenenato, & teritur iste lapis, & miscetur cum aliquibus unguentis. Et datur de puluere ipsius in potu illi qui est uulneratus, facit ab eo uenenum uel toxi cum exire per secessum. Et si puluerizatur super uulnus uenenatum, curat idem.

10 Dioscorid. Lapis magnes magnas habet uirtutes, ueluti spiritum in trahendo ferrum.

11 [redacted]

12 [redacted]

13 [redacted]

Vires habet purgatorias: et ideo hydropicis cum mulsa datur. ℥. ß. grossitudinẽ deducit, & omnes humores qui per uentrem ministrant. Tritus & superaspersus combusta sanat. 14

Euax perhibetur etiam cum mulsa acceptum hydropisim curare. Et est alia species magnetis cuius uirtus est attrahere carnem hominis. 15

Albertus in Lapidario suo. Virtus magnetis est mirabilis in attractione ferri, ita ut uirtus eius transmutat ferrum, sic ut illud etiam ferrum aliud trahat. Et multæ acus ad seinuicem suspensæ sic uidentur. Vnctus autem allio non trahit. Et paruus adamas magnum ligat magnetem. 16

Inuẽtus autem temporibus nostris magnes, qui ab uno angulo traxit ferrum, & ab alia fugauit. Et hunc Aristoteles ponit à genere magnetis. 17

Narrauit quoq; mihi unus de socijs nostris curiosus experimentator, qui uidit Fridericum imperatorem habere magnetem qui nõ traxit ferrum, sed uiceuersa ferrum traxit lapidem. 18

[redacted] 19

[redacted] 20

CAPVT. 13. [redacted]

Margaritæ

MArgaritæ. Pand. cap. 400. Margarita uel perna est que in ostreis reperitur, de quib⁹ aliæ sunt perforatę aliæ non perforatę sunt artificiose factæ, & non naturaliter. Sed non perforatæ q̃ naturales sunt, meliores sunt perforatis. Et quando in medicinis ponū tur non perforatæ intelliguntur. Sed sunt aliq̃ obscuræ ad citrinitatē tendentes non perforatæ, quæ perforatis ęqui pollent. Et ideo eligendæ sunt claræ & albæ, q̃ uero obscura & quasi albida est, non est ponenda in medicinis. Serap. aggre. capit. hager albalo auto. Rasis. Hager albalo id est lapis margaritæ. Deferuntur à maritinis & sunt frig. & sic. in. 2. gradu. Et idem auto. Isaac. Ex eis sunt grossiores & paruæ, sed grossiores ex eis sunt meliores paruis, & claræ meliores obscuris, & ęqualis superficiei meliores angulosis in figura sua.

Albert. in lapidario suo, capitu. de margaritis. Et margatita lapis est in ostreis inuētus. Melior autem ex India uenit. Multi autem de Britanico mari: qd' nunc Anglicum dicitur, & uersua Flandriam & theutoniam inueniuntur. Ita q̀ ego more meo decem in mensa inueni. Iuuenes autē con [redacted] eas ostreę eugmunt, et in [redacted] niuntur in Mosella, & in quibusdam Galliæ fluuijs inter arenas.

OPERATIONES.

1 Albertus. Virtus earum est experta cōfortatione spiritum, & contra cardiacam & sincopim.

Valent etiam contra fluxum sanguinis 2
lientericum & dyarrhiam. Reparant, 3
enim spiritus subtiles, ut quidam dicunt, sed falso, immo membra earum asperitate a superfluis abstergunt, & ea quasi cōstringunt, & coartando ad unum ducūt, & ita confortant. Serapi. Margaritæ sunt de 4
siccatiuæ humiditatum. Conueniunt debilitati cordis, & sunt conuenientes in cohol, & sunt fri. & sic. in. 2. gradu. Et idē 5
auto. Athabari. Conferunt obscuritati uisus & albedini oculi, & sordiciebus eius, & retinent menstrua, & abst.rgunt dētes, & desiccāt humiditates. Et idem auto. 6
Isaac. Cōferunt cardiacæ tremori cordis, & accidentibus à melancholia aduenientibus ex malicia humorum. Et hoc ideo, 7
quia clarificant sanguinem cordis quādo est in grossatus in corde, & desiccant humiditatem quæ est in oculo, propterea q̀a fortificant neruos oculorum. Et quan- 8
do dissoluuntur margaritę, linitur cum eo baram; aufert eam post q̃ linitur statim.

Auicenna de uiribus cordis dicit, q̀ cō 9
fortat cor.

CAPVT. 79.

MAgnesia & Markasita. Albert. Magnesia ē lapis niger, & aliq uocant eā magnosiam. Et ipso frequenter utitur uitrearij. Idē. Markasita siue marcasida, est lapis habēs multas species colorū, q̀a colorē accipit cuiuslibet metalli. Et dicit̃ markasita argētea, aurea, & sic de aliis metallis. Metallū tamē q̃d colorat eum nō distillat ab ipso, sed euaporat in igne, et relinquit̃ cinis subtilis, & hic lapis notus ē apud alchimicos & ī multis locis inuenit̃.

Hoc similiter Euax dicit ĩ lapidario suo.

OPERATIONES.

1 Albertus. Magnesia distillat & fluit in magno & forti igne, & non aliter, & tunc immixtus uitro ad purpureitatem ducit ui tri substantiam. Hoc idem dicit Atabari in lapidario suo.

CAPVT. 80.

MAlcha & gypsũ. Plinius libro. 26. Malcha est cum è calce recenti gleba efficitur.

OPERATIONES.

1 Idem malcha mox tũditur cum ficu & adipe suillo, duplici linamento, q̃ res omnium tenacissima existit, duriciemq; lapidis antecedit.

2 Quod autem malcha oleo perfucatur. Actor de malcha uero flagranti, quæ est

3 limus è stagno famositate urbis naturaliter emissus. Isidor. Gypsum quoq; cal-

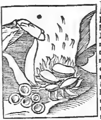
4 ci cognatum est, cuius plura sunt genera: Omnium autem optimum est lapis specularis ędificiorum signis gratissimus.

5 Auicen. Gypsum est lapis laminosus, albus, paruus, cuius subtilitatis fit augmẽtao o cum aduritur, est autẽ frigidus & siecus cõgluonanouus. Ponitur sup par-

6 tes fluxum sanguinis paoenns, & cõstringit, quia in ipso conglutinatiõis uirtus faciens adhęrere: & in ipso est stiptieitas cũ uiscositate: linitur ex eo frons, aut cooperitur ex eo caput ut pilleo, & retinet fluxũ sanguinis ex naribus: ponitur & super ophthalmiã sanguineam.

7 Est aũt ex summa u enenorũ p̃focantiũ in Syria: Gypsum est lapis durissim⁹, quẽ coquunt fimo bubulo, ut uratur celeriu.

CAPVT. 81.

MArmor Isidorus, libro. 16. Marmora dicuntur eximij lapides, qui maculis & coloribus commendantur. Marmor aũt Gręcus sermo est à uiriditate tentus, & q̃s uis post etiam alij colores inuenti sunt, nomen tamen pristinum à uiriditate retinuerunt. Horum colores & genera ionumerabilia. Hęc omnia è rupibus exciduntur, sed multa preciosissimi generis sub terra sparsa sunt.

OPERATIONES.

Plinius. Marmorum genera coloresq; non attinet in tãta noticia dicere, nec enumerare facile ẽ in tãta multitudie. Quoto enim quoq; loco non suum marmor inuenitur: & tamen celeberrimi generis dicta sunt in ambitu terrarum cum gentibus su- 1

is. Non omnia tameo gignuntur in lapicidinis, sed multa & sub terra sparsa, pręciosissimi generis Lacedemonium uiride cunctisq; Hilarius. Sic & Augustum, ac deiode Tyberium in Aegipto Augusti ae Tyberij primum principatu utrumq; repertum. 2

[redacted] 3

Tyberium sparsim eoouolu ta canicie, 4 suni & alia eius genera, de q̃bus supra dictum est, capit. 63.

CAPVT. 82.

Melochites

MElochites et murrhina. Isidor. Melochites lapis est, spissius uirens & crassius quam smaragdus, hic à colore malue nomen accepit, & in reddendis laudatus signis. Nascitur autem in Arabia. Arnol. Melochites est gemma uiridis, smaragdo similis, et ualde mollis. Hęc mēbra custodit à nociuis casibus, & cunas infantium similiter.

OPERATIONES.

Item Isidor. Murrhina est gemma, quæ
1 apud Parthos gignitur, sed pręcipua in Germania, humorem sub terra putant, colore densatū, candoreq; & ignem, cum quodā colorum repercussu, quales in arcu celesti spectantur. Cuius contraria causa crystallum facit gelu uehementiori concreto.

2 Albert. Melochites quē quidā melonirem dicunt, lapis est Arabicus grosse uiriditatis, sed nō translucidus sicut smaraldus, & est mollis. [redacted]

CAPVT. 83.

Memphites. Al... Mēphites est lapis à ciuitate Aegyptij quæ Mēphis uocatur dicitur ut ignis calere, uirtute quidē, nō actu.

OPERATIONES.

Hic tritus & in aqua mixtus in potu de- 1
tur urendis uel secādis, quia inducit insensibilitatem, ne sentiat cruciādus. Hoc idē ait Euax in Lapidario suo.

CAPVT. 84.

MEdus, Dioscor. Medus lapis ē niger, q tritus emittit croceum colorem. Albert. Lapis med9 uel medn dicitur quia à regione Medorum fertur, ubi plures inueniuntur. Sunt autem huius species duæ: unus niger, & alter uiridis.

OPERATIONES

Albert. Huius uirtutem esse dicunt cō- 1
tra ueterē podagrā: oculorum cęcitatē, & nefreticam passionem, etiam refouere dicitur fessos & debiles.

Fertur etiam q fragmenta nigri si in aq̄ 2
calida, missa fuerint, & se quis in aqua illa lauerit, incurrit membrorum & coriationem: & si ex ea biberit peribit uomendo.

Dioscor. Est autē duplicis potentiæ sci- 3
licet bonæ & malæ: nam tritus in core medicinali cum lacte muliebri (qui semel creauit primo partu puerum) & inunctus albugines curat oculorum, & omnem illorū
dolorem, etiam si desperatus fuerit, medet 4
podagricis. Eodem modo cū lacte ouis q̄ semel genuit masculum, sanat renes & anhelitus, & interiores partes corporis: hoc medicamen p̄paratū habeas in uase uitreo uel argenteo, & perfice ieiunus: ad uindictam quoq; supra cotē, & da cui uis, & lauet faciem & exsiccabitur. Si quis autē 5
ex eo biberit, pulmonem uomet. Opor- 4
tet autem bibenti paululum dare, ut nō satiet. Inuētus est aūt iuxta fluuium phasin.

CAPVT. 85.

MOgra Serapi. Mogra ex ea ē q̃dam quæ defertur ex terris Sinos. Et melior ex ea ē grauis dēsa, cuius color nō est diuersus, & est sicut color epatis aut sanguinis nō habens lapidem. Et quando ponitur in aqua, dissoluitur facile & crescit. Illa uero mogra qua utunt̃ carpentarij est ex debilioribus operationibus, q̃ illa quæ defertur ex Sinos & ex Babilonia, & melior q̃ facile teritur. Colligitur uero in Cappadocia in spelūcis distillans, & affertur uenalis in Sinopidam ciuitatem, unde & nomen accepit.

OPERATIONES.

1 Et idem auto. Gal. In sapore ipsius ē stipticitas, unde uirtus eius est desiccatiua. Et quando sorbetur cum ouo, aut fit cristere cum ea stringit uentrem.

2 Vnde habet uirtutem stipticā & desiccatiuam & glutinatiuam.

3 Et quando miscetur in emplastris, cōsolidat uulnera recentia.

4 Et ingreditur in confectionibus trochiscorum desiccatiuorum & constrictiuorum uentris.

5 Et quando sorbetur in ouo sorbili, aut fit cristere stringit uentrem.

6 Et propinatur in potu pro dolore epatis, & datur in ouo ad sputum sanguinis ad uenenum.

7 Paulus cap. de Mogra. Mogra sinopida fortior est bolo armeno & luto sigillato, & ideo ingreditur in confectiōibus unguentorum. Et occidit uermes in uentre.

CAPVT. 86.

MVmia. Pand. cap. 555. Mumia est illud quod inuenitur in sepulchris balsamatorum, i quibus humor mortui cum aloe & mirrha resoluitur: quibus ſpa corpora condiebantur; & similat̃ pice marinæ. Solebant antiquitus corpora balsama mirrha & aloe condiri, & adhuc fit apud Paganos & Sarracenos circa Babiloniam, ubi est copia balsami. Serap. lib. ag. cap. mumie. Mumiæ sepulcrorū, et est aloe balsamum & mirrha: et quod miscetur eis ex humoribus corporis humani. Et idem auto. Dioscor. In terris q̃ dicuntur acoloniç: descendit nāq; ex mōtibus qui ducūt flumina cum aquis, eijcit cum aqua fluminis in ripis, & est coagulata, et fit sicut cera & habet odorem picis & aspalthi mixti simul.

OPERATIONES

[redacted]. Ex nomine q̃tundam 1
[redacted]
lisi: & tortura [redacted]
miæ. Et facim⁹ caput purgium cū uno 2
grano ex ea cum aqua maioranæ.
[illegible] conuenit doloribus aurium, quādo 3
dissoluitur ex ea granum in oleo sambucino, & distillatur in aure. Et cō[illegible]dolori gutturis, quādo dissolui[illegible]nū [illegible]irat cum aqua in qua decocta [illegible]eia 4
Et conuenit nissi cum aqua iuiubarum, 5
aut cum aqua ordei & sebesten. Et dat̃ 6
in potu ex ea ieiuno tribus diebus, & confert cardiacæ kyrat id est cum aqua mēte.
Et cōfert uentositati intestinorū, quan 7
do accipit̃ kyrat id est cū aq̃ cimini & carui, aut cū aqua ameos, ualet casui & percussiōi. Et dat̃ ad singultū grana. 2. ex ea cū 8
decoctione

decoctione seminū apij & carui: & misceť
9 cū oleo debē. Et fit caput purgiū cū eis, & ad squinantiā pondum unius kyrat cum
10 squingibin. Et dolorē splenis pondus
11 unius kirat cum aqua carui. Et ad uene na duo grana, cum decoctione tribulorū
12 marinorum, & folijs anuiden. Et ad pū cturam scorpionis pōdus unius kyrat cū
13 uinn puro. Et ponitur in loco pūcturæ
14 cum butyro: & conuenit fracturæ. Et conquassationibus q̄ fiunt in interioribus corporis & exterioribus, & constrictioni
15 pulmōis. Et est prope temperamentum nisi quia habet ꝓprietatem in sedando dolores qui sunt in fracturis: qn̄ sumitur ī potu, & linitur cum ea: & fit cū ea cristere, &
16 conuenit ulceribus uesicæ & uirgæ. Et idē auto. Rasis. Quidā emittebat sanguinē, & non poterat restringi per aliq̄ medicinā usq̄quo datum est sibi de mumia pōdus granorū triū cum uino, & restrictus ē
17 statim. Et qn̄ fit cum ea suppositoriū dissolutum cū oleo de sambach, cōuenit non
18 potentibus retinere urinam. Pau. capi. de mumia. Cal. est & sic. in. 3. gra. teste Cōstantino, licet quidā dicūt q͂ sit frigida, q͂a cōstrictiua: multa enim frigida & sicca laxant, & multa calida & sicca constringūt.
19 Auice. de uiribus cordis. Mumia calida est in fine. 3. sicca in. 1. Et habet proprie
20 tatem confortandi cor. Item qn̄ fit cum ea suppositoriū dissolutū cū oleo mustellino, cōuenit nō potētibus retinere urinā.

CAPVT. 87.

NIsus Alb. Dicunt aliqui hunc esse de genere lapidum, & inuenitur in capite bufonis Et sunt duo genera Vo sub albidus sicut si lac intrauerit in sanguinē, & uincit eum. Et ideo sanguinis obscuras uias in eo dicunt apparere. Et alius est niger, & aliquando pingitur in eo bufo sparsis pedibus & ante & post.

OPERATIONES.

Dicunt etiam q͂ si ambo simul includā 1
tur presente ueneno eos adurere manum tangentis.

Probationem autem lapis esse dicunt q͂ 2
exhibitus bufoni uiuo, bufo eleuatur contra eum, & tangit ore si potest.

Dicitur etiam q͂ presente ueneno uari 3
us efficitur, qui subalbidus est. Hoc similiter Euax dicit.

CAPVT. 88.

NIgrorum, Auicen. libro. 2. Nigrorū est lapis qui defertur ex nigris declinans ad citrinitatem.

OPERATIONES.

Auicenna. Fricatur, & egreditur ex eo 1
fricatio mordicans linguam similis lacti.

Mundificat panum oculi cum non est 2
cum apostemate & ophtalmia.

Et conuenit uestigijs ulcerum in eo, & 3
eradicat ungulam.

CAPVT. 89.

NItrũ
Isid.
Nitrum
à loco
sumpsit
uocabu-
lũ nascit
enim in
Nitria
oppido
uel regi-
one Ae-
gypti, ex
quo &
mediciæ
fiunt, & sordes corporũ uestiũ q̃ lauãtur.
Huius natura non multum a sale differt:
habet enim uirtutem salis. et similiter orit
canescentibus littoribus siccitate. Aphro
nitrum autẽ est spuma nitri, et colligitur in
Asia in speluncis destillans, dehinc sole sic
catur. Optimũ putat si minime fuerit pon
derosum, et maxime fricabile, colore penè
purpureum. Glosa sup parabolas. Nitrũ
sale simillimum ẽ, excepto q̃ nihil salsi sa-
poris habet. Crepitat in aqua sicut calx ui-
ua, sed aquam lotiõi abilẽ reddit, sicut er-
go acetum in nitro ebullit, sic puersa mẽs
deterior, succenditur correctione.

OPERATIONES.

1 Aui. in. 2. cañ. Baurach id est nitrũ for
tius est sale. ca. & sic. est in. 2. gradu, ex eo
melius est Armenum, leue, laminosum, frã
gibile, spongiosum, albũ aut purpureũ aut
roseum mordicatiuum abstergit aũt for-
2 titer. Et mundificat & excoriat, & inci
dit humores grossos, attenuat capillos.
3 Sãguinem attrahit in superficie corpo-
4 ris, & colorem emẽdat. Confert pruri-
tui: quia uirtus eius resoluit, proprie Afri
5 canum cum aceto, & etiam scabiei. Cũ
quibusdam medicinis bibitum interficiẽ-
6 tibus uermes educit eos. Valet contra
uenenum, & precipue Africanũ. Eius spu
ma ualet contra morsom canis, & potum
7 cantharidarum. Constã. Nitrum affer-
tur de Armenia, alterum de Arabia. Vni-
uersaliter autem colatiuum & mundifica
tiuum est. Interiora corporis & exteriora
maxime aceto mixtum lauat. Dioscor. 8
Nitrum est eligendum leue & rubeum uel
album, percussuras habens sicut spongia,
album acre est & amarum.
Tale ex India uenit. Nitri si quid ẽ ali- 9
ud est crassum & laminosum, aliud tenue
aliud rubeum, aliud album: & omniũ uir
tus desiccatiua est. Et ideo si fuerit ore 10
acceptum, minuit ac tenuat pingues & uis
cosos humores, ualet & contra fungos.
Platea. in lib. de simplici medicina. Ni 11
trum cal. est & sic. in. 2. gradu. Album me
lius est q̃ citrinum, uirtutem habet dissol
uendi & extinguendi.
Vsus eius est contra iliacam passiõem, 12
ad faciem quoq; purgandam.
Item contra stomachi saniem & intesti 13
norum: contra furfures capillorum & pe-
diculos capitis.
Contra uermes aurium, & saniem. 14

CAPVT. 90.

OBtal-
mius. Al
bertus.
Obtalmi
us est la-
pis ab ob
talmia di
ctus, cu-
ius color
non no-
minatur,
forte
ideo, q̃a
est mul-
torum colorum.

OPERATIONES

Item ualere dicitur gestanti contra om 1
nes malos morbos oculorum.
Visus autem circumstantium dicitur 2
excęcare, & ideo etiã patronus dicitur, ge-
stantes enim eum quasi inuisibiles reddit
Hoc similiter ait Euax.

CAPVT. 91.

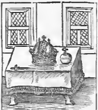

ONix Albertus. Onyx gēma est nigri coloris, inuenitur melius gen⁹ esse nigrum, albis uenis uariatū uenit aūt de India & Arabia. Inuenitur antem quinq; diuersitatum, propter uarietatem uenarū & colorum. Feruntsi sardius sit pręsens ligaī onyx, & etiam suspenditur à nocumento. Hęc autem omnia si habet, profecto ideo babet, quia habet uirtutes mouendi melācholiam, pręcipue in capite, ex motu enim illius cum uapore omnia ista procedūt. Dicunt autem quidam onyx onychinum esse, quod uerisimile est: uel ꝙ sit alia species eius, sed colore non est niger nisi aliquādo, & colorem haber ut unguis: sed in onychinis nostris inueniuntur multi colores, albi, nigri & rubicundi, qui tamen omnes in substantiam quādam fricantur, quæ similitudinem exprimit unguis hominis. Aiunt etiam ꝙ ex lachryma arboris, quæ onyca dicit̄ indurata ī lapidem generatur, & dicūt hanc causam esse ꝙ odoriferus est in igne. Hanc etiam causam inquiunt esse, & frequētius alijs depictus imaginibus mirabilibus inuenit̄, quia lachryma à principio mollis facile formabilis pingit̄: & picturam retinet qn̄ in lapidem idurata coagulat̄. Hunc lapidē dicūt insensibiliter intrare in oculū, & hoc esse mirabile. Et ego uidi saphirum intrare in oculum, & lapidē galli, & quendā aliū cuius nomen ignoraui, sine oculi lesione. Politus enim & tenuis nō ledit oculū, nisi tangat aciem seu pupillā oculi sensibilem, & foramē uuæ.

OPERATIONES.

Albertus. Aiunt ꝙ collo uel digito suspensus, excitat tristiciam & timores, & in somno phantasias terribiles.

CAPUT 92.

ORphanus, Alb. Orphan⁹ lapis est q est in corona Romani imperatoris. Non unꝗ alibi uisus ē, propter ꝗd orphan⁹ uocat̄, est autem in colore quasi uinosus, subtilē habens uinositatem. Et hic est sicut si candidum nimis micās penetraret in rubeū clarū uinosū, et sit supatus ab ipō. Est aūt lapis ꝑlucidus, & tradit̄ ꝙ aliqn̄ in nocte fulsit, sed nūc tēpore nostro nō micat in tenebris.

OPERATIONES.

Fertur autē ꝙ honori conuenit regali. Hoc similiter ait Euax.

CAPUT. 93.

OPalus ē lapis diuersarū colore gemmarum distinctus. Est ēm in eo carbunculi tenuior ignis, amethisti fulgens purpura, smaragdi nitēs uiriditas. Cūctaꝗ; pariter sub quadā uarietate lucētia, nomē haber ex patria, sola eīm parturit eū India. Pli. li. 37. Opalis sunt in India, quibus gēmarū cōpositores gloriā, & maxime inenarrabilē difficultatē dederūt: quia sunt Cap. 6.

in eis pariter incredibili mixtura lucẽtia. Aliȷ summo fulgoris augmento colores pigmentorum ęquauerunt. Aliȷ uero sulphuris ardentem flammam, aut etiã ignis oleo accensi: magnitudo oucem auellanã ęquat.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Opalus est lapis p̄ciosus gestantis se, contra omnes oculorum morbos
2 proficuus. Visum eius acutum confortat, per omnia uero circũstantium uisus & oculos excęcat & obumbrat.

CAPVT. 94.

ORitbes & ostrátites. Arnoldus. Orithes est lapis triplicis generis. Vnus est rotũdus acniger. Alius uiridis, & maculas albas habet. Tertius ẽ cuius altera pars aspera est, altera plana, & ẽ corpus quasi ferti lamina.

OPERATIONES.

1 Idẽ. Hic lapis gestatus, & oleo rosaceo mixtus, prohibet ad aduersis casibus, atq; à pestiferis reptiliũ & aliorũ aĩaliũ morsibus. Idẽ. Appẽsus mulieri prohibet ipsam impregnari, & si pregnans est abortit.

Ex Lapidario.

Letiferos morsus niger atq; rotundus orithes
Quos fera uel cornu uel sæuo dente peregit.
Cum roseo mixtus perfecte curat oliuo.
Per uastas arenas, interq; feras gradientes
Illæsos seruat morsus abigendo ferarum.
Qui uiret & maculas albas habet alter orithes,
Casibus aduersis portantes ubiq; resistit.
Tertius asseritur famæ grauioris orithes.
Altera pars cuius crebris est & aspera clauis,
Altera leuior est quasi lamina ferri.
Hic facit appensus ne fiat fœmina prægnans.
Aut si prægnans fuerit, cito fundit abortum.

Isidorus. Ostracites gemma est testacea, 2
durior est altera, similis achati, nisi q̃ achates politura pinguescit.

Duriori tanta inest uis, ut aliæ gemmæ, sculpantur eius fragmentis.

CAPVT 95.

OPhites. Porphyrites: & Parius. Plin. lib. 37. Ophites serpẽtum maculis similitudinem habet, nec ex eo inueniunt columnæ nisi paruæ. Duo sunt eius genera. Molle scilicet candidum, nigricãs durum, ambo capitis dolores adalligata sedare dicuntur, & serpentum ictus. Quidã etiã phreneticis ac litargicis adalligari iubet candicantem. Isidor Porphyrites ẽ ex Aegypto rubens, candidis interuenientibus punctis. Nominis eius causa, q̃ rubeat ut purpura. Plinius ubi supra. Porphyrites est etiam ex Aegypto, rubet candidis interuenientibus punctis.

OPERATIONES.

Isidor. Parius est lapis marmoreus eximij cãdoris. Hic apud Paron insulam nascitur, unde oominatur. 1

Magnitudo eius est quæ lances crateras q̃ non excedat, unguentis ipse aptus est. 2

CAPVT. 96.

Palagius

PAlagius, secūdum Albertū dicitur, ꝙ palagius est gemma coloris rubei, lucidus ualde, naturæ & substantiæ transpareotis: & dicitur esse fœmina carbunculi, & uirtutes eiusdem remissas habet, sicut fœmina ad marem se haber.

OPERATIONES.

1 Et dicunt quidam ꝙ est domus eius, & ideo palatium carbunculi uocatur: generatur frequenter carbunculus in lapide isto.

2 Etiam uisum ē hoc ꝙ in lapide uoo exterior pars fuit palagius, & interior carbū

3 culus. Propter quid huiusmodi genus lapidum esse de genere carbunculi fertur.

CAPVT. 97.

PAnther⁹. Albertus Panthe rus est lapis multos habēs colores ī uno corpore lapidis, nigrū uidelicet uiridē & rubeum, & alios multos, inuenitur autem pallidus, purpureus, & roseus.

OPERATIONES.

1 Albertus. Fertur autem fuscos efficere uisus, inuenitur secūdum plurimos in In-

2 dia. [redacted]

[redacted]o.

CAPVT. 98.

PRassios. Albert⁹ Prassi⁹ est lapis quī ē materet palacium smaraldi. Est autē uiridis coloris, habens uiriditatē sicut prassium. Inuenitur autem aliquando cum rubeis guttis, & aliquando cum albis. Est alia species istius lapidis, qui inuenitur cum guttis aureis, & uocatur chrysopassus, & rarius inuenitur, & ideo carior existit.

OPERATIONES.

Expertum est autem ꝙ cōfortat uisum 1 & quasdam iaspidis & quasdam smaraldi habet operationes. Hoc similiter ait Euax in lapidario suo.

CAPVT. 99.

PEridoni⁹. Albertus. Peridonius ē lapis fulgens ut ignis colore.

OPERATIONES.

1 Albertus. Dicitur ualere contra artetiz
2 cam mirabiliter. Et refertur de isto lapi
de, q, si fortius stringatur manu, manum
aduret: uult ergo leuiter & paui de tangi.
3 Et ego ipsemet expertus sum sępius. Diz
citur autem de genere isto alia species esse,
quę dicitur esse chrysolitho similis, nisi qa
maioris uiriditatis existit.

CAPVT. 100.

Piritides gręce, latine coppa rosea. arabice bageral markasita. Serap. li. aggre. capi. bagetal markasita. Est lapis ex q̃ extrahitur ęs, & oportet q eligatur ex illis, cuius color est similis ęri, & quando ponitur ĩ igne saliunt ex eo scintillæ facile. Comburitur in hunc modum. Linitum pone in ignẽ leuẽ, & euenta donec fiat rubeus, deinde extrazhetur ab igne. Quidã ponunt in ignẽ maz gnũ de prunis, deinde liniunt melle, & itez rum ponunt in ignẽ, donec omnes partes eis sint ęqualiter combustæ, quia fortasse primo aduritur extra & non interius, dez inde exufflatur cinis ab eo & reponitur: et si indigetur ablutio, laua eam sicut lauatur cadimia. Diosc. cap. de piritide. Lapis piz ritides id est markasita ex q̃ eramẽ fit, eligẽ dus est, colorem habẽs eraminis, qui in foco missus frangitur. Comburitur uero sic melle unctus, in uiuis carbonibus mittitur, flabellatur q̃diu colorẽ rufum facit. Alij uero in multis carbonibus igneis coctum, & secundo melle unctum reuocant igni, q̃diu se fregerit, postea eximunt illum & lauant sicut cadimiam, & reponunt.

OPERATIONES.

1 Serapion. Virtus eius adusti & nõ adusti est urens & abstersiua ulcerũ, & abstersgit obscuritatem uisus: & resoluit & maturat apostemata dura, et quando resoluitur & miscetur cũ resini pini, resoluit sanguisnem coagulatum. Et aufert carnẽ super 2
fluam cũ pauca calefactiõe & stipticitate.
Et quidam nominant hunc lapidem postq̃ aduritur dicidas uel difriges. Et idem 3
auto. Gal. Hic lapis est unus de lapidibus habentibus uirtutem fortem, & nos administramus eum cum resolutiuis, & miscemus cum eo lapidẽ sacharos. Et resolui 4
mus sępe cum hoc ungento humiditatem multam, quæ est congregata in concauitatibus & cauernis musculorum. Et quan 5
do administratur hic lapis, oportet q multum teratur, & resoluit humiditatem corruptã, quæ est in cute. Et ideo quãdo te 6
ritur ultima cõtritione, & conficitur cum aceto, abstergit baras & morpheam, lentigines faciei.

Et habet uirtutẽ magnam in abstergen 7
do oculum, & confortat substantiam eius & acuit uisum.

Et ideo nominatur in terris Persiæ la 8
pis lumiaris. Et facit capillos tenues & crispos. Dioscorid. Virtus est illi cocto & 9
crudo termantica & asmictica: caligines oculis purgat duriciebus, diaforesim et digestionem facit: addita resina carnes perzęquat. Lapis ipse combustus à multis defriges dicitur.

Lapis iste est species uitrioli, ut appa 10
ret inferius de Vitriolo. Qui non combustus si puluerisetur, & distemperetur uel misceatur cum uino, & e gallis triris, est optimũ atramẽtũ ad scribendum Hoc idẽ dicit Albertus in lapidario suo.

Caput

CAPVT. 102.

PEtroleum, Cassius felix. Cap. de petroleo. Petroleum est oleum petræ. Inuenitur autem in locis furfureis. Fit enim cũ pinguedo terræ & aqoæ actiõe calores ad igneas conuertitur partes: inuenitur etiã super lapides, quod quidem per eos resudat & in eis est & super mare inuenitur. Auic. Petroleum album notæ speciei est, & nigrum est colamentum picis Babiloniecal. & sic. usq; ad. 4. est & subtile & proprie album, resolutiuum, liquefactiuum, aperitiuum opilaciionum.

OPERATIONES.

1 Auicen. Petroleum confert doloribus ancharum, & iuncturarum, & proprie album; & confert doloribus auriũ frigidis.
2 Et cõfert albugini oculi & aquæ descẽ
3 dẽti. Et nigrũ ex eo etiam confert asmati & tussi antiquæ. Bibitur enim parum ex
4 eo cum aqua calida. Et sedat dolorem
5 uentris pungiiuum & uentositates. Et quando fit ex eo liciniũ interficit uermes,
6 & proprie nigrum. Et comeditur pondus. Z. una de eo, & frangit uentositatem uesicæ, & frigus matricis; & confert puncturæ apostematum.

CAPVT. 101.

PEanites. Arnold. Peanites lapis est genitus de michedon, & est fœminei sexus. Nã certo tẽpore cõcipit, lapidemq; consimilẽ parit, & confert pregnantibus.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

Gignitur in matre non regione lapis peanites
Fœminei sexus referens imitando labores.
Nam quibus ex causis dubium, sed tempore certo
Concipit & parit, & parientibus auxiliatur,
Vltima quas urget dubiq; discriminis hora.

CAPVT. 103.

POdoros & Pontica. Isidorus. Podoros ẽ gemma post margaritã gẽmarũ candidarum secunda, de q̃ quæritur in q̃ numera ricolore debeat, totiens iactata per pulchritudines nominis alienas adeo, ut decoris prærogatiua uocabulo sit facta.

OPERATIONES.

Idem. Põticæ gemmæ auratis guttis mi- 1
cantes. Aliæ stellas habentes, aliæ quoq; lõgis colorum ductibus lineatæ. Caste & 2
sobrie portari uolunt.

CAPVT. 104.

PHrygius, & Phingites. Isi. Phrygius a loco dicitur, eo q̃ in Phrigia nascitur, colore pallidus, mediocriter grauis gleba purnicosa,

urítur ante uino perfusus, flactusq; follibus, donec rubescat. Rursusq; dulci uino extinguitur, tribus uicibus, tingendis uestibus tantum utilis.

OPERATIONES.

1 Isidor. Phingites: alias phengites Capadocie lapis est, duricia marmoreus, can
2 didus atq; translucens. Ex quo quondã templum à quodã rege constructum ẽ foribus aureis, quibus clausis intus diuturna
3 claritas erat. Plin. In Capadocia repertus est lapis phingites sub Nerone principes ex argumento sic appellatus, quoniã candido & translucenti, fuluæ incederãt uenæ. Hic eidem construxit fortunæ, quã sciam appellant.

CAPVT 105.

PVmex lati. Arabic. famechi, grece fanech uel Fenic uel lapis de barchín Sera. li. aggreg. cap. Famechi id est pumex, & est lapis de barchín id est lipari. Oportet q; eligatur ex eo multũ foraminosus, durus & frangibilis, leuis, albus, in quo non sunt lapides. Et modus cõbustionis eius est, q; accipiatur ex eo quãtitas & ponatur in prunis, et qñ fuerit ignitus extrahatur & extinguat̃ in uino odorifero: et hoc fit ter. tertia uice qñ extrahitur ab igne nõ extinguat̃ in aliq̃, sed dimittat̃ ĩfrigidari per se, postea terat̃ & reponatur.

OPERATIONES.

1 Diosc. Virtus est ei stiptica, termantica & purgatoria. Pumex oculorum cicatrices limpidat, uulnera replet & consolidat, & aufert carnem superfluam oculorũ: & qñ teritur & fricãtur inde dẽtes, abstergit eos, & administratur ad abradẽdos pilos.

Theophrastus. Si miscetur antidotis dẽ 2
tifricijs et smigmatibus, abradit asperdinẽ
& leuigat & cõstringit et coercet. Sera. 3
Pumex habet uirtutem stipticã, strigit enĩ gingiuã, & abstergit oculũ, & aufert maculam q̃ est in eo, & replet ulcera & cõsolidat ea, & aufert carnem superfluam q̃ ĩ eis est: & quando teritur & fricãtur dentes abstergit eos: & si mittatur in uas uini, non p
mittit ipsum amplius bullire. Gale. Et 4
ingreditur in medicinis, q̃ abstergunt dentes, quando non est adustũ: sed quãdo aduritur, fit subtilior. Nam acquirit ab igne rẽ adustam calidam, quæ aufert̃ & separatur
ab eo quando lauatur. Et clarificat den 5
tes et abstergit eo: & hoc facit propter sui asperitatẽ. Et facit fortasse hoc propter ei⁹
uirtutem abstersiuam. Et propter hanc 6
causam cornua, quando adurunt̃ abstergunt dentes, omnia pręscripta istius capituli inuenies in Pandecta, cap. 256.

CAPVT. 106.

QVadratus, quadras, & quiri. Plinius. Quadrat⁹ in Aegypto inuenitur, similiter & in Aethiopia, & exalbidus ẽ.

Albertus. Quadras, alias quanidros, ẽ lapis qui aliquando inuenitur in cerebro uulturis. Idem. Quirin est lapis qui inuenitur in nido upupæ. Aliquando q̃ tota est auis prestigiosa et augurialis, ut dicunt magi & augures.

OPERATIONES.

Qnadratus uires habet stringentes, un 1
de necare dicitur cõceptum. Albe. Lapis quadros uirtus eius fertur esse contra quoslibet

quoslibet nociuos casus, & replet mãmillas lacte. Et hoc similiter ait Euax.

3 [redacted]

CAPVT. 107.

QVirinus. Radaim & Ranno.

OPERATIONES.

1 Arnoldus. Quirinus est lapis qui reperitur in ullulæ nidis, auget uantasticas uisiones.
2 Idem. Radaim lapis est niger atq; translucẽs. Inuenitur in capite gallimaris, quando datum est comedere formicis:
3 [redacted]
4 [redacted]
as fabri, est idem q; bolus armenicus, & est lapis sub rubeus.

5 Hui⁹ uirtus ē constrictiua sanguinis disenteriæ menstruorū, q; ut superius habetur capit. 26. de G.

CAPVT. 108.

RVbeus. Serap. Lapis rubeus minus q̃ iacinctus, qui Arabice uocatur hager albigedi. Idem li. aggre. cap. Hager albigedi, siue albuzedi iacincti rubedo ē magis placabilis hominibus: eo q̃ nõ fit in eo obscuritas aliqua. Mioera autem huius lapidis est in terris Orientis, & quando defertur à minera sua, est obscurus: sed quando excoriat eum aurifex, detegitur bonitas eius, & apparet & clarificatur.

OPERATIONES.

1 [redacted] Et quãdo ille lapis fricatur ad capillos capitis, attrahit festucas sicut magnes ferrum. 2

CAPVT. 109.

SAphirus. Albert. Saphir⁹ est lapis ualde notus secũdum plurimos, uenit ab Oriente & India. Inuenitur & in Ypidomio apud podium prouinciæ regionem & ciuitatem: sed non est adeo preciosus ut per omnia sit similis oriẽtali. Est autem colore per spicuus sicut cœlum serenatum, sed uincit in eo flauus color, & ideo melior q̃ est non satis perlucidus. Optimus autem qui habet nubes obscuras ad rubedinẽ declinantes. Inuenitur etiam bonus, qui albidas habet maculas: similiter substãtia sua sit sicut nubes fusca transparens aliquantulum.

OPERATIONES.

Albert. Virtutes ego uidi q; anthraces duos fugauit. Aiunt etiam hunc lapidem 1

hominem castum reddere, & interiorē ardorem refrigerare, sudorē restringere, dolorem curare frontis & linguæ.

2 Ego uidi unum in anulo portare, et sordes ex oculis purgare: sed ante uult poni ī aqua frigida & post similiter. Quod autē dicunt q amittit uirtutem & colorem post q̄ anthracē curauit, falsum est.

3 Dicunt etiam q corpora uegetat, & pa-
4 ces conciliat. Et animum in bonis firmat. Hic etiam firtites à quibusdam uocatur, eo q in littore firtium inueniatur.

5 [redacted]
6 [redacted] mus esse contra fraudes & contra inuidiā & errores, ad pacem quandoq; gratiosus
7 est. Sed oportet ut ille qui portat summo studio castitatem seruet. Oriētales saphiri sunt optimi, maxime hi qui uehemēter splendent colore ceruleo.

8 Item. Saphirus morbum illum horribilem fugat, qui uulgariter dicitur, noli me tangere. Sed post fugationem dicitur uiciari colore.

[redacted]

Ex Lapidario.

9 Saphiri species digitis aptissima regum.
Egregium fulgens puroq; simillima cœlo.
Vilior est nullo uirtutibus atq; decore.
Hic & firtites lapis à plerisq; uocatus.
Quod circa sirtes libicis permixtus arenis.
Fluctibus expulsus feruente freto reperitur.
Ille sed optimus est quem tellus medica gignit,
Qui tamen asseritur nunquam transmittere uisum.
Quem natura parens tanto ditauit honore.
Vt sacra & merito gemmarum gemma uocetur.
Et qui portat eum, nec ulla fraude necatur.
Inuidiam superat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis ut perhibent educit carcere uinctos.
Obstructasq; fores ad uincula tacta resoluit:
Fertur & ad pacem bonus esse conciliandam.
Et plusquam reliquas amant hanc nigromantia.

CAPVT. 110.

SArdius & [redacted] antiquissimo inter pciosos lapides memoratus est autē habēs ruborē spissum cum substantia peruia, sicut si peruietas imaginetur in rubea terra. Et secundū hāc diuersitatem inuenitur quinq; modis ita q aliqs nihil habet de peruietate: & forte ille matrix est aliorum & domus, in qua generantur. In Sardis autem ciuitate repertus esse dicitur.

Idem. Sarda est lapis qui se habet ad tabulas ligni, sicut Magnes ad ferrū. Etimmo adheret ita fortiter tabulis nauium in mari, ut à tabulis euelli non possit nisi abscindatur cum ipso ea pars tabulæ cui adhęret. Est autem in colore prassius, hoc est uirens. Hoc similiter ait Euax.

OPERATIONES.

[redacted] nia; & per uirtutes contrarias ligare onychinum. Hoc similiter ait Euax.

CAPVT. 111.

SArdonis, Albert. Lapis Sardonis, quem quidam sardonicem uocant, ē compositus ex duobus, sardio uidelicet

delicet & onyche: est ergo rubeus, & hic color eminet ex sardio. Est etiam albus & niger, & colorem unguis proferēs ex onyche. Laudabiliter autem est, qui hos colores habet magis distinctos. Inuenitur aūt quinq; modis, aut pluribus, propter diuersam colorum mixtionem, & frequentius inuenitur in India & Arabia.

OPERATIONES.

1 Idem Albertus. Fertur Luxuriam expellere, & castū reddere & pudicum.

2 Est tamen maxima huius uirtus in hoc, qp cū onichius nociuus sit, hic nocere non potest, sardium in substantia habens admixtum.

CAPVT. 112.

SAmius & Sarcofagus. Albert. Sami9 est lapis à Samo insula in q̃ inuenitur dictus. Hoc autē lapide politur aurum. Idem. Sarcofagus est lapis deforans cadauera mortuorum, gręce enim sarcos sonat, caro, fagin autem comedere. Antiqui autē de hoc lapide prius fecerunt archam mortuorum, eo qp in spacio 30. dierū cadauera consumuntur. Ob hoc autem nostra monumenta lapidea sarcofagi sunt uocata.

OPERATIONES.

1 Samius. Albertus. Fertur autem qp samius portatus uertiginem sedat, & mentē solidat, habere autem hoc uicium dicitur, qp alligatus in coxa parturientis impediat partum. Hoc similiter ait Atabari.

CAPVT. 113.

SMaraldus, alias smaragdus. Albertus in lapidario suo. Smaraldus lapis est p̃ciosior mulus ali[redacted] quicinum aerē sua [redacted]re [redacted] Et melior [redacted] planicies sup[redacted] pars nō obū bratalia[redacted] alíquando fel nigrum [redacted] à locis [redacted] Britanni[redacted]hiliaci, & [redacted]maculosi q [redacted] Galcedonici eo qp admi[redacted] Meliores autem sunt [redacted] qui li de nidis Griphonū auferuntur, qui lapidem hunc cum crudelitate magna custodiunt. Dixit autem unus de Gręcia ueniens ueridicus & curiosus experimentator, qp hic lapis nascitur in rupibus, quę sunt sub aqua maris, & ibi inuenitur. Rationale etiam est qp in uenis ęris in perspicuo quidē ad ęris substantiam non ueniens nascitur, eo qp rubiginis ęris habet uiriditatem.

OPERATIONES.

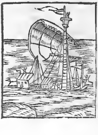
Quādo smaraldus ponitur in potu, cōtenit uenenis mortiferis & morsibus uenenosis, & punctionibus habentibus aculeum. 1

Qui ergo dederit in potu delimatura eius pondus .8. granorum ordei, illi qui sumpsit uenenū anteq; fecerit impressionem, liberat eum à morte, & non cadēt capilli eius neq; excorictur, & est sua curasio, & ille qui assiduat aspicere ipsum, prǽseruat eius uisum à nocumentis, & conseruat eum incolumem. 2

3 Et qui defert ipsum in anulo, preseruat eam ab epilentia, quando ducit cum digi-
4 to anteq̃ superueniat. Et propter hanc causam docemus reges q̃ suspendant eos in collo filiorum, quando nascuntur sta-
5 tim, ne superueniat eis epilentia. Et idẽ auto. Rasis. Taberzet uel feruzegi id est smaraldus, conuenit leprosis quando sumitur in potu limatura eius. Et si cadat aspectus tyri super lapidem smaraldi, dissoluuntur oculi eius, & liquescunt.

6 [redacted]
7 [redacted]
10 [redacted]. Expertum autem est q̃ uisum debilem confortat, & oculos conseruat.
11 Et bonam facit memoriam, & tempestatem auertit. Et ualet diuinatibus, propter quod queritur à magis.

CAPVT. 114.

SAgda & Sandariso. Isidor. Sagda est gẽma prasini coloris apud chaldeos, cuius tanta uis est, ut permeãtes naues è profudo petant, & carinis ita tenaciter adhereat ut nisi abrasa parte ligni uix separetur.

OPERATIONES.

Ex Lapidario.

Difficiles gemmas super omnes mari repertus. 1
Nunquam sciretur, nisi se daret inueniendam:
In medio siquidem lapis natus iste profundo,
Naues incautas petit è regione meantes.
Et prælambentibus tabulis hærendo carinæ.
Ad portum trahitur maris ignaris data nautis.
Est autem morsu tabulæ sic fixa tenaci.
Quod nequit abrasa ligni sine parte reuelli.
Hunc prassinus color regio chaldaica tellus:

Isidor. Sandarisus nascitur in Indis lo- 2
co eiusdem nominis. Species eius est, q̃ uelut intra lucidum ignem intus aureæ guttæ fulgent. Constat inter omnes quan- 3
tũ stellarum accedat numero, tantum & p̃cio accedere.

CAPVT. 115.

SIlenites & Siritice. Isidor. Silenites gẽma trãslucet candido melleoq̃ fulgore, continens imaginem lunæ. Quã iuxta cursum ipsius astri perhibent in dies singulos minui & augeri, nascitur in Persida.

OPERATIONES

Arnoldus. Silenites est gemma Persi- 1
dis, cuius color est ut iaspidis: lunares motus seruat, gestatusq̃ languentes ac debiles curat. Ex lib. de na. re. Silenites lapis 2
ẽ colore pulcher, maxime albo, rũbeo, uario, purpureo: quem portat Indie testudo. Horum quoddam genus est quod uiret ut herba. Hunc qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne nunq̃ frangit. Inter dissidentes amorẽ re conciliat, Ptisicos curat.

Isidorus

Isidorus. Sirtites gemma est sic uocata,
3 quoniam in littore sirtiũ in partibus Lucaniæ primum est inuẽta. Huius color ẽ croceus continens intus stellas languidas, &
4 sub nubilo renitentes. Albertus in lapidario suo inquit. Lapis silenites ẽ lapis de quo uaria referuntur. Dicunt enim quidã eum nasci in quodã genere testudinis Indico, & esse uarium, dicuntq; hunc esse uirentem, & in Perside partibus frequentius inueniri, siue in Arabia, sicut inquit Plinius. Dicunt autem hunc crescere luna crescente, & decrescere dicunt decrescente lu-
5 na. [redacted]
6 [redacted]
7 [redacted]. Fertur etiam q; curat lãguentes ptisicos & debiles. Hoc etiam ait Isaac Beniamin.

CAPVT. 116.

STellarius. Euax in lapidario suo. Lapis stellarius ẽ de genere marmorum, habens maculas ex auro. Et eius ẽ alius albus, qui dicitur Markasita. Alius Indus clarus cœlestis, & uocatur lapis lazuli. Pro quo lege lapis lazuli, et qn̄ q; minera fert utrũq; simul, & quandoq; est alius coloris uiridis, & uocatur lapis chrysoprassus, ut apparet si legas lapis chrysoprassus.

CAPVT. 117.

SPecularis. Albert. Lapis specularis, est lapis ad modum uitri per spicuus.

OPERATIONES.

Dicitur autem in Hispanorum urbe Se 1
gondia primitus inuentus esse. Ego au 2
tem uidi illum abundantius inueniri, ita q; corbes inde onerarentur in diuersis partibus Theutoniæ. Et uidi etiam in Gal 3
lia inueniri cum gipso, quia est extremitas quędam. Effusus autẽ scinditur in q̃slibet 4
partes tenues, & fiunt inde fenestræ sicut de uitro, nisi quia loco plumbi oportet ponere lignum.

Sunt aũt tres species eiusdem, una uide 5
licet lucida sicut uitrũ, alia nigra penitus, sicut attramentum. Tertia citrina q̃uo- 6
catur auripigmentum uel arsenicum, qđ clarius est & nobilius.

CAPVT. 118.

SIstos. Euax in lapidario suo cap. proprio. Lapis sistos est fusci coloris & subrufi, oblongas aristas siue pinnulas non habens erectas, ut alumen scissum.

OPERATIONES.

1 Euax. Lapis sistos uires habet fortiter constringentes.

CAPVT. 119.

SPõgia marina latine, grece trages, arabice assegialbach. Serapi. lib. aggrega. cap. assegialbach. Assegialbach. id ẽ spongiæ marinæ duo sunt genera, scilicet masculus & fœmina. Masculus dicitur, q percussuras minutas habet, & spissas & albas. Fœmina uero rotũdas cauernas, & maiores habet. Sed additur tertium genus duros lapides intra se habens, & plurimas cauernas. Cõburitur uero sicut calcidonium. Melior ẽ illa, q̃ est propinqua suæ acceptioni: & est adhuc reseruãs in ea de uirtute quã, acquisiuit ex mari: sed quando prolongatur tẽpus suæ collectionis, euanescit uirtus eius, & non est cõueniens ut administretur in opere, nisi prius lauetur cũ nitro aut baurach, uel cum aqua cineris quæ dicitur distillata. Auic. li. 2. cap. de spongia. Spongia est corpus marinum, laxũ, rarũ. Et dicitur q habet animal in eo cui adheret & non separatur ab eo. Et illa q̃ est recens est fortior & uehementioris exiccationis ꝓpter fortitudinem naturæ maris, & est cal. in. 1. sic. in. 2. gradu. Et ipsius lapis est propinquus & minus calidus, & ẽ fortis exiccationis, proprie quod ex ea est recẽs qñ aduritur cum oleo, & similiter eius cinis. Dios. cap. de spongia. Spongiæ duæ sunt genera. Masculus & fœmina. Masculus habet foramina minuta, & spissa, & alba. Fœmina uero habet foramina rotunda, et magna. Et additur tertiũ genus habens intra se lapides duros, et plurimas cauernas.

OPERATIONES.

Serap. auto. Gal. Virtutem habet exicatiuam manifeste: & ideo uirtus eius est quæ consolidat, ulcera recentia cũ suo sanguine, cum madefit in aceto mixto aqua uel uino, secundum diuersitatem corporũ 1

Et abscindit fluxum sanguinis, qui ex incisione accidit uel combustione. Quando accipitur sicca non habens humiditatẽ in se & imbibitur in asphalto iudaico, aut in pice liquida, & ponitur super locũ fluxus, & ignis in ea accenditur, & ualet in cauterium. Sed spongiæ combustę uirtus [redacted] 3
[redacted] 4
[redacted]

Et utim [redacted] 5 lineo ligata, quæ sola facta forma licinij, et intromissa aperit orificia uulnerum, quando sunt clausa. Et quãdo ponitur 6 sicca in ulcetibus antiquis humidis, ad quæ fluunt humiditates eorum. Et apponitur cum aceto et substinet menstrua, 7

Et quando comburitur sicut comburitur spuma maris, confert ophthalmiæ & abstergit oculum. Et quando lauatur 8 post combustionem eius, est magis iuuatiua in meditinis oculorum. Et quando 9 comburitur cum pice, confert fluxui matricis. Et lapis qui inuenitur in spongia, 10 frangit lapidem uesicæ quando bibitur cum uino. Auiceña. Quando spongia 11 aduritur cum oleo, eius cinis confert disruptioni sanguinis, propter incisionem et apertionem. Inflammatur ex ea ignis super locum, & cauterisat cum hoc q ipsa sit substantia retinẽs sanguinem. Et ex ea 12 fiũt licinia, quæ in orificijs uenarum ponũtur, & retinet sanguinem & fluxum sanguinis. Et eius lapis subtiliat absq; cale 13 factione, & exiccat, & abstergit apostemata flegmatica. Et infunditur in aceto, & 14

ponitur

ponitur super plagas, & consolidat eas: & decoquitur cum melle, & consolidat ulcera profunda, & similiter ponit sicca super
16 ipsa. Et infusa ĩ aqua aut uino, desiccat
17 ulcera humida antiqua. Et quãdo spongia aduritur cum oleo, est conueniens cu-
18 ratiõi sputi sanguinis. Et lapis in ea inuentus frangit lapidem in uesica apud aliquos. Galenus ait ꝙ frangit lapidem renũ tantum, quia non transit usq; ad uesicam.

CAPUT. 120.

SOrdicies parietis balnei latine: Ara. uasachi. Serap. Is. aggre. ca. uasachi: auto. Gale. Est ca. & lenit & dissoluit.

OPERATIONES.

1 Serap. Facit nasci carnes, & est cõueniens scissuris q̃ fiunt in ano & hæmorroidi-
2 bus, qñ ponitur super eas. Et qđ de sordicie colligitur ex corporibus exercitantium, calefacit & resoluit exituras duræ solutionis, et est conueniens ulceribus renũ.
3 Et illa q̃ colligitur ex corporibus luctãtium, confert nodis q̃ fiunt in matrice, qñ ponitur super eas: & confert sciaticæ posi-
4 ta loco unguenti. Et sordicies q̃ reperitur in uasibus in quibus oleũ aduritur, re-
5 soluit multum & lenit. Et dixit in sordicie q̃ est in corporibus luctantium, secũdum ꝙ in ea est de puluere, diuersificat̃ ab
6 alia. Et sordicies quidem uniuersaliter resoluit apostemata indigesta, & cõuenit apostematibus calidis mãmillarũ, & hoc quoniam extinguit inflammationẽ eorũ.
7 Et prohibet cursum humorum ad ipsa, & resoluit quod iam fluxum est ad ipsa, quoniam ipsa est composita ex puluere, & oleo, & sordicie corporis hominis.

Sed sordes uasorum recipit acuitates à 8
uase ęris, & similiter est acutior, & sordicies auris confert panaricio.

CAPUT. 121.

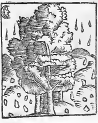

SIlex. Isido. Silex est lapis durus, sic dictus, eo ꝙ ab eo ignis exiliat.

OPERATIONES.

Item in lib. 19. Ex genere silicum opti- 1
mi sunt nigri quibusdam in locis ac rubentes. Alibi quoq; contra uetustatem in- 2
corrupti, qui & in monumentis sculpti & incorrupti permanẽt, quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex his & iam formæ fiunt in quibus etiam æra funduntur.
Sed & uiridis silex uehementer igni re- 3
sistit, ac nusq; copiosus est, & ubi inuenitur lapis, non saxum est. Pallidus autẽ incremento raro utilis. Fluuialis uero si- 4
lex semper ueluti madens est, hunc æstate exbiberi oportet, nec ante bienniũ in structutis domorum inseri.

CAPUT. 122

SIccin⁹ siue succinus Albert. Succinus est lapis crocei coloris, quẽ gręci electronuocant. Inuenit̃ enĩ trãsluceñs

ſicut uitrum, uocabulum habet à materia, quia à ſucco uel gumma arboris naſcitur, quæ pinus uocatur. Lambra uulgariter uocatur.

OPERATIONES.

1 Idem. Cōfricatus autem trahit folia, &
2 paleas, & fila, ſicut magnes ferrum. Di-
cunt aūt ꝙ confert portantibus ſe caſtitatē
3 De expertis aūt eſt, ꝙ fugit ſerpētes. Prę-
gnantibus aūt ualere dicitur ad facilē par-
4 turitiōem. Iſid. Succinus quē gręci ele-
ctron uocant, fului cereiq; coloris. Fertur
arboris ſuccus eſſe, & ob hoc ſic appella-
tus: conſtat aūt eum non eſſe populi ſuccū
(ut Phaetontis fabula dicit) ſed pinæ arbo-
5 ris. Nam accenſus tedæ nitore flagrat.
Naſcitur aūt in Inſulis oceani occidenta-
lis, ſicut gummi: denſaturq; ut cryſtallum
6 rigore uel tēpore. Ex ea fiunt decoris
gratia agreſtium monilia feminarū: uoca-
ri aūt à quibuſdā dicitur arpaga: eo ꝙ attri
tu digitorum accepta caloris anima, folia
paleaſq; & ueſtium fimbriam rapiat, ſicut
7 magnes ferrū. Ex lib. de nat. rer. Succi-
nus eſt gēma, q̄ uulgariter appellatur lam-
bra. Hic crocei coloris eſt, et ut uitrū aliqñ
8 translucet. Caſtitatem portantibus cō-
ferre dicitur, fumus eius iuuat parturien-
tes, & fugat ſerpētes: prima quidem gutta,
quæ de arbore pino fluit, pura & lucida ē.
9 Et hęc eſt illa quæ in ęſtate calida proſi-
lit. Reliquo uero tempore fluens, obſcura
eſt & immunda.

CAPVT. 123.

SVlphur. Iſid. Sulphur terra eſt ex actione caloris excocta in eſſentiam ſulphuream commutata. Aq̄s & terreſtribus & igneis tranſeuntibus. Eſt autē aliud ſulphur uiuum, uidelicet quod tale eſt, q̄le à terra producitur. Aliud ē extinctum ſiue mortuū quod artificialiter paratur, & ī calamis ferreis funditur. Auic. lib. 2. capi. de ſulphure. Sulphur eſt oībus notū, eſt cali. & ſic. ad quartum prouenients; & eſt ſubtiliatiuū & atractiuū. Dioſ. cap. Sulphur oībus eſt notum. Eligendum eſt uiuum & colore limpidū & reſplendens & perlucidum ſine lapide; quod miſſum in focū uiridē facit colorē & pinguatur. Naſcitur in Meloſda & Lipparia.

OPERATIONES.

Dioſc. Virtus eſt ei quæ reſoluit & ab- 1
ſtergit, & qui reſiſtit uenenis maritimis &
alījs ſimilibus eius, quando teritur & pul-
ueriſatur ſup morſura. Et cōficitur cū
ſputo, aut urina, aut cū oleo ueteri, aut cū 2
melle, aut glutine albotin. Curat ſcabiē 3
& ęgritudinē, in quo eleuatur cutis, et hoc
quia ipſum aufert ipſas ęgritudines abſq;
hoc ꝙ impellat materiam ipſorū ad interi
ora corporis. Et educit ſatiē ex pecto- 4
re, & quādo tranſglutitur cū ouo ſorbili,
aut fit fumigiū cum eo cōfert aſmari. Et 5
qñ fumigat mulier cū eo, educit fœtū. Et 6
miſcet cū glutine albotin, aut reſina pini
& aceto, cōfert ſcabiei ulceroſæ & impeti
gini, & maculis albis q̄ fiūt ī unguibus, &
aufert morpheā. Et curat elephātiā, & ſi- 7
militer cū reſina & aceto, curat puncturā
ſcorpiōis. Et qñ miſcet cū nitro & frica 8
tur inde corpus, aufert pruritū. Et ſumi 9
tur in potu cū aqua uel ouo ſorbili, & cu-
rat ictericiā, & eſt bonū corize. Et quan 10
do pulueriſat ſup corpus, aufert ſudorē: et
qñ linitur ſup podagram cū nitro et aqua,
confert ei. Et cōfert quādo fit fumigiū 11
cū eo ſurditati & obliuioni. Et miſcet 12
cū melle & uino, & curat attritiones auri-
um, qñ linitur cū eo. Auic. lib. 2. capi. de 13
ſulphure, cali. eſt & ſi. Et eſt ex medicinis
ad alharas, ꝓprie dū nō tangit ipſum ignis.
Et quando miſcetur cum gummi albo- 14
tin, eradicat ueſtigia quæ ſunt i unguibus,
& cum aceto ponitur ſuper morpheam.
Et ponitur ſuper aduſtionem & ulcera 15
tionem, & abſtergit impetiginē et proprie

cum uisco, & proprie etiam cum aceto &
cum nitro, propter pruritum lauatur ex eo
16 corpus. Et ipsum est cū nitro et aqua su
per podagram linitum conueniens, & con
17 stringit corizam suffumigatum. Et ads
ministratur cum aceto & melle super con
tritionem aurium.

CAPVT. 124.

SAl. Sera. lib. agg. capitulo Malck. Diosco. Sūt eius duæ species, una est quæ est ex minera: alia quæ ē ex mari, & illa quæ est ex minera est fortior. Et melior ex eo est non habens lapidem clari corporis, cuius partes sunt ęquales: et ex marino melior est albus ęqualium partium, & etiā reperitur in locis aquarum stantium. Gale. Et sal quod generatur in stagnis marinis, assimilatur marino. Et iste sal fit in maritimis. Nam quando decrescit aqua uel contrahitur in temporibus ęstatis, coagulatur à calore solis adurente, quod est in marginibus aquæ & fit sal. Et hoc fit plurimum, eo q̄ aggregetur in loco illo ex aquis sordidis, quæ sunt multum calidæ. Et propterea quia euacuatio aquæ maris fit in loco arcto, substātia ei⁹ ē grossa, & sapor eius ē stipticus salsus. Sal uero quod est ex minera, est grossioris substantiæ & fortioris stipticitatis. Et uirtus eius est ca. & sic. in. 3. gra. Sal sodomæ est sal quod generatur in mari mortuo ubi est aqua amara, in qua si proijciātur pisces moriuntur. Et uocatur sic à nomine montiū, qui sunt prope illud mare. Sal quod effoditur à mineris est minus calidum & minus subtile alijs. Comburitur sal secundum hunc modum. Pone sal in olla noua, & cooperi illam ne salsedo egrediatur ab olla propter calorem ignis, & sepeli ollam in prunis, & dimitte ibi donec aduratur et crepet, deinde aufer ab igne, & potes discernere diuersitatē salis à suo sapore, & hoc quia ille qui participat amaritudine, resoluit: sed qui est salsus solum, cum resolutione sua stipticat & stringit. Et sal quādo aduritur est maioris resolutiōis, & minoris stipticitatis. Et flos salis est subtilior, q̄ sal adustus, & sapor eius est acutus, & resoluit resolutione forti & est flos eius spuma quæ est supra salē. Sed puluis salis assimilatur spumæ salis multū. Et possibile est q̄ subtiliaret et resolueret plusq̄ sal, et aggregaret q̄ remaneret de substantia ex corpore sicut sal. Et si tu capis pisces uiuentes, & proijcis in mare mortuum, moriuntur statim. Ergo debes scire q̄ accidit propter amaritudinem quæ est in ea: quæ quidem inimica est animalibus omnibus & plantis.

OPERATIONES.

Sera. Virtus salis ē que prohibet putre 1
factionem corporum eorum, que sunt parata putrefieri propter humiditatem superfluam quæ est in eis. Et sal maris quādo extēditur super corium, & ponitur sup splenem, resoluit duriciem eius. Diosc. Sa 2
lis uirtus est stiptica, & abstergit, & mundificat, & resoluit. Et aufert carnem superfluam ab ulceribus, & cauterisat, & prohibet ulcera fraudulenta. Et in confectionibus medicinarum scabiei. Et aufert car 3
nem superfluam, qui crescit in oculo. Et liquefacit ungulam, quæ fit in eo. Et in 4
greditur in clisteribus, & est bonum apostematibus hydropicorum. Et quādo miscetur cum oleo & aceto, sedat pruritum, quando ungitur iuxta ignem donec sudet.

Et idem facit in scabie ulcerata & nō ul 5
cerata, & in lepra & impetigine, & quando miscetur cum melle & aceto & oleo & linitur, conuenit squinantiæ.

Et cum oleo solo, conuenit apostemati 6
bus uuulæ & duarū amigdalarum, & cursui humiditatum ad gingiuas.

Et fit ex eo emplastrū cū sauich ordei, 7
cosso et melle ad pruritū, et ad fluxibilitatē

8 gingiuarum, & ad ulcera corrosiua. Et
fit emplastrum ex eo & semine lini ad pũ-
cturam scorpionis, & cum origano & hy
sopo & melle ad morsum uiperæ: & cũ pi
ce alkitram, aut cum melle ad morsum ani
malis, quod dicitur cerastes, & est serpens
9 cornutus. Et quando fit emplastrum cũ
eo, & melle, & oleo, resoluit furunculos.
10 Et quando miscetur cũ origano & fer-
mento, maturat apostemata flegmatica te
sticulorum: & conuenit morsui ranæ exi
11 stentis in flumine Babiloniæ. Et quãdo
teritur & ligatur in petia lini, & submergi
tur in aceto forti, & miscetur cum isto, &
ponitur supra morsum, in quo est morsu-
ra an[illegible]alicuius uenenosi, conuenit.
12 Et quando miscetur cum melle, conue
nit sanguini mortuo, qui est sub oculo.
13 Et conuenit nocumento opij, & fungo
rum perniciosorum: & quando miscetur
cum farina & melle, conuenit contusioni
neruorum, & attritioni lacertorum.
14 Et ponitur supra combustionem ignis,
& non sinit locum uesicari. Et ponitur in
hunc modum super podagram, & conue-
15 nit. Et quando fit emplastrum cum eo,
& linitur cum hysopo prohibet erysipilã
& formicam augeri in corpore.
16 Et quando miscetur cum oleo, prouo-
cat sudorem. Et quando miscetur in potu
cum uino & aqua, laxat uentrem. Verũta-
men est malum stomacho.

CAPVT. 125.

SAl armoniacus. Serapiõ. Sal armoniacus est albus & rubeus, & extrahiť ex lapidibus claris duris: & est falsus morsificatiuus, multum defertur ex corasceni, & sunt eius colores multi. Nam est ex eo niger, et puluerulentus, albus, clarus, sicut cristallus: & est melior, & est ille, qui ingreditur in medicinis, & ẽ ca. & siccus in. 4. gradu

OPERATIONES

Serap. Est abstersiuus humorum gros- 1
sorum, & abstergit & lauat & confert ca-
sui uuluæ & squinantiæ.
Et diminuit albedinem oculi, seu pannũ 2
eius.

CAPVT. 126.

SAl Alkali.

OPERATIONES.

Actor. Sal akali, uel alkal fit in hũc mo- 1
dum. Accipe de herba cali, quæ alio nomi-
ne uocatur usnen, & fac in terra foueã ma
gnam & imple foueam ex herba illa dum
est recens & accende ignem in ea. Et quã-
do erit illa herba combusta, pone de alia
super eam, & fac ita donec fouea erit ple-
na, & illa herba bene combusta, & dimitte
extingui ignem & infrigidari cinerem.
Deinde detege sub cinere foueę, quia tu in
uenies salem nigrum petrificatum uel coa
gulatum in magno globo in fundo foueę,
ꝙ sal alkali uocatur, ualet ad omnia ut sal
armoniacum.

CAPVT. 127.

Sal indus

SAl Indus. Auicen. 4. cano. fen. id est de asperitate linguæ inq; Sal ind⁹ est in colore salis, & dulcedine mellis. Et ē zuccarum quod inuenitur coagulatum super cannam mellis in India.

CAPVT. 128.

TRachius. Euax in lapidario. Trachius ē lapis niger. Nascit̄ in Ponto amne, q ē in Aegypto.

OPERATIONES.

1 Euax, Trachius habet uires sicut gagates.

2 Et dicitur accēdi parum ab aqua sed extinguitur ab oculo. Hoc idem dicit Albertus in lapidario suo cap. proprio.

CAPVT. 129.

TArtarus. Barthol. in lib. de propriet. rerū. Tartarus ē uini feculētia, in modum terrę uel mollis lapidis circa partes dolij īdurata cuius natura cal. est & sic. in. 3. gradu.

OPERATIONES.

Idem ualet contra scabiem serpiginē et impetiginem. 1
Contra capitis immundicias: Virtutem enim habet extenuādi, cōsumendi, mundificandi, & laxandi. 2

CAPVT. 130.

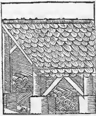
TErra sigillata latine, grę. lemnia fragidos, arabice Teuma cō uł humatum. Sera. li. aggreg. ca. Teumacō, autore Diosc. Teumacō id est terra sigillata, & est sigillum marinum, & est sigillum laice, & est una ex terris almayum. Et multi ex lutis illi assimilantur. Et color eius ē similis mogræ, sed discernitur ab ea, quia quando tangitur, digitis nō adheret eis sicut mogra, & est de uiscositate i ea res parua, & in ista sigilla fiunt & almayū. Et color omnium est rubeus, sed illa quæ est uera ex eis foditur ex terra fundosa, ubi non est arbor, neq; herba, neq; lapis. Accipitur igitur ex minera illa, & infunditur aqua

donec dissoluitur & spissatur. Et agitatur
forti agitatione, inde dimittitur donec re
sideat: & tunc abijciatur ab ea aqua quæ sup
natat cum facilitate, & postea colligitur
quod est pingue & uiscosum, & abijcitur
quod est lapidosum in fundo uasis, dein-
de ponitur illud pingue ad siccandum do
nec sit sicut cera mollis, & sic diuiditur in
frusta parua ex quibus fiunt trochisci, et si
gillantur qui desiccantur in umbra, donec
recedat aquositas, & cōpleatur desiccatio.

OPERATIONES.

1 Dioscor. substantia eius ē acrestas, & in
ea parū lapiditas, & uirtus eius est q̄ desic
cat sine mordicatiōe. Et curat ulcera frau
2 dulenta, & etiam si fuerint sordida. Et
qñ cōficitur cū aceto forti, ut fiat sicut lu-
tū, & ponitur super uulnera recentia, & di-
mittitur sic, glutinat ea & curat ulcera an-
3 tiqua. Et dissolue ipsam cum quocū q̄
uidebit magis cōpetere necessitati, sicut
cum aceto aqua mixto, aut secaniabin, aut
uino, aut mellicrato, & conuenit iuuamē-
to manifesto habentibus ulcera in intesti-
nis anteq̄ fiant putrida, facto clistere cum
4 ea. Postq̄ præcesserit clistere cum aqua
mellis, & postea cum aqua salis. Deinde
cum succo plātaginis, & detur in potu cū
aceto, fortiter mixto aqua. Et conuenit
5 morsui tyri & aliorum animalium uene-
nosorum, & canis rabidi, quando bibitur
cum uino limphato, & quando linitur su
per locum morsus cum aceto, similiter o-
portet quod liniantur omnes morsus ani-
6 malium uenenosorum. Deinde pona-
tur super uulnus foliū allij agrestis, & po-
stea est folium centaureæ minoris, & post
7 hoc est foliū prassij. Et medicamē quod
sumitur ex luto sigillato, & granis iunipe
ri, in quo admiscetur ex bolo armeno quā
titas parua, quando biberit ex eo ille, qui ti
met potionem uenenosam prohibet nocu
mentum eius ab eo, & fumunt ram in po-
tu illi, qui iam sumpserunt medicinam ue-
nenosam, dum ipsa est adhuc in stomacho
8 suo. Prouocat enim uomitū, & expellit
nocumentum ab eo, & liberat eum à mor
te. Ego fui expertus in illis, qui biberūt
cantharides, & leporem marinum, nam
dedi eis in potu de hac medicina, & feci
etiam eos uomere statim, & euaserūt, neq̄
passi sunt aliquod accidens malum ex ue
neno ipsorum, Iterum Dioscorid. cap. 9
de terra sigillata quod incipit: Lemnia fra
gidos, secundum translationem Grecam:
Terra est ex clauicula sordida & cet. 10
Et idem secundum translationem Ara
bicam. In luto sigillato est uirtus quod
quando sumitur in potu resistit medicinis
mortiferis, & omnibus uenenis forti con-
trarietate. Et quando bibit aliquis ex eo,
& post sumpserit in potu medicinam mor
tiferam, facit eam egredi per uomitum, &
non nocet ei. Et est conueniens morsi-
bus, & puncturis uenenosorum animali- 11
um. Et ingreditur in confectionibus plu-
rium medicinarum compositarum.
Et idem Serapion, autore Alcauzi. Ter 12
ra sigillata est bona, si puluerizetur ex ea
in os unde fluit sanguis: stringit enī eum
statim, & non est medicina, quę abscindit
omnes fluxus sanguinis sicut ista. 13
Et idem autore Pauli. Quando poni-
tur adustionem ignis, non sinit locum ue
sicari, & datur ex ea in potu post casum, in
quo continetur lesio interiorum membro
rum, liniūtur cum ea membra post percus
sionem, & casum, & attritionem, & probi
bet ea ab apostemate. Et si fuerit conti- 14
nuitatis consolidat: & est de melioribus
medicinis contra uenena. Paulus ca 15
pitulo de terra sigillata ca. est & sic.
Auicenna de uiribus cordis: Terra si- 16
gillata temperate complexionis est, in cali
ditate & frigiditate conformis humanæ
complexioni, nisi quia eius siccitas maior
est humiditate. Habet enim uirtutem mi-
rabilem confortandi cor.

CAPVT. 131.

TEgula latine, grece later, arabice casef. Sera. lib. aggr. capi. Casef. autore Diosc. Casef. id est tegula

OPERATIONES.

1 Tegulæ atanor quando sunt bene adu-
2 stæ, babent uirtutem cauterizatiuã. Et
propter hanc causam quando miscetur &
linitur cum ea, confert prurituí, & bothor,
& confert podagræ. Et quando miscet̃ cũ
cerotis, resoluit apostemata dura & scro-
3 phulas. Et idem auto. Gal. Tegulæ late
rum uirtus est abstersiua, & maxime tegu
4 la atanor. Et uirtus eius est q̃ abstergit
& desiccat, & proprie illa, quæ ẽ ex atanor
5 quæ est fortior alijs. Et punitur propter
banc causam in unguenis, quæ dicunt mã
6 fastas. Et est unguentum in qd' iogredit̃
huius modi testa, medicina bona ad ulce-
ra consolidandum & incarnandum ea.

CAPVT. 132.

TOpazió. Albert. Topasió est lapis sic uocatus à loco suæ primæ inuẽtiõis, quę fertur uocari topazis Insula, et quia auri similitudinem protendit. Sunt autem duæ species in hoc genere lapidis, quarũ una est similis in omnibus auro, & est pręciosior, illa est croceum magis tenẽs colorem q̃ auri, & hęc utilior est.

OPERATIONES.

Albe. Expertum est nostro tempore q̃ 1
aqua bulliente si immitatur ita, sicut defer
tur, facit q̃ statim manus immissa extrahit̃
sine lęsiõe & boc fecit Parrhisius unus de
nostris socijs. Dicunt etiam q̃ ualer cõ- 2
tra bæmoptoicam & lupaciam passionẽ.
Hoc autem certum est, q̃ speculus est lapis
iste, & idolum obiecti corporis sicut spe-
culũ concauũ uisum repręsentat. [redacted] 3
[redacted] 4
Arist. Topazion cum ponitur super bo 5
minis uulnus, cessat fluxus eius. Est aũt il-
lud genus, quod si supra rem bulientẽ sus
penditur, cessant ampullæ ipsius. Ex li. 6
de nat. re. Topazius ille cuius color auro
similis est, hic magis preciosus est. Aliud
autem genus est multo lucidius, & colore
magis tenue, sed deterius. Hic lapis inter
cętera q̃ facit, dicitur etiam iram luxuriãq;
restringere.

CAPVT 133.

TOrchois et Theogolitus, Arnol. torchobois est lapis, cui⁹ color ẽ flauus ĩ album uergẽs à regione tur. cia dictus, in aqua nascitur.

OPERATIONES.

Et ẽ uirtus eius uisum cõseruare saluũ. 1

1 Etiã à nnciuis extrinsecis casibus, dum est super ipsum, hilaritatẽ quoq; inducit. Alb. Turchois est lapis flaui coloris uiridi cadentis, ac si lac penetrauerit in flauũ co-
2 lorem, & resultet per ipsum ad superficiẽ. Est autẽ non perspicuus, neq; rarus. Di cunt aũt φ uisum cõsortat, & à nociuis ca-
3 sibus defendat se portantem. Solinus Theogolitus est lapis oliue nucleo simi- lis. Spernit cum uidetur, sed uim aliorum
4 uincit bonis remedijs. Solutus quippe haustus pulsis calculis, renum dolorem ac uesicæ leuat.

CAPVT. 134.

TVthia. Serap. li. aggr. ca. tuthia. Tuthia ex ea est quædam quę fit in fornacibus, in quibus citrinatures, & colligitur et reponitur. Sed illins qui fit in mineris, sũt tres species. Nã ex ea est alba, & ex ea est uiridis, & ex ea est citrina imbibita rubore, & minera tuthiæ Indiæ sunt in littoribus maris, prope regionẽ Indiæ, & melior barum est alba, quæ cũ aspicit, uidet quod habeat supra se salem, & post ipsam est citrina sed in uiridi est asperitas, & est perforata, & defertur ex maritimis. Et alba est subtilior omniũ specierũ tuthiæ, et uiridis est grossior. f. illa quę cũ foraminibus est. Dio. ca. de tuthia. Sunt eius duæ species. Vna est leuis alba, Alia est minus leuis ea Cenerat aũt tuthia qñ accipitur climia, & pulueriza sup æs in sui citrinitate, & apponit in ipsum climia, ut fiat clarũ citrinũ Eleuat ergo ex climia fumus, & adhæret parietibus, et est tuthia, Et tuthia quidẽ nõ est solũ propter tincturã æris sed est absq; hoc φ potest fieri ex climia absq; citrinitate æris. Melior ex eo secũdũ Sera. est, quę fit in Cypro. Quæ qñ rorat aceto, emittit odorẽ ęris, cuius etiã color est similis colori resinę, & sapor similis sapori luti. Et qñ etiam ponit super prunas, aggregant partes eius, & fit color eius similis colori ęris & quãdo tangit nõ habet asperitatẽ, et est leuis. Oportet etiã φ inueuiantur hæc oĩa in ea, aliter autẽ non est bona. Lauat autẽ tuthia in hunc modũ. Accipitnr sicca uel cum aqua mixta, & ponit in petia lini non rara, & ponitur in aqua pluuiali, & mouetur petia in aqua, & quod est de tuthia bo- bona electa subtilius, egteditur de petia in aqua, & id quod est in ea ex sorde & grossum remanet in petia. Et post hoc dimitte residere, deinde proijce aquã cum tutbia in uase alio mundo, & quod remanet in fundo ex graui arenoso, abijce, et dimitte aquã clarificari, & proijce eam cũ facilitate, & iterũ infunde super tuthiã aquã aliã, & agita, & fac ut prius, et boc tãdiu ut nihil arenosi remaneat et aqua superstans remaneat clara, & cum bęc feceris proijce aquam, & sicca tutbiam. Et quidã sunt qui dissoluunt tuthiã in aqua donec fiat sicut mel, & ponunt eam in petia, & suspẽditur petia super uas & colatur ex ea quod potest, & restringũt petiam restrictione pauca ut amplius egrediatur, & proijciunt super ipsum aquam multã & mouerit, & qđ natat in superficie aquæ colligunt cum lana, & illud quod natat est pinguedo, ponunt eam in uase nouo mundo. Deinde cum mouerit residuum motione leui, & proijciunt in uas aliud, & quod remanet in fundo ex arenoso abijciunt, faciũt hæc sæpe, donec nihil arenæ remaneat. Lauat autẽ tutbia cum uino similiter, & illa quæ lauatur cum uino, est plus stiptica, quàm quæ lauatur cum aqua.

OPERATIONES.

Dio. Virtus tuthiæ est stiptica in frigi- 1
datiua, replet ulcera, carne cõglutinat, desiccatiua est desiccatione pauca. Et qui
uult assare tuthiam, teret eam contritione 2
forti, & conficiat eam eum aqna & faciat trochiscos, et ponat eas super testã, & ponat super prunas & uoluat trochiscos cũ assidua tiũe donec desiccent, er fiãt rubei.
Et scias quod accipitur tuthia etiam ex 3
auro

auro, argento & plumbo, & illa quæ acci
pitur in plumbo, est secunda in bonitate
ab illa quæ fit in cypro. Aliquando au-
4 tem egemus tuthia, & non possumus inue
nire, sed nos scimus medicinas equiualen
tes in bonitate, & similes uirtuti eius, quas
uolumus hic docere, & modum earum, &
5 æqualiter fiant. Accipe ex folijs mirti,
cum folijs & granis eius recentibus sicut
sunt, & pone in uase terreo crudo, & coo-
peri uas coopertorio habente multa fora-
mina, & pone in fornace figuli. Et quan-
do decocta fuerit terra uasis & facta testa
aufer quod est in ea, & pone in uase alio
crudo: & pone iterum in fornace sicut pri
us, & sine coqui, & extrahe quod est in eo
& lana cinerem illum, sicut lauatur tuthię,
6 & utere. Fit autem hoc idem ex folijs et
summitatibus oliuarum eadem disciplia-
7 na, & maxime siluestrium. Et fit ex co-
tonijs, postquam inciduntur per frusta, & ab-
ijciũtur semina, & ex galla & ex mori cel
si albis immaturis & desiccatis in sole. &
ex summitatibus arboris grani uiridis &
ex floribus uitis agrestis, & ex summitati-
8 bus arboris masticis.
Et quidam accipiũt folia arboris ficus
9 & desiccant in sole, & faciũt ut diximus.
Virtus tuthię ablutæ est sicca & plus de
siccatiua omni medicina, & ingreditur in
sieff, cum quibus curantur, egritudines o-
10 culorum. Et est una de melioribus me-
dicinis, cum quibus curamus ulcera, quæ
fiunt in ano, & uirga, & pectine, & desic-
cat humiditates quæ ueniunt ad oculũ, &
phibet eas uenire & ingredi tuticas eius.

CAPVT. 135.

VArach & uenix Isidor. Varach siue sanguis draconis est secundũ Arestot. lapis, secundum medicos succ' hec
hæ rubentis coloris.

OPERATIONES.

Virtus eius est contra quemlibet fluxũ, 1
ac præcipue sanguinis, & ex eo atque argẽ-
to uiuo algala fit. Et Isid. Venix est la-
pis Armenicus, qui est coloris subalbidi, 2
hic ualet contra melancholiam. Cõtra
uitium splenis & epatis, & passionem car- 3
diacam, & omnes phanstaticas uisiones.

CAPVT 136.

VEientana, & Vnio. Isidor. Veientana Italica, gemma est ab Veientanis re
pta nigra facie al-
bis intermicantibus notis.

OPERATIONES.

Et lib. de natur. rer. Vnio lapis est insu
læ Capuę sic dictus, quia uirtute & nobili 1
tate est unicus. Hic tantæ cõtinuitatis est,
quod nulla in eo patet uenarum uel squa-
marum diuisio, sed planus est admodum 2
glaciei. Naturaliter tamen aperit se cõtra
rorem cœli ipsumque in se recipit, & conti
net tanto tempore, quanto mulier fœtum
gestat in utero suo. Et tunc tandem illũ 3
rorem per tantam moram in lapidem iam
conuersum emittit, quasi fœtum suum al
uumque iterum recludit, quod nullũ in eo
patet diuisionis uestigium. Vlterius uero
nũquam prædicto aperiet modo. In mane quí
dẽ est desuper mare, ibique recipit cœli ro-
rem, deinde ad fundũ maris descẽdit, ibique
receptum in se rorẽ illum cõuertit in lapi-
dem. Ex Lapidario.

Tollitur è conchis species memoranda marinis. 4
Vnio dictus ob hoc quod ab uno tollitur unus.
Nec duo uel plures nunquam simul inueniuntur,
Cuius ad ornatum laudatur candida forma.

Cum deceat uestes deceat nihilo minus aurum
Conchæ temporibus certis referantur hiantes,
In cœlum patulum rores haurire supernos,
Ex quibus orbiculi candentes concipiuntur,
De matutino fit clarior unio rore.
Ros uespertinus fœtus solet edere fuscos,
Et iuuenes conchæ dant baccos candidiores.
Obscurat fœtus concharum grandior ætas,
Quanto rorantis fuerit plus aeris haustum.
Tanto maiorem gignit conceptio baccam.
Vltra semuncem, sed crescere nulla putatur.
Quod si celsa micent tonitru conuersa chorusca,
Conchæ diffugiunt subita formidine clausæ.
Sic intercepta conceptio deperit haustu,
Et fit abortiuum quod ceperit inde creari.
Insignes baccas prædam maris India gignit,
Gignit & insignes antiqua Britania baccas.

CAPVT 137.

VEsicæ & Molaris Aui. Lapis uesicæ est qui in uesica generatur. Dicit idẽ lib. 2. in proprio cap. Dixerunt quidam, quod lapis uesicæ sumptus frangit lapidem renum & uesicæ. Sed Galen. dixit, quod nihil horũ est. Idem Auicẽ. Lapis molaris omnibus est notus, et est stipticus, quare medicus utatur ad illa quæ indigent stiptieitate. &c.

CAPVT. 138.

VIride æris. Vel æris erugo latine, Grece æris erugo, Arabice ziniar uel heas erugo, Dioscor. capit. aeris erugo. Alia est rasitia, alia granata, apud aurifossores, alia uermiculosa appellata ob similitudinem formæ eius, alia confestibilis, alia fossibilis. Fit autẽ rasitia hoc modo. Sume uas cui si os æquale cum cætero corpore, & adiecto aceto acerrime immittas squamã præpurgatã æris Cypri, et suspẽde in uase ne aceto tãgatur, & sic muni, ne in aliquo loco spiramen admittat, & post decem dies aperias, & rade quod adhæret lapidi, & quod raditur habeto pro erugine æris. Est & alia confectio, quę sic fit. Mitte acetum fortissimum in uas æneum, & cooperi alio uase æneo, sed melius est ut concauum uas sit ad minus æquale, & sic muni ut supra. Et post dies decem rade uas ipsum, & collige eruginem quæ in uase fuerit. Et est tertia confectio, quæ in hunc modum fit, Fac laminam æneam, & in uase ubi acetum est mitte, ita quod acetum non tangat, & muni ut superius & postea collige. Idem etiam poteris cum uinacia arescere ceperit, sub mittẽs laminas uinacie, & post dies decem colligens. Fit etiam & limatura æraminis sic. Mittitur acetũ & agitatur decies in die in uase, simul missa limatura, & sic exprimitur & colligitur. Dicitur etiam quod nascitur in metallis. Vnum autem genus est Cypriace eruginis, quod super ęramen inuenitur, aliud quod est in speluncis distillare dicitur, quod super æramen est parum est, sed bonum est, quod distillat album est, & nigrum. Adulteratur etiam plurimis admixtis, scilicet pumice aut marmore tunso, aut calcanto, sed citius hoc agnosci potest, tacto humore duobus digitis cum fricatur, & si marmor album aut pumicem habuerit, non se soluet, si uero calcantum nigrescit in digitis. Eruginis uermiculose, genera sunt duo. Vnum genus est quod foditur, alterũ uero quod conficitur sic. Mitte in mortarium æneum

um acetum album fortissimum, quasi costulam dimidiam, & tamdiu tere quousque diu inspissetur. Postea uero mine stiteriæ rotunde drachmas 4. salis marini optimi, & salis nitri æquale pondus, & tere diebus canicularibus quam diu inspissetur & colorem æruginis faciat, & sic uermiculos fac.

Et si uolueris ut limpidum exeat & lucidum, mitte aceti partem unam & olei ueteris partes duas, & omnia supra dicta æqualiter. Multi uero accipiunt æruginem rasiciam, & mixto gummi faciunt uermiculos & uendunt, sed inutilis est. Iste confectiones æruginis uirtutem habent æris usti, sed fortiorem. Omnibus autem melior est illa, quæ foditur, secunda quæ raditur, tertia quæ conficitur.

Bulcasim in libro qui uocatur Seruitor. Sunt multi qui adulterant ziniar, id est, uiride æris cum multis rebus, sicut cum pumice & cum marmore pistatis. Et sunt qui miscent cum calcanto. Et qui uult cognoscere illud quod est adulteratum cum pumice uel cum marmore, madefaciat manum suam in aqua, & ponat super ipsum, quia statim dissoluetur. Et sunt qui masticant ex eo cum dentibus, & sic percipiunt lapides, et discernitur id quod est adulteratum cum uitriolo, ponendo ipsum in lamina ferrea super ignem, & si continet aliquid uitrioli, quando erit combustum fiet rubeum. sed illud quod non est adulteratum, remanet in suo colore & sua figura. Et melius ex eo in nostris partibus est, quod est magis uiride, fortioris odoris, adurens gustum, fortis operationis,

OPERATIONES

1 Dioscorides. Omnes ærugines uirtutem habent stipticam termanticam. Caliginem oculorum detergunt, lachrimas prouocant. Cicatrices oculorum attenuant, pascentia uulnera curant, & sine tumore ea conseruant.

2 Melle & oleo addito, & cera cicatrices inducendo, uulnera sordida sanant, gutta armoniaci mixta, & facta sicut collyrium fistulas curant, duras cicatrices molliunt, & gingiuis putridis & canceratis utilissime adhibentur. Palpebras attenuant melle mixto & inuncto.

Mixta uero resina terbenthina ære tu- 3
sto & nitro, leprosos curat. Fistulas admi-
xto sale armoniaco medicatur. Grossas 4
quoque & asperas palpebras cum melle cu-
rat. Comburitur uero sic: Mitte in far- 5
tagine minutas partes æruginis, & pone
in carbonibus igneis, quamdiu colores ci-
neris faciant, & postea cum friguerint ute-
re. Multi uero in cacabum crudum
mittunt, & sic comburunt. 6

Bulcasim in libro qui uocatur seruitor 7
Comburitur ziniar in hunc modum. Accipe ziniar, & pone in patella terrea super ignem, & misce quousque uideas colores eius immutari, quia uertitur in colorem tuthiæ, & post aufer ab igne, & sine tepescere, & collige, & serua. & utere.

Et habeas de ziniar quod generatur in 8
mineris in Insula Cypri, quod apparet super aliquos lapides, est parum uerum, id quod inuenitur in mineris est maioris quantitatis & pulchri coloris, sed non est bonum propter nimiam quantitatem, quæ admiscetur ei ex lapidibus.

CAPUT. 139

Vitri Plinius libro 36. uitri uera hæc primo dicitur fuisse origo. Phœnix Syriæ paludem habet, quæ candeboea dicitur, ex qua Belus amnis nasci creditur, quinque milium passuum spacio in mare profluens, iuxta Ptolomaidem coloniam. Lentus hic currit insalubris potu, sed ceremonijs sacer limosus, uado profundus.

Huic non nisi repulso mare arenas fatentur, quæ fluctibus uolutatæ nitescunt, detritis sordibus. Nunc marino creduntur astringi morsu, non prius utiles.

Qningertorũ non amplius est passuum lit
toris spacium, Idq; tantũmodo per multa
secula gignendo fuit uitro &cet. Ex lib.
de uaporib. Vitrum aliquando fit ex plũ-
bo ac terra subtili, absq; cinere silicis ac fe-
ni. Plumbũ enim aliquãdo est euaporans,
aliquando confiscans. Vnde admixtum
cum terra subtili terræ partes illas conui-
scat, & dissolui in parte per actionem ca-
loris, admixtaq; puluere cum terra subtili,
accipit a terra desiccationem & cet. Itẽ
uitrum fit ex cinere herbæ spinosæ nascẽ
tis in littore maris. Dicunt quidam, quod
sunt tribuli marini, sed falso, immo uoca-
tur herba uitri.

OPERATIONES

1 Serap. lib. aggre. cap. Cugeg. i. uitrum:
Ex eo est lapidosum, & ex eo est arenosũ,
& quando incenduntur, & miscetur cum
eo lapis magnes, coagulatur corpus suum
propter plumbeitatem, quæ est in eo.
Virtus eius est calida in. i. gradu, sicca
2 in 3. & ingreditur in multis cohol, & au-
fert furfures capitis, & lenificat capillos &
3 barbam. Et quãdo teritur & bibitur cũ
uino albo & subtili, frangit lapidem in ue
sica Et idem autoritate Aben Mesuay
4 est ca. & sic, & est bonum pulmoni, & ca-
sui capillorum. Et uitri sunt plures colo-
res, Nam ex eo est albus, fortis albedinis
sicut crystallus, & est melius aliis. Et ex
5 eo est rubeus, & est citrinum et uiride & a-
zulinum. Et dicitur, quod uitrum est lapis
stultior aliis lapidibus. Et est inter lapi
6 des, sicut stultus inter homines. Nã ipsum
inclinatur ad omnem tincturam, & est fa
cilis dissolutionis in igne, à quo extractũ
cito petrificatur & coagulatur. Isidor.
7 lib. 29. Vitrum dictum est, eo quod uisus
perspicuitate translucet, & quodammodo
clausus, patet, leuibus aridisq; lignis cõco
quitur, adiecto cipro & nitro, continuisq;
fornacibus ut es liquetur, & masse fiunt,
postea ex massis rursus funditur in offici-
nis, & aliud flatu figuratur, aliud torno te
ritur, aliud argenti modo celatur. Tingit
etiam multis modis, ita ut iacintbos & sa-
phiros uirides uincat & onyches, uel alia-
rum gẽmarum colores. Nec est alia specu-
lis aptior materia uel picturę accõmodati
or, ferunt aũt q; sub Tyberio cæsare quidã
artifex excogitauit uitri temperamentum
ut flexibile esset & ductibile, qui dũ admis
sus fuisset ad Cæsarem, porrexit ei phialã,
quam ille indignatus in pauimentum pro
iecit. Artifex autẽ sustulit phialam de pa-
uimẽto, quæ cõplicauerat se tanq; uas ene
um: deinde marculum de sinu protulit &
phialam correxit. Hoc facto Cæsar dixit
artifici: Nunquid alius scit hanc conditu
ram uitrorum, postq; ille iurans negauit al
terum hoc scire, iussit eum decollari, ne dũ
hoc cognitũ fuerit, aurum pro luto babe-
retur, & omnium metallorum precia ab-
straheret. Reuera uasa uitrea si non fran-
gerentur, meliora essent q; aurum & argẽ
tum. Philosophus. Vitrum perspicuita
te translucet, quod in metallis non conti- 8
git. Et quod in eo clausum est siue liquor,
siue alia res, exterius patet, nec est de porn
sitate. Tunc enim splendor feriens supra
uitrum pictum, cum in poris non sit, Pictu
ra inq; ueniens ad oculum, apparet secun-
dum similitudinem picturæ fenestræ per
quã ferit, cuius oppositum sepe uidemus.
Fit autem uitrum ex terra & herba, & lapi
de & planta. Fit etiam de cinere feni & fi
licis, etiam quandoq; ex admixtione plũ-
bi, albumine etiam oui decocto.
Auicenna. Vitrum est inter lapides, si- 9
cut stultus inter homines (sicut superius
dictũ est) Declinat enim ad omnẽ tincturã
& frangit, & abscindit cum eo, sc. imper-
sonaliter. Est autẽ cal. in. i. siccum in ij. 10
In ipsa ẽ stipticitas & subtilitas, abstergit
dentes & oculũ, & eius albuginem delet.
Mundat & furfures, qñ cũ ea fit ablutio.
Facit oriri pilos inunctũ cum oleo sambu
cino, adustũ aũt fortius est, quod ex eo tri-
tũ est, & adustum, confert ual de lapidi ue-
sicæ & renũ uino bibitum. Cõstan. in lib.
grad. Vitrũ calidum est in 1. siccum in 3. In
multis collyriis utile est, & contra impeti-
ginẽ ualet, ledit furfures, capillos subtiliat
puluerizatũ & cum uino bibitũ, lapidem
uesicæ frangit. Plat. Vitrũ frigidũ est in
1. sic. in 2. In de fit unguentũ quod ualet ad
scabiem, ualet etiam ad serpiginẽ. Sed pul
uis eius cum terebinthina uel gummi pru-
norũ in aqua ad ignem resoluto conficiat

& in

& inde pars inungat. Fit autem uinũ ex
11 terra, fit etiam ex herba. Ex lib. de nat. re.
Vitrum si diligenter teratur, & cum uino
ribano, id est forti bibat, lapides qui sunt
in renibus, frangit & eijcit. Puluis uitri de
orsum in stipite infra corticẽ arboris, su-
perquam pullificant corui uel cornices, in
iectus, prohibet ne unq; ad exitus pullorũ
aperiantur oua eorum. Caro etiam festi
12 nantius coquenda statim decoquitur per
appositionẽ frusti cuiuslibet materiei ui-
tri, quod tamẽ citius fit, si uitrum de cine-
re silicis fit ac feni. Rasis in lib. de alũ.
13 Vitrum est ex partibus mercurij, & uincẽs
supra naturam est frigiditas & siccitas, li-
quefacit ferrum, et omnia corpora, facitq;
ea currere in fusione. Si autẽ infundis ui-
trum, quemcunq; colorem proijcis super
ipsum retinet. Alchimista. Vitrum est
14 inter lapides sicut amens inter homines.
Nam recipit omẽs tincturas, cito igne sol
uitur, & cito ad lapideitatem suam reuerti
tur. Mollificat & mundificat & liquefa-
cit nmnia corpora, deinde subtrahit se ab
eis per fusionem, sicut sal per lauationem,
deniq; sal & uitrũ duæ sunt res in quibus
est totum secretum artis. Nec lapis posset
15 fieri sine eis, præcipue sine sale. Item. Ex
lib. de natu. re. Vitrum dicitur esse de par
tibus mercurij, nescio qua de causa, nisi
quia recipit tincturam et colorẽ, ipsum eti
am ferrum soluit, omniaq; corpora dissol
uit & diffluere facit, sicut autẽ aqua de na-
tura frigida igne calefit, & postquam re-
frigidatur frigidissima fit uitrum cum sic
cus sit, si humectatur per liquefactionem
postea desiccatus, siccissimus erit. Plin.
16 lib. 36. In genere uitri & obsidiana nume-
rantur ad similitudinẽ lapidis quem Aeb-
sidius in Aethiopia inuenit. Est autem co
loris nigerrimi, & translucidi aliquando,
uisu crassiora, & in speculis parietum pro
imagine umbras reddẽte. Gemmas ex eo
faciunt multi. Vidimusq; & solidas imagi
nes diui Augusti capti crassitudinis huius
materia, quæ etiam pro ipse miraculo, ob-
sidianos quatuor elephantes in Concor-
diç templo dicauit. Fit & obsidianum in
tincturæ genere ad escaria uasa rotum ru-
bens uitrum, non translucens hemationo
appellatum. Autor. Et sic de uitri origine & natura et de operatione ipsius in alchimia & uirtute in medicinis dicta sufficiãt.

CAPUT. 140.

Vitriolũ. Serapiõ lib. aggregato. capitulo Zeg, autõ. Gale. Vidi in mineris tres uenas extẽsas, unã super aliam per longum spaciũ, & uena inferior erat Zeg nigrum, id est uitriolum nigrum, & uocat̃ markasita. Et secunda quæ erat super eam est colcotar uel calcinis. Et tertia quæ erat superior, est Zeg uiride, & est uitriolum uel calcantum, & hæc est zeg nigrum con uertitur & fit colcotar fit zeg uiride, id est uitriolum. Est aliud uitriolũ rubeum, & omnes tres species diuersificantur ad inuicem in subtilitate & grossitudine, quoniã grossius ex eo est zeg nigrum, & subtilius est zeg uiride, & colcotar est mediũ inter hæc duo. Et uirtus istorum omnium est adustiua comburens carnem, & faciens escaram duram, & est stiptica. Et uitriolũ uiride, & colcotar dissoluitur, neq; liquefit, quia coagulatio eius est petrificata fortis. Zeg uero uiride est maturatiuum à calore suo naturali, maturatione ampliori quam colcotar.

OPERATIONES.

Idem auto. Diosc. Zeg aliud est Babylonicum, & aliud Cyprense, & Babylonicum melius, est durum, quod cum frangitur habet interius maculas albas. Et uirtus eius est sicut uirtus calcinis, & comburitur sicut ipsum. Et Cyprense habet colorẽ aureum uersus colorem æris, frãgibile, uenenosum, sicut alumen, interius habẽs

maculas

3 maculas splendidas, similes stellis. Et melius ex eo est recens, mundum, frangibile. Illud autem quod defertur ex Babilonia est melius & fortius in omnibus, quam Ciprense, preter quam in medicinis oculorū. Nā in hoc est debilius Ciprensi, & habet uirtu
4 tem stipticam. Serapi. auto. Diosc. Vitriolum est calcantum, habet uirtutem stipticam, constrictiuam, adustiuam, & quādo sumitur ex eo in potu, ʒ.1. cum hydromelle, expellit lumbricos & ascarides.
5 Et quādo sumitur in potu aufert nocumentum fungorum, faciens euomere, & ponitur ex eis puluere in naribus, & con
6 stringit sanguinem fluentem ab eis. Et quando ponitur ex eo in naribus distilla
7 to in aqua, mundificat caput. Et puluis eius mūdificat ulcera, quę sunt in naribus & in auribus, & sedat dolores auris, & oc
8 cidit uermes in eis. Paulus capit. de uitriolo dicit. Calidum est & siccū in. 4. gradu. Bulcasim in libro, qui dicitur seruitor
9 trāslato à Symone de ianua. Forma cōbustionis est hęc. Accipe calcantum, & pone super testam nouā, & testā pone super prunas & ure. Et sit quātitas cōbustionis eius, si fuerit calcantum non multæ humiditatis, quando non apparebunt ampullæ.
10 Et erit desiccatiuum desiccatione forti & si fuerit amplioris humiditatis, oportet quod dimittatur super prunas, quousque mute
11 tur color eius. Et quū mutabitur color eius intra se, & uertetur ad similitudinē mograe, oportet quod auferas ab igne & purges, et sunt qui ponunt super prunas & exufflāt

desuper, donec declinat ad citrinitatem. Aut ponūt super testā & ponūt super prunas, et misceāt, donec mutatur color eius.

CAPVT. 141.

IRis. Isidor. Iris apud Arabiam nascitur in mari rubro, coloris crystallini sexangulata, dicta ex argumento iris. Nam sub tecto percussa sole, species & colores coelestis arcus in proximo parietes eiaculat. Plinius. Optima iris est, quæ maximos facit arcus, simillimosque coelestibus.

CAPVT. 142.

ZImemellasuri. Isid. Zimemella suri, est lapis cuius coelestis color ē flauus cum corpusculis aureis, inde sit & nostrum.

OPERATIONES.

Virtus eius est cōtra melancholicā passionem, & contra quartanam. 1

Et sincopim ex uaporibus melācholicis. 2

CAPVT. 143.

ZIzaa Serapion lib. aggregatoris capitulo. Hager ar lazaa, id est zizaa, & est lapis, q de fertur ex Iamen & ex terris Syri, & melior est ille qui defertur ex Iamen.

OPERATIONES.

Et

Et est lapis in quo sunt colores multi di
1 uersi, ut albedo, nigredo & alij, & nonnun
quam est coloris sinceri. [redacted]
2
3
Et cum hoc facit portantem se, esse litigiosum inter homines.
4 Et quando suspenditur super infantes, auget bauas eorum, & si fiat uas intus ad comedendum uel bibendum, quicunque comederit uel biberit in eo non potest dor
5 mire. Et quando puluerizatur & aspergitur iacinthus cum puluere ipsius, meliorat colorem eius multum.
6 Et est lapis qui est durior inter omnes lapides.

CAPVT. 144.

Zignites. Isidorus. Zignites est lapis uitrei coloris, qui collo gestatus contra noctilopam ualet. Sanguinem ac mentis alienationem depellit, & si ad incendium ignis tenetur, flamma eius extinguitur. Hoc idem ait Euax in lapidario suo.

Et hæc de lapidibus præciosis ad præsens dicta sufficiant.

ARGENTORATI IN OFFICINA MATHIAE
Apiarij, Mense Martio.

ANNO M. D. XXXVI.

Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχετε. Ioan.5.

Vrsus insidians & esuriens, princeps impius super populum pauperem. Thre.3. Prouerb.28.

Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Psal.118.

Omnia probate, quod bonum fuerit tenete. 1. Thess. 5.

fray Hernando

En tro dicho Casa para servir con la bestia a once de marco del año 1580 a razon de diez ℔ cada mes

+ dile para unos capatos quatro [illegible] | iiij

+ mas para medias calças [illegible] | [illegible]

quatro [illegible]

+ mas me dicen ha [illegible] | [illegible]

+ un real [illegible] | j

| [illegible]

[illegible]

Enqueantes [illegible]

[illegible]

Enquanto [illegible]

Once [illegible] muy nobles magnifico